

OSCAR WILDE
DORIAN GRAY ARCKÉPE

FORDÍTOTTA
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

ELSŐ FEJEZET

A műterem tele volt a rózsák gazdag leheletével, s hogy a könnyű, nyári szellő megrebbent a kert fái közt, a nyitott ajtón beáramlott az orgona nehéz szaga s a rózsaszín virágos tövisbokor gyengéd illata.

Henry Wotton lord, aki perzsa nyeregtáskákból készült kerevetén heverészett, s szokása szerint egyik cigarettáját a másik után szívta, éppen most látta meg az aranyesőcserje ragyogó, mézédese és mézszínű virágait, melynek remegő gallyai, úgy rémlett, alig bírják el lángoló szépségüket. Időnként szálló madarak különös árnyéka suhant át a hosszú, fátyolselyem függönyökön, melyek a nagy ablakról csüngöttek, egy pillanatra bizonyos japánias hatást keltve, s a lordnak azokra a sápadt, jáspisarcú tokiói festőkre kellett gondolnia, kik olyan művészet közege át, mely szükségszerűen mozdulatlan, a sebesség és mozgás érzetét akarják előidézni. Kint méhek zümmögtek szomorúan; botorkálva keresték útjukat a hosszúra nőtt, kaszálatlan fűvön, vagy egyhangú makacssággal kerengtek a buján virágzó lonc aranyporos harangjai körül, mindez mintha még jobban kiemelte volna a csöndet. London elhaló moraja olyan volt itt, mint egy távoli orgona mély bugása.

A szoba közepén festőállványra erősítve ott állott egy csodálatos, egyénien szép fiatalember egész alakos képmása, vele szemben pedig, egész közel, ott ült maga a művész, Basil Hallward, kinek pár évvel ezelőtti hirtelen eltűnése általános feltűnést keltett és annak idején annyi találgatásra adott okot.

Mikor a festő tekintete rátévedt a bájos és kedves alakra, melyet művészete oly pompásan adott vissza, elégedett mosoly suhant át arcán, és mintha ez a mosoly nem is akart volna továtűnni. De egyszerre fölkel, lehunyva szemét, ujjait szempillájára tette, mintha be akarna börtönözni agyába egy különös álmot és félne, hogy fölébred belőle.

- Ez a legjobb munkád, Basil, a legjobb, melyet valaha festettél - mondotta Lord Henry álmatagon. - Okvetlenül be kell küldened jövőre a Grosvenor-tárlatra. Az akadémia csarnoka túl nagy és túl közönséges ehhez a képhez. Valahányszor odamentem, vagy annyian voltak ott, hogy nem láthattam tőlük a képeket, ami borzasztó, vagy annyi volt a kép, hogy nem láthattam tőlük az embereket, ami még rosszabb. Valóban csak a Grosvenor-tárlatra való.

- Azt hiszem, nem küldöm be sehová - felelte a festő, hátravetve a fejét azzal a furcsa mozdulattal, melyen oxfordi barátai annak idején annyit derültek. - Nem én - sehova se küldöm be.

Lord Henry fölvonta szemöldökét, és ámulva nézett rá a vékony, kék füstrétegen át, mely délibábos göngyölegben kacskaringózott ópiummal átitatott, erős cigarettájából.

- Nem küldöd be sehová? Hát miért, édes öregem? Mi okod van rá? Micsoda alakok vagytok ti, piktorok. Mindent elkövettek, hogy nevet szereztek. Mihelyt aztán nevetek van, el akarjátok dobni. Ez pedig számárság, mert a világon csak egy rosszabb dolog van annál, ha beszélnek rólunk, az pedig az, ha egyáltalán nem beszélnek rólunk. Egy ilyen képpel egyszerre fölébe kerekedhetnél a fiataloknak, az öregeket pedig féltékennyé tehetnéd, már ha az öregek egyáltalán képesek érezni valamit.

- Tudom, hogy kinevetsz - válaszolt Basil -, de csakugyan nem bírom kiállítani. Túl sokat adtam belé magamból.

Lord Henry nyújtózkodott egyet a kereveten és felnevetett.

- Igen, tudtam, hogy kinevetsz... De akkor is nekem van igazam.

- Túl sokat adtál belé magadból? Szavamra, Basil, nem hittem, hogy ennyire hiú vagy. Aztán én semmi, de semmi hasonlóságot se látok a te göröngyös-nyers arcod, szénfekete hajad és a fiatal Adonis között, ki olyan, mintha elefántcsontból és rózsalevelekből lenne összerakva. Drága jó Basil, ez itt Narcissus, terólad pedig - hát igen, terólad pedig lerí az értelem, ez az igazság. De a szépség, az igazi szépség ott végződik, hol az értelmes ábrázat kezdődik. Az értelem már önmagában is bizonyos túlzás és megbontja az arc harmóniáját. Mihelyt leül az ember gondolkodni, csupa orr lesz, csupa homlok, vagy más efféle szörnyűség. Nézz csak rá azokra az emberekre, kik a tudományos pályán valamire vitték. Milyen rútak mind. Kivéve persze a papokat. De a papok nem gondolkodnak. A püspök nyolcvanéves korában is folyton azt ismétli, amire tizenhét éves ifjú korában tanították, ezért mindig bájos és kedves marad. A te titokzatos fiatal barátod, kinek nevét még nem árultad el nekem, de kinek arcképe máris elbűvölt, lám, sohasem gondolkodik. Ebben egészen biztos vagyok. Valami buta, szép teremtés lehet, akinek mindig itt kellene lennie télen, mikor nem láthatunk virágokat, és mindig itt kellene lennie nyáron, hogy hűsítsük vele szellemünket. Ne hízelegj magadnak, Basil: csöppet se hasonlítasz hozzá.

- Nem értesz, Harry - mondta a művész. - Természetesen nem hasonlítok hozzá. Ezt nagyon jól tudom. Sőt nem is szeretnék hozzá hasonlítani. Vonogatód a vállad? Az igazat mondom. Minden testi és szellemi kiválóságban van valami végzetes, abból a fajta végzetből, mely a történelemben botladozó királyoknak szokott kijutni. Jobb, ha nem különbözünk embertársainktól. A csúnya és ostoba éli itt világát. Kedvükre ülhetnek és bámulhatják a színjátékot. Nem tudják, mi az a győzelem, de legalább a vereséget se ismerik. Úgy élnek, amint mindnyájunknak élnie kellene, zavartalanul, közönyösen és nyugtalanság nélkül. Sem ők nem hoznak romlást másokra, sem őket nem bántják mások. Neked rangod, vagyonod van, Harry, nekem eszem s tehetségem, annyi, amennyi, olyan, amilyen. Dorian Gray pedig szép; s mi mindannyian meg is szenvedünk azért, amit az istenek juttattak nekünk - irtózatosan megszenvedünk.

- Dorian Gray? Hát így hívják? - kérdezte Lord Henry, és átsétált Basil Hallwardhoz, a műterem másik végébe.

- Igen, így hívják. Nem akartam elárulni.

- De miért nem?

- Ezt nem tudom megmagyarázni. Ha valakit nagyon szeretek, sohasem mondom meg a nevét senkinek. Ezzel mintha kiszolgáltatnám egy részét. Lassanként megszerettem a titkolózást. Már-már ez az egyetlen dolog, ami ebbe a mai életünkbe némi rejtélyt és csodát lophat be. A legközhíresebb holmi is kedves, mihelyt eldugjuk. Ha elhagyom a várost, sohasem mondom meg környezetemnek, hová megyek. Különbözik semmi örömem se volna. Meglehet, ostoba szokás, mégis sokszor regényességet visz az ember életébe. Képzelem, milyen bolondnak tartasz most emiatt.

- Dehogyan - válaszolt Lord Henry -, dehogyan, Basil. Úgy látszik, elfelejtetted, hogy házas ember vagyok, és a házasság egyetlen varázsa éppen az, hogy a kétszínűsködő életet mindkét fél számára okvetlenül szükségessé teszi. Sohasem tudom, hol a feleségem, és a feleségem se tudja, én mit csinálok. Ha találkozunk - olykor-olykor találkozni is szoktunk, mikor együtt ebédre hívnak, vagy színházba megyünk -, komoly arccal a legképtelenebb történeteket meséljük el egymásnak. Feleségem pompásan érti ezt - sokkal jobban, mint én. Sohasem jön zavarba, ha randevúra megy, én pedig mindig. De mikor feleségem rajtacsíp valamin, nem csinál jelenetet. Sokszor pedig jólesne, ha rendezne egy jó kis jelenetet, de mindig csak nevet rajtam.

- Nem szeretem, ha így beszélsz a házaseletről, Harry - mondta Basil Hallward, és a kertre nyíló ajtóhoz ballagott. - Azt kell hinnem, hogy nagyon is jó férj vagy, de rettenetesen szégyelled a jószágodat. Sohase mondasz erkölcsös dolgot, de sohase teszel erkölcstelen dolgot. A cinizmusod csak póz.

- A természetesség is csak póz, mégpedig a legrondább fajta - kiáltott fel Lord Henry nevetve, s a két fiatalember együtt kiment a kertbe, letelepedett a hosszú bambuszpadra, mely egy magas babérbokor árnyékában állott. Verőfény cikázott sima levelein. A fűben fehér százszorszépek imbolyogtak.

Kis szünet után Lord Henry kivette zsebóráját.

- Jaj, mennem kell, Basil - mormogta -, előbb azonban, kérlek, válaszolj arra a kérdésemre, melyet imént tettem fel.

- Melyikre? - kérdezte a festő, szemét a földre sűtve.

- Hiszen jól tudod, melyikre.

- Fogalmam sincs, Harry.

- Hát jó, elmondom, melyikre. Meg kell magyaráznod, miért nem akarod kiállítani Dorian Gray képmását. Akarom tudni, hogy mi az igazi oka.

- Már mondtam, mi az igazi oka.

- Nem, nem mondtad. Azt mondtad, azért, mert nagyon sokat adtál belé, magadból. Hát ez gyerekes kifogás.

- Harry - szólt Basil Hallward egyenesen a szemébe nézve -, minden kép, melyet érzéssel festettek, a festő arcképe, nem a modellé. A modell pusztán véletlen, ürügy. Nem ő tárja föl önmagát a festőnek, inkább a festő tárja föl önmagát a színes vásznon. Ezért nem akarom kiállítani az arcképet, mert attól tartok, hogy megmutattam benne tulajdon lelkem titkát.

Lord Henry felnevetett.

- És mi ez a titok? - kérdezte.

- Majd elmondom - válaszolt Hallward, de arcára zavar ült ki.

- Csupa fül vagyok, Basil - folytatta barátja és ránézett.

- Nem sokat lehet erről mondani, Harry - felelt a festő -, és attól félek, meg se érted. Talán el se hiszed.

Lord Henry mosolygott, lehajolt, egy rózsaszín szirmú százszorszépet tépett a fűből és vizsgálta.

- Biztos vagyok, hogy megértem - mondta, és figyelmesen nézte a kis aranylót, fehér szegélyes korongot -, s hogy elhiszem-e? Én mindent elhiszek, ami teljesen hihetetlen.

Virágokat rázott a szél a fákról, s a nehéz orgonagallyak csillagos fürtjeikkel ide-oda mozogtak az ájult levegőben. Szöcske kezdett ciripelni a part mentén, s egy hosszú, vékony szitakötő kék fonálként libegett tova barna tüllszárnyán. Lord Henrynek úgy rémlett, mintha hallaná Basil Hallward szíve dobogását, és kíváncsi volt, most mi következik.

- Mindössze erről van szó - szólt a festő kisvártatva. - Két hónappal ezelőtt nagy estélyre mentem Lady Brandonhoz. Tudod, nekünk, szegény művészeknek hébe-hóba társaságban is kell mutatkoznunk, hogy megmutassuk a közönségnek, mégse vagyunk vademberek. Te mondtad nekem egyszer, hogy frakk és fehér nyakkendő által mindenki művelt ember hírébe

keveredhet, még a tőzsdei alkusz is. Hát vagy tíz percig lehettem a teremben, beszélgettem a hatalmas, fölpiperézett delnökkel és az undok akadémikusokkal, mikor hirtelen észrevettem, hogy valaki engem néz. Félig odafordultam és akkor pillantottam meg először Dorian Grayt. Mikor tekintetünk összeért, éreztem, hogy elsápadok. Furcsa rettegés kerített hatalmába. Tudtam, hogy szemtől szembe kerültem valakivel, kinek pusztá egyénisége annyira igéző volt, hogyha engedek neki, lebírja egész valómat, egész lelkemet, sőt egész művészetemet is. Külső befolyást sohase tűrtem életemben. Te is tudod, Harry, mennyire független vagyok természetemtől fogva. Mindig magam ura voltam, legalább addig, míg nem találkoztam Dorian Gray-jel. Aztán - de nem tudom, hogy magyarázzam meg neked - mintha valami azt súgta volna, hogy örvény peremén állok. Az a különös érzésem támadt, hogy a Végzet még ritka gyönyöröket és ritka bánatokat tartogat számomra. Félni kezdtem, és sarkon fordultam, hogy kimenjek a teremből. Nem a lelkiismeret unszolt erre: csak a gyávaság. Nem is nagyon dicsekszem vele, hogy megpróbáltam szökni.

- Lelkiismeret és gyávaság tulajdonképpen egy és ugyanaz, Basil. A lelkiismeret a cég bejegyzett neve. Csak ez a különbség.

- Nem hiszem el, Harry, és azt se hiszem, hogy te elhiszed. Ellenben bármi is volt az indító-okom - lehet, hogy a büszkeség volt, mert valaha nagyon büszke voltam -, kétségtelenül az ajtó felé iparkodtam. Itt, gondolhatod, Lady Brandonba botlottam. „Csak nem szökik el ilyen korán?” - rikácsolta. Tudod, milyen sipító-éles hangja van.

- Hogyne. Pont olyan, mint a páva, csak éppen hogy nem olyan szép - mondta Lord Henry, és vékony, ideges ujjával összemarcangolta a százszorszépet.

- Nem tudtam lerázni a nyakamról. Odavonszolt az uralkodóház jelen lévő tagjaihoz, csillagos, térdszalagrendes urakhoz és nemes delnökhöz, kik mind óriás hajéket és papagáj-orrot viseltek. Úgy beszélt rólam, mint legkedvesebb barátjáról. Egyetlenegyszer találkoztam vele azelőtt, de fejébe vette, hogy én leszek az estély hőse. Azt hiszem, valamelyik képem nagy sikert aratott akkortájt, legalábbis sokat fecsegték róla az egy pennys lapok, ami a tizenkilencedik században a halhatatlanság fokmérője. Egyszerre csak szemtől szembe álltam azzal a fiatalemberrel, kinek egyénisége annyira felkavart. Egészen közel voltunk, majdnem érintettük egymást. Tekintetünk újra találkozott. Meggondolatlanság volt tőlem, de arra kértem Lady Brandont, mutasson be neki. Vagy talán nem is volt akkora meggondolatlanság. Egyszerűen elkerülhetetlen volt. Bemutatás nélkül is megszólítottuk volna egymást. Ebben biztos vagyok. Dorian is ezt mondta később. Ő is érezte, a sors akarata volt, hogy megismerkedtünk.

- És hogy írta le Lady Brandon ezt a csodálatos fiatalembert? - kérdezte a barátja. - Tudom, vendégeiről rendszeren gyors jellemzést szokott adni. Emlékszem, egyszer odahurcolt engem is egy tagbaszakadt, vörös arcú öregúrhoz, ki csupa rendjel és szalag volt. Elképesztő titkokat sziszegett a fülembé, tragikus suttogással, melyet a teremben különben mindenki meghallhatott. Én egyszerűen faképnél hagytam. Magam szeretem fölfedezni az embereimet. Lady Brandon ellenben pont úgy kezeli a vendégeit, mint az árverési kikiáltó a holmiját. Vagy agyonmagyarázza őket, vagy tücsköt-bogarat összebeszél, csak éppen azt nem mondja el, amit tudni akarnánk.

- Szegény Lady Brandon. Nagyon szigorú vagy hozzá, Harry - mondta Hallward szórakozottan.

- Ugyan, öregem, szalont akart nyitni, de kávéház lett belőle. Mire föl becsüljem őt? De mondd, mit mondott Dorian Grayról?

- Körülbelül ezt: „Bájos fiú - szegény jó édesanyja meg én a legjobb barátok vagyunk. - Hogy mit csinál, egészen elfelejtettem - talán nem is csinál semmit - de igen, zongorázik - vagy ugyebár hegedül, kedves Gray úr?” - Mindketten elneveltük magunkat, és tüstént összebarátkoztunk.

- A nevetés nem rossz kezdete a barátságnak, és végnek föltétlenül a legjobb - mondotta a fiatal lord, és új százszorszépet szakított.

Hallward a fejét rázta.

- Te nem érted, Harry, mi a barátság - mormolta -, és ezért azt se értheted, mi a gyűlölet. Te mindenkit szeretsz, ami azt jelenti, hogy neked mindenki közömbös.

- Milyen szörnyen igazságtalan vagy - kiáltott Lord Henry, hátratulva kalapját és fölnézve a kis felhőkre, melyek mint kibomlott fényes-fehér selyempázmák libegtek a nyári égboltozat üreges türkizén. - Igen, szörnyen igazságtalan vagy. Én szigorúan osztályozom az embereket. Barátaim a szépek, ismerőseimet a jellemesek, az ellenségeimet az okosak közül választom ki. Ellenségeink kiválasztásában sohase lehetünk eléggé óvatosak. Egyetlenegy ellenségem sincs, aki tökfilkó volna. Többé-kevésbé mind okosak, s így aztán becsülnék engem. Nagyon hiú vagyok? Szerintem igen.

- Azt hiszem, tényleg hiú vagy, Harry. De a fönti osztályozás szerint csak az ismerősöd lehetek.

- Ugyan, Basil, te sokkal több vagy nekem, mint az ismerősöm.

- De sokkal kevesebb, mint a barátod. Olyan testvérféle, igaz?

- Na, a testvérem, az nem. A testvéreimet csak hagyjuk. Bátyám semmi áron se akar meghalni, és úgy látszik, öcséim se hajlandók erre.

- Harry - kiáltott fel Hallward, szemét morcolva.

- Jó, jó, öregem, nem egészen komolyan mondom. De mit tegyek, ösztönös megvetést érzek az atyafiságom iránt. Talán azért, amiért egyikünk se tudja elviselni másokban a saját hibáit. Nekem nagyon rokonszenves, hogy az angol demokrácia utálja a felsőbb tízezer úgynevezett bűneit. A tömegek úgy érzik, hogy iszákosnak, butának, erkölcstelennek lenni csak az ő előjoguk, és az arisztokrata, aki ilyesmire vetemedik, mintegy az ő vadászterületükre merészkedik. Roppant mulatságos volt, mennyire megbotránkoztak, mikor szegény Southwark válópörét tárgyalták. De azért kötve hiszem, hogy a proletariátus akár tíz százaléka erkölcsösen élne.

- Egy árva szót se hiszek abból, amit mondasz, sőt meg vagyok győződve, Harry, te magad se hiszed.

Lord Henry megsimogatta hegyes, barna szakállát, és sima ébenfa botjával megkoppintotta finom bőrből készült cipője hegyét.

- Mennyire angol vagy, Basil. Ezt már másodszor jegyzed meg. Ha egy gondolatot közlünk vérbeli angollal - ami mindig meggondolatlanság -, esze ágában sincs megvizsgálni, hogy gondolatunk helyes-e vagy sem. Csak azt veszi számba, hisz-e benne, aki mondta. Ellenben a gondolat értéke semmiféle összefüggésben sincs azzal, hogy őszintén beszél-e az, aki mondja. Sőt minél kevésbé őszinte az ember, annál inkább valószínű, hogy gondolata épkezláb, mert akkor nem másítja el se az akarata, se a vágya, se az előítélete. Különben nem óhajtok veled politikáról, társadalomtudományról vagy metafizikáról vitázni. Az embert jobban szeretem, mint az elveket, és azokat az embereket, kiknek semmiféle elvük nincsen, legjobban szeretem. Beszélj még Dorian Grayról. Gyakran találkoztok?

- Minden egyes nap. Boldogtalan volnék, ha nem látnám mindennap. Meg se tudnék már lenni nélküle.

- Milyen furcsa. Azt hittem, te csak a művészettel törődsz.

- Most ő számomra a művészet - mondta a festő, komolyan. - Néha azt hiszem, hogy a világ történetében csak két nevezetes korszak van. Az egyik az, mikor a művészetben új kifejező-eszköz tűnik föl, a másik pedig az, mikor a művészetben új egyéniség tűnik föl. Ami az olajfestés föltalálása volt a velenceieknek, ami Antonius arca a kései görög szobrászatnak, valamikor az lesz énnekem Dorian Gray arca. Nemcsak azért, mert őt festem, őt rajzolom, őt tanulmányozom. Természetesen ezt is megtettem. De ő sokkal több nekem, mint egy modell. Nem mondom, hogy elégedetlen vagyok azzal, amit róla festettem, vagy hogy Dorian Gray szépsége olyan, hogy a művészet ki se tudja fejezni. Nincs semmi se, amit a művészet ki ne tudna fejezni, és tudom, hogy az, amit a vele való találkozásom óta csináltam, jó munka, életem legjobb képe. De az egyénisége - bárcsak értenéd - valami különös úton merőben új művészi szemléletet, merőben új stílust sugallt. Másképpen látom a dolgokat, másképpen gondolkodom róluk. Most az életet olyan módon ragadom meg, ahogyan azelőtt rejtve maradt előttem. „Megálmodják a formát, nappali gondolattal” - ki is mondja ezt? Elfelejtettem, de Dorian Gray éppen ez volt számomra. Ennek a fiúnak pusztá látása - mert ő nekem csak fiú, noha már túl van a huszadik évén -, a pusztá jelenléte - jaj, alig hiszem, hogy el tudod képzelni, mi mindent jelent nekem. Anélkül hogy tudná, egy új iskola vonalait tárja föl, azt az iskolát, mely egyesíti magában a regényes szellem minden szenvedélyét s a görög szellem minden tökélyét. Lélek és test harmóniája, milyen nagy dolog ez. Mi örültek, különválasztottuk ezt a kettőt, és kitaláltunk egy realizmust, mely közönséges, s egy idealizmust, mely üres. Henry, ha tudnád, mit jelent nekem Dorian Gray. Emlékszel arra a tájképre, melyért Agnew azt az óriási összeget ígérte, de én mégse tudtam tőle megválni? Életem egyik legjobb képe. És miért? Mert amíg festettem, Dorian Gray melletttem ült. Valami furcsa áram sugárzott át belőle énbélém, és életemben először láttam az erdős lapályon azt a tüneményt, melyet folyton kerestem, de eddig sohase találtam meg.

- Hát ez csakugyan különös. Meg akarok ismerkedni Dorian Grayjel.

Hallward fölpattant székéről s le-föl járkált a kertben. Kis idő múltán visszajött.

- Harry - mondta -, Dorian nekem egyszerűen csak művészi indíték. Te semmit se látnál benne. Én mindent látok benne. Mindig ott van műveimben, akkor leginkább, mikor látszólag nyoma sincsen. Ő, amint mondtam, egy modor sugalmazója. Bizonyos vonalak hajlatában lelem meg őt, bizonyos színek ékességében és finomságában. Igen.

- Hát akkor mért nem állítod ki az arcképet? - kérdezte Lord Henry.

- Mert akaratom ellenére is kifejeztem benne azt a sajátos művészi bálványozást, melyről neki sohase beszéltem. Ő semmit se tud róla. Nem is fog. De a világ megsejtheti. És nem akarom levetköztetni az ő hitvány, fürkésző szemük előtt. A szívemet sohase fogják görcső alá venni. Nagyon sok van belőlem ebben a képben, Harry - nagyon is sok.

- A költők nem olyan aggályosak, mint te. Ők tudják, hogy a szenvedélyt közzé kell tenni. Manapság egy megtört szív számos kiadást megér.

- Gyülölöm érte őket - kiáltott Hallward. - A művésznek szép dolgokat kell alkotnia, de nem szabad semmit se beleadni tulajdon életéből. Olyan korban élünk, mikor a művészetet az önéletrajzírás egy formájának tekintik. Elvesztettük a szépség iránt való elvont érzékünket. Egy nap majd megmutatom a világnak, mi az. És éppen ezért a világ sohase látja meg Dorian Gray arcképét.

- Azt hiszem, nincs igazad, Basil, de nem vitatkozom veled. Csak a szellemi heréltek szoktak vitatkozni. Mondd csak, nagyon szeret téged Dorian Gray?

A festő pár pillanatig tétovázott.

- Kedvel - válaszolt szünet után -, tudom, hogy kedvel. Persze mértéktelenül hízelgek neki. Különös örömem telik benne, hogy olyasmiket mondjak neki, melyeket, tudom, később megbánok. Többnyire nagyon kedves hozzám, ülünk a műteremben és csevegünk erről-arról. Néha azonban szörnyen figyelmetlen, mintha kedvét lelné abban, hogy fájdalmat okozzon nekem. Ekkor, érzem, Harry, hogy olyan valakinek adtam oda egész lelkem, aki úgy bánik ezzel a lélekkel, mint a gomblyukába való virággal, mint valami henye piperével, mely csak hiúságának hízeleg, mint egy nyári napra szóló dísszel.

- A nyári nap azonban hosszú, barátocskám - mormogta Lord Henry. - Lehet, hogy te hamarabb belefáradsz, mint ő. Szomorú elgondolni, de semmi kétség, hogy a Szellem túléli a Szépséget. Ez magyarázza azt is, hogy annyi gyötrellemmel igyekszünk magunkat túlművelni. A létért folyó vad harcban szükségünk van valamire, ami nem múlandó, és így megtöltjük lelkünket mindenféle limlommal és adattal, abban az oktondi reményben, hogy majd ezzel álljuk meg helyünket. A mindenben tájékozott ember - ez a modern eszmény. - És a mindenben tájékozódott ember lelke rettenetes valami. Olyan, mint a régiségkereskedés, csupa monstrum, vastag porréteg alatt, s minden az árán felül becsülve. Mégis azt hiszem, te unsz rá előbb. Egy szép napon rátekintesz barátodra, úgy érzed majd, mintha el lenne kissé rajzolta, vagy kezdesz nem szeretni rajta egy színhatást vagy más egyebet. Erre keserű szemrehányást teszel neki magadban, és komolyan arra gondolsz, hogy nem szépen viselkedett veled. Legközelebb aztán, mikor meglátogat, egészen hideg és közönyös leszel hozzá. Ez bizony szomorú dolog lesz, mert megváltoztat téged. Amit meséltél, az valóságos regény, a művészet regényének nevezhetném, de az effajta költészetben az a legrosszabb, hogy végül költőietlenné tesz bennünket.

- Ne beszélj így, Harry. Amíg élek, Dorian Gray egyénisége uralkodni fog rajtam. Te nem érezheted azt, amit én érzek. Te folyton változol.

- Jaj, drága barátom, épp ezért érezhetem. A hűségesek csak a hétköznapi oldalát ismerik a szeretetnek; a hűtlenek ismerik a szeretet tragédiáit.

Lord Henry meggyújtott egy szál gyufát finom ezüstdobozán, s olyan öntudatosan és elégedetten kezdte szívni cigarettáját, mintha ebbe az egy mondatba összefoglalta volna az egész világot. Csipogó verebek zörögtek a borostyán zöld lakkos levelei közt, s a fellegek kék árnyai úgy surrantak el a fűvön, mint a fecskék. Milyen kedves volt a kertben. És milyen kellemes mások érzéseit tudni - sokkal kellemesebb, mint a gondolataikat ismerni. Az ember tulajdon lelke és egy barátja szenvedélye - ezek az élet igazán varázsos értékei. Csendes örömmel rajzolta maga elé az unalmas ebédet, melyet elmulasztott, amiért ily sokáig maradt Basil Hallwardnál. Ha nagynénjéhez megy, ott bizonyára találkozik Lord Hoodbodyval, s ott csak a népkonyhákról és az új munkáslakótelepek szükségességéről folyt volna a társalgás. Minden társadalmi osztály azoknak az erényeknek fontosságát prédikálja, melyek gyakorlására semmi szükség saját életében. A gazdag a takarékoság becses voltáról beszél és a henye a munka méltóságáról áradozik. De jó, hogy megúsza mindezt! Amint nagynénjére gondolt, mintha eszébe jutott volna valami. Hallwardhoz fordult és megszólalt:

- Most jut eszembe valami!

- Micsoda, Harry?

- Hogy hol hallottam én már Dorian Gray nevét.

- Hát hol hallottad? - kérdezte Hallward kissé komoran.

- No ne nézz ily morcosan, Basil. A nagynénémnél hallottam, Lady Agathánál. Ő mesélte, hogy találkozott egy kedves fiatalemberrel, aki megígérte neki, hogy segít a jótékonyági akcióiban, és Dorian Graynek hívták. Meg kell azonban jegyeznem, azt egy szóval se mondta, hogy jóképű. A nőknek semmi érzékük a szépség iránt. Legalábbis az erényes nőknek. Azt mondta róla, hogy nagyon komoly és jó fiú. Én pedig nyomban egy pápaszemes, nagyon szeplős, kopaszodó alakot képzeltem el, aki folyton csetlik-botlik. Ha akkor tudom, hogy ez a te barátod...

- Szerencse, hogy nem tudtad.

- Miért?

- Nem akarom, hogy megismerd.

- Nem akarod, hogy megismerjem?

- Nem.

- Dorian Gray úr a műteremben van - mondta az inas, aki lejött a kertbe.

- Most legalább be kell mutatnod - kiáltott Lord Henry, kacagva.

A festő az inashoz fordult, aki hunyorgatva állott a verőfényben.

- Kérje meg, Parker, Gray urat, hogy várjon kicsit: pár pillanat múlva megyek.

Az inas meghajolt, és visszament a kerti úton.

Basil ránézett Lord Henryre.

- Dorian Gray a legjobb barátom - mondta. - Egyszerű, áldott lélek. Amit a nagynénéd mondott róla, az szóról szóra igaz. Ne rontsd el. Ne próbálj hatni rá. Ártanál neki. Nagy a világ, és annyi érdekes ember szaladgál benne. Ne vedd el tőlem azt az egyet, aki művészetem minden varázsát adja: az életem, a művészetem függ tőle. Én bízom benned, Harry.

A festő lassan beszélt, és szavai mintha akarata ellenére szakadoztak volna ki belőle.

- Szamárságokat beszélsz - mondta Lord Henry mosolyogva, aztán karon fogta Hallwardot, és elindult vele befelé a házba.

MÁSODIK FEJEZET

Mikor beléptek, meglátták Dorian Grayt. Háttal ült feléjük, a zongoránál és Schumann *Erdei jelenetek* című hangjegyfűzetét lapozgatta.

- Ezt kölcsön kell adnod, Basil - kiáltotta. - Meg akarom tanulni. Gyönyörűek.

- Attól függ, hogy ülsz ma, Dorian.

- Jaj, úgy unom az ülést, aztán minek is nekem életnagyságú kép - válaszolt a fiú makacsul és duzzogva, s forogni kezdett a zongoraszéken.

Mikor meglátta Lord Henryt, pillanatra gyenge pír futotta el arcát és fölugrott.

- Bocsáss meg, Basil, de nem tudtam, hogy mással vagy.

- Bemutatom neked Lord Henry Wottont, régi oxfordi barátomat. Éppen most dicsértelek, milyen remekül ülsz, s most mindent elrontottál.

- De nem rontotta el az örömem, hogy megismerkedhetek önnel, Gray úr - szólt Lord Henry, aki előrelépett és kezét nyújtotta feléje. - Nagynéném sokat beszélt önről. Maga az egyik kedvence, és attól félek, egyik áldozata is.

- Most Lady Agatha fekete könyvébe vagyok beírva - válaszolt Dorian tréfás, bűnbánó arccal.

- Megígértem, hogy múlt kedden elmegyek vele egy körbe, a Whitechapelbe, és teljesen megfeledkeztem róla. Négykezeset kellett volna játszanunk, együtt - azt hiszem, kérem, négykezeset. Képelem, mit kapok majd tőle. Egyelőre mutatkozni se merek előtte.

- No majd én összebékítem magukat. Nagynéném rajong önért. Különben se baj, hogy nem ment el. A hallgatóság bizonyára azt hitte, hogy négykezes volt. Ha Agatha néném zongorához ül, úgy csörömpöl, hogy az kettőnek is becsületére válna.

- Nagyon szigorú hozzá, de nekem se éppen bókol - felelt Dorian nevetve.

Lord Henry Dorianra nézett. Igazán csodálatosan szép volt, finoman ívelt skarlát ajkával, nyílt, kék szemével, göndör aranyhajával. Volt valami az arcában, ami nyomban bizalmat gerjesztett iránta. Az ifjúság nyíltsága volt rajta s az ifjúság szenvedélyes tisztasága. Érezni lehetett, hogy még makulátlan a világ sarától. Nem csoda, hogy Basil annyira szerette.

- Ön nagyon csinos, nem illik magához ez az emberszeretet - ahhoz nagyon csinos.

És Lord Henry egy kerevetre vetette magát s kinyitotta cigarettatárcáját.

A festő festékeit kevergette, ecseteit készítette. Elcsigázottnak látszott, s mikor hallotta Lord Henry utolsó megjegyzését, rátekintett, egy pillanatig tétozázott, aztán ezt mondta:

- Harry, még ma be akarom fejezni ezt a képet. Ugye nem tartasz szörnyen gorombának, ha arra kérlek, hogy menj el?

Lord Henry mosolygott, s Dorian Grayre nézett.

- Menjek el, Mr. Gray? - kérdezte.

- Jaj kérem, ne menjen, Lord Henry. Úgy látom, duzzogó kedvében van, és nem tudom elviselni, mikor duzzog. Különben is meg kell mondania, miért nem illik hozzám az emberszeretet.

- Nem tudom, megmondjam-e önnek, Gray úr. Unalmas egy tárgy, az embernek komolyan kellene megvitatni. De most, hogy marasztalt, már nem megyek el. Ugye te se mondtad komolyan, Basil? Gyakran említetted, szereted, hogyha modelljeiddel valaki beszélget.

Hallward ajkába harapott.

- Ha Dorian kívánja, természetesen maradnod kell. Dorian szeszélye mindenkinek törvény, kivéve önmagának.

Lord Henry vette a kalapját, kesztyűjét.

- Nagyon marasztalsz, Basil, de mégis mennem kell. Az Orléansban találkat adtam valakinek. Isten önnel, Gray úr. Legyen szerencsém egy délután a Curson Streeten. Öt órakor majdnem mindig otthon vagyok. Előbb azonban írjon. Sajnálám, ha hiába keresne.

- Basil - kiáltott Dorian Gray -, ha Lord Henry Wotton elmegy, én is vele megyek. Te, amíg festesz, egy árva szót se szólsz, és olyan szörnyen buta dolog ácsorogni a dobogón, nyájas arcot vágni. Kérd meg, hogy maradjon. Ragaszkodom hozzá.

- Maradj, Henry, Dorian kéri és én is ezt kérem - mondta Hallward, figyelmesen nézve a festményét. - Teljesen igaza van, munka közben sohase beszélek és nem is figyelek a szóra, ami roppant unalmas lehet szegény modelljeimnek. Kérlek, maradj.

- De mi lesz az Orléans-beli találkával!

A festő nevetett.

- Majd elintéződik. Ül csak le, Harry. Te pedig, Dorian, menj fel a dobogóra, ne sokat izegi-mozogj, és egyáltalán ne figyelj arra, amit Lord Henry mond. Nagyon rossz hatással van barátaira, kivéve rám.

Dorian Gray fölment az emelvényre, egy ifjú görög mártír megadásával, és elégedetlenül elfintorította az arcát Lord Henry felé, akit már előbb megszeretett. A lord semmit se hasonlított Basilhez. Ők ketten érdekes ellentétek voltak. És a lordnak nagyon kellemes a hangja. Pár pillanat múlva így szólt hozzá:

- Igazán oly rossz hatással van barátaira, Lord Henry, amint Basil mondja?

- Jó hatás egyáltalán nincsen is, Gray úr. Minden befolyás erkölcstelen - tudományos szempontból erkölcstelen.

- Miért?

- Mert befolyásolni valakit annyi, mint odaadni neki tulajdon lelkünket. Az illető nem természetes gondolatait gondolja és nem is természetes szenvedélytől lángol. Erényei nem az ő erényei. Bűneit, ha vannak bűnök, csak kölcsönkapta. Visszhangja lesz valaki más zenéjének, egy szerep színésze, melyet nem az ő számára írtak. Az élet célja az, hogy kifejlesszük önmagunkat. Hiánytalanul meg-megvalósítani természetünket - ez itten mindannyiunknak rendeltetése. Az emberek manapság félnek önmaguktól. Elfelejtették az első és legnagyobb kötelességüket, azt a kötelességet, mellyel önmaguknak tartoznak. Természetesen irgalmasok. Táplálják az éhezőt, ruházzák a koldust. De tulajdon lelkük koplal és meztelen. A bátorságot többé nem ismeri az emberi nem. Talán sohase is voltunk igazán bátrak. A társadalomtól való rettegés, mely az erkölcs alapja, az Istentől való rettegés, mely a vallás titka - ez a két dolog kormányoz bennünket. És mégis...

- Most pedig légy jó fiú, Dorian, és fordítsd a fejed kissé jobbra - mondta a festő, elmerülve munkájába, s csak azzal törődve, hogy a fiú arcán olyan kifejezés tűnt föl, melyet annak előtte sohase látott.

- És mégis - folytatta Lord Henry, halk, muzsikás hangján, kezének azzal a kecses mozdulattal, mely mindig jellemző volt rá, már etoni napjaiban is -, azt hiszem, ha egy ember teljesen és egészen kiélné életét, formát adna minden érzésének, kifejezné minden gondolatát, testté válna minden álmát - azt hiszem, a világ az öröm oly friss lendületét kapná, hogy elfelednők a középkor minden nyavalyáját, és visszatérnénk a hellén eszményhez - lehet, hogy még finomabb, még gazdagabb eszményhez, mint a hellén volt. De közöttük a legbátrabb ember is fél önmagától. A vadember öncsonkítása gyászosan tovább él az önmegtagadásban, mely elzárja életünket. Bűnhődünk a lemondásunkért. Minden lendületünk, melyet meg igyekszünk fojtani, tovább erjed-gerjed agyunkban és megmérgez bennünket. A test egyszer vétkezik, és ezzel el is intézte a vétket, mert a cselekvés a megtisztulás egyik módja. Semmi sem marad aztán, csak a gyönyörre való visszaemlékezés vagy a bűnbánat pazar pompája. A kísértéstől csak egy módon szabadulhatunk, úgy, hogy engedjünk neki. Állj ellen, és lelked belebetegszik abba, hogy lelked epekszik azokért a dolgokért, melyeket megtiltott magának, s vágyakozik azért, amit a szörnyeteg törvények tettek szörnyeteggé és törvénytelené. Azt mondták, hogy a világ nagy eseményei az agyvelőben történnek meg. Az agyvelőben, csakis az agyvelőben történnek meg a világ nagy bűnei is. Önnek, Gray úr, kinek olyan rózsapiros az ifjúsága és olyan rózsaféhér a gyermekkora, önnek is vannak szenvedélyei, melyektől megremült, gondolatai, melyek rettenettel töltötték meg, álmai nappal és álmai éjszaka, melyeknek pusztá emléke szégyenpírral tarkázná arcát.

- Elég - dadogta Dorian Gray -, ne folytassa, egészen összezavar. Valamit válaszolnom kellene, de nem tudom, mit. Ne beszéljen. Hagyjon gondolkodni. Vagy inkább hagyjon ne gondolkodni.

Vagy tíz percig állott ottan mozdulatlanul nyitott szájjal, különösen tündöklő szemmel. Homályosan sejtette, hogy egészen új hatások dolgoznak benne. De úgy rémlett, hogy ezek a hatások belőle magából származtak. Azok a szavak, melyeket Basil barátja intézett hozzá - kétségtelenül véletlenül ejtett szavak, szántsándékos paradoxonok -, titkos húrt érintettek meg, melyhez azelőtt sohase nyúltak, de érezte, hogy ez a húr most megrezzen, babonás remegéssel lüktet.

A zene rázta föl őt így. Gyakran megbolygatta a zene. De a zene nem tagolt beszéd. Az nem új világ volt, inkább másik zűrzavart teremt bennük. Ezek szavak voltak! Pusztá szavak! Milyen rettenetesek voltak! Milyen világosak, milyen élők, milyen kegyetlenek! Nem lehetett elmene-külni előlük. És milyen finom varázslat lakozott bennük! Úgy tetszett, tömör formát tudnak adni alakatlan dolgoknak, és külön muzsikájuk van, mint a hegedűnek és a lantnak. Pusztá szavak! Van-e más valami oly kézzelfogható, mint a szavak?

Van. Akadtak serdülőkorában oly dolgok, melyeket nem értett. Most megértette. Egyszerre tűzszínű lett előtte az élet. Úgy rémlett, tűzben jár. Miért nem tudta ezt eddig?

Lord Henry finom mosollyal figyelte őt. Pontosan tudta, mikor jön el az a lélektani pillanat, hogy nem szabad többet mondania. Roppant érdekelte. Ámult-bámult, hogy egyszerre milyen hatást keltettek szavai, és visszaemlékezett egy könyvre, melyet tizenhat éves korában olvasott, arra a könyvre, mely sok mindent fődött föl előtte, amit annak előtte nem ismert, s azt firtatta, vajon Dorian Gray is hasonló tapasztalaton ment-e át. Találomra a levegőbe lőtt egy nyilat. Érintette a céltáblát? Jaj, de igazó volt ez a fiú.

Hallward tovább festett azzal a csodálatos merész ecsetkezeléssel, azzal az igazi finomsággal és olvatag gyöngédséggel, mely csak erőből származhat. Nem is vette észre, hogy csönd van körötte.

- Basil, elfáradtam az állásban - kiáltott Dorian Gray hirtelen. - Kimegyek és leülök a kertben. Itt fojtó a levegő.

- Nagyon sajnállak, édes gyermekem. Ha festek, semmi egyébre nem gondolok. De még sohase ültél ilyen jól. Egészen mozdulatlan voltál. És megragadtam azt a kifejezést, melyet akartam - a félig nyitott száját, a szem fényes tekintetét. Nem tudom, mit beszélt Harry, de ő művelhette, hogy ilyen remek az arcod. Bizonyára bókolt neked. Egy szavát se hidd el.

- Nem is bókolt. Talán ez az oka, hogy semmit se hiszek abból, amit mondott.

- Maga is tudja, hogy mindent hisz - szólt Lord Henry, álmatag, ábrándos szemével. - Kimegyek magával a kertbe. Iszonyú hőség van a műteremben. Basil, adass nekünk jeges italt, valami epreset.

- Jó, Harry, csöngess, és ha Parker bejön, majd megrendelem. Most a háttéren dolgozom, de később kimegyek hozzátok. Ne sokáig tartsd künn Dorian. Sohase ment úgy a munka, mint ma. Ez remekművem lesz. Már így is remekmű.

Lord Henry kiment a kertbe, és ott találta Dorian Grayt, aki a nagy, hús orgonafürtökbe temette arcát, lázasan itta illatukat, mintha bort szűrcsölne. Kisietett hozzá, vállára tette kezét.

- Nagyon helyesen cselekszik - mormogta. - Semmi se gyógyítja annyira a lelket, mint az érzékek, viszont semmi se gyógyítja annyira az érzékeket, mint a lélek.

A fiú föl ijedt és hátrafordult. Hajadonfőtt volt, és a levelek összezilálták makrancos hajfürtjeit, felborzolták aranyló hajszálait. Félelem tükröződött szemében, mint azokéban, akiket hirtelen fölébresztünk. Finoman metszett orrcimpái rezegtek és skarlát ajka valamilyen rejtett idegtől vonaglott s aztán folyton remegett.

- Igen - folytatta Lord Henry -, ez az élet egyik nagy titka - meggyógyítani a lelket az érzékekkel és az érzékeket a lélekkel. Maga csodálatos teremtes. Többet tud, semmint sejtené, de azért kevesebbet tud, mint amennyit tudnia kellene.

Dorian Gray összeráncolta homlokát, és elfordította fejét. Akarata ellenére is szeretnie kellett ezt a sudár, varázsos fiatalembert, aki mellette állt. Regényes, olajszínű arca és elcsigázott kifejezése érdekelte őt. Halk, tétova hangjában volt valami megejtő. Hús, fehér, virágszerű keze is babonás ingerrel hatott rá. Amíg beszélt, dallamosan mozgott ez a kéz, mint a zene, s úgy tetszett, hogy külön beszéde van neki. De Dorian félt tőle és szégyellte, hogy félt. Miért kellett éppen ennek az idegennek fölfedezni őt önmagának? Hónapok óta ismerte Basil Hallwardot, de barátságuk sohase gyakorolt rá semmiféle változást. Egyszerre aztán bejött valaki az életébe, aki mintha kitérte volna előtte az élet titkát. És mégis, mitől félt úgy? Nem volt se iskolás kamasz, se lány. Szamárság így félnie.

- Jöjjön, ülünk az árnyékba - szólt Lord Henry. - Parker kihozta italunkat, és ha tovább áll a napon, agyonégeti, s akkor Basil nem festi le többé. Vigyázzon, le ne süljön. Nem jól állna magának.

- Nem törődöm vele - kiáltott Dorian Gray kacagva, és leült egy padra a kert végén.

- Magának pedig mindennel kell törődnie.

- Miért?

- Mert magának nagyszerű fiatalsága van, és a fiatalság ezen a földön az egyetlen érték.

- Én ezt nem is érzem, Lord Henry.

- Nem, most nem érzi. Egy napon azonban, ha majd öreg lesz és ráncos és csúnya lesz, ha majd a gondolat redőket és homlokára és a szenvedély iszonyú tüzével megpörzsöli ajkait, akkor majd érzi, borzalmasan érzi. Most amerre megy, elbűvöli a világot. Azt hiszi, mindig így lesz ez...? Csodálatosan szép arca van, Gray úr. Ne ráncolja homlokát. Csodálatosan szép arca van. És a Szépség a Szellem egy formája - sőt magasabb, mint a Szellem, mert magyarázni sem kell. A világ nagy tényei közé tartozik, mint a verőfény, vagy a tavaszi idő, vagy a sötét vizeken való visszatükrözése annak az ezüstkagylónak, melyet holdnak nevezünk. Ez kétségtelen. A Szépség a fölény isteni joga. Aki birtokában van, abból herceget csinál. Mosolyog? Ó, ha majd elveszti, nem mosolyog többé... Néha azt szokták mondani, hogy a Szépség csak afféle fölszínes valami. Lehetséges. De legalább nem olyan fölszínes, mint a Gondolat. Nekem a Szépség a csodák csodája. Csak sekélyes emberek nem ítélnék azután, amit látnak. A világ igazi titokzatossága az, ami látható, nem az, ami láthatatlan. Igen, Gray úr, az istenek jók voltak önhöz. De amit az istenek adtak, azt hamar vissza is veszik. Csak egypár éve van, hogy igazán, tökéletesen és egészen éljen. Ha elmúlik az ifjúsága, szépsége is vele vész, és akkor tüstént fölfedezi, hogy nincs több diadal számára, vagy be kell érnie azokkal a nagy győzelmekkel, melyeket a múltjára való visszaemlékezés keserűbbé tesz, mint a vereségeket. Minden eliramló hónap közelebb hozza önt valami borzasztóhoz. Az idő féltékeny önre és harcol a liliomai és rózsái ellen. Aztán megsápad, arca beesik, szeme elhomályosodik. Iszonytatóan szenved majd... Ó, élje az ifjúságát, amíg fiatal. Ne pocsékolja el napjai arányát, ne hallgasson a szobabölcsekre, ne igyekezzen elhárítani a reménytelen kudarcot, és ne adja oda életét a tudatlanoknak, a közönségeseknek, a hitványoknak. Ezek afféle beteges ábrándok, korunk hamis eszméi. Élje azt a csodálatos életet, mely önben van. Semmi se menjen veszendőbe. Folyton-folyvást új és új meglepetéseket hajszoljon. Ne féljen semmitől... az új hedonizmus - erre van szüksége századunknak. Ön lehet látható jelképe. Az ön egyéniségével mindent megvehet. A világ magáé, egy idényre... Mihelyt megismertem, láttam, egyáltalán nincs tudatában annak, hogy micsoda és hogy mi minden lehet. Annyi minden volt önben, ami elbűvöl engem, hogy éreztem, mondanom kell valamit önnek önmagáról. Arra gondoltam, milyen tragikus lenne, ha szétforgácsolódna. Mert az ifjúsága nagyon rövid ideig tart majd, nagyon rövid ideig. A közönséges mezei virág elhervad, de aztán újra kivirul. Az aranyeső júniusra éppúgy sárgul, mint most. Egy hónap múlva piros csillagok gyúlnak az iszalagon, és leveleinek zöld éjszakája minden évben rengeti majd piros csillagait. De mi soha többé nem kapjuk vissza ifjúságunkat. Az öröm ütőere, mely bennünk lüktet húszéves korunkban, meglassul. Tagjaink elaszlanak, érzékeink megpuhásodnak. Förtelmes babákká fajzunk, és a szenvedélyek emléke riaszt, melyektől túlságosan féltünk, azok az isteni kísértések gyötörnek, melyeknek nem mertünk engedni. Ifjúság! Ifjúság! Nincs is a világon más semmi, csak az ifjúság.

Dorian Gray hallgatta, tágra nyitott szemmel, csodálkozva. Az orgonagally kezéből a kavicsra hullott. Egy prémes méh szállt oda és pillanatig körötte zümmögött. Aztán mászkálni kezdett az apró virágok tojásdad, csillagos gömbjein. Dorian ezt nézte, a csip-csup dolgok iránt való különös érdeklődéssel, melyet akkor igyekszünk fölébreszteni magunkban, mikor nagyon fontos dolgoktól félünk, vagy mikor új indulat zaklat, melyet nem tudunk kifejezni, vagy mikor valami ijedelmes gondolat ostromolja meg hirtelen agyunkat és arra unszol, hogy engedjünk neki. Pillanat múlva a méh elrebbent. Dorian nézte, amint egy tyrusi folyóka pettyes kelyhébe búlt. A virág mintha megreszketett volna, és aztán édesdeden ide-oda imbolygott.

Egyszerre megjelent a festő a műterem ajtajában, szaporán integetett nekik, hogy jöjjenek be. Egymásra néztek és mosolyogtak.

- Már várlak - kiáltotta. - Gyertek. A világítás pompás, hozzátok be a hűsítőket is.

Fölkeltek és együtt ballagtak befelé az úton. Két zöld-fehér pille cikázott el mellettük, és a kert sarkában, a körtefán füttyülni kezdett egy rigó.

- Hát örül, hogy megismerkedett velem, Gray úr? - kérdezte Lord Henry, Dorianra tekintve.

- Örülök, most már örülök. De nem tudom, mindig örülök-e majd.

- Mindig. Szörnyű szó. Borzongok, ha hallom. Nők szeretik használni. Minden románcot elrontanak, mert azt akarják, hogy örökké tartson. Különben ostoba szó. A futókaland és a síríg tartó szenvedély közt csak az a különbség, hogy a futókaland kissé tovább tart.

Amint beléptek a műterembe, Dorian Gray a kezét Lord Henry vállára tette.

- Akkor legyen a barátságunk futókaland - suttogta, elpirulva saját merészségén, majd fölment a dobogóra és előbbi állásába helyezkedett.

Lord Henry egy nádfonatú karosszékbe vetette magát és figyelte őt. Ecsetjének kaparászása és megállása a vásznon volt az egyetlen zaj, mely a csendet megtörte, meg az, amikor Hallward hébe-hóba hátralépett, hogy távolból szemlélje képét. A haránt napsugarakon, melyek beáradtak a nyitott ajtón, por táncolt és aranylott. Úgy tetszett, mintha mindenben nehéz rózsailat lebegne.

Vagy negyedóra múlva Hallward abbahagyta a festést, hosszan bámult Dorian Grayre, azután hosszan bámult a képre, harapdálva egyik nagy ecsetjének nyelét és homlokát ráncolva.

- Készen vagyok - kiáltott végül, s legörnyedve odapingálta nevét a kép bal sarkába, nagy karmazsin betűkkel.

Lord Henry odament, nézegette a festményt. Annyi bizonyos, csodálatos egy munka volt, csodálatos a hasonlósága is.

- Hát öregem, igazán gratulálok neked - mondta. - Ez a mai kor legnemesebb arcképe. Gray úr, jöjjön ide és nézze meg magát.

A fiú fölriadt, mintha álomból ocsúdna.

- Igazán befejezted? - mondta lelépve az emelvényről.

- Egészen - mondta a festő. - Ragyogóan ültél. Szörnyen hálás vagyok.

- Ezt nekem köszönheted - szólt közbe Lord Henry. - Ugye, Gray?

Dorian nem válaszolt, hanem kedvetlenül a kép elé állott és feléje fordult. Mikor megpillantotta, hátradöbrent, és arca egy pillanatra elpirult az örömtől. Az öröm kifejezése tetszett föl szemében, mintha először ismerné föl magát. Ott állott, mozdulatlanul, csak éppen homályosan sejtette, hogy Hallward beszél hozzá, de nem értette, mit. Tulajdon szépsége a fölfedezés erejével hatott rá. Basil Hallward bókjait pusztán a barátság bájos túlzásának tartotta. Meghallgatta, nevette és elfelejtette őket. Semmi befolyást nem gyakoroltak természetére. Erre jött Lord Henry Wotton, aki különös dicshimnusz énekelt az ifjúságról, s figyelmeztette, milyen rettenetesen rövid. Ez akkor összerázta, és most, hogy ott állott s nézte tulajdon szépségének árnyképét, a rajz teljes valószínűsége átcikázott rajta. Igen, jön egy nap, mikor arca ráncos lesz és aszott, szeme fénytelen, kecses alakja lerokkan és elcsúful. Szájának skarlátja elfakul, hajának aranya megkopik. Az élet, mely valaha megteremtette lelkét, elrontja majd a testét. Iszonyatos lesz, visszataszító lesz, ijedelmes lesz.

Hogy erre gondolt, éles fájdalom döfte át, mint a kés, és testének minden idegrostja megreszketett. Szeme ametiszté mélyült és könnyek ködlöttek benne. Úgy érezte, mintha valami jeges kéz ért volna szívéhez.

- Nem tetszik neked? - kiáltott föl végül Hallward, mert megsértődött kicsit a fiú hallgatásán, melyet nem tudott mire vélni.

- Természetesen tetszik - mondta Lord Henry. - Kinek ne tetszene? A mai kor egyik legnagyobb alkotása. Akármit kérsz érte, megadom. Okvetlen meg akarom venni.

- De már nem az enyém, Harry.

- Kié?

- Hát Doriané - felelte a festő.

- De szerencsés egy fickó.

- Milyen szomorú - suttogta Dorian Gray, és szemével rámeredt arcképére. - Milyen szomorú. Én majd öreg leszek és borzalmas leszek és iszonyatos leszek. De ez a kép mindörökké fiatal marad. Sohasem lesz öregebb, mint ezen a júniusi napon. Jaj, ha megfordítva lenne. Bárcsak én lennék mindig fiatal és a kép öregedne meg. Ezért - ezért - mindenemet odaadnám. Igen, nincs a világon semmi, amit ne adnék oda. Odaadnám ezért a lelkemet.

- Te, Basil, aligha örülnél - kiáltott Lord Henry nevetve. - A képnek ez ártana.

- Kézze-lábbal tiltakoznék ellene - mondta Hallward.

Dorian Gray megfordult és ránézett.

- Azt meghiszem, Basil. Te a művészetet jobban szereted, mint a legjobb barátodat. Nem vagyok több neked, mint egy zöld-bronz szobrocska. Sőt talán még annyi se.

A festő ámulva meredt rá. Dorian nem szokott így beszélni. Mi történt? Nagyon haragosnak látszott. Kipirult, mindkét arca égett.

- Igen - folytatta -, kevesebb vagyok neked, mint az elefántcsont Hermesed vagy az ezüst Faunod. Ezeket mindig szereted majd. De meddig szeretsz engem? Azt hiszem, addig, míg meg nem jelenik arcomon az első redő. Mert tudom, hogyha valaki elveszti szépségét, bármilyen is legyen az, akkor elveszti mindenét. A képed tanított meg erre. Henry Wottonnak igaza van. A fiatalság az egyetlen érték. Ha látom, hogy öregszem, megölöm magam.

Hallward elsápadt és megragadta a kezét.

- Dorian, Dorian - kiáltott -, ne beszélj így. Sohase volt ilyen jó barátom és sohase is lesz. Csak nem féltékenykedel lelketlen tárgyakra? Hiszen sokkal szebb vagy, mint bármelyikünk.

- Féltékeny vagyok mindenre, aminek szépsége nem hal meg. Féltékeny vagyok az arcképre, melyet rólam festettél. Miért tartja meg azt, amit én elvesztek? Minden múltó pillanat elrabol valamit tőlem és odaadja neki. Jaj, ha megfordítva lenne. Bárcsak a kép változna és én maradhatnék mindig az, aki most vagyok. Miért is festetted? Egy napon majd kigúnyol engem - irtózatosan kigúnyol.

Forró könnyek patakzottak szeméből. Barátja kezéből kitépte a kezét, a kerevetre vetette magát, eltemette arcát a párnákba, mintha imádkozna.

- Ennek te vagy az oka, Harry - mondta a festő keserűen.

Lord Henry vállat vont.

- Ez az igazi Dorian Gray. Mert ő ilyen.

- Dehogy.

- Ha nem ilyen, akkor miért vagyok én az oka?

- El kellett volna menned, mikor kértelek.

- Hiszen azért maradtam itt, mert te kértél - válaszolt Lord Henry.

- Harry, nem veszekedhetek egyszerre két legjobb barátommal, de te gyűlöltetted meg velem a legjobb munkámat, melyet valaha csináltam, és ezért most megsemmisítem. Mi más is, mint vászon és festék? Nem engedem, hogy hármunk közé álljon és megrontsa életünket.

Dorian Gray fölemelte aranyfejét a párnájáról, és sápatag arccal, könnybe lábadó szemmel nézett rá, amint a fenyőfa festőasztalhoz ment, mely a magas, függönyös ablak alatt állott. Mit művelt itten? Ujjai a kis festékesbödönök és száraz ecsetek összevisszaságában turkáltak, kerestek valamit. Igen, a hosszú palettakést keresték, melynek vékony pengéje hajlékony acélból készült. Végre meglelte. Föl akarta hasítani vele a vásznat.

Fojtott zokogással ugrott fel a fiú a pamlagról. Hallwardhoz rohant, kezéből kicsavarta a kést és a műterem sarkába röpítette.

- Megőrültél - kiabált. - Hiszen meggyilkolnád.

- Örvendek, Dorian, hogy végre megbecsülöd a munkámat - mondta a festő hidegen, mikor fölcsúdot a meglepetéséből. - Nem is tudtam, hogy ennyire méltányolod.

- Hogy méltányolom-e? Szerelmes vagyok belé, Basil. Hiszen egy része önmagamnak. Úgy érzem.

- Helyes, mihelyt megszáradsz, belakozlak, megkeretezlek és hazaküldelek. Akkor aztán azt csinálhatsz magaddal, amit akarsz.

És átment a műterem, teáért csöngetett.

- Ugye teázol, Dorian? És te is, Harry? Remélem, nem vetitek meg az ilyen egyszerű gyönyöröket?

- Imádom az egyszerű gyönyöröket - mondta Lord Henry. - Az egyszerű gyönyörök a bonyolult ember utolsó menedéke. De a jeleneteket csak a színpadon kedvelem. Micsoda képtelen alakok vagytok mindketten. Nem tudom, ki határozza meg az embert így, hogy gondolkodó állat. Hát ennél nincs hebehurgyább meghatározás. Az ember sok minden, csak éppen nem gondolkodó. Különbözik örülök, hogy nem az: bár nem szeretem, gyerekek, hogy annyit pörlekedtek a kép miatt. Inkább add nekem, Basil. Ennek a buta fiúnak semmi szüksége rá, nekem pedig nagyon kell.

- Ha másnak adod, Basil, és nem nekem, sohase bocsátom meg - kiáltott Dorian Gray. - Aztán azt se tűröm, hogy lebutázzanak.

- Tudod, hogy a kép a tiéd, Dorian. Neked adtam, mielőtt még megfestettem volna.

- És azt is tudja, hogy kicsit bizony buta volt és nem tiltakozhat semmit, ha eszébe juttatják, milyen rendkívül fiatal.

- Ma reggel nagyon tiltakoztam volna ellene, Lord Henry.

- Á, ma reggel. Azóta természetesen sok mindent átélt.

Kopogtak az ajtón, és belépett az inas rakott teástálcaival s letette a kis japáni asztalkára. Findzsák és aljak csörömpöltek, s a zümmögő grúz teafőző duruzsolt. Egy kis inas két gömb alakú kínai porcelántálat hozott be. Dorian Gray odament és kiöntötte a teát. A két barát lassan az asztalhoz ballagott, nézegette, mi van a fedők alatt a tálakban.

- Menjünk ma este színházba - mondta Lord Henry. - Bizonyára akad valahol valami érdekes. Megígértem, hogy a White Klubban vacsorázom egy régi barátommal, de táviratozhatok neki, hogy beteg vagyok, vagy nem mehetek, mert később máshova hívtak. Azt hiszem, ez nagyon tapintatos kifogás, mindenesetre megvan benne az őszinteség minden meglepetése.

- Borzasztó frakkba vágni magunkat - mormogta Hallward. - És ha felöltözik az ember, olyan, mint egy maskara.

- Igen - felelt Lord Henry álmatagon -, a tizenkilencedik század ruhája utálatos. Nagyon sötét, nagyon lehangoló. A modern élet egyetlen festői eleme a bűn.

- Kérlek, Harry, ne beszélj ilyeneket Dorian előtt.

- Melyik Dorian előtt? Az előtt, aki teát önt, vagy az előtt, aki festve van?

- Mind a kettő előtt.

- Szívesen elmennék magával színházba, Lord Henry - mondta a fiú.

- Hát akkor jöjjön. Ugye te is velünk tartasz, Basil?

- Sajnos, nem mehetek. Inkább itthon maradok. Rengeteg a dolgom.

- Jó, akkor csak mi ketten megyünk, Gray úr.

- Roppant örülök.

A festő ajkába harapott, és kezében a teásfindzsával odament a festményhez.

- Az igazi Doriannal maradok - mondta szomorúan.

- Ez az igazi Dorian? - kiáltott a kép eredetije és hozzámé. - Igazán ilyen vagyok?

- Ilyen. Szakasztott ilyen vagy.

- Milyen csodálatos, Basil.

- Legalább látszólag ilyen vagy. De a kép sohase változik meg - sóhajtott Hallward. - Ez is valami.

- Micsoda húhót csinálnak a hűségből - kiáltott föl Lord Henry. - Holott ez a szerelemben is pusztán élettani kérdés. Semmi köze akaratunkhoz. A fiatal emberek hűek akarnának lenni, de nem tudnak, az öregebbek hűtlenek akarnának lenni, de nem tudnak. Mindössze csak erről van szó.

- Ne menj ma este színházba, Dorian - mondta Hallward. - Maradj itt, vacsorázz velem.

- Nem lehet, Basil.

- Miért?

- Mert megígértem Lord Henry Wottonnak, hogy vele megyek.

- Azért nem szeret jobban, ha megtartod az ígéreted. Ő sohase tartja meg. Kérlek, ne menj.

Dorian kacagott és rázta fejét.

- Esedezem.

A fiú tétovázott és Lord Henryre nézett, aki a teázóasztal mellől figyelte derűs mosollyal.

- Mennem kell, Basil - válaszolta.

- Helyes - mondta Hallward, és az asztalhoz ment, letette findzsáját a tálcára. - Későre jár, át kell öltöznöd, ne vesztegesd az időt. Szervusz, Harry. Szervusz, Dorian. Látogass meg minél előbb. Holnap.

- Jó.

- Nem felejtet el?

- Nem, nem - kiáltott Dorian.

- Te, Harry!

- Parancsolsz, Basil?

- Emlékezz arra, amire a kertben kértelek, ma reggel.

- Elfelejtettem.

- Bízom benned.

- Bárcsak én is bízhatnék magamban - mondta Lord Harry nevetve. - Jöjjön, Gray úr, vár a kocsim, elviszem hazáig. Szervusz, Basil. Nagyon érdekes délután volt.

Mikor az ajtó bezárult mögöttük, a festő a kerevetre vetette magát és a fájdalom kifejezése tűnt fel arcán.

HARMADIK FEJEZET

Másnap fél egykor Lord Henry Wotton a Curzon Streetről az Albanyba ballagott, hogy meglátogassa nagybátyját, Lord Fermort, a kedélyes, kissé érdes agglegényt, akit az emberek önzőnek neveznek, mert semmi hasznát se sikerült belőle kicsikarniuk, ellenben a társaság bőkezűnek tartotta, mert azokat, kik őt mulattatták, etette-itatta. Atyja Angliát a madridi nagykövetségen képviselte, mikor Izabella királynő fiatal volt és Primre nem is gondoltak, de egy szeszélyes pillanatában visszavonult a diplomáciai pályáról, megsértődve, hogy nem kínálták meg a párizsi nagyköveti állással, mely véleménye szerint teljes joggal megillette őt a születése, lustasága, remekbe készült angol sürgőnyei és nem mindennapi mulatókedve folytán. Fia, aki atyjának titkára volt, főnökével együtt lemondott, amint akkor vélték, kissé hebehurgyán, és hogy néhány hónap múlva örökébe lépett atyja címének, komolyan tanulmányozni kezdte a teljes semmittevés nagy, főúri művészetét. Volt két nagy háza a városban, de inkább bérelt lakásban lakott, mert ezt kényelmesebbnek találta, s többnyire a klubban evett. Kissé utána nézett a Midland grófságban lévő szénbányáinak, és ezért az ostoba ipari tevékenységéért azzal mentegette magát, hogy a szén bizonyos előnyt biztosít az úriembernek, azt tudniillik, hogy megengedheti magának, hogy fával fűtsön a kandallójában. A politikában tory volt, csak akkor nem, ha a toryk kormányra kerültek, mikor is közönséges, radikális bandának titulálta őket. Hős volt inasával szemben, aki agyonkínózta őt, réme rokonainak, kiket viszont ő kínozott agyon. Csakis Angolország teremthette meg őt, holott mindig azt mondogatta, hogy az ország ebek harmincadjára jut. Divatjamúlt elveket vallott, de előítéleteiben volt sok megszívlelnivaló.

Mikor Lord Henry belépett a szobába, nagybátyja kopott vadászkabátjában ült ott, szívta alvó szivarját és mustrálgatta a *Times*-t.

- Ej, Henry - szólt az öregúr -, hát mi hoz ide ily korán? Azt képzeltem, ti világfiak kettő előtt sohase bújtok ki az ágyból és ötig nem is mutatkoztok.

- Csak a családi érzés hozott ide, György bácsi. Szeretnék valamit kérni tőled.

- Pénzt, biztosan - mondta Lord Fermor és elfintorította arcát. - Hát foglalj helyet és beszélj. Manapság a fiatalemberek azt hiszik, a pénz minden.

- Igen - mormolta Lord Henry, a gomblyukába tűzött virágot babrálva -, és mire öregek lesznek, meg is tudják, hogy a pénz minden. De nem pénzre van szükségem. Pénzre csak azoknak van szükségük, kik kifizetik számláikat, én pedig, György bácsi, sohase fizetek. A másodszülött fiú tőkéje a hitel, és ebből nagyszerűen meg lehet élni. Különben állandóan Dartmoor bátyám boltjában vásárolok, és így sohase kellemetlenkednek. Szeretnék egyet-mást megtudni tőled: természetesen nem hasznos, hanem egészen haszontalan dolgokat.

- Hát szívesen szolgálok mindennel, ami benne van a parlament évkönyveiben, bár ezek a fickók ma már minden badarságot összefirkálnak. Az én diplomatakoromban másképpen volt. Különben azt hallom, hogy most vizsgáznunk kell. Mire való ez? A vizsga, fiam, elejétől végéig komédia. Ha valaki úriember, éppen eleget tud, ha pedig nem úriember, akkor hiába tud mindent, arról koldul.

- Mondd, György bácsi, Dorian Gray nincs benne a könyveidben? - szólt Lord Henry szórakozottan.

- Dorian Gray? Ki az? - kérdezte Lord Fermor, összemorcolva bozontos, fehér szemöldökét.

- Épp ezt akarom megtudni tőled, György bácsi. Azaz, hogy tudom, kicsoda. Ő az utolsó Kelso lord unokája. Az anyja Devereux volt - Lady Margaret Devereux. Kérlek, beszélj valamit az anyjáról. Milyen volt? Ki vette el? Hiszen te annak idején majdnem mindenkit ismertél, talán őt is ismerted. Gray mostanában nagyon érdekel. Nemrégiben ismerkedtem meg vele.

- Kelso unokája - visszhangozta az öregúr -, Kelso unokája... hát hogyne... Jól ismertem az anyját. Azt hiszem, ott voltam a keresztelőjén is. Rendkívül szép lány volt Margaret Devereux, és minden férfi bolondult utána, mikor megszökött egy éhenkórász fiatal tacsóval, egy sehonnaival, fiacskám, egy gyalogos altiszttel vagy effélével. Igen. Úgy emlékszem az egészre, mintha tegnap történt volna. Szegény fickót két hónappal az esküvő után megölték párbajban. Spában. Csúnya dolgokat beszéltek erről. Azt rebesgették, Kelso valami zsvány kalandort kerített, egy belga vadállatot, aki nyilvánosan megsértette a vejét - ezért megfizette őt drágán, fölbérelte - és ez az alak úgy lelőtte a fiút, mint egy galambot. Az ügyet elsimították, de utána, kérlek alássan, Kelso a klubjában még jó darabig egyedül ette a marhasültjét. Azt is beszéltek, hogy magához vette a lányát, de az egy szót se szólt hozzá többet. Igen, csúnya história volt. Aztán egy év múlva a lány is meghalt. Hát maradt utána egy fiú? Ezt nem tudtam. És milyen a fiú? Ha az anyjához hasonlít, csinos fickó lehet.

- Nagyon csinos - erősítette meg Lord Henry.

- Remélem, jó kezekbe kerül - folytatta az öregúr. - Szép vagydon vár rá, ha Kelso tisztességesen bánt vele. Az anyjának is volt pénze. Az egész Selby-birtok rászállott a nagyapjáról. Nagyapja gyűlölte Kelsőt, komisz kutyának tartotta. Az is volt. Egy ízben, mikor Madridban voltam, meglátogatott. Kérlek alássan, pirultam miatta. A királyné többször kérdezősködött arról az angol főúrról, aki mindig a fuvardíj miatt szokott veszekedni a kocsisokkal. Mesék keringtek róla. Egy álló hónapig nem mertem mutatkozni az udvarnál. Remélem, az unokájával emberségesebb volt, mint a bérkocsisokkal.

- Nem tudom - válaszolt Lord Henry -, azt hiszem azonban, a fiúnak van pénze. Még nem nagykorú. Selby az övé, ezt tudom, ő is mondta. És... az anyja szép volt?

- Margaret Devereux egyike volt a legszebb teremtéseknek, kiket valaha láttam, Harry. Mi bírta rá, hogy úgy viselkedjen, amint tette, sohase foghattam meg. Ahhoz mehetett volna, akihez akar. Carlington bomlott utána. De a lány regényes volt. Minden lány regényes volt a családjában. A férfiak hajítófát sem értek, de az asszonyok, kérlek alássan, azok remek. Carlington térden kúszott előtte. Ő maga beszélte nekem. A lány kinevette, pedig akkoriban nem volt lány Londonban, aki nem Carlingtonról ábrándozott volna. Mondd csak, Harry, minthogy ilyen ügyekről van szó, mi ez az ostobaság, amit apád mesélt, hogy Dartmoor amerikai nőt akar elvenni? Hát neki az angol lányok nem eléggé jók?

- Mert, György bácsi, roppant divatos manapság amerikai lányt elvenni.

- Márpedig az angol lányoknak az egész világon nem akad párjuk - mondta Fermor lord, öklével az asztalra ütve.

- Azért akad oly könnyen párjuk az amerikai lányoknak.

- Azt mondják, nem állhatatosak - mormogott nagybátyja.

- A hosszú jegyesség kimeríti őket, de a rövid távban pompásak. Csak úgy röpülnek. Azt hiszem, Dartmoor megjárja.

- Kik a lány rokonai? - mormogta az öregúr. - Vannak egyáltalán rokonai?

Lord Henry rázta a fejét.

- Az amerikai lányok bölcsen eltitkolják a rokonaikat, amint az angol lányok eltitkolják a múltjukat - mondta és menni készült.

- Igaz, hogy ponyvakereskedők?

- Dartmoor érdekében remélem, György bácsi, hogy azok. Úgy hallom, Amerikában a ponyvakereskedés a politika után a legjövedelmezőbb foglalkozás.

- És szép?

- Úgy viselkedik, mintha szép lenne. Legtöbb amerikai nő így tesz. Ez a varázsuk titka.

- Miért nem maradnak ezek az amerikai nők a hazájukban? Azt szokták mondani, hogy Amerika a nők paradicsoma.

- Az is. De épp ezért ki akarnak jutni belőle, akárcsak Éva - mondta Lord Henry. - Szervusz, György bácsi. Ha tovább maradok, elkésem az ebédről. Köszönöm, hogy tájékoztattál. Új barátaimról szeretek tudni mindent és a régiékről semmit.

- Hol ebédelsz, Harry?

- Agatha néninél. Meghívtam magamat és Grayt. Ő a legújabb protegéje.

- Jaj, kérlek, mondd meg Agatha néninek, hagyjon nekem békét az ő jótékony fölhívásaival. Torkig vagyok velük. Az a drága nő azt hiszi, egyéb dolgom sincs, mint hogy minden számrásra cheque-et firkáljak alá.

- Helyes, György bácsi, megmondom, de kevés eredménye lesz. Az emberbarátoknak semmi érzékük az emberiség iránt. Ez a fő jellemvonásuk.

Az öregúr helyeslőn dörögött és csöngetett inasának, Lord Henry az alacsony boltíven át a Burlington Streetre ment, aztán a Berkeley Square felé irányította lépteit.

Ez volt tehát Dorian Gray családi története. Bármily nyersen is mesélték el, oly izgatón és varázsosan hatott rá, mint egy különös, majdnem modern regény. Egy szép nő mindent kockára tesz örült szenvedélyéért. Pár heti vad boldogság, melynek véget vet az utálatos, alattomos gaztett. Hónapokig tartó néma gyötrelem, aztán egy kínban született gyermek. Az anyát elragadta a halál, a fiú egyedül maradt egy mord, zsarnokoskodó öregemberrel. Igen, a háttér érdekes. Színt adott a fiúnak, tökéletesebbé tette, mint volt. Minden nagyszerű dolog mögött van valami tragikus. Világoknak kell összefogniuk, hogy a legkisebb virág kinyílhasson... És milyen elragadó volt tegnap este a klubban a vacsoránál, mikor riadt szemmel, merengő vágytól szétnyílt ajakkal ült vele szemben, s a villamos gyertyákra boruló ernyők dúsabb vörössel rózsázták arcának ocsúdó csodáját. Beszélni övele olyan volt, mint pompás hegedűn játszani. Felelt a vonó minden érintésére és rezzentésére... Abban, hogy hatott rá, valami lenyűgözöt érzett. Semmi más tevékenység nem hasonlított ehhez. Belevetíteni lelkünket egy kecses formába és ott hagyni egy pillanatig, hallani, amint szellemes megjegyzéseink visszhangot vernek, a szenvedély és ifjúság kísérőzenéjével átömlesztetni vérmérsékletünket másba, mintha finom folyadék vagy különös illatszer volna: micsoda igazi öröm volt ebben - talán a leginkább kielégítő öröm, mely megmaradt számunkra, korlátolt és közönséges korunkban, mely gyönyörében durván testi, vágyában pedig durván alantas... Valóban nagyszerű az a fiú, akivel a véletlen szeszélyéből találkozott Basil műtermében, de mindenesetre nagyszerűvé lehet alakítani. Övé volt a báj, a gyermekkor fehér tisztasága és az a szépség, melyet a régi görög márványszobrok őriztek meg számunkra. Nincs semmi, amivé ne lehetne formálni. Lehet belőle akár titán, akár játékszer. Milyen szörnyű, hogy ilyen szépségnek is el kell hervadnia!... És Basil? Lélektani szempontból mennyire érdekes volt. Új művészeti modora, életszemléletének friss módja, melyet olyan rejtélyesen sugalmazott neki valakinek pusztá

meglátása és jelenléte, aki nem is volt ennek tudatában; a hallgatag szellem, mely sötét erdőkben lakozott és láthatatlanul járt szabad mezőn, hirtelenül megmutatkozott, mint dryád, és nem félt, minthogy lelkében vágyakozott utána, s fölébredt benne az a csodálatos látóképesség, mely egyedül tudja megkülönböztetni azt, ami csodálatos; a dolgok pusztá alakja és rajza, amint van, elfinomodott, bizonyos jelképes értéket kapott, mintha maguk a tárgyak rajzai lennének egy más, tökéletesebb formának, melynek árnyképét valósággá bűvölik: milyen különös volt mindez! Emlékezett valami hasonlóra a történelemben. Nem Platón, a gondolat művésze beszélt ilyesmiről először? Nem Buonarroti faragta ezt szonett-sorozatának színes márványába? De századunkban mindez idegenszerű volt... Igen, ő majd megkísérli, hogy az legyen Dorian Graynek, ami a fiú az ő tudta nélkül a festőnek volt, ki megalkotta csodálatos arcképét. Szeretett volna uralkodni rajta - már sikerült is félig-meddig. Magáévá akarta tenni ezt a csodálatos szellemet. Volt valami ígész a Szerelem és a Halál e gyermekében.

Egyszerre megállott és a házakra nézett. Rájött, hogy már régen elhagyta nénje lakását, és önmagán mosolyogva visszafordult. Mikor belépett a kissé homályos csarnokba, az inas azt mondta, hogy már ebédelnek. Egyik ajtónállónak odaadta a kalapját, botját, és bement az ebédlőbe.

- Elkéstél, mint rendesen - kiáltott nénje, fejét csóválva.

Lord Henry kitalált valami jó mentséget, és elfoglalva a nénje melletti üres széket, körül nézett, kik vannak itt, Dorian az asztal végéről félénken intett neki s az öröm pírja futotta el arcát. Szemben Harley hercegnő, rendkívül áldott lelkű és jó kedélyű hölgy, széles építészeti arányokkal, melyeket a jelenkori kortörténészek kövérségnek jeleznének olyan nőknél, akik nem hercegnők. Mellette jobboldalt foglalt helyet Sir Thomas Burdon radikális képviselő, aki egy bölcs és általánosan ismert törvényre hallgatva a közéletben pártvezérének hódolt, a magánéletben a jó konyhának, a torykkal ebédelte és úgy gondolkozott, mint a szabadelvűek. A hercegnő balján Erskine of Treadley ült, egy nagyon bájos és művelt öregúr, aki azonban azzal a rossz szokással rendelkezett, hogy egy szót se szólt, mert mint egy ízben mondta Lady Agathának, harmincéves koráig elmondott mindent, amit akart. Lord Henry szomszédja Vandelemné volt, nagynénjének egyik legrégebbi barátnője, valóságos szent az asszonyok között, de oly roppant ízléstelenül öltözködött, hogy a rosszul bekötött imakönyvekre emlékeztetett. Szerencséjére a nő másik oldalára Lord Faudel került, nagyon értelmes, középkorú közepszerűség, kopasz, mint egy miniszteri beszéd az alsóházban, akivel a szent hölgy abban a nagyon komoly modorban társalgott, mely, mint Lord Henry megjegyezte, megbocsáthatatlan hiba, de minden igazán jó ember beleesik, és egészen senki se menekülhet meg tőle.

- Szegény Dartmoorról beszélgettünk, Lord Henry - kiáltott a hercegnő, és kedvesen bólintott feléje az asztalon át. - Maga is azt hiszi, hogy elveszi azt az ígész fiatal hölgyikét?

- Azt hiszem, a nő szentül el van határozva, hogy megkéri a bátyám kezét.

- Hát ez rémes - kiáltott föl Lady Agatha. - Valakinek be kellene avatkoznia.

- Kitűnő forrásból tudom, hogy a leány apjának Amerikában nagyobb szárazáru-kereskedése van - szólt Sir Thomas Burdon méltányoló arccal.

- Nagybátyám az imént valami ponyvakereskedésről beszélt, Sir Thomas.

- Ponyvakereskedés Amerikában. Hát mi az amerikai ponyva? - kérdezte a hercegnő, az utolsó szót hangsúlyozva, és csodálkozva emelte föl óriás kezét.

- Az amerikai irodalom - felelt Lord Henry, s egy fűrt vett a tányérjára.

A hercegnő ámuldozott.

- Ne törődjön vele, drágám - suttogta Lady Agatha. - Ő sohase gondolja komolyan, amit mond.

- Mikor Amerikát fölfedezték - mondta a radikális képviselő, és unalmas adatokat kezdett felsorolni. Mint mindenki, aki ki akarja meríteni tárgyát, ő is inkább hallgatóit merítette ki. A hercegnő fölsóhajtott és élt előjogával, félbeszakította őt.

- Bárcsak egyáltalán föl se fedezték volna - kiáltott föl. - Manapság igazán semmi szerencsénk sincs a leányainknak. Hallatlan.

- Lehet különben, hogy Amerikát nem is fedezték fel - mondta Erskine úr. - Én inkább azt mondanám, hogy csak úgy valahogy megtalálták.

- De hiszen láttam néhány példányt a lakóiból - válaszolt a hercegnő szórakozottan. - Meg kell adni, legtöbbjük nagyon csinos. És jól is öltözködnek. Minden ruhájukat Párizsból hozzák. Bárcsak megengedhetném magamnak én is.

- Azt mondják, hogy a jó amerikai, mikor meghal, Párizsba megy - kuncogott Sir Thomas, akinek hatalmas készlete volt szakállas viccekből.

- Érdekes. És hová megy a rossz amerikai, mikor meghal? - tudakolta a hercegnő.

- Amerikába - mormogta Lord Henry.

Sir Thomas homlokát ráncolta.

- Attól tartok, unokaöccse előítélettel viseltetik a nagy ország iránt - mondta Lady Agathának. - Én keresztül-kasul beutaztam Amerikát, külön vasúti kocsikat bocsátottak rendelkezésemre az igazgatók, kik e tekintetben nagyon előzékenyek. Mondhatom, ez az utazás nevelő hatású.

- Hát csakugyan Chicagóba kell mennünk, hogy kineveljenek bennünket? - kérdezte Erskine úr panaszosan. - Nekem nincs kedvem utazni.

Sir Thomas legyintett.

- Erskine of Treadley úr világa a könyvespolcán van. Mi, gyakorlati emberek, látni szeretjük a dolgokat, nem olvasni róluk. Az amerikaiak roppant érdekes nép. Nagyon, nagyon okosak. Azt hiszem, ez a fő jellemvonásuk. Igen, Erskine úr, nagyon, nagyon okosak. Biztosítom, hogy amerikaiban nem talál semmi oktalanságot.

- Szörnyű - kiáltott Lord Henry. - A nyers erő még csak megjárja, de a nyers okosság, az egyszerűen kibírhatatlan. Aki él vele, az valahogy tisztességtelen. Megalázza általa a szellemet.

- Nem értem önt - mondta Sir Thomas és kissé elpirult.

- Én értem - mormogta Erskine úr és elmosolyodott.

- Hiszen a paradoxon helyes dolog a maga nemében... - fűzte tovább a szót Sir Thomas.

- Ez paradoxon volt? - kérdezte Erskine úr. - Nem is tudtam, hogy az. De lehet, hogy paradoxon volt. Nos, a paradoxon útja az igazság útja. Hogy kipróbáljuk a Valóságot, látnunk kell, hogy táncol a kifeszített kötélén. Ha az Igazság artistává válik, akkor megítélhetjük.

- Jaj istenem - szolt Lady Agatha -, hogy vitatkoznak ezek a férfiak. - Egy árva betűt se értek abból, amit beszélnek. Különben is, Harry, haragszom rád. Miért akarod lebeszélni ezt a kedves Dorian Grayt, hogy kijöjjön az East Endre? Tudom, hogy ott megbecsülhetetlen volna. Szeretnék, hogy zongorázzon nekik.

- Én azonban azt szeretném, hogy nekem zongorázzon - kiáltott Lord Henry mosolyogva. Az asztal végére nézett, és Dorian Gray vidám tekintete válaszolt neki.

- Hiszen olyan szerencsétlenek azok a szegények a Whitechapelben - folytatta Lady Agatha.
- Mindennel tudok rokonszenvezni, csak a szenvedéssel nem - mondta Henry lord vállat vonva. - A szenvedéssel nem tudok rokonszenvezni. Mert nagyon csúnya, nagyon szörnyű, nagyon leverő. Van valami rettenetesen beteges abban, hogy a modern kor szereti a fájdalmat. Szeressük a színt, a szépséget, az életörömet. És minél kevesebbet beszéljenek az élet szomorúságáról.
- De az East End azért roppant fontos kérdés - jegyezte meg Sir Thomas, nagy komolyan bólogatva hozzá.
- Igaza van, az - felelte a fiatal lord. - A rabszolgaság kérdése, és mi azzal igyekszünk megoldani, hogy mulattatjuk a rabszolgákat.

A politikus élesen nézett rá.

- Hát akkor hogy akarná megváltoztatni? - kérdezte.

Lord Henry elnevette magát.

- Én semmit se akarok megváltoztatni Angliában, csak az időjárást - felelt. - Teljesen beérem azzal, hogyha mint böcs szemlélődhetek. De minthogy a tizenkilencedik század a részvét túlhajtása miatt jutott csődbe, azt tanácsolnám, folyamodjunk a Tudományhoz, hogy az hozza rendbe. Az érzelgősség előnye az, hogy félrevezet bennünket, és a Tudomány előnye az, hogy nem érzelgős.

- Csakhogy komoly felelősség terhel minket - kockáztatta meg Vandeleurné félénken.

- Rettenetes komoly felelősség - visszhangozta Lady Agatha.

Lord Henry Erskine úr felé tekintett.

- Az emberiség nagyon is komolyan veszi magát. Ez a világ eredendő bűne. Ha a barlanglakó nevetni tudott volna, a Történelem másképp alakul.

- Ön igazán vigasztaló dolgokat mond - csicssergett a hercegnő. - Valahogy mindig bűnösnek éreztem magam, mikor meglátogattam nagynénjét, mert én egyáltalán nem érdeklődtem East End iránt. És tán pirulás nélkül nézhetek majd a szemébe.

- A pirulás pedig jól áll a hölgyeknek, hercegnő - jegyezte meg Lord Henry.

- Csak akkor, ha fiatalok - felelte a hercegnő. - Ha ilyen magamfajta vénasszony elpirul, ez nagyon rosszat jelent. Jaj, Lord Henry, mondja, hogy lehetne még egyszer visszafiatalodni?

A lord egy pillanatig gondolkozott.

- Vissza tud emlékezni, hercegnő, valami nagy botlásra, melyet fiatal éveiben elkövetett? - kérdezte, és ránézett az asztal fölé.

- Jaj, nagyon sokra - kiáltott a hercegnő.

- Hát kövesse el őket újra - mondta Lord Henry komolyan. - Csak meg kell ismételni egykori bolondságainkat, nyomban visszafiatalodunk.

- Nagyszerű elmélet - kiáltott a hercegnő. - Meg fogom valósítani.

- Veszedelmes elmélet - szólt Sir Thomas foghegyről. Lady Agatha fejét rázta, de azért mulatott rajta. Erskine úr figyelt.

- Igen - folytatta a lord -, ez az élet egyik nagy titka. Manapság a legtöbb ember abba pusztul bele, hogy okosan a földön csúszik, és csak későn fedezi fel, hogy egy dolgot nem bánunk meg soha, a ballépésünket.

Nevetés futott végig az egész asztalon.

Lord Henry játszott ezzel a gondolattal és rakoncátlankodni kezdett, felhajította a levegőbe és átalakította, elengedte és visszakapta, szivárványlóvá varázsolta képzeletével és fölszárnyazta paradoxonjával. Amint továbbhaladt, a bohóság dicsérete a bölcsélet magasába röppent, maga a Bölcsélet is megfiatalodott és elérte a Gyönyör vad muzsikáját, felöltve borfoltos ruháját borostyánnal koszorúzva, bacchánsnőként táncolt az élet deszkáján, és gúnyolta az alamuszi Silenust, hogy olyan józan. A tények menekültek előle, mint riadt erdei lények. Fehér lába taposta a nagy borsajtót, melynél a bölcs Omar ült, míg a pezsgő szőlőlé bíbor és bugyborékoló hulláma meztelen combjára fröccsent és vörös tajtékjaival lefelé csordogált a bornyomó kád fekete, csöpögő, lejtős oldalain. Nagyszerű rögtönzés volt. Érezte, hogy Dorian Gray rászögezte szemét, és a tudat, hogy hallgatói közt volt valaki, kinek lelkét meg akarta ígézni, mintegy élezte ötletét és színt adott képzeletének. Tündöklő volt, merész és felelőtlen, önkívületbe bűvölte hallgatóit, és ők kacagva követték a csábos dalt, Dorian Gray le se vette róla szemét, elvarázsoltnak ült, mosolyok cikáztak ajkain és a csodálat mindjobban elkomolyodott sötétülő szemében.

Végre a jelenkor ruhájába bújtatva belépett a szobába a Valóság, egy inas alakjában, aki azt jelentette a hercegnőnek, hogy fogatja várja. A hercegnő színlelt kétségbeeséssel tördelte kezét.

- Végtelen sajnálom - kiáltott. - Mennem kell. Felnézek az uramért a klubba, és elviszem valami buta gyűlésre a Willis's Roomsba, ahol ő elnököl. Ha elkésik, dühöng, s borzasztó lenne egy jelenet, mikor ebben a kalapban vagyok. Nagyon törékeny kalap. Egy durva szó tönkretenné. Szóval, mennem kell, édes Agathám. Isten önnel, Lord Henry, nagyon kedves volt és szörnyen erkölcstelen. Most már igazán magam sem tudom, hogy vélekedem a maga nézeteiről. Jöjjön el hozzánk egy este vacsorázni. Kedden? Szabad kedden?

- Önért minden más meghívásomat sutba vetem, hercegnő - szólt Lord Henry és meghajolt.

- Milyen udvarias maga és milyen udvariatlan - kiáltott a hercegnő -, hát el ne felejtse - aztán kisuhogott a szobából Lady Agatha és a többi hölgy társaságában.

Mikor Lord Henry megint leült, Erskine úr átjött hozzá, és egy mellette lévő székre ülve vállára tette kezét.

- Maga könyveket beszél össze - mondotta -, mért nem ír inkább?

- Sokkal jobban szeretek olvasni könyveket, semhogy írjak, Erskine úr. Mindenesetre akarnék írni egy regényt, mely oly kedves, mint egy perzsaszőnyeg és éppoly valóságos. De Angliában csak újságokat, tankönyveket és lexikonokat olvasnak. A világ minden népe közül az angolnak van legkevesebb érzéke az irodalom szépsége iránt.

- Attól tartok, igaza van - felelt Erskine úr. - Valaha magam is írogattam, de már abbahagytam. És most, kedves barátom, ha megengedi, hogy így nevezzem, szabad megkérdezni, csakugyan hiszi-e azt, amit az ebédnél mondtam?

- Egészen elfelejtettem, hogy mit is mondtam - mosolygott Lord Henry. - Nagyon vad dolgok voltak.

- Nagyon vadak. Önt csakugyan roppant veszedelmes embernek tartom, és ha a szegény hercegnőnek valami baja esik, elsősorban önt tesszük érte felelőssé mindannyian. De az

életről szeretnék önnel beszélni. Az a nemzedék, mely a kortársam volt, untatott. Egy napon, ha megunja Londont jöjjön le Treadleybe, és fejtse ki nekem a gyönyöréről szóló bölcséletét, pompás burgundi bor mellett, melyre igazán büszke vagyok.

- Ezer örömmel, Treadleybe menni pompás kirándulás. A házigazdája páratlan és a könyvtára is pompás.

- Ön egészíti majd ki - válaszolt az öreg gavallér udvariasan meghajolva. - Most pedig elbúcsúzom kitűnő nénjétől. Az Athenaeum Klubba kell mennem. Ebben az órában szoktunk ott aludni.

- Mindannyian, Erskine úr?

- Mind a negyvenen, negyven karosszékben. Gyakoroljuk magunkat, egy angol tudományos akadémiát akarunk alapítani.

Lord Henry nevetett és fölkelt.

- Én a parkba megyek - kiáltott.

Ahogy kiment az ajtón, Dorian Gray megérintette a karját.

- Hadd menjek magával - suttogta.

- Azt hittem, hogy Basil Hallwardhoz ígérkezett - válaszolt Lord Henry.

- Jobb szeretnék magával menni, igen, érzem, magával kell mennem. Engedje meg. És meg kell ígérnie, hogy folyton beszél majd. Senki se tud oly csodálatosan csevegni, mint ön.

- Ah, mára éppen eleget beszéltem - szólt Lord Henry mosolyogva. - Most szeretném kicsit nézni az életet. Jöhet velem, és ha akarja, majd együtt nézzük.

NEGYEDIK FEJEZET

Egy hónappal később Dorian Gray Lord Henry mayfairi házában kis könyvtárában ült, pompás karosszékben. Nagyon kedves szoba volt ez a maga nemében, magas, világos színű tölgyfa burkolatával, krémszín gerendamezejével, gipsz domborműves mennyezetével, téglavörös nemezzsönyegeivel, melyeket hosszú rojtos selyemperzsák borítottak. Egy csöpp atlaszfa asztalkán Clodion szobrocskája állott, mellette volt a *Les Cent Nouvelles* egy példánya Clovis Eve-nek Valois Margit számára készített kötésében, azokkal az aranyozott százszorszépekkel ékesen, melyeket a királyné címerében is alkalmazott. A kandalló párkányán néhány nagy kék porcelánkorsó s néhány papagájtulipán sorakozott, és az ablak keskeny, ólomkeretes tábláján beáramlott a londoni nyári nap baracksárga fénye.

Lord Henry még nem érkezett meg. Ő mindig késett, mert azt tartotta, hogy aki pontos, az időt lop. A fiú tehát durcásan várakozott, és tétova ujjakkal forgatta a *Manon Lescaut* szép, képes kiadását, melyet egyik könyvespolcon lelt. A XIV. Lajos korabeli óra szabályosan egyhangú ketyegése idegesítette. Több ízben már arra gondolt, hogy elmegy.

Végre lépéseket hallott kívülről, és az ajtó kinyílt.

- De elkéstél, Harry - mondta Dorian.

- Sajnos nem Harry jön, Gray úr - felelt egy éles hang.

Dorian gyorsan körülnézett, felugrott.

- Bocsánatot kérek. Azt hittem...

- Azt hitte, hogy az uram. Hát csak a felesége. Engedje meg, hogy magam mutatkozzam be. Magát jól ismerem arcképeiről. Van az uramnak belőlük vagy tizenhét.

- Igazán annyi?

- Hát akkor tizennyolc. És láttam önt vele egyik este az Operában.

Henry felesége idegesen nevetett, amint beszélt és figyelte őt tétova nefelejsszemével. Különös egy nő volt, ruhái mindig úgy hatottak, mintha valami örült tervezte és ő viharban kapta volna magára. Rendszerint szerelmes volt valakibe, és minthogy szerelmét sohase viszonzták, nem csalatkozott semmiben. Festőinek akart látszani, de csak annyit ért el, hogy lompos volt, Victoriának hívták, és valóságos rögeszméje volt a templomjárás.

- Ugyebár a Lohengrinben?

- Ott, az édes Lohengrinben. Wagner zenéjét legjobban szeretem. Olyan lármás, hogy egész idő alatt nyugodtan beszélhetünk, senki se hallja meg, amit mondunk. Ez pedig nem megvetendő dolog, ugyebár, Gray úr?

Vékony ajkain ugyanaz a szaggatott, ideges nevetés hangzott föl, s ujjai egy teknősbéka papírkéssel kezdtek játszani.

Dorian mosolygott és fejét rázta.

- Sajnálatomra, nem így gondolkozom. Mikor zenét hallgatok, sohase beszélek - legalábbis, ha jó zenét hallgatok. Ha a muzsika rossz, akkor kötelességünk szóba fullasztani.

- Ah, ez Harry ötlete, vagy nem, Gray úr? Az egyetlen mód, hogy tudomást szerezzek róluk. Ne gondolja azonban, hogy nem szeretem a jó zenét. Imádom, de félek tőle. Nagyon regényes-sé tesz. Egyszerűen bolondultam a zongoraművészekért, néha kettőért is egyszerre, mint

Henry mondja nekem. Nem is értem, hogy miért. Lehet, azért, mert külföldiek. Ugye azok, vagy nem? Bizonyos idő múlva még azok is külföldiekké válnak, kik Angliában születtek, vagy nem? Jól teszik és a művészetüknek is tartoznak vele. Végre a művészet nemzetközivé tesz, vagy nem? Mondja, ugye maga még sohasem volt nálunk? Hát el kell jönnie. Orchideákra nincs pénzem, de a külföldiekre semmi költségeket se sajnálok. Azok olyan festőivé teszik a szobákat. De már itt van Harry. Harry, téged kerestelek, kérdezni akartam tőled valamit - már nem tudom, mit -, és itt találtam Gray urat. Nagyon kellemesen elbeszélgettünk a zenéről. Mind a ketten egyformán gondolkozunk róla. Vagy egészen másképpen gondolkozunk róla. De nagyon kellemes volt. Roppant örülök, hogy megismerkedtem vele.

- Én is boldog vagyok, édesem, én is - mondta Lord Henry, fölvonva sötét, ívelt szemöldökét, és huncut mosollyal nézett mindkettőjükre. - Nagyon sajnálom, hogy elkéstem, Dorian. A Wardour Streeten egy darab régi brokátot kerestem, órákig alkudoztam rá. Ma az emberek tudják mindennek az árát, de nem tudják semminek az értékét.

- Jaj, mennem kell - kiáltott Henry felesége, megtörve a zavart csendet buta és hirtelen nevetésével. - Megígértem, hogy kikocsizom a hercegnővel. Isten önnel, Gray úr. Szervusz, Henry. Ugye nem vacsorázol itthon? Én se... Talán majd találkozunk Lady Thornburynél.

- Minden bizonnyal, édesem - mondta Henry lord, betéve mögötte az ajtót, miután felesége, mint egy paradicsommadár, mely egész éjszaka ázott, kirebbent a szobából, finom jázmin-illatot hagyva maga után. Aztán a lord cigarettára gyújtott és a kerevetre vetette magát.

- Sohase végy el szalmasárgahajú nőt, Dorian - mondta, hogy néhányat szippantott.

- Miért, Harry?

- Mert nagyon érzelgősek.

- De én szeretem az érzelgős nőket.

- Egyáltalán ne házasodj meg, Dorian. A férfi azért nősül, mert fáradt, a nő azért megy férjhez, mert kíváncsi: így mind a ketten rosszul járnak.

- Nemigen hiszem, hogy megházasodom, Harry. Nagyon szerelmes vagyok tudniillik. Ez egyik aforizmad. Én megvalósítom most mindazt, amit te mondasz.

- Kibe vagy szerelmes?

- Egy színésznőbe - mondta Dorian Gray és elpirult.

Lord Henry vállat vont.

- Kezdetnek elég közönséges.

- Nem beszélnél így, ha látnád őt, Harry.

- Hogy hívják?

- Sibyl Vane-nek.

- Sohasem hallottam felőle.

- Más se. De majd hallotok róla. Roppant tehetséges.

- Édes fiam, egy nő se roppant tehetséges. A nők festői nem. Semmi mondanivalójuk sincs, de azért bájosan mondják. A nők az anyag diadalát jelentik az észen, aminthogy a férfiak az ész diadalát jelentik az erkölcsön.

- Ugyan, Harry.

- Ez az igazság, kedves Dorian. Most a nőket elemzem, tehát értenem kell hozzá. A kérdés nem oly bonyolult, mint gondoltam. Utóbb azt tapasztaltam, hogy csak kétféle nő van: egyszerű és festett. Az egyszerű nő nagyon hasznos. Ha tisztességes férfi akarsz lenni, vele ülj le vacsorázni. A másik fajta nő roppant bájos. De mégis elkövetnek egy hibát. Azért festik magukat, hogy hódítsanak és fiatalnak lássanak. Nagyanyáink azért festették magukat, hogy hódítsanak és ragyogóan csevegjenek. Pirosító és szellem együtt szokott járni. Ma ennek vége. Mihelyt a nő tíz évvel fiatalabbnak látszik, mint saját leánya, már egészen boldog. Ami a társalgást illeti, Londonban mindössze öt nő van, akivel érdemes szóba ereszkedni, közülük azonban kettőt sem lehet beengedni tisztességes társaságba. De beszélj arról a roppant tehetséges nőről. Mióta ismered?

- Jaj, Harry, egészen megrémítesz a nézeteiddel.

- Sohase bánd. Mióta ismered?

- Vagy három hete.

- És hol találkoztál vele?

- Majd elmondom, Harry, de ne légy hozzá szigorú. Különben ez nem történik meg, hogyha nem jövök össze teveled. Te gerjesztetted bennem a vad vágyat, hogy mindent megismerjek, ami élet. Miután találkoztam veled, napokig úgy rémlett, hogy valami kalapál ereimben. Mikor a Parkban lődörögtem, vagy a Piccadillyn kószáltam, mindenkit megnéztem, aki elhaladt mellett, s örült kíváncsisággal firtattam, micsoda életet élhetnek. Egyesek megigéztek. Mások borzalommal töltötték meg. Valami finom méreg szállongott a levegőben. Szenvedélyesen vágyakoztam egy új élményre... Hát egy este, úgy hat óra tájt, elhatároztam, kimegyek kalandot keresni. Éreztem, hogy a mi szürke, roppant Londonunk, miriád emberével, piszkos bűnöseivel és tündöklő bűneivel - téged idézlek - tartogat valamit számomra. Ezer dologra gondoltam. Pusztán a veszély sejtese is kéjesen hatott rám. Visszaemlékeztem, mit mondtál nekem azon a csodálatos estén, mikor először együtt vacsoráztunk, hogy a szépség keresése az élet igazi titka. Nem tudom, mit vártam, de kimentem; kelet felé bandukoltam, és nemsokára kormos utcák, fekete, kopár terek útvesztőjében tévedeztem. Fél nyolc felé egy kis zugszínházhoz értem, melynek nagy, lobogó gázlámpái és rikító színlapjai voltak. A bejáratnál egy utálatos zsidó állott, a legképtelenebb mellényben, amilyent még sohase láttam, s szívta komisz szivarját. Zsíros tincseket hordott s nagy gyémánt szikrázott szutykos ingmellén. - „Tetszik parancsolni egy páholyt?” - kérdezte, mikor meglátott, és csúszómászó szolgálissággal leemelte kalapját. Volt benne valami, Harry, ami érdekelt. Igazi szörnyeteg volt. Tudom, hogy kinevetsz, de bementem és egy guinea-t adtam egy színpad melletti páholyért. Még ma sem tudom, miért tettem így, de ha nem így cselekszem - kedves Harrym -, ha nem így cselekszem, akkor elmulasztom az életem legnagyobb regényét. Látom, kinevetsz. Kiállhatatlan vagy.

- Nem nevetek, Dorian. Legalább nem téged nevetlek. De ne mondd, hogy ez az életed legnagyobb regénye. Inkább azt mondd, hogy az életed első regénye. Téged mindig szeretnek majd, és te mindig szerelmes leszel a szerelembe. A *grande passion*¹ olyan emberek kiváltsága, kiknek nincs semmi dolguk. Ezért is szüksége van az államnak semmittevőkre. Hát ne félj. Pompás dolgokat tartogat számodra az élet. Ez csupán a kezdet.

- Azt hiszed, hogy olyan sekélyes vagyok? - kiáltott Dorian Gray dühösen.

- Nem, azt hiszem, hogy olyan mély vagy.

¹ Nagy szenvedély. (francia)

- Hogy érted ezt?

- Édes fiam, azok tulajdonképpen a sekélyesek, kik életükben csak egyetlenegyszer szeretnek. Amit ők állhatatosságnak vagy hűségnek neveznek, én azt inkább a közöny tunyaságának vagy képzelethiánynak nevezném. Hűség az érzelmi életben ugyanaz, ami a következetesség az értelmi életben - egyszerűen a tehetségtelenség bevallása. Hűség! Egyszer majd ezt is elemzem. A birtoklás szenvedélye hozza létre. Hány dolog van, melyet félredobnánk, ha nem fél-nénk, hogy mások fölkapják. De nem akarlak félbeszakítani. Folytasd a történetet.

- Hát egy szörnyű kis páholyba kerültem, és silány színpadi függöny meredt arcomba. Kikukucsáltam a páholyból és néztem a színházat. Cifra, furcsa hely volt, csupa Cupido és bőségszaru, mint holmi harmadrendű lakodalmi torta. A karzat és földszint szépen megtelt, de a két sor zártszék teljesen üres volt, és azon a helyen, melyet ők a legelőkelőbbnek tartottak, senki sem volt. Asszonyok árultak narancsot és gyömbérsört, s rengeteg dió fogyott.

- Pont ilyen lehetett a brit dráma virágkora is.

- Pont ilyen, valóban, és ez nagyon szomorú volt. Mi a csudát csinálok itten, kérdeztem, mikor a színpadra pillantottam. Mit gondolsz, Henry, mi ment?

- Bizonyára a „Félkegyelmű fiú, vagy a derék néma.” Apáink, úgy hiszem, szerették az ilyen darabokat. Minél tovább élek, Dorian, annál világosabban látom, hogy ami eléggé jó volt apáinknak, az nem eléggé jó minékünk. Művészetben, politikában *les grand-pères ont toujours tort*.²

- Ez a darab eléggé jó volt minékünk is, Henry. A Rómeó és Júliát játszották. Be kell vallanom, megriadtam a gondolatától, hogy Shakespeare-t ilyen istentől elátkozott helyen látom. De azért valahogy érdekelt is. Mindenesetre elhatároztam, hogy megnézem az első felvonást. A zenekar szörnyű volt, egy ifjú héber vezette, aki nyekergő zongoránál ült, mely majdnem elűzött, de végül felhúzták a függönyt, és a játék elkezdődött. Rómeót egy kövér, öreges úr alakította, kormozott szemöldökkel, rekedt, színfalhasogató hanggal, olyan termettel, mint egy söröshordó. Mercutio se volt jobb. A komikus játszotta, aki rögtönzéseit beszúrta szerepébe, és bizalmasan lekacsingatott a földszintre. Mindkettő olyan furcsa volt, mint maga a színpad, mely egy vidéki, vásári bódéhoz hasonlított. De Júlia! Harry, képzelj egy kislányt, alig tizen-hét éves, arcocskája virágszerű, kis görögös feje van, koszorúba font haja, sötétbarna teker-csekkkel, szeme a szenvedély ibolyakék forrása, ajka pedig olyan, mint a rózsa szirma. A leg-édesebb teremtmény volt, akit valaha láttam. Egyszer azt mondtad nekem, hogy a pátosz nem hat rád, de a szépség, a puszta szépség könnyeket fakaszt szemedből. Hát Harry, én is alig láthat-tam ezt a lányt a ködlő könnyeimtől. És hangja - sohasem hallottam ilyen hangot. Eleinte nagyon halk volt, mély és lágy zenéjű, s úgy rémlett, csakis egy ember füléhez szól. Aztán kissé hangosabb lett, és úgy zengett, mint a fuvola vagy a távoli oboa. A kerti jelenetben hangját remegő önkívülettel színezte, melyet az ember virradat előtt hall, mikor a csalogány még dalol. Később voltak pillanatok, mikor a hegedű szilaj szenvedélye reszketett benne. Tudod, mennyire megrázhat bennünket egy hang. A te hangodat és Sibyl Vane hangját, ezt a kettőt sohasem felejttem el. Ha lecsukom a szemem, hallom mind a kettőt, és mindegyik valami mást mond. Nem tudom, melyiket kövessem. Miért ne szeressem ezt a lányt? Harry, én szeretem őt. Ő az én mindenem ebben az életben. Minden áldott este elmegyek, hogy lássam játszani. Egyik este Rosalinda, másik este Imogen. Láttam őt meghalni, egy olasz sírbolt homályán, szerelmese ajkáról szívta a mérget. Figyeltem, amint az Arden erdején vándorol álruhában, mint csinos fiúcska, nadrágban, mellénykében, takaros sapkában, örült lány volt, s

² A nagyapáknak sosincs igazuk. (francia)

egy bűnös király színe elé lépett, és ruhát adott neki, hogy viselje és keserű füveket, hogy megízlelje. Ártatlan volt, s a féltékenység fekete keze fojtogatta nádszerű nyakát. Láttam őt minden korban és minden jelmezben. Közönséges nők sohase mozgatják meg képzeletünket. Tulajdon korukba vannak bezárva, semmiféle varázslat nem alakítja át őket. Lelküket éppoly könnyen meg lehet ismerni, mint a kalapjukat. Mindenütt meglegeljük őket. Egyikükben sincs rejtelem. Reggel lovagolnak a Parkban, délután fecsegnek a kávénál. Megvan a mindig egyforma mosolyuk és udvarias modoruk. De a színésznő! Mennyire más egy színésznő! Harry, miért nem mondtad, hogy a földön egyedül csak színésznőt érdemes szeretni!

- Azért, mert nagyon sok színésznőt szerettem, Dorian.

- Igen, festett hajú és kipingált arcú démonokat.

- Csak ne szöld le a festett haját és kipingált arcot. Olykor rendkívüli varázs van ebben - mondta Henry lord.

- Bárcsak ne beszéltem volna neked Sibyl Vane-ről.

- Ha akartál, ha nem, beszélned kellett, Dorian. Amíg élsz, elmondasz nekem mindent, amit teszel.

- Igen, Harry, így van. Ha akarom, ha nem, mindent el kell mondanom neked. Különös befolyásod van reám. Ha egyszer bűnt követnék el, idejönnék és bevallanám teneked. Te pedig megértenél.

- Olyanféle emberek, mint te - az élet cikázó napsugara -, nem követnek el bűnt. De azért nagyon kedves a bókod. Most pedig - kérlek, légy jó fiú, és adj egy gyufát: köszönöm - mondd el, mennyire vagy Sibyl Vane-nel?

Dorian Gray fölugrott, piruló arccal, égő szemmel.

- Harry! Sibyl Vane az szent.

- Csak a szent dolgot érdemes megérinteni, Dorian - szólt Lord Henry hangjában a pátosz különös remegésével. - De miért sértődsz meg? A lány egy napon bizonyára tiéd lesz. Ha valaki szeret valakit, mindig azzal kezd, hogy önmagát csalja meg, s azzal végzi, hogy másokat csal meg. Ezt nevezi a világ regénynek. Valószínűleg már megismerkedtél vele, nem?

- Természetesen ismerem. Első este, hogy a színházban voltam, a szörnyű vén zsidó előadás után bejött a páholyomba, s fölajánlotta, hogy a színpad mögé vezet és bemutat neki. Dühöngtem a zsidóra, azt mondtam neki, hogy Júlia sok száz éve meghalt, és teste a veronai márvány sírboltban pihen. Erre nagyon elképedt, biztosan olyasmit hitt, hogy nagyon sok pezsgőt ittam.

- Hát ezt nem csodálom.

- Aztán azt kérdezte, szoktam-e újságokba írni. Azt feleltem, még csak el se szoktam olvasni az újságokat. Úgy látszott, hogy ez szörnyen kellemetlenül érinti, majd megvallotta, hogy a színházi kritikusok összeesküdtek ellene, de mindegyiket meg lehet vásárolni.

- Lehetséges, hogy egészen igaza volt. Másrészt azonban legtöbbjük, a külsejük után ítélve, nemigen lehet drága.

- Ő azonban azon a véleményen volt, hogy mégse futja rá a pénze - kacagott Dorian. - De közben a színházban eloltották a lámpákat, és mennem kellett. A zsidó néhány szivart ajánlgatott, melyet rám akart tukmálni. Visszautasítottam. Másnap este természetesen megint elmentem. Mikor meglátott, földig hajolt, és biztosított, hogy a művészet bőkezű pártfogója vagyok. Nagyon tolakodó számár volt, bár rendkívül lelkesedett Shakespeare-ért. Egy ízben elhence-

gett azzal, hogy ötször ment csődbe és mindig a „Bárd” miatt, mert folyton így nevezte Shakespeare-t. Azt gondolta, hogy ez érdem.

- Bizony érdem, kedves Dorian - mégpedig nagy érdem. Legtöbb ember azért jut csődbe, mert nagyon sokat fektet be az élet prózájába. A költészet miatt tönkremenni dicsőség. De mondd, mikor beszéltél először Sibyl Vane-nel?

- A harmadik este. Rosalindát játszotta. Akár akartam, akár nem, föl kellett mennem a színpadra. Pár virágot dobtam neki, és ő rám tekintett, legalább ezt képzeltem. A vén zsidó nem tágitott. Úgy látszik, elhatározta, hogy odavisz, én pedig beleegyeztem. Nem furcsa, hogy nem is akartam megismerni?

- Nem, nem furcsa.

- Miért, drága Harry?

- Majd máskor megmagyarázom. Most beszélj a leányról.

- Sybilről? Ó, nagyon félénk volt és szemérmes. Van benne valami a gyerekből. Mikor elmondtam, mit gondolok a játékaról, édes álmodozással tágra nyitotta szemét, s úgy tetszett, egyáltalán nincs tudatában kiválóságának. Mind a ketten nagyon idegesek lehettünk. A vén zsidó vigyorogva állt a poros öltöző ajtajában, kis beszédek kanyarított rólunk, kettőnkről, mi pedig csak álltunk ott, néztük egymást, akár a gyermekek. A zsidó mindenáron „Mylord”-nak szólított, s ezért meg kellett mondanom Sibylnek, hogy nem vagyok az. A lány így szólt hozzám egyszerűen: „Maga inkább olyan, mint egy herceg. Úgy hívom, majd, hogy Mesebeli Herceg.”

- Nahát, Dorian, annyit mondhatok, hogy Sibyl kisasszony ért a széptevéshez.

- Te nem érted őt, Harry. Úgy nézett rám, mint valami színpadi alakra. Fogalma sincs az életről. Anyjával él, egy hervatag, fáradt asszonnyal, aki első este Capuletnét játszotta holmi bíborvörös hálóköpenyben, és olyan, mintha jobb napokat is látott volna.

- Ismerem ezeket az embereket. Mindig elszomorítanak - morogta Lord Henry gyűrűit nézegetve.

- A zsidó el akarta mesélni élettörténetét, de én azt mondtam, nem érdekel.

- Egészen igazad volt. Mindig van valami végtelenül közönséges mások tragédiáiban.

- Engem egyedül Sibyl érdekel. Mit bánom, honnan származik! Kis fejétől a kis lábáig teljesen és tökéletesen isteni. Minden áldott este megnézem a színházban s egyre csodálatosabb.

- Hát ez az oka, hogy most sohase vacsorázol velem. Azt hittem, valami érdekes regényed van. Vanni van, de nem egészen olyan, mint amilyent vártam.

- Drága Harry, mi naponta találkozunk, vagy ebédnél, vagy vacsoránál, s többször voltam veled az Operában is - szólta Dorian, kinyitva kék szemét.

- De mindig szörnyen későn jössz.

- Valóban, mert Sibylt előbb okvetlenül látnom kell - kiáltott Dorian -, ha csak egy felvonásra is. Éhezem a jelenlétére, s ha arra gondolok, milyen csodálatos lélek rejtőzik kis elefántcsonttestében, megborzongok a mély-mély áhítattól.

- Mondd, Dorian, velem vacsorázhatsz ma este?

Dorian fejét rázta.

- Ma este Imogen - felelte -, holnap este pedig Júlia lesz.

- És mikor Sibyl Vane?

- Soha.

- Gratulálok neked.

- Milyen borzasztó vagy. Ő a világ összes nagy hősnője egy személyben. Több, mint egy ember. Nevetsz, de biztosítalak, hogy rendkívüli tehetség. Szeretem és meg kell, hogy szeressen engem is. Te, aki ismered az élet minden titkát, áruld el, hogy igézzem meg Sibyl Vane-t, hogy szeressen! Féltékeny akárom tenni Rómeót. Azt akarom, hogy a világ halott szerelmei meghallják kacagásunkat és elszomorodjanak. Azt akarom, hogy szenvedélyünk lehelete öntudatra rázza poraikat, és hamvaikat fájdalomra ébressze. Jaj, Harry, mennyire imádom őt!

Le s föl járt a szobában, amíg beszélt. Tüdővész, vörös foltok égtek az arcán. Roppant izgatott volt.

Lord Henry csendes boldogsággal figyelte. Mennyire különbözött attól a félénk, riadt fiútól, akivel Basil Hallward műtermében találkozott. Természete kibomlott, mint a virág, skarlátosan lángoló szirmokat termett. Titkos rejtekhelyéről előkúszott a lelke, és a Vágy eléje sietett, hogy találkozzon vele.

- És mit szándékozol tenni? - szólt végre Lord Henry.

- Azt akarnám, hogy te meg Basil jöjjetek el velem egy este, és nézzétek meg őt a színpadon. Biztos vagyok a sikerében. Föltétlenül elismeritek, hogy tehetséges. Aztán ki kell vennünk a zsidó kezeiből. Három évre le van kötve neki - azaz két évre és nyolc hónapra - mától számítva. Mikor ez rendben lesz, keresek egy színházat a West Enden, és méltó módon fölléptetem. Megbolondítja majd az egész világot, akárcsak engem.

- Ugyan-ugyan, édes öregem.

- De igen. Nemcsak művészet van benne, tökéletes művészi ösztön, hanem egyéniség is. És te gyakran mondtad nekem, hogy az egyéniségek mozgatják a világot, nem pedig az elvek.

- Jó, melyik este menjünk?

- Várj csak. Ma kedd van. Mondjuk holnap. Holnap Júliát játssza.

- Helyes. A Bristolban nyolc órákor, s én hozom el Basilt.

- Kérlek, Harry, ne nyolckor. Fél hétkor. Ott kell lennünk, mielőtt a függöny felgördül. Látnod kell őt az első felvonásban, mikor Rómeóval találkozik.

- Fél hétkor! Képtelen idő. Mintha az ember teához húst enne vagy angol regényt olvasna. Hát nem bánom, hétkor. Úriember nem vacsorázik hét előtt. Találkozol addig Basillel? Vagy én írok neki?

- A kedves Basil. Már egy hete feléje se néztem. Nem szép tőlem, mert elküldte a portrémat remek keretben, melyet maga tervezett, és noha kicsit féltékeny vagyok a képre, mely egy egész hónappal fiatalabb nálam, be kell vallanom, hogy tetszik. Talán inkább írok te neki. Nem akarom egyedül meglátogatni. Olyan dolgokat mond, melyek untatnak. Folyton jó tanácsokat ad.

Lord Henry mosolygott.

- Az emberek szeretnek olyasmit adni, amire nekik maguknak van legnagyobb szükségük. Ezt nevezem én az igazi nagylelkűségnek.

- Ó, Basil nagyon jó fiú, de úgy tetszik, hogy kicsit nyárspolgári. Azóta jöttem rá, amióta téged ismerlek, Harry.

- Basil, édes fiam, mindent, ami varázsos magában, beletett a munkájába. Ennek az a következménye, hogy az élete számára nem marad egyéb, csak előítéletei, elvei és józan esze. Ismertem olyan művészeket, kik személyükben is mulatságosak, de ezek mindig nagy művészek voltak. A nagy költő, az igazán nagy költő, a legköltőietlenebb lény a világon. De a kisebb költők határozottan bűbajos emberek. Mennél rosszabbak a verseik, annál festőibb a külsejük. Az a pusztán tény, hogy valaki egy másodrendű verseskönyvet írt, egyszerűen ellenállhatatlanná teszi őt. Éli a költészetét, melyet nem tud megunni. A többiek megírják a költészetet, melyet nem mernek valóra váltani.

- Igazán így van ez, Henry? - kérdezte Dorian Gray, és egy kis illatszert öntött zsebkendőjére abból a nagy, arannyal átfuttatott üvegből, mely az asztalon állott. - Így kell lennie, ha te mondd. De most mennem kell. Imogen vár rám. Hát ne feledd, holnap. Szervusz.

Mikor Dorian Gray elhagyta a szobát, Lord Henry nehéz szemhéjai leereszkedtek, s elkezdett gondolkodni. Valóban, kevés ember érdekelte őt annyira, mint Dorian Gray, de az, hogy a fiú valaki mást szeretett ilyen örülni, legkisebb bosszúságot vagy féltékenységet nem gerjesztett benne. Örült neki. Dorian Gray érdekes tanulmányá lett ezáltal. Mindig lebilincselte a természettudomány módszere, de ennek a tudománynak rendes anyaga kicsinyes és jelentéktelen volt szemében. Így hát azzal kezdte, hogy magán végzett vivisectiót, s odajutott, hogy aztán másokra kerített sort. Egyedül az emberi életet tartotta arra érdemesnek, hogy bűvárkodjanak benne. Ehhez mérve minden egyebet értéktelennek ítélt. Annyi bizonyos, hogy aki figyeli az életet a kín és kéj különös olvasztótégelyében, az nem viselhet arcán üveg álarcot, nem tarthatja magát távol a kénes gőzöktől, hogy meg ne zavarják agyát és vemhessé ne tegyék képzeletét szörnyeteg képzetekkel és torz álmokkal. Vannak olyan finom mérgek, melyeknek ha megismerjük tulajdonságukat, belebetegszünk. Vannak olyan különös betegségek, melyeken át kell mennünk, hogy megismerjük természetüket. És mégis milyen nagy jutalmat kapunk cserébe. Milyen csodálatossá válik előttünk az egész világ. Észlelni a szenvedély furcsa logikáját és az értelmes érzésekkel színezett életet, megfigyelni, hol találkoznak, és hol válnak el, milyen pontosan kerülnek ellentétbe, micsoda gyönyörűség van ebben. Mit törődünk azzal, hogy mennyibe kerül mindez? Sohase fizethetünk eleget egy élményért.

Ő tudta - és ez a gondolat az öröm csillámát villantotta föl barna, agát szemén -, hogy néhány szava, az ő zengő és muzsikásan kiejtett igéje fordította Dorian Gray lelkét e fehér lány felé, ki előtt most szerelmesen meghajolt. Ez a fiú jobbra az ő alkotása volt. Ő tette koraéretté. Ez már valami. A hétköznapi emberek addig várokoznak, míg az élet felnyitja nekik titkaikat, de a keveseknek, kiválasztottaknak megnyilatkozik az élet rejtelve, mielőtt a függönyt félrehúzzák. Néha ez a művészet hatása, főképp az irodalomé, mely közvetlenül foglalkozik a szenvedélyekkel és az értelemmel. De hébe-korba egy bonyolult egyéniség foglalja el a művészet helyét, az tölti be hivatását, és ez a maga nemében igazi művészi munka lehet, mert az életnek is vannak tökéletes remekművei, akár a költészetnek, szobrászatnak vagy festészetnek.

Igen, a fiú koraérett volt. Aratott, pedig még tavasz volt. Az ifjúság szenvedélyesen lüktetett benne, de öntudatosná vált. Gyönyörűség volt szemlélni. Szép arcával és szép lelkével csodálatra méltó valami. Nem fontos, hogy mindez miképpen végződik, vagy miképpen kell majd végződnie, ez a fiú hasonlított a bábjáték vagy színpad ama kecses alakjaihoz, kiknek öröme távol van tőlünk, de bánatuk megrázza szépérzékünket, és sebük olyan, mint a piros rózsa.

Lélek és test, test és lélek, milyen titokzatos mind a kettő. Van állatiaság a lélekben és a testnek is megvannak a szellemi mozzanatai. Az érzékek kifinomodhatnak, az értelem eldurvulhat. Ki

a megmondhatója, hol szűnik meg a testi ösztön, vagy hol kezdődik a lelki ösztön? Milyen sekélyesek a közönséges lélekbúvárok önkényes meghatározásai. És mégis milyen nehéz eligazodni a különböző iskolák tanai között. Vajon a lélek csak árnyék-e, mely a bűn házában lakozik? Vagy a test csakugyan a lélek, amint Giordano Bruno vélte? A szellemeknek az anyagtól való elválása titok és a szellemnek az anyaggal való egyesülése szintén titok.

Lord Henry azon tépelődött, lehet-e valaha a lélektant olyan föltétlen tudománnyá tenni, hogy az élet minden kis rugóját föltárja előttünk. Ahogy ma áll, mindig félreértjük magunkat és ritkán értünk meg másokat. A tapasztalat nem erkölcsi érték. Pusztán név, melyet az emberek tévedéseiknek adnak. A moralisták a tapasztalatban bizonyos figyelmeztetést látnak, elismerik, hogy erkölcsi befolyása van a jellem alakulásában, dicsérik is, mint olyan valamit, ami megtanít bennünket, mit kövessünk, és megmutatja, mit kerüljünk. De semmi mozgatóerő sincs a tapasztalatban. Valójában mindössze csak azt bizonyítja, hogy jövőnk hasonló lesz múltunkhoz, és azt a bűnt, melyet egy ízben elkövettünk szabódva, többször elkövetjük majd örömmel.

Világos volt előtte, hogy a kísérleti módszer az egyetlen módszer, mely által elérhetünk a szenvedélyek tudományos elemzéséhez. Dorian Gray pedig nyilván neki való anyag, s gazdag és gyümölcsös eredményt ígér. Sibyl Vane iránt hirtelen föllángoló örült szerelme nem érdektelen lélektani jelenség. Semmi kétség, hogy sok köze van hozzá a kíváncsiságnak, mert kíváncsi volt és vágyakozott új élményekre, de azért nem egyszerű, inkább összetett szenvedély. Ami benne ifjúkori, érzéki ösztön, azt átalakította a képzelet munkája, olyasmivé változtatta, aminő maga a fiú, és azt hitte, hogy távol áll az érzékiségtől, de éppen ezért sokkal veszedelmesebb volt. Azok a szenvedélyek zsarnokoskodnak rajtunk legerősebben, melyeknek eredetét eltitkoljuk magunk előtt. Azok a leggyöngébb mozgató okaink, melyeknek természete öntudatossá vált bennünk. Gyakran megtörtént, hogy azt gondoltuk, másokkal kísérletezünk, pedig tulajdonképpen magunkkal kísérleteztünk.

Lord Henry ezekről a dolgokról gondolkozott, mikor kopogtattak az ajtón, inasa belépett, és figyelmeztette, hogy itt az idő, vacsorára kell öltözködni. Fölkelt és kinézett az utcára. Az alkonyat skarlátos aranyat fröccsentett a szemben lévő ház felső ablakaira. Az ablaktáblák úgy lángoltak, mint izzó érclemezek. Az ég fönn hervadt rózsához hasonlított. Lord Henry barátjának fiatal, tűzszínű életére gondolt, s azon tépelődött, hogy végzi majd.

Mikor fél egykor hazajött, az előcsarnok asztalán sürgönyt lelt. Felbontotta, Dorian Gray küldte. Közölte vele, hogy eljegyezte Sibyl Vane-t.

ÖTÖDIK FEJEZET

- Anyám, anyám, nagyon boldog vagyok - suttogta a leány, arcát a hervatag, fáradt asszony ölébe temetve, ki háttal ült az éles, beözönlő fénynek, kopár lakószobájuk egyetlen karosszékében. - Nagyon boldog vagyok - ismételte -, és légy te is boldog.

Vane asszony összerezte, és vékony, bizmuttal fehérített kezét leánya fejére tette.

- Boldog - visszhangozta az anya. - Én csak akkor vagyok boldog, Sibyl, ha a színpadon látlak. Semmi egyébre sem kell gondolnod, csak a színpadra. Isaacs úr nagyon jó volt hozzánk, és mi tartozunk neki.

A leány fölneézett, félrevonta száját.

- Tartozunk neki? - kiáltott. - Mit törődöm a pénzzel? A szerelem több, mint a pénz.

- Isaacs úr ötven font előleget adott nekünk, hogy kifizessük adósságunkat és Jamest tisztességesen felszereljük az útra. Ezt nem szabad elfelejtened, Sibyl. Ötven font nem kis pénz. Isaacs úr nagyon előzékeny volt.

- Mégse úriember, és utálok azt a hangot, ahogy beszél velem - szólt a leány, fölkelte és az ablakhoz ment.

- Nem tudom, hogy élhetnének meg nélküle - felelte az öregasszony sopánkodva.

Sibyl Vane hátravetette fejét és nevetett.

- Többé nincs szükségünk rá, anyám. Most már a Mesebeli Herceg gondoskodik rólunk.

Itt megállapodott. Véréből rózsálló hullám szökkent arcába és sötétpirosra festette. Gyors lélegzés hasította ketté ajka szirmait. Ajkai remegtek. A szenvedély délszaki szele süvöltött fölötte és megrázta ruhája kecses fodrait.

- Szeretem őt - mondta egyszerűen.

- Bolond gyermek, bolond gyermek - ismételte anyja válaszul a papagájszókat. Begörbített, hamisékszeres ujjainak mozgása pedig még furcsábbá tette, amit mondott.

A leány megint nevetett. A kalitkás madár öröme volt hangjában. Szeme fölkapta a melódiát és tündökléssel visszhangozta, aztán egy pillanatra lecsukódott, mintha el szeretné rejteni titkait. Mikor kinyílt a szeme, az álom köde ereszkedett reá.

Vékony ajkú bölcsesség beszélt hozzá az ütött-kopott székből, óvatosságra intette, idézett a gyávaság ama könyvéből, melynek írója a józan észet igyekszik majmolni. A leány nem figyelt oda. Szabad volt szenvedélye börtönében. Hercege, a Mesebeli Herceg, vele volt. Az Emlékezethez fohászkodott, hogy újra életre hívja. Elküldte lelkét, hogy megkeresse, és lelke visszahozta őt. Csókja újra ott égett száján. Szemhéja átmelegedett leheletétől.

Akkor a Bölcsesség megváltoztatta módszerét, és nyomozásról, kutakodásról szólt. Ez a fiatalember gazdag lehet. Ha gazdag, akkor hozzá kell mennie. A földi fortély e hullámai megtörték füle kagylóján. A csel nyilai célt tévesztettek. Nézte, nézte, hogy mozognak a vékony ajkak és mosolygott.

Egyszerre szükségét érezte, hogy beszéljen. Zavarta ez a sokszavú csönd.

- Anyám, anyám - kiáltott -, miért is szeret ő engem ilyen nagyon? Én tudom, mért szeretem őt. Azért szeretem, mert olyan, mint amilyen maga a Szerelem lehet. De mit lát ő énbenem?

Nem vagyok méltó hozzá. És mégis, akármennyire alábbvalónak érzem magamat - nem tudom, miért -, mégse alázkodom meg. Büszke vagyok, rettenetesen büszke. Anyám, te is úgy szeretted az apámat, mint én szeretem a Mesebeli Herceget?

Az öregasszony elsápadt a durva rizspor alatt, mely arcára ragadt, és száraz ajkai görcsös fájdalommal rándultak össze. Sibyl hozzásuhant, karjait nyaka köré fonta és megcsókolta.

- Bocsáss meg, anyám. Tudom, mennyire fáj, mikor apámról beszélek. De csak azért fáj neked, mert nagyon szeretted. Ne légy szomorú. Olyan boldog vagyok ma, mint te húsz évvel ezelőtt. Jaj, engedj boldognak lenni örökre.

- Gyermekeim, sokkal fiatalabb vagy, semhogy szerelemre gondolj. Aztán, mit tudsz arról a fiatalemberről? Még a nevét sem tudod. Az egész dolog nagyon kellemetlen, különösen most, hogy James Ausztráliába megy, és annyi a gondom, bizony nem titkolom, neked is okosabbnak kellene lenned. De, amint előbb mondtam, ha gazdag...

- Jaj, anyám, anyám, engedj boldognak lenni.

Vane asszony reátekintett, és azzal a hamis színpadi mozdulattal, mely gyakorta a színészek második természetévé válik, karjaiba zárta leányát. Ebben a pillanatban kinyílt az ajtó, s egy bozontos, barna hajú ifjú lépett a szobába. Termete zömök volt, keze-lába nagy, mozdulata kissé esetlen. Nem volt olyan nemes fajta, mint nővére. Alig lehetett volna észrevenni, hogy közeli rokonok. Vane asszony rászögezte szemét és erősebben mosolygott. Lelkében a közönség magaslatára emelte fiát. Bizonyos volt, hogy a jelenet érdekes.

- Na, Sibyl, hát már meg se csókolsz? - szólt a fiú kedélyesen dörögve.

- Hiszen nem szereted, ha megcsókollak, Jim - kiáltott a leány. - Te csúnya, vén medve.

És odaszaladt hozzá s megölelte. James Vane gyengéden nézett nővére arcába.

- Szeretném, ha eljönnél velem sétálni, Sibyl. Azt hiszem, nemigen látom többé ezt a rettenetes Londont. Különben egy cseppet sem bánom.

- Fiam, ne mondj ilyen szörnyű dolgokat - mormogta Vane asszony, és sóhajtván kezébe vett egy cifra színházi ruhát s öltögetni kezdte. Kicsit fájtnak látszott neki, hogy fia nem illeszkedett be az együttesbe. Ez növelte volna a jelenet színpadi festőiségét.

- Miért ne, anyám? Amit mondok, hiszem is.

- Bántasz vele. Abban bizakodom, hogy Ausztráliából mint előkelő ember térsz vissza. Hiszen ott a gyarmatokon nincs semmiféle társaság, semmi olyan, amit társaságnak lehetne nevezni. Ha megszédted magad, vissza kell jönnöd, hogy itt Londonban érvényesülj.

- Társaság! - dohogott a fiú. - Csak ezt ne halljam. Egy kis pénzt szeretnék összekaparni, hogy téged és Sibylt elhozzalak a színpadról. Gyűlölöm a színpadot.

- Jaj, Jim - szólt Sibyl nevetve -, hogy mondhatod ilyent? De csakugyan sétálni akarsz velem? Remek lesz. Attól tartottam, hogy elbúcsúzol barátaidtól, Tom Harrytól, aki azt a ronda pipát ajándékozta neked, vagy Ned Langtontól, aki mulat rajtad, hogy szívod. Nagyon kedves vagy, hogy utolsó délutánod nekem adod. Hová megyünk? Menjünk a Parkba.

- Nagyon kopott vagyok - felelte Jim homlokát morcolva. - Oda csak előkelő urak járnak.

- Ne számázkodj, Jim - suttogta a leány, megcirógatta kabátja ujját.

Jim egy pillanatig habozott.

- Hát jó - mondta végül -, de aztán ne sokáig öltözködj.

A leány kilibbent az ajtón. Hallani lehetett, amint dalolva fölfelé halad a lépcsőn. Kis lábai már fölöttük tipegtek.

A fiú kétszer-háromszor végigment a szobán. Aztán a karosszékekben ülő hallgatag alakhoz fordult.

- Anyám, elkészítetted a holmim? - kérdezte tőle.

- El, James, egészen elkészítettem - felelte a nő a munkájára nézve.

Néhány hónapja kényelmetlenül érezte magát, mikor egyedül maradt komor fiával. Ez a felületes, titkolózó nő zavarba jött, mihelyt tekintetük találkozott. Attól tartott, hogy gyanít valamit. A fiú hallgatását, mert más egyebet nem mondott, tűrhetetlennek tartotta. Panaszkodni kezdett. A nők támadással védekeznek, aminthogy hirtelen és különös megadásokkal támadnak.

- Remélem, James, meg leszel elégedve a gyarmati életeddél - mondta. - Ne feledd el, hogy magad választottad. Beállhattál volna egy ügyvédi irodába is. Az ügyvédek nagyon tekintélyes emberek, a vidéken a legjobb családokhoz bejáratosak.

- Gyűlölöm az irodákat és az írnokokat - válaszolta a fiú. - De teljesen igazad van. Magam választottam az életemet. Csak arra kérlek, vigyázz Sibylre. Nehogy valami baja essék. Anyám, vigyáznod kell reá.

- De furcsán beszélsz, James. Hát természetesen vigyázok Sibylre.

- Azt hallom, valami fiatalember jár minden este a színházba, és felmegy a színpadra is, beszélgetni vele. Igaz ez? Mit tudsz erről?

- Olyan dolgokról beszélsz, James, amelyekhez nem értesz. A mi pályánkon nem szoktunk elutasítani egy és más kedves figyelmességet. Annak idején én is elfogadtam néhány csokrot. Akkoriban még megértették a színészetet. Ami Sibylt illeti, most még fogalmam sincs, hogy vonzalma komoly-e vagy sem. Annyi azonban bizonyos, hogy az a fiatalember tetőtől talpig úr. Mindig nagyon udvarias velem szemben. Aztán gazdagnak látszik és remek virágokat küldözget.

- De azt se tudod, hogy hívják - szólt a fiú ridegen.

- Nem - felelt anyja nyugodt arckifejezéssel. - Még nem árulta el igazi nevét. Afféle regényes tempó lehet tőle. Bizonyára valami arisztokrata.

James Vane az ajkába harapott.

- Vigyázz Sibylre, anyám - kiáltotta -, vigyázz rá.

- Fiam, nagyon elszomorítasz. Sibylre mindig különösen ügyelek. Ha a fiatalember gazdag, akkor igazán semmi oka sincs, hogy ne menjen hozzá. Biztosra veszem, hogy arisztokrata. Mondhatom, egészen olyan. Pompás szerencse lehet Sibylnek. Remek pár lesz belőlük. A fiatalember rendkívül csinos, mindenki ezt mondja.

A fiú valamit mormogott maga elé és az ablaktáblán dobolt vastag ujjáival. Éppen hátrafordult, hogy mondjon valamit, mikor nyílt az ajtó és Sibyl beszaladt.

- Milyen komolyak vagytok mind a ketten - kiáltott. - Mi történt?

- Semmi - szólt James. - Néha, úgy gondolom, komolynak is kell lenni. Isten veled, anyám, öt órákor akarok ebédelni. Mindenem be van csomagolva, csak az ingeim nem, tehát nem kell fáradnod.

- Isten veled, fiam - felelte az anyja, és meghajolt mereven, méltóságosan.

Roppant sértette az a hang, melyen fia beszélt vele, a tekintetében pedig volt valami, ami megijesztette.

- Csókolj meg, anyám - mondta a leány.

Virágszerű ajka érintette anyja hervadt arcát és fölmelegítette a fagyát.

- Gyermekem! Gyermekem! - kiáltott Vane-né, s fölnézett a mennyezetre, mintegy keresve egy elképzelt kakasulót.

- Jöjj, Sibyl! - szólt James türelmetlenül. Utálta az anyja szenvelgését.

Lementek a lobogó, szélfújta verőfénybe, és a kietlen Euston Roadon ballagtak lefelé. A járókelők csodálkozva tekintettek a mord, nehézkes ifjúra, ki durva, elszabott ruhában ilyen bájos és előkelő külsejű leánnyal mutatkozott. Akárcsak az otromba kertész, ki rózsátót visz.

Jim olykor-olykor összeráncolta homlokát, mikor egy idegen fürkész tekintetével találkozott. Nem szerette, hogyha megbámulják, akárcsak a lángelmék, mikor már nagyon híresek s a közrendű emberek mindig. Sibylnek azonban fogalma sem volt, milyen hatást gyakorolt. Szerelme ott reszketett nevető száján. A Mesebeli Hercegen járt az esze, és hogy még jobban rágondolhasson, nem beszélt róla, hanem a hajóról fecsegett, melyen Jim majd elvitorlázik, az aranyról, melyet biztosan meglel, a csodálatos gazdag nőről, kinek életét megmenti a hitvány, vörös inges útonállóktól. Mert Jim nem marad ám tengerész, rakományos tiszt vagy ilyesmi. Dehogyan. A tengerész élete borzasztó. Képzeld csak el, be van zárva egy szörnyű hajóba, melybe a rekedt, púpos hullámok folyton be akarnak törni, aztán a fekete szél lefújja az árbo-cokat, és a vitorlákat hosszú, süvöltő rongyokká szaggatja. Melbourne-ben el kell hagynia a hajót, udvariasan el kell köszönnie a kapitánytól, s egyszerűen az aranymezőkre kell mennie. Alig múlik egy hét, nagy kupac sáraranyra bukkan, akkorára, amilyent eddig még nem találtak, és azt a partra hozza egy kocsi, melyet hat lovas csendőr kísér. Az útonállók háromszor is rájuk támadnak, de véres harc után visszaverik őket. Vagy nem. Nem is kell az aranymezőkre mennie. Rettenetes helyek ezek, hol az emberek sárga földig isszák magukat, egymásra lönek a kocsimákban és rothadt beszédek folynak. Legyen inkább csendes juhtenyésztő, és egy este mikor hazafelé lovagol, majd meglátja a szépséges gazdag nőt, kit rabló vonszol magával fekete lován, s ő utánveti magát és megmenti őt.

Természetesen a nő beleszeret, ő is a nőbe és egybekelnek és hazajönnek és aztán Londonban élnek, egy rengeteg házban. Igen, csodás dolgok várnak rá. De nagyon jónak kell lennie, ne veszítse el a fejét és ne szórja el a pénzét. Sibyl csak egy évvel volt idősebb nála, de sokkal jobban ismerte az életet, Jimnek tehát meg kell fogadnia, hogy minden postával ír és minden nap imádkozik, mielőtt lefekszik. Az Isten nagyon jó és vigyázni fog rá. Sibyl is imádkozik érte, és pár év múlva gazdagon, boldogan tér majd haza...

A fiú komoran hallgatta és nem válaszolt. Fájt a szíve, hogy el kell mennie hazulról.

De nemcsak ez tette sötétté és morddá. Bármennyire is tapasztalatlan volt, erősen érezte, milyen veszedelem környékezi Sibylt. Az a fiatal piperkőc, ki udvarol neki, rosszban sántikál. Úriember volt, és Jim gyűlölte őt ezért, azzal a különös faji ösztönrel gyűlölte, melyről számot sem tudott adni, de éppen ezért annál hatalmasabban uralkodott rajta. Ismerte az anyja sekélyes és hiú természetét is, s ebben végtelen veszedelmet látott Sibylre és Sibyl boldogságára. A gyermekek azzal kezdik, hogy szeretik szüleiket, majd, hogy felcseperednek, ítélkeznek fölöttük, néha pedig meg is bocsátanak nekik.

Az anyja! Eszében járt, hogy megkérdez tőle valamit, amin több hónap óta töprengett némán. Egy elejtett szó, melyet a színházban hallott, egy suttogott, gúnyos megjegyzés, mely fülébe került egy este, mikor a színpadi bejáratnál várakozott, rettenetes gondolatok örvényét zaklatta föl benne. Úgy emlékezett vissza erre, mintha lovaglóostorral vágta volna végig arcán. Szemöldökei egyenes barázdává rándultak, s a fájdalom görcsével harapott alsó ajkába.

- Oda sem figyelsz arra, amit mondok, Jim - kiáltott Sibyl -, pedig a legnagyszerűbb terveket álmodom a jövőről. Mondj már valamit.

- Mit mondjak?

- Hát azt, hogy jó fiú leszel és nem felejtesz el bennünket - válaszolt a leány s rámosolygott.

James vállat vont.

- Te hamarabb elfelejtesz engem, mint én téged, Sibyl.

A leány elpirult.

- Hogy érted ezt, Jim? - kérdezte.

- Úgy hallom, van egy új barátod. Kicsoda? Miért nem beszélsz róla? Nem vet rád jó fényt.

- Hallgass, Jim - kiáltott a leány. - Egy szót se szólj ellene. Szeretem.

- Ugyan, még a nevét se tudod - felelt a fiú. - Kicsoda? Ezt jogom van megtudni.

- A Mesebeli Hercegnek hívják. Nem tetszik neked a neve? Juj, te csacsi fiú, sohase feledd el. Mihelyt meglátod, azt mondod, hogy a világ legcsodálatosabb embere. Egy napon majd találkozol vele: ha visszajössz Ausztráliából. Nagyon meg fogod szeretni. Mindenki szereti, és én... imádom. Jó lenne, ha eljőnnél ma este a színházba, ő is eljön, és én Júliát játszom. Jaj, hogy játszom majd. Képzeld el, Jim, mi az, mikor az ember szerelmes, és Júliát játssza. És ő ott ül. Őnéki játszom. Attól tartok, hogy megigézem a többi színészt, megijesztem vagy megbabonázom őket. Aki szerelmes, az fölülmúlja önmagát. A szegény, undok Isaacs azt kiabálja majd a kocsma léhűtőinek, hogy „tünemény” vagyok. Eddig úgy prédikált rólam, mint egy dogmáról, ma este azonban úgy beszél rólam, mint a kinyilatkoztatásról. Érzem. És mindezt ő műveli, ő, a Mesebeli Herceg, csodálatos szerelmem, az én bájos istenem. Mellette azonban szegény vagyok. Szegény? Sebaj. Ha a szegénység besurran az ajtón, a szerelem berepül az ablakon. Közmondásainkat meg kellene fejelni. Télen csinálták őket, és most nyár van, nekem pedig tavasz van, virágok tánca a kék égben.

- De ő mégis úr - mondta a fiú sötétén.

- Herceg - kiáltotta a leány zenés hangon.

- Azt akarja, hogy rabja legyél.

- Irtózatos arra gondolnom, hogy szabad legyek.

- Ne bízz benne.

- Mihelyt meglátja őt valaki, imádja, mihelyt megismeri, bízik benne.

- Sibyl, te egészen belebolondultál.

A leány nevetett és belekarolt a fiúba.

- Kedves, jó Jim, úgy beszélsz, mintha százesztendő voltál. Egyszer te is szerelmes leszel. Akkor majd megtudod, micsoda ez. Ne nézz ily morcosan. Igaz, hogy elmégy, de azért mégis örülnöd kellene, mert boldogabban hagysz itt engem, mint valaha is voltam életemben. Az élet

mindkettőnknek kemény volt, rettenetesen kemény és nehéz. De most más lesz. Te egy új világba mégysz, én pedig találtam egy új világot. Itt van két szék, ülünk le, és nézzük, hogy sétál az előkelő világ.

Leültek egy bábász csoport közepébe. A tulipánágyak az út mentén úgy lángoltak, mint a lüktető tűzgyűrűk. A pihegő levegőben fehér por röpült, mely mintha az ibolyagyökér remegő felhője lett volna. Világos színű napernyők táncoltak, libbentek ide-oda, óriás pillangók gyanánt.

Sibyl beszéltette öccsét magáról, reményeiről, terveiről. A fiú lassan, erőlködve beszélt. Úgy nyújtották át egymásnak a szavakat, mint kártyások a zsetonokat. Sibyl nyomasztóan érezte magát. Nem közönlötte örömét. Csak annyi visszhangot kaphatott, hogy a fiú komor ajka halvány mosolyra görbült. Kis idő múltán Sibyl elhallgatott. Egyszerre aranyhaj, nevető ajak villant fel szeme előtt, nyitott hintóban, két hölgy társaságában Dorian Gray robogott el.

A leány talpra szökkent.

- Itt van - kiáltotta.

- Kicsoda? - kérdezte Jim Vane.

- A Mesebeli Herceg - felelte a leány, a hintó után nézve.

A fiú felugrott és durván karon ragadta nénjét.

- Mutasd meg nekem. Melyik az? Meg kell mutatnod. Látnom kell őt! - szólott, de ebben a pillanatban Berwick herceg négyes fogatja vágatott eléjük, és mikor tovatűnt, a hintó túl volt a Parkon.

- Elment - mormogta Sibyl szomorúan. - Szerettem volna, ha látod.

- Én is szerettem volna, mert ahogy Isten van az égben, olyan bizonyos, hogy megölöm őt, ha bánt téged.

A leány borzadva nézett öccsére. Jim ismételte szavait. Ezek a szavak úgy dőfték át a levegőt, mint a tör. A körülöttük lévő figyelmet kezdtek reájuk. Egy nő, ki közel állott, kuncogott.

- Jöjj innen, Jim. Jöjj innen - suttogta Sibyl. Átment a tömegen, a fiú pedig lomhán követte. Örült, hogy megmondta, amit mondott.

Mikor az Achilles-szoborhoz értek, a leány megfordult. Résztét volt szemében, mely nevetéssé vált ajkán. Csóválta fejét.

- Jaj de csacsi vagy Jim, de nagy csacsi, igen, féktelen gyerek vagy. Hogy mondhatasz ilyen szörnyű dolgokat? Fogalmad sincs, mit beszéltél össze. Egyszerűen féltékeny vagy és neveletlen vagy. Bárcsak te is szerelmes lennél. A szerelem jókká teszi az embereket, de az, amit te mondtál, az rossz volt, rossz.

- Tizenhat éves vagyok - felelte - és tudom, mit teszek. Az anyám hiába van melletted. Nem tud vigyázni reád. Egyáltalán, jobb szeretnék el se menni Ausztráliába. Nagy kedvem volna sutba dobni az egész ügyet. Meg is tenném, de köt az írás.

- Jaj, ne légy olyan szörnyen komoly. Olyan vagy, mint azoknak a számár rémdrámáknak a hőse, melyekben a mama annyira szeretett játszani. Nem akarok veszékedni veled. Láttam őt, és őt látni, az nagy, nagy boldogság. Nem veszékszünk. Tudom, te sohase lennél képes ártani annak, akit szeretsz, ugye nem?

- Ameddig te szereted, addig nem - mondta sötéten.

- Én őt örökké szeretem - kiáltott a leány.

- És ő?

- Ő is örökké.

- Remélem is.

Sibyl visszadöbbszent öccsétől. Aztán elnevette magát, és kezét Jim karjára tette. Hiszen még kisfiú.

A Marble Archnál egy omnibuszt fogtak, mely az Euston Roadnál tette le őket, kopott házuk előtt. Öt óra múlt, és Sibylnek pár órára le kell feküdnie, mielőtt játszik. Jim erősködött, hogy feküdjön le. Azt mondta, inkább akkor búcsúzik el tőle, mikor anyja nincs ott. Az biztosan jelenetet csinál, s ő utál mindenféle jelenetet.

Sibyl szobájában búcsúzkodtak. Féltékenység égett a fiú szívében és vad, gyilkos gyűlölet az idegen iránt, aki, úgy tetszett, közük furakodott. De amint karjait nyaka köré szorította s ujjai imbolyogtak néje hajában, megnyugt és igaz szeretettel csókolt meg Sibylt. Könnyek csillogtak szemében, mikor lejött a lépcsőn.

Anyja benn várta. Mikor belépett, dohogott, hogy nem pontos. A fiú nem felelt, hanem leült a sovány ebédhez. Legyek zümmögtek az asztal körül és mászkáltak a pecsétes abroszon. Az omnibuszok dörömbölésén és az utcai kocsik dörgésén át is hallotta azt a pörlekedő hangot, mely minden hátralevő percét megkeserítette.

Kis idő múltán félretolta tányérját, és fejét tenyerébe hajtotta. Érezte, joga van megtudni a dolgot. Ha úgy áll, ahogy gyanítja, előbb is el kellett volna mondaniuk. Anyja a félelemtől lenyűgözve figyelte őt. Szavak hullongtak gépiesen ajkáról. Ujjai közt rongyos csipke zsebkendőt morzsolgatott. Mikor hatot ütött, Jim fölkel és az ajtó felé indult. Aztán visszafordult és anyjára nézett. Szemeik találkoztak. Az anyja szeme irgalomért esedezett kétségbeesetten. Ez földühítette.

- Anyám, valamit kérdezni akarok tőled - mondta Jim.

Az asszony tétován nézett szét a szobában. Nem felelt.

- Mondd el nekem az igazat. Jogom van megtudni. Meg voltál esküdve apámmal?

Az anyja mélyet sóhajtott. A megkönnyebbülés sóhaja volt ez. A borzasztó pillanat, melytől hetek, hónapok óta rettegett, éjjel-nappal, végre elérkezett, és mégsem érzett rémületet. Bizonyos mértékben csalódott is. A kérdés kíméletlen egyenessége egyenes válaszra várt. Nem fokozatosan fejlesztették idáig a helyzetet. Ez durva volt. Egy rossz színpadi próbára emlékeztette.

- Nem - felelt az asszony, és csodálkozott az élet nyers egyszerűségén.

- Akkor az apám gazember volt - kiáltott a fiú, és ökölbe szorította kezét.

Az anyja fejét rázta.

- Én tudtam, hogy az apád nem teheti, amit akar. De nagyon szerettük egymást. Ha tovább él, gondoskodik rólunk. Ne beszélj ellene, fiam. Az édesapád volt és úriember volt. Igen előkelő a családja.

A fiú káromkodott.

- Nem magam miatt - kiáltott föl -, bánom is én, hanem Sibylt ne engedd... Vagy talán az is úriember, aki szerelmes belé, vagy legalább annak mondja magát? Annak is olyan előkelő a családja?

Egy pillanatra a megaláztatás szörnyű érzése bírta le az asszonyt. Feje előrecsuklott. Reszkető kézzel törölgette szemét.

- Sibylnek van anyja - mormogta -, nekem nem volt anyám.

A fiú meghatódott. Odament hozzá, lehajolt és megcsókolta.

- Sajnálom, hogy megbántottalak, mikor az apámról kérdezősködtem - mondta -, de nem tehetek róla. Most mennem kell. Isten veled. Ne feledd, hogy most csak egy gyerekekről kell gondoskodnod, és tudd meg, hogyha megbántja nénémet, akkor kipuhatom, kicsoda, nyomába jutok, és megölöm, mint egy kutyát. Erre esküszöm.

Ez a túlzó és szilaj fenyegetés s a szenvedélyes taglejtés, mely kísérté, az őrjöngő, rémdrámai hang, az asszony előtt színessé tette az életet. A légkör ismerős volt neki. Szabadabban lélegzett benne, és hónapok óta először igazán bámulta fiát. Szerette volna, hogyha a jelenet tovább folytatódik ebben az indulatos modorban, de a fiú fölkerelkedett. Bőröndöket kellett levinni és takarókat előkeríteni. A bérház szolgája sürgött-forgott. Ő alkudozott a kocsissal. Csip-csup teendőkbe aprózódott a pillanat. Anyja a csalódás megújult érzésével lengette feléje az ablakból rongyos csipkekendőjét, mikor Jim továbbhajtott. Tudta, hogy nagy alkalmat szalasztott el. Azzal vigasztalta magát, hogy elmondta Sibylnek, mennyire elhagyatottnak érzi életét most, hogy csak egy gyermekéről kell gondoskodnia. Emlékezett erre a kifejezésre. Tetszett neki. A fenyegetésről semmit sem szólt. Azt Jim színesen és drámaian fogalmazta. Érezte, hogy valamikor mindnyájan kacagnak majd rajta.

HATODIK FEJEZET

- Te Basil, hallottad, mi újság? - szólt Lord Henry aznap este, mikor Hallward megjelent a Bristol külön kistermében, hol vacsorához három személyre volt fölterítve.

- Nem, kérlek - felelte a művész, kalapját, botját odaadva a hajlongó pincérnek. - Hát mi az újság? Remélem, nem politika. Mert ez nem érdekel. Az alsóházban alig van ember, akit érdemes lenne lefesteni, de sok van, akit kissé fehérre kellene mosni.

- Dorian Gray eljegyezte magát - mondta Lord Henry, és amint beszélt, figyelte Basilt.

Hallward meghökkent, aztán összeráncolta homlokát.

- Eljegyezte magát? - kiáltott. - Lehetetlen.

- Pedig igaz.

- Kivel?

- Valamilyen kis színésznővel.

- Nem bírom elhinni, Dorian sokkal okosabb.

- Dorian, kedves Basil, sokkal bölcsebb, semhogy hébe-hóba ne kövessen el ilyen bolondságokat is.

- De a házasság aligha olyan dolog, melyet az ember hébe-hóba elkövethet.

- Kivéve Amerikában - tette hozzá Lord Henry hanyagul. - De én nem is mondtam, hogy megházasodott. Csak azt mondtam, eljegyezte magát. Az pedig nagy különbség. Arra határozottan emlékszem, hogy megházasodtam, de arra egyáltalán nem emlékszem, hogy jegyben jártam. Hajlandó vagyok elhinni, hogy sohasem voltam eljegyezve.

- Vedd azonban számba Dorian származását, társadalmi állását, vagyonát. Neki igazán lehetetlen rangján alul nősülnie.

- Ha azt akarod, hogy elvegye a lányt, közöld ezt vele, Basil. Akkor biztosan megteszi. Aki valami szörnyű nagy számárságot tesz, az mindig a legnemesebb indítókából cselekszik.

- Remélem, Harry, a leány jó lélek. Nem szeretném, ha Doriant valami hitvány teremtés hálózna be, s megrontaná egyéniségét, tönkretenné szellemét.

- Ó, a lány több, mint jó lélek - a lány szép - mormogta Lord Henry felhörpintve egy pohárka ürmös narancspálinkát. - Dorian azt mondja, hogy szép, s ő ritkán téved ilyen dologban. A képed, melyet róla festettél, élesítette ítélőképességét, s szigorúbban bírálja meg az emberek szépségét. Egyebek között ez is jó hatással volt rá. Ma este látjuk majd a leányt, ha a fiú nem feledkezik meg arról, amiben megállapodtunk.

- Komolyan beszélsz?

- Egész komolyan, Basil. Vigyen el az ördög, ha nem a legkomolyabban mondom.

- És te ezt helyesled Harry? - kérdezte a festő le-föl járva a szalonban, s ajkát harapdálta. - Te ezt semmi esetre sem helyeselheted. Kis buta szalmaláng az egész.

- Én sohase helyeslek és sohase helytelenítek semmit. Az étellel szemben képtelenség így állást foglalni. Nem azért vagyunk a földön, hogy kitomboljuk erkölcsi előítéleteinket. Sohasem ártom magam abba, amit a kedves emberek tesznek. Ha valamilyen egyéniség megragad,

a kifejezésnek bármily eszköze tetszik nekem, melyet ez az egyéniség választ. Dorian Gray beleszeret egy szép leányba, aki Júliát játssza, és megkéri kezét. Miért ne? Ha Messalinát venné nőül, akkor sem lenne kevésbé érdekes. Tudod, hogy nem nagyon prédikálom a házasságot. A házasság igazi hátránya az, hogy önzetlenné tesz. És az önzetlen emberek szinte lenek. Nincs egyéniségük. De azért vannak bizonyos emberek, kiket a házasság bonyolultabbá változtat. Megtartják egyéni érzésüket és az önzést még más egyénekre is kiterjesztik. Kénytelenek több életet élni. Elfinomulnak, és az elfinomulás, nézetem szerint, az emberi élet célja. Különbözik minden tapasztalat értékes, és bármit mondanak a házasság ellen, a házasság tapasztalat. Remélem, Dorian Gray feleségül veszi ezt a leányt, szenvedélyesen szereti hat hónapig, aztán egyszerre másvalakibe bolondul. Dorian nagyszerű tanulmány lesz.

- No ebből, Harry, te se hiszel semmit, magad is tudod, hogy nem hiszel semmit. Ha Dorian Gray életét tönkretennék, senki sem lenne szomorúbb tenálad. Sokkal jobb vagy, mint mutatod.

Lord Henry nevetett.

- Azért szeretünk jót gondolni másokról, mert féltjük magunkat. Az optimizmus alapja csak a félelem. Azt gondoljuk, nagylelkűek vagyunk, mert felebarátainkat olyan erényekkel ruházzuk fel, melyekből hasznát akarunk húzni. Dicsérjük a bankárt, abban a hiszemben, hogy utalványunkra többet fizet, és jó tulajdonságokat találunk az útonállóban, abban a reményben, hogy nem dézsmálja meg zsebünket. Mindent hiszek, amit mondok. Roppant megvetem az optimizmust. Ami pedig a tönkretett életet illeti, egy élet sincs tönkretéve, csak az, melynek fejlődését megállítják. Ha meg akarsz rontani egy embert, csak javítsd meg őt. Ami pedig a házasságot illeti, az természetesen számárság, de vannak más, sokkal érdekesebb kötelek férfiak és nők közt. Én bizonyára rájuk kapatom majd őt. Ezek kedvesek, mert divatosak. De itt van maga Dorian. Ő majd többet mond neked, mint én.

- Édes Harry, édes Basil, mindkettőtöknek gratulálnotok kell - mondta a fiú, ledobva atlással bélelt esti köpenyét, és aztán kezét fogott barátaival. - Sohasem voltam ilyen boldog. Igen, nagyon gyorsan jött: de minden nagyszerű dolog nagyon gyorsan jön. És mégis úgy rémlik, hogy ez az egyetlen dolog, melyet vártam egész életemben.

Kipirult az izgalomtól, a boldogságtól és rendkívül csinos volt.

- Remélem, mindig nagyon boldog leszel, Dorian - szólt Hallward -, de sohasem bocsátom meg, hogy engem nem értesítettél eljegyzésedről. Csak Harryt.

- Én pedig nem bocsátom meg, hogy elkéstél a vacsoráról - vágott közbe Henry, kezét a fiú vállára téve, és mosolygott beszéd közben. - Jöjj, ülünk le, nézzük meg, mit tud az új szakács, aztán majd elmondod nekünk, hogy történt.

- Erről igazán keveset lehet mondani - kiáltott Dorian, mikor leültek a kis kerek asztalhoz. - Mindössze ennyi történt. Tegnap este, miután elváltam tőled, Harry, felöltöztem, megvacsoráztam a Rupert Streeten abban a kis olasz vendéglőben, melybe te vezettél el, s nyolc órákor elmentem a színházba. Sibyl Rosalindát játszotta. A díszlet természetesen borzasztó volt és Orlando szörnyű. De Sibyl! Látnod kellett volna őt. Mikor kijött fiúruhájában, egyszerűen csodálatos volt. Mohaszínű bársonyzekét viselt, fahéjszín ujjakkal, testhez álló barna térdnadrágot, keresztbe kötött szalaggal, kis takaros zöld sipkát, melyet drágakőbe foglalt selyemtoll ékesített, s kámzsás köpenyt, fehér-vörös béléssel. Sohasem láttam ilyen imádandónak. Finoman bájos volt, mint az a Tanagra-szobrocska, mely a te műtermemben van, Basil. Haja úgy keretezte arcát, akár sötétzöld levelek a halvány rózsabimbót. Ami játékát illeti - hát majd meglátjátok ma este. Igen, született művésznő. A piszkos páholyban egészen megbűvölten ültem. Elfeleltem, hogy Londonban vagyok és a tizenkilencedik században. Kedvesemmel

ember nem látta őserdőben bolyongtam. Előadás után fölmentem a színpadra és beszéltem vele. Ahogy együtt ültünk, szemében egyszerre olyan tekintet villant, melyet annak előtte sohasem láttam. Ajkam az ő ajka felé vonzódott. Megcsókoltuk egymást. Nem tudom leírni nektek, mit éreztem ebben a pillanatban. Úgy rémlett, mintha egész életem a rózsaszín öröm egyetlen apró pontjában zsugorodott volna. A lány összeborzongott és úgy reszketett, mint a fehér nárcisz. Aztán térdre roskadt és megcsókolta a kezem. Érzem, hogy mindezt nem lenne szabad elmondani nektek, de nem tehetek másként. Természetesen eljegyzésünk nagy-nagy titok. A lány még az anyjának sem mondta el. Nem tudom, mit szólnak majd hozzá a gyámjaim. Lord Radley bizonyára őrjöngeni fog. Sebaj. Egy éven belül nagykorú leszek és akkor azt tehetek, amit akarok. Ugye jól tettem, Basil, hogy a költészetben találtam meg szerelmemet és a feleségemet Shakespeare darabjából szereztem? Azok az ajkak súgták fülembé titkokat, melyeket Shakespeare tanított beszélni. Rosalinda karjai öleltek körül és Júliát csókoltam szájon.

- Igen, Dorian, azt hiszem, helyesen cselekedtél - mondta Hallward lassan.

- Láttad őt ma? - kérdezte Lord Henry.

Dorian Gray fejét rázta.

- Az ardeni erdőben hagytam őt és ravennai kertben látom viszont.

Lord Henry elgondolkozva szürcsölte pezsngőjét.

- Mikor emlegetted előtte a házasságot, Dorian? És mit felelt reá a leány? Vagy talán már nem is emlékszel az egészre?

- Kedves Harrym, én nem úgy kezelem ezt, mint üzleti ügyet, s formászerűen nem is kértem meg a kezét. Bevallottam neki, hogy szeretem, és a lány azt mondta, nem méltó, hogy feleségem legyen. Nem méltó rá. Pedig hozzá mérve az egész világ semmi nekem.

- A nők csodálatosan gyakorlatiasak - mormogta Henry -, sokkal inkább azok, mint mi. Ilyen helyzetben mi gyakran elfelejtünk házasságról beszélni, de ők mindig figyelmeztetnek rá.

Hallward a kezét Henry karjára tette.

- Hagyd, Harry. Megbántod vele Dorian. Ő nem olyan, mint a többi férfiak. Sohasem tenne boldogtalanná egy nőt. Sokkal finomabb a lelke.

Lord Henry elnézett az asztal fölé.

- Dorian én sohasem bánthatom meg - felelte. - Ezt a kérdést a legnemesebb okból intéztem hozzá, igazán az egyetlen okból, mely ilyen kérdést megbocsáthatóvá tesz - pusztán kíváncsiságból. Van egy elméletem, hogy mindig a nők kérik meg a mi kezünket, s nem mi kérjük meg a nők kezét. Kivéve természetesen a középosztály életében. De hát a középosztály nem modern.

Dorian Gray nevetett és csóválta fejét.

- Te, Harry, teljesen javíthatatlan vagy, de nem bánom. Nem lehet haragudni rád. Ha meglátod Sibyl Vane-t, azonnal megérzed, hogy az a férfi, ki képes lenne megbántani őt, az vadállat, szívtelen vadállat. Nem bírom megérteni, hogy hozhatja valaki szégyenbe azt a nőt, akit szeret. Én szeretem Sibyl Vane-t. Aranyalapzatra szeretném helyezni és nézni, hogy imádja a világ azt a nőt, aki az enyém. Mi a házasság? Visszavonhatatlan fogadalom. Ezért gúnyolod a házasságot. Kérlek, ne gúnyold. Én visszavonhatatlan fogadalmat kívánok tenni. Az ő bizalma hűvé tesz engem, az ő hite jóvá tesz engem. Ha vele vagyok, sajnálom, hogy annyi mindenre megtanítottál. Más leszek, egészen más, nem az, akit ismersz. Megváltozom, és Sibyl Vane

puszta keze érintése elfeledtet velem téged s elfeledteti a te hamis, igéző mérges, bűvölő elméleteidet is.

- Milyen elméleteket...? - kérdezte Lord Henry, s egy kis salátát vett ki magának.

- Hát a te elméleteidet az életről, szerelemről és gyönyörőről. Igen, minden elméletedet, Harry.

- A gyönyör az egyetlen dolog, melyről érdemes elméletet csinálni - felelte Harry halk, dallamos hangján. - De attól tartok, az az elmélet nem tőlem való. Ez a Természeté, nem az enyém. A Gyönyör a Természet műve, helyeslésének jele. Ha boldogok vagyunk, akkor mindig jók vagyunk, de ha jók vagyunk, akkor nem vagyunk mindig boldogok.

- De mit értesz azon, hogy jó? - kiáltott Basil Hallward.

- Igen - visszhangozta Dorian, hátratámaszkodva székében és Lord Henryre nézve a bíborajkú íriszek nehéz csokrai fölött, melyek az asztal közepén álltak -, mit értesz, Harry, azon, hogy jó?

- Jónak lenni annyi, mint harmóniában lenni önmagával - válaszolt Henry megérintve a pohár vékony szárát sápatag, finom-keskeny ujjáival. - Zagyva az, aki kénytelen harmóniában lenni másokkal. Az ember saját élete - egyedül az fontos. Ami szomszédaink életét illeti, ha tudákosak vagy puritánok akarnak lenni, kikürtölhetjük róluk való erkölcsi nézetünket, de ezek igazán nem ránk tartoznak. Különben az individualizmusnak valóban van magasabb célja. A modern erkölcsiség abban áll, hogy elfogadjuk korunk ítéletét. Azt a nézetet vallom, hogy a művelt ember, aki elfogadja kora ítéletét, a legdurvább erkölcstelenséget követi el.

- Ellenben ha az ember csak önmagának él, azért rettenetes árat fizet, nem? - vetette oda a festő.

- Igen, manapság minden tekintetben túl vagyunk terhelve. Azt hiszem, a szegény igazi tragédiája az, hogy csakis az önmegtagadást gyakorolhatja. A szép bűn, akár a szép tárgy, a gazdag ember előjoga.

- Nemcsak pénzzel kell fizetni ezért.

- Hát mivel még, Basil?

- Ó, lelkiismeret-furdalással, szenvedéssel és... igen, a lealacsonyodás tudatával.

Lord Henry vállat vont.

- Édes öregem, a középkori művészet pompás, de a középkori érzés már divatját múlta. Regényben még föl lehet használni, megengedem. De akkor azt lehet fölhasználni regényben, ami a valóságban már merőben haszontalan. Hidd el nekem, civilizált ember sohasem bánta meg a gyönyörét, és a civilizálatlan ember sohasem tudja, mi a gyönyör.

- Én tudom, mi a gyönyör - szólt Dorian Gray. - A gyönyör, imádni valakit.

- Ez mindenesetre jobb, mint imádatni - felelt Lord Henry, játszódkodva a gyümölcsökkel. - Ha imádnak bennünket, az kellemetlen dolog. Az asszonyok úgy bánnak velünk, mint az emberiség az isteneivel. Imákat rebegnek hozzánk, és folyton azzal gyötörnek, hogy tegyünk értük valamit.

- Azt elmondanám, hogy mindazt, amit kérnek maguknak, ők maguk adták minekünk - mormogta a fiú komolyan. - Ők teremtték a szerelmet mibélénk. Joguk van visszakérni.

- Teljesen igazad van, Dorian - kiáltott Hallward.

- Senkinek sincs teljesen igaza - mondta Lord Henry.

- Nekem igen - szakította félbe Dorian. - Neked el kell ismerned, Henry, hogy a nők odaadják a férfiaknak életük aranyát.

- Lehet - sóhajtott Lord Henry -, de mindig visszakövetelik aprópénzre váltva. Ez a baj. A nők, mint egy elmés francia mondta valamikor, ihletet és vágyat adnak belénk, hogy remekművet alkossunk, de mindig lehetetlenné teszik, hogy megcsináljuk remekművünket.

- Harry, de rettenetes vagy! Nem is tudom, miért szeretlek olyan nagyon.

- Mindig szeretni fogsz engem, Dorian - felelt Henry. - Akartok egy kis kávé, fiam? - Pincér, hozzon kávé és *fine-cham pagne*-t és pár cigarettát. Nem: cigarettát ne hozzon, van nálam. Basil, nem engedhetem meg, hogy szivarozz. A cigaretta tökéletes példája a tökéletes élvezetnek. Rá kell gyújtanod egy cigarettára. Nagyszerű és nem elégít ki. Mit akarsz többet? Igen, Dorian, te mindig szeretni fogsz engem. Én jelentem neked azokat a bűnöket, melyeket elkövetni sohase lesz elég bátorságod.

- Micsoda badarságokat beszélsz, Harry - kiáltott a fiú, meggyújtva cigarettáját azon a tűzokádó ezüstsárkányon, melyet a pincér az asztalra tett. - Menjünk a színházba. Ha Sibyl kijön a színpadra, egészen másképp látod majd az életet. Olyasmit jelent majd neked, amit eddig nem ismertél.

- Én mindent ismerek - mondta Lord Henry fáradt kifejezéssel szemében -, de mindig készen vagyok új izgalomra. Mégis attól tartok, hogy, legalább számomra, nincs ilyesmi. De lehet, hogy a te csodálatos hölgyed megigéz majd engem. Szeretem a színjátszást. Sokkal valószínűbb, mint az élet. Menjünk, Dorian, te is velem jössz. Sajnálom, Basil, de csak kettőnek van hely a fogatomban. Bérkocsiban kell utánunk jönnöd.

Fölkerekedtek, magukra vették felöltőjüket, állva hörpintették föl a kávé. A festő hallgatag volt és elfogódott. Komor hangulat borult rá. Nem bírta elviselni ezt a házasságot, pedig úgy tetszett neki, hogy jobb, mint számos más dolog, mely szintén megtörténhetett volna. Pár pillanat múlva mindnyájan leballagtak a lépcsőn. Amint megbeszélték, Basil egyedül ült kocsiba, és nézte az előtte baktató kis fogat föllobbanó fényét. A veszteség különös érzése hatalmasodott el rajta. Érezte, hogy Dorian Gray sohasem lesz számára az, ami volt a múltban. Az élet közéjük lépett... Szeme elsötétült, és a népes, lángoló utcák kápráztak előtte. Mikor a kocsí a színház előtt megállapodott, úgy tetszett neki, hogy évekkel megöregedett.

HETEDIK FEJEZET

A színház, nem tudni, miért, megtelt ezen az estén, s a kövér zsidó igazgató, ki a kapunál találkozott velük, sugárzott egyik fülétől a másikig, valami kenetes és vonagló mosolygástól. Tüntető alázattal kísérté őket páholyukig, hadonászva kövér, gyűrűs kezével, s beszélve, ahogy a torkán kifért. Dorian Gray jobban utálta őt, mint valaha. Úgy érezte, hogy Mirandát jött látni, és Calibannal találkozott. Lord Henry ellenben kedvelte őt. Legalább ezt mondta, szívesen szorongatta a kezét, biztosította, büszke arra, hogy találkozott azzal az emberrel, aki fölfedezett egy igazi tehetséget és tönkrement egy költőn. Hallward azzal mulatott, hogy nézegette a földszinten levő arcokat. A hőség roppant nyomasztó volt, és a nagy csillár úgy lángolt, mint óriási dália, sárga tűzű szirmokkal. Az ifjúság a kakasülön levetette kabátját, mellényét és a könyöklőre akasztotta. Átkiabáltak egymásnak a színházban, és megosztották narancsaikat a mellettük ülő, kicsípett leányokkal. Néhány nő vihogott a földszinten. Hangjuk rettenetesen fülsértő, éles és rikácsoló volt. A buffet-ből hallatszott, amint a parafa dugók durrognak.

- Micsoda helyen találsz meg az istennődet - mondta Lord Henry.

- Igen - felelte Dorian Gray -, itt találsz meg őt, és istenibb, mint bármely más élőlény. Ha játszani látod, elfelejtesz mindent. Ezek a hétköznapi, durva emberek nyers arcaikkal, vad mozgataikkal egészen eltűnnek, mielőtt ő kilép a színpadra. Csöndesen ülnek és rá figyelnek. Sírnak és nevetnek, amint ő parancsolja. Úgy játszik rajtuk, mint a hegedűn. Átszellemíti őket, és azt érezzük, hogy ők is abból a húsból és vérből valók, mint mi.

- Abból a húsból és vérből valók, mint mi! Remélem, ő nem - kiáltotta Lord Henry, ki látcsövén a kakasülő nézőit vette szemügyre.

- Ne hallgass rá, Dorian - szólt a festő. - Értem, mire gondolsz, és hiszek ebben a lányban. Akit te szeretsz, annak csodálatosnak kell lennie, és az a lány, aki úgy hat rád, amint mondtad, csak finom és nemes lehet. Átszellemíteni korunkat - ezt érdem megcsinálni. Ha ez a lány lelket ad azoknak, kik lélek nélkül élnek, ha a szépség érzését tudja fölgerjeszteni azokban, kik piszkosan vagy csúnyán élnek, ha ki tudja ragadni őket önzésükből, könnyeket ad kölcsön olyan fájdalmak miatt, melyek nem az övék, akkor méltó arra, hogy imádd őt, hogy az egész világ imádjá őt. Ez a házasság nagyszerű. Eleinte nem így gondolkoztam, de most beadom a derekam. Az istenek neked teremtették Sibyl Vane-t. Nélküle te tökéletlen lennél.

- Köszönöm, Basil - válaszolt Dorian Gray megszorítva Basil kezét. - Tudtam, hogy megértesz engem. Harry olyan kaján, hogy megrémít. Itt azonban a zenekar. Szörnyűséges, de csak öt percig tart az egész. Aztán föllebben a függöny, és látni fogod a lányt, kinek odaadom majd egész életemet, odaadtam mindenemet, ami jó bennem.

Negyedórával később dörgő tapsviharban kilépett Sibyl Vane a színpadra. Igen, határozottan bájos volt - egyike a legbájosabb teremtéseknek, akit valaha látott, gondolta Lord Henry. Félénk kecsessége, riadt szeme az őzikére emlékeztetett. Hogy rátekintett a zsúfolt, zajongó nézőtérre, gyenge pír futotta el arcát, olyan, mint a rózsza árnyéka ezüsttükörben. Pár lépést hátrált, és ajka mintha remegett volna. Basil Hallward talpra ugrott, tapsolni kezdett, Dorian Gray mozdulatlanul ült, mintha álmodna, és nézte a Vane-t. Lord Henry látcsövén át vizsgálta s ezt mondogatta:

- Kedves, nagyon kedves.

A szín Capulet házának előcsarnoka volt, s Rómeó zarándokruhában belépett Mercutioval és többi barátjával. A zenekar jól-rosszul pár ütemet játszott, és a tánc elkezdődött. Az esetlen, ütött-kopott színészek között Sibyl Vane úgy mozgott, mint finomabb világból való lény. Úgy táncolt, teste úgy hajladozott, mint vízínövény a hullámon. Nyakának vonala, akár a fehér liliomé. Keze, úgy tetszett, hús márványból van.

De csodálatosan szórakozott volt. Semmi örömet se mutatott, mikor szeme Rómeón pihent. Azt a pár szót, melyet mondania kellett -

*„Ne bánts a kezedet, te jó, te áldott,
Hisz tisztas áhítat volt az egész,
A szent kezét is érinti zarándok
És csókolózik akkor kézbe kéz.”*

-, azzal a rövid párbeszéddel, mely követi, roppant mesterkéltten hozta ki. Hangja kitűnő volt, de egészen hamisan fogta meg. A színét elhibázta. Elvette a versek életét. Valószerűtlenné tette a szenvedélyt.

Dorian Gray, amint hallgatta őt, elsápadt. Megdöbbsent, remegett. Egyik barátja sem mert megszólalni. Nagyon tehetségtelennek tartották a lányt. Roppant csalódtak.

De azért érezték, hogy Júlia igazi próbája a második felvonásbeli erkélyjelenet. Ezt várták. Ha ebben se jó, akkor semmi sincs benne.

Bájos volt, mikor kijött a holdfényben. Tagadhatatlan. De játékának színpadiassága elviselhetetlennek tetszett, és mindig rosszabbá vált, amint tovább haladt. Taglejtése egészen mesterkélt lett. Mindent eldrámázott, amit mondania kellett. Ezt a szép részletet -

*„Tudod, az éj álarca főd be most,
Másképp az arcom lányos pír színezné
Azért, amit mondtam neked ma éjjel”*

- egy iskoláslány kínos pontosságával szavalta, aki egy másodrendű színiiskolai tanártól tanulta a szavalást. Mikor az erkélyre hajolt és ezekhez a csodálatos sorokhoz ért:

*„Habár tetszel nekem,
De ez az éji frigy sehogyse tetszik:
Oly hirtelen, meggondolatlan és gyors.
Akár a villám, mely elül, amig szólsz:
»Villámlott.« Édesem, jóéjszakát.
Szerelmünk bimbaját a nyári szellő
Virágja érleli, ha látlak újra”*

- úgy ejtette ki a szavakat, mintha semmit se jelentenének számára. Nem idegesség volt ez. Sőt egyáltalán nem volt ideges, teljesen uralkodott magán. Hanem egyszerűen rosszul játszott. Egészen megbukott.

Még a földszint és a kakasülő közönséges, műveletlen hallgatósága sem érdeklődött a játék iránt. Nyugtalanokdtek, hangosan beszélgetni kezdtek és püsszegni. Az igazgató, ki az első széksorok mögött állt, toporzékolt, dühösen káromkodott. Egyedül a lány volt nyugodt.

Mikor a második felvonás véget ért, viharosan püsszegtek, Lord Henry felkelt üléséről és vette kalapját.

- Gyönyörű szép lány, Dorian - mondta -, de játszani nem tud. Menjünk.

- Én végignézem a darabot - felelte a fiú kemény, keserű hangon. - Nagyon sajnálom, hogy elrontottam ezt az estét, Harry. Kérlek mindkettőtöket, bocsássatok meg nekem.

- Édes Dorian, azt hiszem, Vane kisasszony nincs jól - szólt közbe Hallward. - Majd eljövünk máskor.

- Bárcsak beteg volna - válaszolt Dorian. - De nekem úgy rémlik, hogy egyszerűen fás és hideg. Egészen megváltozott. Tegnap este nagy művésznő volt. Ma este közepszerű tucat-színésznő.

- Ne beszélj így arról, akit szeretsz, Dorian. A szerelem csodásabb dolog, mint a Művészet.

- Mind a kettő csak az utánzás formája - jegyezte meg Lord Henry. - De menjünk. Dorian, ne maradj itt tovább. Aki rossz színjátszást néz, annak megromlik az erkölce. Különböznem hinném, hogy játszani akarsz a feleséged. Hát baj az, hogy úgy játssza Júliát, mint egy fabábu? Nagyon bájos lány, és ha oly keveset tud az életről, mint a színjátszásról, akkor remek élmény lesz számodra. Csak kétféle ember igazán elbűvölő: az, aki mindent tud a világon, és az, aki semmit sem tud a világon. Teremtő isten, ne nézz olyan tragikusan, édes fiam. A fiatalon maradás titka az, hogy sohase legyen kellemetlen izgalomunk. Jöjj a klubba, Basillel és velem. Cigarettázunk és iszunk Sibyl Vane szépségére. Gyönyörű lány. Mi mást akarsz?

- Menj, Harry - kiáltott a fiú. - Egyedül akarok lenni. Basil, menj. Hát nem látjátok, hogy megreped a szívem?

Forró könnyek buggyantak a szemébe. Ajka remegett és a páholy háttérébe rohant, nekidőlt a falnak, arcát pedig tenyerébe rejtette.

- Menjünk, Basil - mondta Lord Henry különös meghatódottsággal hangjában. És a két fiatal-ember együtt elment.

Pár pillanat múlva a színpadi lámpák kigyúltak és a függöny felgördült, kezdődött a harmadik felvonás. Dorian Gray visszaült székébe. Sápadtak látszott, gögösnek, közönyösnek. A darab tovább vánszorgott, végtelenül. A hallgatóság fele kiment, dobogva nehéz cipőjében és nevetve. Nagy bukás volt az egész. Az utolsó felvonást majdnem üres padok előtt játszották. A függöny legördülése után kacagtak és zúgtak.

Mihelyt az előadás befejeződött, Dorian Gray a színpadra rohant, az öltözőbe. A leány egyedül állott ott, a diadal kifejezésével arcán. Szemében ragyogó tűz világolt. Fény sugározta körül. Nyitott ajka mosolygott valami titkon, melyet csak ő ismert. Mikor a fiú belépett, Sibyl ránézett, és végtelen öröm áradt el tekintetén.

- Jaj, de rosszul játszottam ma este, Dorian - kiáltotta.

- Rémesen - felelt Dorian, és csodálkozva nézett rá -, rémesen! Iszonyú volt. Beteg vagy? Fogalmad sincs, milyen rossz voltál. Fogalmad sincs, mit szenvedtem.

A lány mosolygott.

- Dorian - felelt és nevét hosszan, muzsikásan elnyújtotta hangjával, tétovázva rajta, mintha méznél édesebb lenne az ajka rózsálló szirmainak. - Dorian, neked ezt meg kellett volna értened. De remélem, most már érted.

- Mit értek? - kérdezte Dorian, bosszúsan.

- Azt, hogy miért játszottam oly rosszul ma este, hogy miért fogok mindig rosszul játszani. És hogy miért nem fogok talán sohasem jól játszani.

Dorian vállat vont.

- Biztosan beteg vagy. Ha beteg vagy, akkor nem szabad játszaniod. Nevetségessé teszed magad. Barátaim unatkoztak. Én is unatkoztam.

A lány, úgy tetszett, nem is figyel rá. Egészen átalakította az öröm. A boldogság önkívülete uralkodott rajta.

- Dorian, Dorian - kiáltott -, mielőtt megismertelek, a színpad volt életem egyetlen valósága. Csak a színházban éltem. Azt hittem, hogy ott minden igaz. Rosalinda voltam egy este, és Portia voltam más este. Beatrice öröme az én örömöm volt, és Cordelia bánata az én bánatom volt. Hittem mindenben. Azok a közönséges emberek, akikkel játszottam, olyanok voltak nekem, mint az istenek. A festett színfalak voltak az én világom. Csak árnyékokat ismertem, semmi mást, és azt hittem, hogy azok csakugyan vannak. De jöttél te - ó, én szép szerelmem! -, és kiszabadítottad a lelkem a börtönből. Te tanítottál engem, micsoda a valóság. Ma este láttam először életemben, milyen kongó, milyen hamis, milyen buta és üres az a csillogó színjáték, melyben eddig játszottam. Ma este először ocsúdtam annak a tudatára, hogy Rómeó csúf és vén és festett, hogy a holdfény a kertben hazug, hogy a díszlet közönséges, és hogy a szavak, melyeket mondok, koholt szavak, nem az én szavaim, nem azok a szavak, melyeket mondanom kell. Te valami magasabbat adtál nekem, aminek minden színművészet csak a visszfénye. Te értetted meg velem, micsoda valójában a szerelem. Szerelmem! szerelmem! Mesebeli Hercegem! Életem hercege! Ráuntam az árnyékokra. Te több vagy énnekem minden művészetnél. Mit csináljak a játék bábuival? Mikor ma este játszani kezdtem, nem értettem, miért tűnt el belőlem minden-minden. Azt hittem, csodálatos leszek. De rájöttem, hogy semmit sem tudok. Egyszerre földeregett lelkemben, mit jelent mindez. Hogy örültem ennek a megismerésnek. Hallottam, piszsegnek, és mosolyogtam. Mit is tudhatnak ők az ilyen szerelemről, mint a mienk? Vigy el engem, Dorian - vigy el magaddal, ahol teljesen egyedül lehetünk. Gyűlölöm a színpadot. Mímelhetném a szenvedélyt, melyet nem érzek, de nem mímelhetem a szenvedélyt, mely úgy éget, mint a tűz. Ó, Dorian, Dorian, érted-e, mit jelent ez? Még ha tudnék is, szentségtelenség lenne játszani, most, mikor szerelmes vagyok. Te nyitottad ki a szemem.

Dorian a kerevetre vetette magát és elfordította arcát.

- Megölted a szerelmemet - suttogta.

A lány csodálkozva nézett rá és mosolygott. Dorian nem felelt. Sibyl odament hozzá és ujjacskáival simogatta haját. Letérdelt és Dorian kezét ajkához szorította. Dorian visszavonta kezét és összeborzongott.

Aztán talpra ugrott és az ajtóhoz ment.

- Igen - kiáltott -, megölted a szerelmemet. Eddig csigáztad a képzeletem. Most még az érdeklődésem se izgatod. Egyszerűen nem hatsz rám. Szerettelek, mert csodás voltál, mert tehetséges és okos voltál, mert megvalósítottad a nagy költők álmát, s alakot, testet adtál a művészet árnyképeinek. Mindezt eldobtad. Üres vagy és sekélyes. Boldog isten, milyen örült voltam, hogy beléd szerettem! Micsoda bolond voltam! Most semmi se vagy nekem. Nem akarlak többé látni. Nem akarok többé rád gondolni. Nem akarom többé kimondani a nevedet. Nem tudod, mi voltál nekem egykor. Igen, egykor... Jaj, gondolni se tudok rá! Bárcsak sohase néztem volna rád! Tönkretetted életem regényét. Milyen kevésbé ismerheted a szerelmet, hogy azt mondd, megrontja a művészetet! A művészeted nélkül semmi vagy. Híressé tettelek volna, ragyogóvá, csodássá. A világ imádott volna, és te a nevedet viselted volna. Mi vagy most? Egy csinos arcocskájú harmadrangú színésznő.

A lány elfehéredett és reszketett. Tenyerét összeszorította, és hangja mintha megrekedett volna a torkában.

- Csak nem beszélsz komolyan, Dorian - suttogta. - Te játszol.

- Nem, azt neked hagyom. Te tudsz játszani - felelte Dorian keserűen.

Sibyl fölkel a földről, és arcán a fájdalom szánalmas kifejezésével átment a szobán Dorian-hoz. Kezét Dorian karjára tette és szemébe tekintett. Dorian visszalökte.

- Ne érh hozzám - kiáltott.

Sibyl halkán fölsóhajtott és Dorian lábához omlott, és úgy feküdt ott, mint egy eltiport virág.

- Dorian, Dorian, ne hagyj el - susogta. - Nagyon fáj, hogy nem jól játszottam. Egész idő alatt tereád gondoltam. De majd megpróbálom... igen, megpróbálom. Olyan hirtelenül jött a szerelem. Bizonyos vagyok, sohase ismerem meg, hogyha nem csókolsz meg, hogyha nem csókoljuk meg egymást. Csókolj meg újra, szerelmem. Ne menj el innen. A testvérem... No sebj. Semmi az egész. Nem gondolta komolyan... Hát nem tudsz megbocsátani ezért az estéért? Majd dolgozom keményen, és igyekszem jól játszani. Ne légy kegyetlen hozzám, mert én jobban szeretlek, mint bárkit a világon. Végre is csak egyszer nem tetszettem neked. De igazad van, Dorian. Több művészetet kellett volna mutatnom. Csacsiság volt tőlem, de nem tehetek róla. Jaj, ne hagyj el, ne hagyj el!

A lányt görcsös zokogási roham fojtogatta. Úgy kuporgott a földön, mint valami sebzett préda, és Dorian Gray a szép szemével nézett le reá, s ívelt ajka mély megvetésre görbült. Mindig van valami nevetséges azoknak a szenvedésében, akiket már nem szeretünk. Sibyl Vane valóságos ripacsnak tűnt fel neki. Könnye, zokogása ingerelte.

- Megyek - szólt végül nyugodtan, tiszta hangján. - Nem akarok gyöngédtelen lenni hozzád, de nem láthatlak többé. Kiábrándítottál.

A lány halkán sírt és nem válaszolt, de közelebb kúszott hozzá. Keze vakon kotorászott, mintha őt keresné. Dorian sarkon fordult és kiment a szobából. Pár pillanat múlva nem volt a színházban.

Hogy merre járt, maga se tudta. Emlékezett, hogy homályosan világított utcákon vándorolt, girhes, fekete árnyékú boltívek és baljós házak mellett haladt el. Nők kiáltottak utána, rekedt hanggal, durva röhejjel. Részeg emberek káromkodva, magukban locsogva tántorogtak, mint szörnyű majmok. Látott furcsa gyerekeket, kik a lépcsőkön ácsorogtak, és sikolyokat, szitkokat hallott sötét udvarokból.

Mikor pitymallani kezdett, a Covent Garden közelében találta magát. Eltűnt a sötétség, és az ég, mely gyenge tüzekkel pirkadt, egy igazgyönggyé boltozódott. Nagy szekerek zörögtek lassan a sima, üres utcán, melyek telis-tele voltak bólogató liliomokkal. A levegőt a virágok illata nehezítette, és a szép virágok mintha csillapították volna Dorian fájalmát. A vásárcsarnokba ment, és nézte, mint rakják ki az emberek kocsijukat. Egy fehér zubbonyos kocsis cseresznyével kínálta. Dorian megköszönte, csodálkozott, miért nem fogad el tőle pénzt, és kedvetlenül ette a cseresznyét. Éjfélkor szakították, és a hold hűvössége még érzett rajta. Előtte sok-sok fiatalember ment, sávos tulipánokat, fehér és piros rózsákat vitt kosarakban s a jadekőszínű zöldségthalmokon át tört utat magának. Az előcsarnokban, melynek szürke pilléreit már a verőfény fehérítette, egy csomó cafatos lány lődörgött hajadonfőtt, várva a nagybani piac végét. Mások a piaci kávéház csapódó ajtain kívül csoportosultak. Nehéz ígáslovak botladoztak és dobogtak a durva kövezeten, rázva csengettyűiket és szerszámaikat. Egyik-másik kocsis elaludt a zsákthalmokon. Szívárványnyakú és rózsalábú galambok ide-oda rebbentek és szemelgették a magot.

Nemsokára egy kocsit intett oda és hazahajtatott. Pár pillanatig álldogált a kapu lépcsőjén, nézegette a csöndes teret, bezárt fehér ablakait s a tarka ablakfüggönyöket. Az ég most tiszta opál volt és a háztetők ezüstösen ragyogtak reá. Néhány szemben lévő kéményből füstgomoly lebbent. Violaszalagként göngyölödött fölfelé a gyöngyházzsín levegőbe.

A nagy velencei lámpában, mely egy doge bárkájáról való zsákmány volt és az előcsarnok tölgyfával burkolt hatalmas mennyezetéről csüngött alá, még mindig égett a gáz, három lobogó lángocska: mintha vékony kék tűzszirmok lennének, melyeket fehér fény szegélyez. Eloltotta őket, s kalapját, köpenyét az asztalra vetve átment a könyvtárszobán a hálósobájába ajtaja felé, mely roppant nyolcszögletű terem volt a földszinten, és csak az imént díszítette ki, új, fényűzési hajlamában érdekes renaissance faliszőnyegekkel aggatta tele, melyekre a Selby Royal egy nem használt padlásszobájában bukkant. Amint lenyomta a kilincset, saját kép-mására pillantott, melyet Basil Hallward festett. Visszatorpant a meglepetéstől. Aztán kissé zavartan a szobájába ment. Kivette a virágot gomblyukából, és úgy látszott, tévovázik. Végre visszament, a képhez lépett és vizsgálta. A homályos, tompított fényben, mely a krémszínű selyemfüggönyökön szüremkedett be, úgy látta, hogy az arc kissé megváltozott. Kifejezése más volt. Mintha valami kegyetlenség lenne a száj körül. Nagyon furcsa volt.

Megfordult és az ablakhoz ment, fölhúzta a függönyt - a fényes hajnal beáramlott a szobába, a babonás árnyakat sötét sarkokba söpörte, hol reszketve lapultak meg. De az a különös kifejezés, melyet észrevett a festmény arcán, úgy rémlett, továbbra is ott maradt, sőt még erősödött. A merengő, lángoló verőfény a kegyetlenség vonásait mutatta neki a száj körül, olyan világosan, mintha tükörbe nézne, azután, hogy valami szörnyű dolgot követett volna el.

Összerezcent és fölkapott az asztalról egy tojásdad tükört, melyet elefántcsont Cupidók rámaztak - ezt is Lord Henrytől kapta ajándékba -, hirtelen belenézett a tükör sima mélységébe. Piros ajkát nem torzította el ilyen vonás. Mit jelent ez?

Dörzsölte szemét, közeledett a festményhez, újra vizsgálta. Semmi változás se mutatkozott magán a képen, de azért kétségtelen, hogy az egész kifejezés megmásult. Nemcsak képzelődött. A dolog borzalmasan szembeszökő volt.

Belevetette magát egy székre és gondolkozni kezdett. Egyszerre átvillant az agyán, mit mondott Basil Hallward műtermében azon a napon, mikor arcképe elkészült. Igen, világosan emlékezett. Azt az örült kívánságát közölte, hogy ő maga maradjon fiatal, és a kép vénüljön meg, hogy tulajdon szépségét ne érje semmi szeplő, és a festmény arca viselje szenvedélyeinek és bűneinek terhét, hogy az írott képébe égjenek belé a szenvedés és gondolat barázdái, ő pedig őrizze meg gyengéd és kedves virágát annak a fiatalságnak, melyre éppen akkor ocsúdott. Csak nem teljesült a kívánsága? Ilyesmi lehetetlen. Elgondolni is szörnyűségnek látszik. És mégis előtte van a kép, és száján valami kegyetlenség látszik.

Kegyetlenség? Hát kegyetlen volt ő? A lány hibája volt, nem az övé. Ő nagy művésznőnek álmodta őt, neki adta szerelmét, mert nagynak tartotta Sibylt. Aztán kiábrándította. Sekélyesnek és méltatlannak mutatkozott. És mégis végtelen szánalmat érzett, mikor arra gondolt, hogy a lány a lábánál hevert, és úgy zokogott, mint egy kisgyermek. Visszaemlékezett, milyen érzéketlenül nézett reá. Miért volt ilyen természete? Miért adatott neki ilyen lélek? De azért ő is szenvedett. A három rettenetes óra alatt, míg az előadás tartott, a szenvedés évszázadait, a gyötrelem egész korszakait élte át. Az ő élete ér annyit, mint Sibylé. A lány fájdalmat okozott neki egy pillanatra, de ő megsebezte őt egy életre. Különben is a nők inkább el tudják viselni a szenvedést, mint a férfiak. Ők érzéseikből élnek. Csak az érzéseikre gondolnak. Csak azért szerelmesek, hogy legyen valakijük, akivel jeleneteket csináljanak. Ezt Lord Henry mondotta, és Lord Henry ismeri a nőket. Miért izgatódjon Sibyl Vane miatt? Most már számára senki és semmi.

De a kép? Hát ezt hogy magyarázza? Magába zárta életének titkát és elmondta történetét. Megtanította arra, hogy szeresse tulajdon szépségét. Most pedig majd megtanítja arra, hogy megutálja tulajdon lelkét. Rá tud-e még majd tekinteni valaha?

Nem, csak zavart érzékeinek káprázata volt. Az a rettenetes éjszaka, melyet átszenvedett, kísérteteket hagyott maga után. Agyára ráhullott az a kicsiny, skarlát folt, mely az embereket megőrjíti. A kép nem változott. Örűtség ilyesmire gondolni.

De azért bámulta őt a festmény, szép és torz arcával s kegyetlen mosolyával. Világos haja ragyogott a korai napfényben. Kék szeme az ő szemébe nézett. Végtelen szánalom érzése fogta el, nem önmaga, hanem a festett képmása iránt. Máris megváltozott, és majd még jobban megváltozik. Aranyhaja majd szürkévé fakul. Piros és fehér rózsái majd meghalnak. Minden bűnéért, melyet elkövet, egy-egy folt mocskolja szépségét és tönkreteszi. De ő majd nem vétkezik. A képmás, akár megváltozik, akár nem, látható jelképe lesz az ő lelkiismeretének. Ellenáll a kísértésnek. Nem találkozik többé Lord Henryvel, nem akar vele találkozni, semmi körülmények között sem akarja többé meghallgatni azokat a finom, mérges elméleteket, melyek Basil Hallward kertjében először zaklatták föl benne a lehetetlen dolgok után való szenvedélyt. Visszatér Sibyl Vane-hez, megköveti, elveszi, ismét szeretni próbálja. Igen, kötelessége így cselekedni. A lány bizonyára többet szenvedett, mint ő. Szegény gyermek! Önző és kegyetlen volt iránta. Az az ígézet, melyet reá gyakorolt, majd visszatér. Boldogok lesznek együtt. Az életük szép lesz és tiszta.

Fölkelt székéről, egy nagy spanyolfalat tolt a kép elé, és megborzongott, mikor reátekintett.

- Milyen szörnyű! - mondta magában, s az ajtóhoz lépett és kinyitotta. Mikor a gyöpre lépett, mélyet lélegzett. A friss reggeli levegő mintha elkergette volna minden sötét szenvedélyét. Csak Sibylre gondolt. Visszatért hozzá szerelmének gyenge visszhangja. Újra és újra ismételte nevét. Úgy tetszett, hogy a madarak, melyek a harmattól nyirkos kertben énekeltek, őróla beszélnek a virágoknak.

NYOLCADIK FEJEZET

Régen elmúlt dél, mikor fölébredt. Inasa több ízben belopakodott lábujjhegyen a szobába, megnézni, ébred-e, és csudálkozott, miért alszik oly soká fiatal gazdája. Végre csengettek, és Victor csendesen bejött egy findza teával, egy halom levéllel, melyet keskeny sévres-i porcelántálcán vitt, és félrehúzta a csillogó kék bélésű, olajzöld atlaszfüggönyöket, melyek a három nagy ablak előtt függöttek.

- Monsieur, ma reggel jól aludt - szólt mosolyogva.

- Hány óra, Victor? - kérdezte Dorian Gray álmosan.

- Negyed kettő, monsieur.

- Milyen késő van! - Dorian Gray felült, kortyintott a teából, átnézte leveleit. Egyiket Lord Henry írta és küldönccel juttatta hozzá ma reggel.

Dorian Gray pillanatig tétovázott, aztán félretette a levelet. A többi kedvetlenül bontogatta. Szokásos kártyák, ebédre való meghívások, magánkiállításra szóló jegyek, jótékony hangversenyek műsorai és ilyesmik, melyek az idény alatt minden reggel valósággal záporoznak az ilyen társasági fiatalemberhez. Volt egy nagyon borsos számla is valami XV. Lajos korabeli berakott öltözködőkészletről, melyet eddig nem mert átküldeni gyámjaihoz, kik roppant régimódi emberek voltak, és nem tudták megérteni, hogy olyan korban élünk, mikor a szükségtelen dolgokra van igazán szükségünk, aztán volt számos udvariasan kicirkalmazott levél a Jermyn Street-i pénzkölcsönzőktől, kik ajánlkoztak neki, hogy bármely összeget a lehető legrövidebb időn belül, a lehető legkedvezőbb kamat mellett rendelkezésére bocsátanak.

Vagy tíz perc múlva fölkel, magára kapta selyemmel hímzett, kasmírgyapjából készült remek köpenyét, és az ónixszel kikövezett fürdőszobába ment. A hűs víz felfrissítette a hosszú alvás után. Úgy tetszett, hogy mindent elfelejtett, amin keresztülment. Néha-néha homályosan érezte, hogy valami különös tragédiába került, de az egész valószerűtlen volt, mint az álom.

Mihelyt felöltözött, könyves szobájába ment, és leült könnyű, franciás reggelijéhez, melyet kis kerek asztalkán készítettek el számára, közvetlenül a nyitott ablak mellett. Gyönyörű szép nap volt. A meleg levegő vemhes volt a fűszerektől. Egy méhecske röppent be, körülzummögte az előtte álló kék porcelánkancsót, melyben kénsárga rózsák állottak. Nagyon boldognak érezte magát.

Egyszerre rápillantott a spanyolfalra, melyet a kép elé állított és fölriadt.

- Fázik, monsieur? - kérdezte inasa, odatéve asztalára egy rántottát. - Becsukjam az ablakot?

Dorian a fejét rázta.

- Nem fázom - mormogta.

Tehát igaz ez mind? Az arckép valóban megváltozott? Vagy csupán képzelete láttatott vele valami gonoszt ott, hol az öröm volt! Lehetséges, hogy a festett vászon megváltozzon? Nem, képtelenség. Mint jó történetet fogja majd mesélni Basilnak valamikor. Ezen csak nevetnie lehet majd.

És mégis milyen élénken emlékezett az egész dologra. Előbb tompa félhomályban, aztán a fényes hajnalban látta meg azt a kegyetlen vonást az elvont ajkak körül. Majdnem rettegett, hogy inasa kimegy szobájából. Tudta, hogyha egyedül marad, bizonyosan megnézi az arcképet. Félt a bizonyosságtól. Mikor az inas behozta a kávé és cigarettát és kifelé indult, valami

vad vágy arra ösztönözte, hogy marasztalja benn. Hogy az ajtó bezárult mögötte, visszahívta. Az inas előtte állt, parancsára várt. Dorian egy pillanatig nézte őt.

- Senkinek se vagyok itthon, Victor - szólt sóhajtva. Az inas meghajolt és kiment.

Dorian erre fölkelt az asztaltól, cigarettára gyújtott, leheveredett a pazar párnákkal telerakott kerevetre, mely a spanyolfallal szemben állott. A spanyolfal régi volt, aranyozott spanyol bőrből készült, kissé cifra, XIV. Lajos korabeli mintákkal kirakva és színelve. Kíváncsian nézegette, vajon nem rejti-e magában ez a bőr az emberélet titkát.

Hát félretolja? Miért ne hagyja ott, ahol van? Miért megtudni a valót? Ha a dolog úgy van, az borzalmas. Ha nincs úgy, akkor miért izgatódjon miatta? És ha valami végzet vagy rettentő véletlen folytán más szem is észreveszi és meglátja a szörnyű változást? Mit tesz, ha Basil Hallward idejön és látni akarja saját festményét? Basil bizonyára látni akarja majd. Nem, a dolgot meg kell vizsgálni most, rögtön. Akármilyen jobb, mint ez a rettenetes kétség.

Fölkelt és bezárta mind a két ajtót. Legalább majd egyedül lesz, hogyha rátekint képmásának álarcára. Aztán elhúzta a spanyolfalat, és farkasszemmel nézett önmagával. Valóban úgy volt. Az arckép megváltozott.

Amint később gyakran emlékezett rá, és mindig nem csekély csodálkozással, az arcképre először majdnem a tudományos érdeklődés izgalmával tekintett. Hogy ilyen változás végbe-mehetett, azt hihetetlennek találta. De azért tény volt. Volt valami titkos rokonság a vegyi parányok közt, melyek a vásznon formává és színné alakultak, s a lélek közt, mely őbenne lakozott? Lehetséges-e, hogy ezek a parányok megvalósítják és igazzá teszik azt, amit a lélek gondol és álmodik? Vagy mindennek más, még borzasztóbb oka van? Összeborzongott, félni kezdett, és visszament a kerevethez, leheveredett és beteges riadalommal nézett a képre.

De azért érezte, hogy valamit elért. A kép öntudatába hozta, milyen igazságtalanul, milyen kegyetlenül bánt Sibyl Vane-nel. Még nincs késő, hogy jóvátegye. A lány még felesége lehet. Fellengős és önző szerelme enged egy magasabb sugallatnak, átalakult nemesebb szenvedéllyé és az az arckép, melyet Basil Hallward festett róla, vezetője lesz az életen át, az lesz neki, ami egyeseknek a szentség, másoknak a lelkiismeret s mindannyiunknak az istenfélelem. Vannak mákonyai a lelkiismeret-furdalásnak, altatószerek, melyek elaltatják erkölcsi érzésünket. De itt nem volt látható jelképe annak, mennyire lealacsonyít a bűn. Itt volt örökkévaló példája annak a romlásnak, melyet az emberek saját lelkükben előidéznak.

Hármat ütött, majd négyet, elverte az óra a felet is, kettős harangjátékával, de Dorian Gray nem moccan. Azon igyekezett, hogy fölgombolyítsa az élet skarlát fonálait és mintába szője, s megtalálja célját a szenvedély vérvörös útvesztőjében, melyben bolyongott. Nem tudta, mit tegyen, mit gondoljon. Végül az asztalhoz ment és levelet írt a leánynak, akit szeretett, bocsánatáért esedezett, és örültnek nevezte magát. Egymás után írta tele a lapokat a bánat vad szavaival és a gyötrelmek még vadabb szavaival. Az önvádban van valami fényűzés. Ha önmagunkat korholjuk, úgy érezzük, senki másnak nincs joga korholni bennünket. A gyónás oldoz fel bennünket, nem a pap. Dorian Gray levele végeztével úgy érezte, hogy megbocsátottak neki.

Egyszerre kopogtak az ajtón, és kívül Lord Henry hangját hallotta.

- Édes fiam, látni akartalak. Azonnal engedj be. Nem engedem, hogy így bezárkózz.

Dorian Gray eleinte nem felelt, csöndesen maradt. A kopogás folytatódott és erősödött. Igen, okosabb beengedni Lord Henryt, megmagyarázni, micsoda új életet kezd, veszekedni vele, ha veszekedni kell, és elválni tőle, ha a válás elkerülhetetlen. Fölugrott, sietve a kép elé húzta a spanyolfalat és kinyitotta az ajtót.

- Sajnálom a dolgot, Dorian - szólt Lord Henry belépve -, de nem szabad vele ennyit foglalkoznod.

- Sibyl Vane-re gondolsz? - kérdezte a fiú.

- Igen, rá - válaszolt Lord Henry, s egy székre ült és lassan lehúzta sárga kesztyűjét. - Bizonyos szempontból bosszantó, de nem a te hibád. Mondd, kérlek, előadás után fölmentél a színpadra hozzá?

- Föl.

- Biztosra vettem, hogy fölmentél. Jelenetet csináltál vele?

- Durva voltam, Harry, nagyon durva. De most már minden rendben van. Ami történt, semmit sem sajnálok! Megtanított arra, hogy jobban megismerjem önmagam.

- Jaj, mennyire örülök, Dorian, hogy így gondolkozol az ügyről! Félttem, hogy majd a lelkiismeret-furdalás gyötrelmei közt találalak, s téped a szép, fürtös hajadat.

- Mindezen már átestem - szólt Dorian fejét rázva és mosolyogva. - Most nagyon boldog vagyok. Először is, tudom, mi a lelkiismeret. Nem az, amit te mondtál nekem. Hanem a legistenibb dolog mibennünk. Ne neved többé rajta, Harry, legalább előttem ne. Jó akarok lenni. Nem tudom elviselni a gondolatot, hogy a lelkem csúnya.

- A te erkölcsödnek kedves, művészi alapja van, Dorian! Gratulálok neked. De most mihez kezdesz?

- Elveszem Sibyl Vane-t.

- Elveszed Sibyl Vane-t? - kiáltott Lord Henry, és felállt, ránézett, zavart csodálkozással. - De édes Dorianom...

- Igen, Harry, tudom, mit akarsz mondani. Valami borzasztót a házasságról. Hát ne mondd. Többé ne mondj nekem ilyen dolgokat. Két nappal ezelőtt megkértem Sibyl Vane-t. Nem szegem meg a szavamat. Feleségül veszem.

- Feleségül veszed. De Dorian... Hát nem kaptad meg a levelem? Ma reggel írtam neked és saját inasommal küldöttem el a levelet.

- A leveled? Igen, emlékszem. Még nem olvastam, Harry. Attól félttem, hogy valami bántó van benne. Te darabokra szagatod az ember életét az epigrammáiddal.

- Hát nem tudod?

- Miről beszélsz?

Lord Henry átment a szobán, leült Dorian Gray mellé, kezébe vette mindkét kezét és erősen megszorította.

- Dorian - szólt -, a levelem - de ne ijedj meg - azt közölte veled, hogy Sibyl Vane meghalt.

A fájdalom kiáltása szakadt föl a fiú ajkáról, aki talpra ugrott s Lord Henry szorító kezéből kitépte a kezét.

- Meghalt? Meghalt Sibyl? Nem igaz! Gyalázatos hazugság! Hogy mersz ilyent mondani?

- De igaz - szól Lord Henry komolyan. - Benne van minden reggeli újságban. Azért írtam neked, hogy megkérjelek, senkivel se beszélj, míg nem jövök hozzád. Természetesen nyomoznak az ügyben, és nem szabad beleavatkozni. Az ilyesmi divatossá tenné az embert Párizsban. De Londonban előítéletek uralkodnak. Itt a botrány nem jó *début*. Ezt tartogatni kell, csak

később, öregkorunkban kelthetünk vele nagy érdeklődést. Ugye a színháznál sem ismerik a nevedet? Ha nem, akkor minden rendben van. Látták, amint bementél az öltözőjébe? Ez nagyon fontos.

Dorian pár pillanatig nem felelt. A borzalom megdermesztette. Végül elfulladt hangon dadogta:

- Harry, azt mondtad, hogy nyomoznak. Hogy érted ezt? Sibyl eszerint...? Jaj, Harry, nem tudom ezt elviselni! De gyorsan. Mondj mindent egyszerre.

- Kétségtelen, hogy nem véletlen volt, Dorian, bár így kell leadni a közönségnek. Annyi bizonyos, hogy mikor úgy fél egy tájt elment a színházból az anyjával, azt mondta, hogy valamit fönn felejtett. Vártak reá egy darabig, de ő nem jött le többé. Aztán holtan találták az öltözőjében, a földön. Tévedésből valami mérges folyadékot ivott, melyet a színházaknál használnak. Nem tudom, micsodát, de vagy kéksav volt benne, vagy ólomfehér. Azt hiszem, kéksav volt, mert azonnal meghalt.

- Harry, Harry, ez szörnyűség - kiáltott a fiú.

- Az, végtelen szomorú, természetesen, de azért nem szabad belékavarodnod. A *Standard*-ben az áll, hogy tizenhét éves volt. Azt hittem, hogy fiatalabb. Hiszen egészen gyerekek látszott, s a színjátszáshoz is alig értett. Dorian, ne vedd ezt a szívedre. Jöjj és ebédelj velem, aztán majd benézünk az Operába. Ma este Patti énekel és mindenki ott lesz. A húgom páholyába jöhetsz. Pár gyönyörű asszony lesz vele.

- Tehát én gyilkoltam meg Sibyl Vane-t - szólt Dorian Gray félig magában -, meggyilkoltam őt, olyan igaz ez, mintha késsel vágtam volna el a nyakát. De azért a rózsák éppoly szépek. A madarak éppoly boldogan énekelnek a kertemben. És ma este veled ebédelek, aztán az Operába megyek, s utána valahol majd vacsorázunk. Milyen rendkívüli drámai az élet! Ha mindezt könyvben olvastam volna, Harry, azt hiszem, sírtam volna rajta. De most, hogy csakugyan megtörtént és énvelem, sokkal csodálatosabbnak látszik, semhogy sírni tudjak rajta. Itt van az első, szenvedélyes szerelmes levél, melyet életemben írtam. Furcsa, hogy az első szenvedélyes szerelmes levelem egy halott leányhoz szól. Vajon tudnak-e érezni azok a sápadt, vézna arcúak, kiket mi halottaknak nevezünk? Sibyl! vajon érez-e ő, tud-e ő, hall-e ő valamit? Jaj, Harry, hogy szerettem őt egykor! Úgy rémlik most, mintha évekkal ezelőtt lett volna. Mindenem volt. Aztán jött az a rettenetes éjszaka - igen, csak tegnap éjszaka volt -, mikor oly rosszul játszott és a szívem majdnem megrepedt. A leány mindent megmagyarázott nekem. Nagyon szívszaggató volt. De én csöppet sem hatódtam meg. Úgy láttam, hogy közönséges. Egyszerre azonban történt valami, amitől megriadtam. Nem mondhatom el, mi volt, de rettenetes volt. Elhatároztam, hogy visszatérek hozzá. Éreztem, hogy rosszul bántam vele. Most pedig meghalt. Jaj istenem, Harry, mit tegyek? Te nem tudod, milyen veszedelemben vagyok, és semmi sincs, ami talpra állítson, ő megtette volna. Nem volt joga, hogy megölje magát. Ez önzés volt tőle.

- Kedves Dorian - válaszolt Lord Henry, cigarettát véve tárcájából és előhúзва aranyfedelű gyufadobozát -, a nő csak úgy javíthatja meg a férfit, hogy agyonuntatja, ő pedig elveszíti az élet iránt minden érdeklődését. Ha elveszed ezt a lányt, boldogtalan leszel. Természetesen jól bánsz vele. Azzal mindig jól bánunk, akivel nem törődünk. De ő nyomban rájött volna, hogy te egészen közönyös vagy iránta. És ha egy asszony megtudja ezt az uráról, akkor vagy nagyon ellomposodik, vagy nagyon is csinos kalapokat hord, melyeket más asszonyok férjének kell kifizetni. Nem akarok beszélni arról, hogy ezzel milyen undok társadalmi félszegségbe kerülsz, mely ellen én természetesen küzdöttem volna, de biztosítalak, hogy az egész ügy irtózatossá lett volna.

- Magam is azt hiszem - mormogta a fiú, s le-följárt a szobában nagyon sápadtan. - De azt hittem, hogy ez a kötelességem. Nem az én hibám volt, hogy ez a rettenetes tragédia megakadályozott abban, hogy a helyeset tegyem. Emlékszem, egyszer azt mondtad, hogy jó elhatározásokban mindig van valami végzetes - az, hogy későn fogamzanak meg. Az enyémmel is ez történt.

- A jó elhatározások hiábavaló kísérletek, hogy szembeszálljunk a tudományos törvényekkel. Eredetük pusztá hiúság, eredményük semmi. Olykor-olykor érdes és meddő érzéseket sugallnak, melyeknek egy hétig van némi varázsuk. Csak ennyit lehet róluk mondani. Olyan csekkek, melyeket az ember ahhoz a bankhoz állít ki, hol nincs számlája.

- Harry - kiáltott Dorian, s odajött hozzá és leült melléje -, miért nem tudom átérezni ezt a tragédiát, úgy, ahogy akarnám? Nem hiszem, hogy szívtelen vagyok. Vagy te azt hiszed?

- Te sokkal több bolondságot követtél el az utóbbi két hét alatt, semhogy így nevezhetnéd magad, Dorian - felelt Lord Henry kedves, méla mosollyal.

A fiú homlokát ráncolta.

- Nincs ínyemre ez a magyarázat - szólt -, de örülök, hogy nem tartasz szívtelennek. Semmiképp sem vagyok az. Tudom, hogy nem vagyok az. De azért el kell ismernem, hogy ez a dolog, mely most történt, nem hat úgy rám, amint kellene. Egyszerűen úgy látom, mint egy csodálatos szindarab csodálatos végét. Egy görög tragédia szörnyű szépségét érzem, melyben főszerepet játszottam, de nem sebesültem meg.

- Érdekes kérdés - szólt Lord Henry, aki nagyon szeretett játszani a fiú öntudatlan önzésével -, rendkívül érdekes kérdés. Azt hiszem, ez az igazi magyarázata. Sokszor megesik, hogy az élet igazi tragédiái olyan művészietlen formában történnek, hogy durva szilajságukkal, teljes összevisszaságukkal, képtelen értelmetlenségükkel, roppant stílustalanságukkal sértenek bennünket. Úgy hatnak ránk, mint maga a közönségesség. A pusztá nyers erővel igáznak le, és az ellen fellázadunk. Néha azonban olyan tragédia esik meg életünkben, melyben megvannak a szépség művészi elemei. Ha ezek a szépségelemek valódiak, akkor az egész eset csak a drámai jelenetek iránt való érzékünket fogja meg. Egyszerre azt érezzük, hogy nem vagyunk többé színészek, hanem a színjáték nézői. Vagy inkább szereplők is, meg nézők is. Figyeljük magunkat, és a játék pusztá varázsa is elbűvöl. Mi történt tulajdonképpen ebben az esetben? Valaki megölte magát, mert téged szeretett. Bárcsak nekem is lenne ilyen élményem. Akkor egész életemben szerelmes lettem volna a szerelembe. Azok, akik szerettek engem - nem voltak sokan, de azért elegen voltak -, mindig makacsul tovább éltek, miután már nem törődtem velük, vagy ők nem törődtek énvelem. Elhíztak és ellaposodtak, s ha találkozom velük, azonnal érzelegnek. Micsoda szörnyű emlékezőtehetsége van az asszonyoknak! Micsoda félelmetes dolog ez! És micsoda tyúkeszűség van meg ebben. Föl kell szívunk az élet színét, de sohase szabad visszaemlékezni a részletekre. A részletek mindig közönségesek.

- Mákot kell vetnem a kertemben - sóhajtott Dorian.

- Semmi szükség rá - szólt a barátja. - Az életnek mindig mák van a kezében. Természetesen néha-néha tovább tart egy-egy dolog. Egyszer egész idényen át csak ibolyát viseltem, mert finoman gyászoltam vele egy regényt, mely nem akart meghalni. Aztán mégiscsak meghalt. Már nem is tudom, mi ölte meg. Azt hiszem, az, hogy a nő az egész világot fel akarta áldozni értem. Ez mindig rettenetes pillanat. Az örökkévalóság borzalmaival tölti meg az embert. Hát - képzeld csak - múlt héten Lady Hampshire-nél véletlenül éppen a háziasszony mellé ültettek az ebédnél, és ő megint elmondta az ügyet, fölásta a múltat és megpiszkálta a jövőt. Én a regényemet aszfödéloszágyba temettem. Ő azonban újra kiásta, és azt lobbantotta a szememre, hogy tönkretettem az életét. Kénytelen vagyok megállapítani, hogy rengeteget evett,

így tehát nem bántott a lelkiismeret. De mennyire ízléstelen volt! A múlt egyetlen varázsa az, hogy múlt.

De a nők sohase tudják, mikor gördült le a függöny, ők hatodik felvonást is akarnak, mikor a darab már elvesztette minden érdekességét, folytatni akarják. Ha a maguk útján járnának, minden vígjáték tragikusan végződne és minden tragédia bohózatosan fejeződne be. A nők kedvesen műviék, de semmi érzékük sincs a művészethez. Te sokkal szerencsésebb vagy, mint én. Biztosítalak, Dorian, hogy a nők közül, akiket szerettem, egyik sem tette volna meg értem azt, amit Sibyl Vane tett meg teérted. A közönséges nők mindig megvigasztalják magukat. Némelyikük azzal, hogy érzelmős hangulatokban olvad föl. Sohase higgy az olyan nőnek, ki mályvaszín ruhában jár, akármilyen korú is, vagy annak a nőnek, ki harmincötön túl szereti a rózsaszín szalagot. Ez mindig azt jelenti, hogy múltjuk van. Más nők nagy vigasztalást lelnek abban, hogy egyszerre fölfedezik, milyen kitűnő ember a férjük. Arcunkba vágják hitvesi boldogságukat, minthogyha ez valami érdekes bűn lenne. Sokakat a vallás vigasztal. Egy asszony mondta, hogy a vallás titkaiban megtalálják a szerelmeskedés minden varázsát, és ezt egészen meg tudom érteni. Különben semmire sem vagyunk annyira hiúk, mintha azt mondják rólunk, hogy bűnösök vagyunk. A lelkiismeret önzővé tesz mindnyájunkat. Szóval a nő rengeteg vigasztalást talál az életben. Igaz, a legfontosabbat nem is említettem.

- Melyiket? - kérdezte a fiú szórakozottan.

- Hát a legtermészetesebb vigasztalást. Azt, hogy elveszik a másik nő imádóját, mikor faképnél hagyja őket a sajátjuk. Jó társaságban ez mindig tisztára mossa a nőt. Valóban, Dorian, mennyire más lehetett Sibyl Vane, mint azok a nők, akikkel találkozunk. Nékem van valami nagyon szép a halálban, örülök, hogy olyan szép században élek, melyben ilyen csodák történnek. Ezek a csodák elhitetik velünk, hogy a regényesség, szenvedély és szerelem, melyekkel játszottunk, valóban van.

- Nagyon kegyetlen voltam hozzá. Ezt ne feledd.

- Attól tartok, hogy a nők a kegyetlenséget mindennél többre becsülik. Csodásan primitív ösztöneik vannak. Mi fölszabadítottuk őket, de azért rabszolgák maradtak s őrre vágyakoznak. Szeretik, hogyha uralkodnak rajtuk. Bizonyos vagyok, hogy nagyszerű voltál. Sohase láttalak igazán és nagyon haragudni, de elképzelem, milyen elragadó lehettél. És különben tegnapelőtt olyasmit is mondtál nekem, ami akkor merőben kalandosnak tetszett, de most már látom, hogy szóról szóra igaz és mindent megmagyaráz.

- Mi volt az, Harry?

- Azt mondtad, hogy Sibyl Vane jelentette neked a romantika összes hősnőit - hogy egyik este Desdemona volt, másik este Ophélia, és hogyha mint Júlia halt meg, föltámadt, mint Imogen.

- Most már sohase kel életre - suttogetta a fiú, tenyerébe temetve arcát.

- Nem, sohase kel életre többé. Eljátszotta utolsó szerepét. De magányos halálára abban az ízléstelen öltözetben egyszerűen úgy kell gondolnod, mint egy Jakab-korabeli tragédia különös, sötét töredékére, mint Webster, vagy Ford, vagy Cyril Tourneur egy csodás jelenetére. Ez a lány igazán sohasem élt, és így igazán sohasem halt meg. Teneked legalább mindig álom volt, tündér, ki átrebbent Shakespeare játékaiban s jelenlétével megszépítette őket, fuvola, melyen át Shakespeare zenéje gazdagabban és örömtől teljesebben zengett. Mihelyt érintette a való életet, megrontotta azt, az élet pedig megrontotta őt és így továtűnt. Gyászold Ophéliát, ha úgy tetszik. Hints hamut fejedre, mert Cordeliát megfojtották. Kiálts az égre, mert Brabantio leánya meghalt. De Sibyl Vane miatt sohase pazarold a könnyed. Ő sokkal kevésbé élt, mint ezek.

Csönd lett. Az este sötétedett a szobában. Halkan ezüst lábakon árnyak kúsztak be a kertből. A tárgyak színei alélta hervadoztak.

Kis idő múlva Dorian Gray föltekintett.

- Te megmagyaráztál engem önmagamnak, Harry - suttogta mintegy megkönnyebbült sóhajjal.
- Éreztem mindazt, amit te mondtál, de valahogy féltem tőle és nem mertem kimondani. Milyen jól ismersz engem! De ne beszéljünk többet arról, ami történt. Csodás élmény volt. Nem más. Kíváncsi vagyok, tartogat-e számomra még az élet ilyen csodás valamit.

- Az élet mindent tartogat a számodra, Dorian. Nincs semmi sem, amit meg ne tehetnél, hiszen olyan rendkívüli szép vagy.

- De képzel, hogy egykor majd összetöppedek, megöregszem és megráncosodom. Mi lesz akkor?

- Ugyan kérlek - szólt Lord Henry indulóban - akkor, édes Dorianom, küzdened kell majd a diadalért. Most még odahozzák teneked. De nem, meg kell őrizned a szépséged. Olyan korban élünk, melyben mindenki túlságosan sokat olvas, semhogy bölcs lehetne, és túlságosan sokat gondolkozik, semhogy szép lehetne. Nem nélkülözhetünk téged. És most jobb lesz, hogyha felöltözzöl s eljössz velem a klubba. Már úgylis elkéstünk.

- Inkább majd az Operában találkozunk, Harry. Nagyon fáradt vagyok, nem tudnék semmit sem enni. Hányas a húgod páholya?

- Azt hiszem, huszonhetes. Földszinti. Az ajtóján ott a neve. Sajnálom, hogy nem akarsz velem ebédelni.

- Nincs kedvem - szólt Dorian szórakozottan. - De nagyon kedves voltál, hogy elmondtad ezt. Igazán a legjobb barátom vagy. Még senki sem értett meg úgy, mint te.

- Csak most kezdődik a barátságunk - válaszolt Lord Henry, megrázva kezét. - Szervusz. Remélem, látlak fél tíz előtt. Ne feledd el. Patti énekel.

Amint kiment az ajtón, Dorian Gray megnyomta a csengőt, pár pillanat múlva megjelent Victor a lámpákkal, és leengedte a függönyöket. Dorian türelmetlenül várt, hogy elmenjen. Ez az inas mintha rengeteg ideig babrált volna mindennel.

Mihelyt eltávozott a szobából, Dorian a spanyolfalhoz rontott és félrehúzta. Nem, a festményen semmi más változás nem volt. Előbb vette Sibyl Vane halála hírért, mint ő maga. Az élet eseményeit azonnal megtudja, mielőtt megtörténnek. A bűnös kegyetlenség, mely eltorzította szájának finom vonalait, kétségtelenül abban a pillanatban jelent meg rajta, mikor a lány megitta azt a mérget. Vagy nem is törődött azzal, hogy mit hoznak a történetek? Pusztán csak a lélekben lezajlott dolgokról vesz tudomást? Kíváncsi volt és azt remélte, hogy egy napon majd tulajdon szemével látja, hogy történik meg a változás, s ettől a vágyától összeremegett.

Szegény Sibyl, micsoda regény volt mindez. Gyakran mímelte a halált a színpadon. Most megérintette maga a Halál és elragadta. Hogyan játszotta ezt a szörnyű, utolsó jelenetet? Megátkozta őt halála pillanatában? Nem, a lány iránta érzett szerelemből halt meg, és Dorian-nak a szerelem mindig szentség lesz. Mindent jóvátett, mert feláldozta az életét. Többé nem gondol arra, mit szenvedett miatta a színházban azon a borzasztó estén. Csak úgy gondol rá, mint egy csodás tragikus alakra, kit azért küldtek a világ színpadára, hogy megmutassa a szerelemet a maga főséges mivoltában. Csodás tragikus alak? Könnyek szökkentek szemébe, mikor visszaemlékezett kislányos megjelenésére, vidám és rajongó természetére s félénk, remegő bájára. Elriogatta gyorsan ezeket a képeket, és megint a festményre tekintett.

Érezte, eljött az idő, mikor választania kellett. Vagy máris választott? Igen, az élet döntött számára - az élet és az élet iránt való végtelen kíváncsisága. Örök ifjúság, végtelen szenvedély, finom és titkos gyönyörök, vad örömök és még vadabb bűnök - mindezek reá várakoznak. Az arckép viseli majd el gyalázata terhét: így lesz.

A félelem érzése nyugozta le, amikor elgondolta, mennyire elrútul majd a vásznon lévő csinos arc. Egyszer Narcissus gyerekes évdésével megcsókolta, vagy úgy tett, mintha megcsókolta volna azokat a festékajkakát, melyek most oly kegyetlenül mosolyogtak reá. Minden áldott reggel ott üldögélt az arckép előtt, bámulva szépségét, néha pedig úgy érezte, hogy szerelmes is belé. Most tehát megváltozik, mihelyt valamilyen szeszélynek enged? Szörnyeteg és utálatos torzképpé változik, melyet zárt szobába kell elrejtetni, csukni a napfény elől, mely hajának hullámos csodáját gyakran érintette aranyló varázsával? Szegény, szegény kép.

Egy pillanatig könyörögni akart, hogy a szörnyűséges összefüggés, mely közte és a kép közt van, szűnjön meg. Hiszen a festmény egy ilyen könyörgésre változott meg, talán egy másik könyörgésre majd változatlan marad. És mégis, ha csak valamicskét is ismeri az életet, kicsoda tudna lemondani arról az eshetőségről, hogy örökké fiatal marad, bármily kalandos is ez az eshetőség s bármily végzetes következményekkel jár? Különb is csakugyan az ő varázsa alatt áll? Valóban az ő könyörgése idézte elő a változást? Nem valami érdekes, tudományos ok hozta létre? Hát gondolat vagy tudatos vágy nélkül nem rezzenhetnek-e meg a rajtunk kívül lévő vágyak, szeszélyeinkre és szenvedélyeinkre, parány parányhoz nem beszélhet-e titkos szerelemmel vagy furcsa rokonérzéssel? De az ok nem fontos. Könyörgéssel soha többé nem kísért meg semmiféle szörnyű hatalmat. Ha a festménynek meg kell változnia, hát akkor meg kell változnia, így van. Mit gondolkodjon tovább ezen?

Bizonyára nagy gyönyörűség lenne megfigyelni ezt. Követni lehetne szellemét, legtitkosabb rezzenetét. Ez az arckép lenne számára az igazi varázstükör. Amint föltárta előtte tulajdon testét, azonképpen föltárta előtte tulajdon lelkét is. És ha majd tél szakad a képre, ő ottan áll, mint tavasz, a nyár peremén. Ha a vér eltűnik a festmény arcáról s csak sápadt, krétafehér maszk marad utána ónos szemmel, ő megtartja az ifjúság ragyogását. Kedvességének egyetlen virága sem hervad el. Életének egyetlen lüktetése sem gyöngül el. Mint a görög istenek, erős lesz és furge és vidám. Mit bánja, mi történik a vásznonra írt színes képmással? Ő védve lesz. Ez a fontos.

Visszahúzta a spanyolfalat előbbi helyére, a kép elé, és közben mosolygott, majd hálószobájába ment, hol már várta az inasa. Egy órával később az Operában volt és Lord Henry éppen az ő széke fölé hajolt.

KILENCEDIK FEJEZET

Másnap reggel, hogy a reggelinél ült, Basil Hallwardot jelentették be.

- Nagyon örülök, hogy itthon találalak, Dorian - mondta, komolyan. - Tegnap este kerestelek, de azt mondták, hogy az Operában vagy. Természetesen tudtam, hogy ez lehetetlen. Kedves lett volna, hogyha meghagyod, tulajdonképpen hová mentél. Rettenetes estém volt, már-már attól féltem, hogy egyik tragédiát követi a másik. Sürgönyöznöd kellett volna, mihelyt értesültél róla. Csak véletlenül olvastam a *Globe* esti kiadásában, mely a klubban kezembe ötlött. Nyomban odasiettem, és boldogtalan voltam, hogy nem találalak ott. El se mondhatom, mennyire hatott rám az egész eset. Képelem, mennyit szenvedtél. De hol jártál? Meglátogattad a leány anyját? Egy pillanatig arra gondoltam, hogy utánad megyek. Az újságban benne állt, hol lakik. Ugy-e valahol az Euston Roadon? De attól tartottam, hogy csak odatolakszom egy bánathoz, melyet nem tudok megenyhíteni. Szegény asszony. Micsoda állapotban lehet! És egyetlen gyermeke, az egyetlen gyermeke! Mit szólt hozzá?

- Édes Basil, honnan tudjam én mindezt? - mormogta Dorian Gray, s egy kis halványsárga bort hörpintett a finom, öblös, aranyozott velencei üveg pohárból, és nagyon kelletlennek látszott. - Az Operában voltam. Neked is ott kellett volna lenned. Először találkoztam itt Lady Gwendolennel, Harry húgával. A páholyában voltunk. Igazán bájos hölgy és Patti istenien énekelt. Ne beszélj rettenetes dolgokról. Ha az ember nem beszél valamiről, akkor meg se történt. Henry szerint csak a szó teszi valósággá a dolgokat. Megemlíthetem, hogy nem egyetlen gyermeke annak a nőnek. Van fia is, bizonyára nagyszerű fickó. De az nem játszik. Tengerész vagy ilyesmi. Most pedig beszélj magadról, mit festesz?

- Hát az Operában voltál? - szólt Hallward, és nagyon lassan mondta ezt, hangja elszorult a fájdalomtól. - Hát az Operában voltál, míg Sibyl Vane holtan feküdt egy kopott lakásban? És arról beszélsz, milyen bájos egy másik asszony és Patti milyen istenien énekelt, mikor az a lány, akit szerettél, még a sír nyugalma sem kapta meg, hogy csöndesen aludhasson? Jaj, fiam, micsoda borzalom vár arra a kis testre.

- Hagyd, Basil! Nem akarom hallani! - kiáltott Dorian és felugrott. - Ne beszélj ilyen dolgokról. Ami megtörtént, megtörtént. Ami múlt, az múlt.

- Te a tegnapot múltnak nevezed?

- Mi köze van hozzá a most folyó időnek? Csak sekélyes embereknek van szükségük évekre, hogy lerázzanak magukról egy izgalmat. Az az ember, ki ura önmagának, egy szomorúságot éppoly könnyen elintéz, mint ahogy kitalál egy élvezetet. Nem akarok rabja lenni az érzéseimnek. Használni akarom őket, élvezni és uralkodni rajtuk.

- Dorian, ez borzasztó! Valami egészen megváltoztatott. Ugyanannak a szép fiúnak látszol, aki nap nap után modellt ült a műtermemben. De akkor egyszerű voltál, természetes és érző. Te voltál az egész földön a legromlatlanabb teremtség. Most nem értem, mi történt veled. Úgy beszélsz, mintha nem is volna benned szív és irgalom. Ez Henry befolyása. Hiszen látom.

A fiú elpirult és az ablakhoz lépve pár pillanatig kitekintett a zöld csillogó verőfénytől ostromozott kertbe.

- Harrynek sokat köszönhetek - mondta végül -, többet, mint teneked. Te csak a hiúságra tanítottál meg.

- Hát meg is bűnhődtem érte - vagy meg fogok egy napon.

- Nem tudom, mire gondolsz, Basil - kiáltott és feléje fordult. - Nem tudom, mit akarsz. Mondd, kérlek, mit akarsz?

- Azt a Dorian Grayt akarom, akit lefestettem - szólt a művész szomorúan.

- Basil - mondta a fiú, s odament hozzá és kezét vállára tette -, elkéstél. Tegnap, mikor megtudtam, hogy Sibyl Vane megölte magát...

- Megölte magát? Boldog Isten, hát ez igaz? - kiáltott Hallward, s rémülten nézett rá.

- Édes Basil, hát csak nem hiszed, hogy közönséges baleset volt? Természetesen megölte magát.

Az idősebb férfi tenyerébe temette arcát.

- Milyen szörnyű - suttopta és összeborzongott.

- Nem - felelt Dorian Gray -, nincs ebben semmi szörnyű. Egyike korunk regényes tragédiáinak. Azok, akik játszanak, rendszerint hétköznapi életet élnek. Jó férjek és hűséges hitvesek, szerelmes lények. Tudod, mire gondolok - középosztálybeli erény vagy ilyesmi. Mennyire más volt Sibyl! Ő a nagyszerű tragédiáját élte. Mindenkor hősnő volt. Utolsó este, mikor játszott - azon az este, mikor láttad -, azért volt olyan rossz, mert megismerte az igazi szerelmet. Mikor megismerte, hogy mennyire nem igaz, meghalt, mint ahogy Júlia meghalt volna. Újra a művészet légkörébe távozott. Van benne valami a mártírból. Halálában a vértanúság fellengző haszontalansága van és minden elpazarolt szépsége. De amint mondtam, nehogy azt hidd, hogy nem szenvedtem. Ha tegnap bizonyos percben toppansz be - fél hatkor vagy háromnegyed hatkor -, akkor sírva találsz. Még Harry, aki itt volt és a hírt hozta nekem, ő sem hitte, hogy kibírom. Rettenetesen szenvedtem. Aztán elmúlt. Nem tudom ismételni azt az érzést. Senki se tudja, csak azok, kik érzelműek. És te roppant igazságtalan vagy, Basil. Eljössz, hogy megvigasztalj. Nagyon kedves tőled. Látod, hogy megvigasztalódtam és dühöngsz. Csöpögsz a részvéttől! Arra a történetre emlékeztetsz, melyet Harry mesélt nekem valami emberbarátról, aki húsz évig fáradozott azon, hogy eltüntessen egy fonákságot, vagy megváltoztasson egy-egy igazságtalan törvényt, már nem tudom pontosan, hogy volt. Végül sikerült neki és arra iszonyatosan kétségbeesett. Egyáltalán semmi dolga sem akadt, majdnem belehalt az unalmába, és megrögzött embergyűlölővé lett. Hát édes öregem, ha igazán meg akarsz vigasztalni, próbáld elfeledtetni velem, hogy mi történt, vagy mutasd meg nekem tisztán művészi látószögből. Nem Gautier volt az, ki a *consolation des arts*-ról³ szokott írni? Emlékszem, egy napon a műtermedben kezembe akadt egy kis pergamenba kötött könyv, és véletlenül megláttam benne ezt a pompás kifejezést. Hát én nem vagyok olyan, mint az a fiatalember, akiről meséltél nekem, mikor együtt voltunk Marlow-ban, az az ifjú, ki azt mondogatta, hogy a sárga selyem megvigasztalja őt az élet minden nyomorúságáért. Én szeretem azokat a szép dolgokat, melyeket érinteni, tapintani lehet. Régi emlékeket, zöld bronzokat, lakkmunkákat, faragott elefántcsontot, remek környezetet, fényűzést, pompát, ezektől sokat várok. De még több nekem az a művészies légkör, melyet megteremtenek vagy előidéznek. Az, aki - mint Harry mondja - nézője lesz tulajdon életének, megszabadul az élet szenvedésétől. Tudom, csodálkozol, hogy így beszélek. Fogalmad sem volt, mennyit fejlődtem. Mikor megismertél, iskolás fiú voltam. Most férfi vagyok. Új szenvedélyeim vannak, új eszméim. Más lettem, de azért légy mindig a barátom. Harryt természetesen nagyon szeretem. De tudom, hogy te jobb vagy, mint ő. Te nem vagy erősebb - te nagyon félsz az élettől -, de te jobb vagy. És milyen

³ A művészetek vigasza. (francia)

boldogok voltunk mi együtt! Ne hagyj el, Basil, és ne veszekedj velem. Az vagyok, ami vagyok. Többet nem mondhatok.

A festő különös megindulást érzett. A fiút nagyon szerette, és egyénisége a művészetének fordulópontja volt. Nem tudta elviselni a gondolatot, hogy tovább gáncsolja. Végre is a közönye valószínűen csak afféle szeszély, mely elmúlik. Nagyon sok jó és nemes tulajdonság lakozott benne.

- Hát jó, Dorian - szólt végül fájó mosollyal -, mától fogva nem beszélek többet erről a szörnyű dologról. Remélem azonban, a nevedet nem hozzák összefüggésbe övele. Ma délután van a hullaszemle. Megidézték?

Dorian fejét rázta s arca elfintorult arra a szóra: „hullaszemle”. Van valami kegyetlen és közönséges az ilyen dologban.

- Nem tudják a nevemet - felelte a fiú.

- De a lány csak tudta!

- Csak a keresztnévemet tudta, és bizonyos vagyok, hogy senkinek sem említette. Egy ízben elmondta nekem, hogy mindenki kíváncsiskodott, hogy ki vagyok, de ő mindig csak azt válaszolta, hogy a Mesebeli Hercegnek hívnak. Szép volt tőle. Basil, rajzold le nekem Sibylt. Szeretném, ha más emlékem is lenne róla, mint az a pár csók meg az a néhány széttöredezett, szenvedélyes szó.

- Majd megpróbálom, Dorian, ha kívánod. Neked azonban okvetlen el kell jönnöd, megint modellt kell ülnöd nekem, nélküled nem megyek semmire.

- Többé nem ülhetek neked, Basil. Lehetetlen. - kiáltott Dorian Gray és visszatorpant.

A festő rámeredt.

- Micsoda butaság ez - kiáltotta Basil. - Azt akarod ezzel mondani, hogy nem tetszik a kép, melyet rólad festettem? Hol van? Mért toltad eléje a spanyolfalat? Mutasd meg. Ez a legjobb képem. No, told félre a spanyolfalat, Dorian. Egyszerűen szemtelenség, hogy az inasod így elrejtí a képet. Mihelyt beléptem, éreztem, hogy a szoba megváltozott.

- Az inasom ebben nem hibás, Basil. Csak nem képzeled, hogy vele rendeztetem be a szobámat? Néha virágokat válogat nekem, egyebet nem. Nem, én magam tettem oda. A képen a fény nagyon erős volt.

- Nagyon erős? Ugyan, öregem. Pompás helye van. Nézzük csak.

És Hallward a szoba sarka felé indult.

A rémület kiáltása tört ki Dorian Gray száján, s a festő és a kép közé rontott.

- Basil - szólt nagyon sápadtan -, ne nézz rá. Nem akarom.

- Ne nézzem meg a tulajdon képemet? Kérlek, ne tréfálj. Miért ne nézzem meg? - kiáltott föl Hallward kacagva.

- Ha megpróbálsz megnézni, Basil, becsületszavamra sohase beszélek veled, amíg élek. Nem tréfálok. Nem adok magyarázatot és te ne is kérj. Hát jól jegyezd meg, hogyha hozzáérsz a spanyolfalhoz, vége köztünk mindennek.

Hallwardnak gyökeret vert a lába. Ámuldozva nézett Dorian Grayre. Azelőtt sohase látta így. A fiú most elsápadt a dühtől. Keze ökölbe szorult, szembogara olyan volt, mint a kék tűz-korong. Minden ízben reszketett.

- Dorian.

- Hallgass.

- De mi bajod? Természetesen nem nézem meg, ha nem engeded - mondta elég hűvösen, és sarkon fordulva az ablak felé indult. - Az azonban már igazán képtelenség, hogy ne láthassam saját munkámat, különösen mikor az ősszel ki akarom állítani Párizsban. Bizonyára majd újra be kell lakoznom, egy nap mégis látnom kell, és miért nem ma?

- Te kiállítod? Ki akarod állítani? - kiáltott fel Dorian Gray, s a rettegés különös érzése fogta el. Hát megmutatják a világnak a titkát? Hát a nép száját tátja majd az életének rejtelve előtt? Ez lehetetlen. Valamit tenni kell, azonnal, de még nem tudta, mit.

- Igen, s úgy gondolom, nem lesz kifogásod ellene. Georges Petit össze akarja gyűjteni legjobb képeimet egy külön kiállításra, mely a Rue de Séze-ben október első hetében nyílik meg. Az arckép csak egy hónapig marad ott. Bizonyára könnyen nélkülözöd addig. Igen, akkor úgyse vagy itt a városban. És hogyha állandóan a spanyolfal mögött tartod, nem is lehet olyan fontos neked.

Dorian Gray megsimította homlokát. Gyöngyökben ült rajta a verejték. Érezte, rettenetes veszedelem peremén áll.

- Egy hónappal ezelőtt azt mondtad, hogy sohase állítod ki - kiáltott. - Miért változtattad meg a szándékozat? Ti, kik olyan nagyra tartjátok a következetességet, éppoly szeszélyesek vagytok, mint bárki más. Az egyetlen különbség az, hogy a ti szeszélyetek még értelmetlenebb. Bizonyára nem feledted el, mily ünnepélyesen fogadkoztál, hogy a kép kiállítására semmi a világon nem bírhat rá. Harrynek is szóról szóra ezt mondtad.

Itt egyszerre elhallgatott és szeme fölragyogott. Eszébe ötlött, hogy Lord Henry egyszer félig komolyan, félig tréfásan azt mondta neki: „Ha akarsz egy mulatságos negyedórát, meséltesd el Basillel, miért nem állítja ki a képedet. Ő elmondta nekem, mi az oka, és ez meglepetés volt számomra.” Igen, talán Basilnek is titka van. Majd kérdőre fogja, kivallatja.

- Basil - szólt és közel lépett hozzá, keményen a szeme közé nézett -, mindkettőnknek titka van. Mondd meg, mi a tiéd, és én is megmondom az enyémet. Miért nem akartad kiállítani a képedet?

- Dorian, ha ezt elmondanám neked, akkor kevésbé szeretnél és biztosan ki is nevetnél. Sem ezt, sem azt nem tudnám elviselni. Ha azt kívánod, hogy sohase nézzek többet az arcképedre, belenyugszom. Téged mindig láthatlak. Ha azt kívánod, hogy rejtsem el a világ elől a legjobb munkát, melyet valaha is csináltam, megteszem. Barátságod kedvesebb nekem, mint minden hírnév és dicsőség.

- Nem, Basil, el kell mondanod - erősködött Dorian Gray. - Úgy érzem, jogom van hozzá. - A rettegés érzése elmúlt és kíváncsiság váltotta fel. Elhatározta, hogy kipuhatolja Basil Hallward titkát.

- Üljünk le, Dorian - szólt a festő s zavartnak látszott. - Üljünk le. Most pedig felelj egy kérdésemre. Nem vettél észre a képen valami furcsát, valamit, ami először föl se tűnt neked, de aztán egyszerre szemedbe ötlött?

- Basil - kiáltott a fiú, reszkető kézzel megragadta a széke karját s vad, tágra nyílt szemmel tekintett reá.

- Látom, hogy észrevettél valamit. Ne beszélj. Várj és hallgass meg, amit mondok. Dorian, attól a pillanattól kezdve, hogy találkoztam veled, egyéniséged rendkívüli hatással volt reám.

Testemen, lelkemen uralkodtál, parancsoltál nekem. A láthatatlan eszmény látható megtestesülése voltál számomra, melynek emléke minket, művészeket úgy kísért, mint valami pompás álom. Imádtalak, féltékenykedtem mindenkre, akivel szóba álltál. Csak én akartalak bírni. Csak akkor voltam boldog, amikor veled lehettem együtt. Ha távol voltál, jelen voltál a művészetemben. Természetesen ebből semmit sem árultam el neked. Lehetetlen lett volna. Nem is értetted volna meg. Magam is alig értettem. Csak azt tudom, hogy szemtől szembe láttam a tökéletességet, a világ csodálatossá lett előtttem - talán nagyon is csodálatos, mert az ilyen örült imádatban van valami veszedelem, az a veszedelem, hogy elveszítjük, vagy talán az a veszedelem, hogy nem veszítjük el... Hetek jöttek-mentek, és mindig inkább felolvadtam benned. Aztán új mozzanat következett. Lerajzoltalak, mint Párist, pompás fegyverzettel és mint Adonist, vadászruhában, tündöklő vadkanölő lándzsával. Hadrian császár díszbarkáján ültél, nehéz lótuszvirággal koszorúzva, s a zöld, iszapos Nílusra tekintettél. A görög lanka csöndes tavára hajoltál, s a víz nyugodt ezüstjén nézted arcod csodáját. Mindez pedig öntudatlan, eszményi és messzi volt, mint ahogy a művésznak is annak kell lennie. Egy napon - gyakran azt gondoltam, végzetes nap volt - elhatároztam, hogy csodálatos képet festek rólad, amilyen vagy most, nem halott korok jelmezében, de saját ruhádban, saját korodban. Nem tudom, mi volt, a realizmus módszere-e, vagy egyéniséged varázsa, ami minden köd és fátyol nélkül egyszerre kitárult nekem. De tudom, hogy míg dolgoztam a képen, minden festékréteg és színhatás úgy tetszett, hogy fölfedi a titkomat. Félni kezdtem, hogy mások is megtudják bálványimádásom. Éreztem, Dorian, hogy nagyon is sokat beszéltem, hogy nagyon is sokat adtam magamból a képbe. Erre elhatároztam, hogy semmi áron sem állítom ki. Te kissé bosszankodtál, de akkor fogalmad sem volt, mit jelent nekem mindez. Harry, akinek beszéltem róla, nevetett rajtam. Bántam is én. Mikor elkészült és egyedül ültem vele szemben, éreztem, hogy igazam van... Hát pár nap múlva, hogy a kép kikerült a műtermemből s megszabadultam jelenlétének tűrhetetlen bűvöletéből, úgy tetszett, ostobaság azt képzelni, hogy mást láttam benne, mint azt, hogy te nagyon szép vagy és én tudok festeni. Még most is azt kell éreznem, tévedés azt gondolni, hogy a szenvedély, melyet alkotás közben érzünk, csakugyan kifejeződik abban a műben, melyet alkotunk. A művészet mindig elvontabb, mint képzeljük. Forma és szín formáról és színről beszél nekünk, semmi egyébről. Gyakran úgy rémlik nekem, hogy a művészet inkább elrejtje a művészt, nem megmutatja. Így tehát, mikor megkaptam Párizsból az ajánlatot, elhatároztam, hogy képedet teszem a kiállítás középpontjává. Eszembe se jutott, hogy nem egyezel bele. Most látom, hogy igazad van. A képet nem lehet mutogatni. Ne haragudj rám, Dorian, azért, amit elmondtam. Egy ízben már említettem Harrynek, te azért vagy a világon, hogy imádjanak.

Dorian Gray föllélegzett. Arca visszakapta színét és mosoly játszadozott ajka körül. A veszedelem elmúlt. Egy darabig védve volt. De önkéntelenül is végtelen szánalmat érzett a festő iránt, ki az imént ezt a furcsa vallomást tette neki, és kíváncsi volt, vajon valamikor ő is rabja lesz-e ennyire egy barátja egyéniségének. Lord Henry varázsa abban volt, hogy nagyon veszedelmes. Más varázsa nincs. Nagyon is okos, nagyon is kiábrándult ahhoz, hogy igazán szeressék. Lesz-e valaha valaki, kit ilyen különösen fog bálványozni? Talán ezt is tartogatja számára az élet.

- Rejtélyesnek találom, Dorian - szólt Hallward -, hogy te ezt megláttad a képen. Igazán láttad ezt?

- Valamit láttam - felelt -, valamit, amit roppant különösnek éreztem.

- De most csak nem bánod, ha megnézem?

Dorian a fejét rázta.

- Ezt ne kérd tőlem, Basil. Semmi esetre se engedhetem meg, hogy a kép elé állj.
- Szóval majd máskor.
- Soha.
- Jó, lehet, hogy igazad van. Most pedig szervusz, Dorian. Te vagy életemben az egyetlen, ki igazán hatottál művészetemre. Ami jót alkottam, azt neked köszönhettem. Ah, nem is tudod, mibe került nekem elmondani azt, amit elmondtam.
- Édes Basil - szólt Dorian -, mit mondtál el nekem? Csak azt, hogy úgy érzed, nagyon csodálsz engem. Ez még csak nem is bók.
- Ez nem is volt bók. Hanem vallomás volt. Most, miután megtettem, úgy érzem, hogy valami kiszállt belőlem. Talán sohase lenne szabad szavakba önteni az ember imádatát.
- Csalódást okozott a vallomásod.
- Hát mit vártál, Dorian? Mondd, semmi mást nem láttál a képen? Nem vettél észre rajta semmi egyebet?
- Nem, semmit se vettem észre. Miért kérdezed? De ne beszélj imádatról. Bolondság. Te meg én barátok vagyunk és mindig barátoknak is kell maradnunk.
- Harry a te barátod - szólt a festő szomorúan.
- Ó, Harry - kiáltott a fiú, kacagva. - Harry úgy él, hogy nappal hihetetlen dolgokat mond, este pedig valószínűtlen dolgokat tesz. Én is így szeretnék élni. De azért azt hiszem, semmiképp se mennék Harryhez, ha bajban lennék. Inkább tehozzád mennék, Basil.
- Ülsz nekem megint?
- Lehetetlen.
- Ha nem teszed meg, tönkreteszed a művészetemet, Dorian. Két ideált egy ember se talál. Egyet is csak kevés.
- Nem magyarázhatom meg, Basil, de soha többet nem szabad ülnöm teneked. Van valami végzetes a képben. Külön élet lakozik benne. Majd eljárók hozzád teázni. Ez éppoly kellemes lesz.
- Neked bizonyára még kellemesebb - mormogta Hallward, csüggedten. - No, szervusz. Sajnálom, hogy többé nem engedted megnézni a képet. De nem lehet rajta segíteni. Egészen értem az érzésedet.

Mikor kiment a szobából, Dorian Gray elmosolyodott. Szegény Basil, milyen kevéssé tudja az igazi okot! És milyen különös volt, hogy el se kellett mondania saját titkát, s majdnem véletlenül kicsikarta a titkát barátjából! Mennyi mindent megmagyarázott neki ez a különös vallomás! A festő képtelen féltékenységi rohamait, vad szenvedélyét, rajongó magasztalását, furcsa némaságát, most mindent értett és elszomorodott. Úgy tűnt fel neki, hogy tragikus az ilyen barátság, melyet ennyire kiszínez a regényesség.

Sóhajtott és megnyomta a csengőt. A képet mindenáron el kell rejteni. Nem kockáztathatja meg, hogy még egyszer meglepjék. Örület volt megengednie, hogy a kép csak egy óráig is itt maradjon a szobában, melybe minden barátja bejár.

TIZEDIK FEJEZET

Mikor inasa bejött, keményen szemébe nézett és fürkészte, nem tekint-e a spanyolfal mögé. Az inas egészen közönyös volt és várta, mit parancsol. Dorian cigarettára gyújtott, a tükörhöz lépett, beletekintett. Ott jól látta Victor arcát. A szolgaság nyugalmas álarca volt. Ettől semmit sem kell félnie. De azért azt gondolta, jó lesz résen lennie.

Nagyon halk hangon közölte vele, hogy a házvezetőnővel beszélni akar, aztán menjen el a kereteshoz és kérje meg, hogy azonnal küldje ide két segédjét. Hogy az inas kiment a szobából, úgy tetszett, a spanyolfal felé tekintett. Vagy csak képzelődött?

Pár pillanat múlva fekete selyemruhájában, ódivatú cérnakesztyűvel ráncos kezén, besietett Mrs. Leaf a könyvtárba. Dorian a régi diákszoba kulcsát kérte tőle.

- A régi diákszoba kulcsát, Dorian úr? - kiáltott az asszony. - Kérem, az csupa por. Előbb ki kell takarítanom, rendbe kell hoznom, csak akkor mehet be. Így, kérem, nem is lehet belépnie. Igazán nem.

- Nem kell kitakarítani, Mrs. Leaf. Csak a kulcsára van szükségem.

- De csupa pókháló lesz, ha bemegy. Hiszen már közel öt éve nem volt nyitva, mióta ölordsága meghalt.

Dorian a nagyapja említésére összeresztette. Csak rossz emlékei maradtak utána.

- Nem baj - válaszolta. - Csak épp látni akarom a szobát. Adja ide a kulcsot.

- Tessék, itt van, kérem, a kulcs - szólt az öreg hölgy, s reszkető, tétova kezeivel végigtapogatta a köteg kulcsait. - Itt a kulcs. Mindjárt leveszem a kötegről. De csak nem tetszik odaköltözni, hiszen itt olyan kényelmes.

- Dehogyan - kiáltott Dorian, bosszúsan. - Köszönöm, Mrs. Leaf. Rendben van.

Az asszony néhány pillanatig várt s erről-arról a háztartási ügyről fecsegett. Dorian sóhajtott, s azt felelte, csináljon úgy, ahogy jónak látja. Mrs. Leaf mézes mosollyal távozott a szobából.

Hogy az ajtó bezárult, Dorian zsebébe dugta a kulcsot és körülnézett a szobában. Tekintete egy arannyal telehímzett nagy biborselyem takaróra esett, a tizenhetedik század végi velencei művészet ragyogó alkotására, melyet nagyapja Bologna közelében egy zárdában lelt. Igen, ezzel majd be lehet takarni azt a szörnyű dolgot. Lehet, hogy gyakran szemfedőül szolgált a halottnak. Most olyasmit kell elrejtene, melyben maga a romlás van, rosszabb, mint magának a halálnak romlása - olyasmi, ami borzalmakat nemz és sohase pusztul el. Ami a féreg a hullának, az az ő bűne ennek a vászonra írt képnek. Megrontják szépségét, fölfalják báját. Beszennyezik és meggyalázzák. És ezért a kép tovább él majd. Örökké él.

Dorian borzongott, és pillanatig sajnálta, hogy nem mondta el Basilnek az igazi okot, amiért el akarta rejtetni a képet. Basil segített volna neki, hogy ellenálljon Lord Henry befolyásának és annak a még mérgezőbb befolyásnak, mely saját egyéniségéből származik. A szerelemben, melyet Basil iránta érez - mert ez igazi szerelem volt -, nincs semmi, ami nem lenne nemes vagy szellemi. Nem pusztán a szépség testi imádata, mely az érzékekből keletkezik és vége, mihelyt az érzékek elfáradnak. Olyan szerelem volt ez, mint amilyent Michelangelo ismert és Montaigne és Winckelmann és maga Shakespeare. Igen, Basil megmenthette volna őt. De most már késő. A múltat mindig meg lehet semmisíteni. Megbánás, tagadás, felejtés meg-

semmisíthető. De a jövő kikerülhetetlen. Szenvedélyek lakoznak benne, melyek irtózatossá válnak, álmodnak, melyek a bűn árnyát valóra váltják.

Levette a nagy bíbor-arany szövetet, mely a kerevetet fődte, és a spanyolfal mögé vitte. Vajon az arc ott a vásznon gonoszabb volt-e, mint előbb? Úgy rémlett, hogy nem változott, de sokkal jobban utálta. Aranyhaj, kék szem, rózsaszáj - ez látszott. Csak kifejezése változott. Kegyetlensége szörnyű volt. Ahhoz a szemrehányáshoz és vádhoz mérve, melyet benne látott, milyen semmis volt Basilnek Sibyl Vane miatt való feddése, milyen semmis és mennyire nem fontos! Tulajdon lelke kukucskált ki a festményből és tetemre hívta őt. Dorian arca eltorzult a szenvedéstől és a pompás takarót a képre vetette. Közben kopogtak az ajtón. Dorian kijött a spanyolfal mögül, az inas pedig belépett.

- Itt vannak az emberek, monsieur. - Dorian érezte, hogy ezt az embert azonnal le kell ráznia nyakáról. Nem szabad megtudnia, hova viszik a képét. Volt benne valami alamuszi és a szeme sunyi, gonosz. Leült az íróasztalhoz, levelet írt Lord Henrynek, megkérte őt, küldjön neki valami olvasnivalót, és emlékeztette, hogy ma este negyed kilenckor találkoznak.

- Várjon a válaszra - szölt, és a kezébe adta a levelet -, és bocsássa be az embereket.

Két-három perc múlva újra kopogtak, és maga Hubbard úr jött, a South Audley Street híres keretezője, egy kissé durva külsejű fiatal segéddel. Hubbard úr viruló vörös szakállas emberke volt, kinek a művészet iránt való tiszteletét jelentékenyen lerokkantotta az, hogy azok a művészek, kikkel érintkezett, állandó pénzzavarban szenvedtek. Rendszerint sohasem ment el boltjából. Várta a vevőket, hogy bejöjjenek. De Dorian Gray kedvéért mindig kivételt tett. Volt a lényében valami, ami mindenkit elbűvölt. Látni is öröm volt őt.

- Miben lehetek szolgálatára, Gray úr? - kérdezte dörzsölgetve kövérded, szeplős kezét. - Személyesen óhajtottam tiszteletemet tenni. Nagyszerű rámám van, kérem. Egy árverésen csíptem el. Régi firenzei. Fronthillből származik, azt hiszem. Vallásos képhez remekül illik, Gray úr.

- Sajnálom, hogy személyesen fáradt ide, Hubbard úr. Majd egyszer bemegyek és megnézem a keretet - bár most nemigen foglalkozom egyházi művészettel - most csak föl szeretnék vitetni egy képet. Meglehetősen nehéz, ezért kértem magától két embert.

- Sebaj, Gray úr. Boldog vagyok, hogyha bármikor szolgálatára lehetek. Melyik, kérem, az a műtárgy?

- Ez - válaszolt Dorian, elmozdítva a spanyolfalat. - Föl tudnák így vinni, terítőtűl, mindenestűl, ahogy van? Nem szeretném, hogyha közben megsérülne.

- Majd elintézzük - szölt a kitűnő keretező, és segédjével együtt máris leakasztotta a festményt a hosszú sárgaréz láncról, melyen függött. - És most hova vigyük, Gray úr?

- Majd megmutatom a járást, Hubbard úr, csak legyen szíves utánam jönni. Vagy inkább maga menjen előre. Bizony egészen a ház tetején van. Majd a fölépcsőn megyünk, mert az szélesebb.

Ajtót nyitott és mindnyájan kimentek az előcsarnokba, fölfelé igyekeztek. A keretet nagyon nehezé tette domborműves kirakása, és néha-néha Dorian is rátette kezét, hogy segítsen nekik, bár Hubbard úr, kit az igaz üzletember heves ellenszenve fogott el, valahányszor egy úr tett hasznos dolgot, kezetlen tiltakozott ellene.

- Jó kis teher ezt fölvenni, kérem - zihálta a kis emberke, mikor a felső pihenőre értek. És megtörölte fénylő homlokát.

- Bizony jó nehéz - mormogta Dorian, s kinyitotta az ajtaját annak a szobának, mely majd megőrzi furcsa titkát és elrejtí lelkét az emberek szeme elől.

Több mint négy éve nem járt ebben a szobában - sőt még régebben. Játsszószoábanak használták gyermekkorában, és mikor kicsit fölcseperedett, diákszobává lett. Nagy, arányos szoba volt, melyet az utolsó Kelso lord egyenesen kisunokájának építtetett, kit az anyjához való feltűnő hasonlósága miatt és más okok miatt is mindig gyűlölt és távol akart tartani magától. Dorian úgy látta, hogy a szoba alig változott. Itt volt a hatalmas, olasz *cassone*, cifrára festett faburkolataival és kopott arany domborműveivel, melyekben gyakran bujkált, mint gyermek. Itt volt az atlaszfa könyvszekrény, telis-tele az ő számárfüles iskolakönyveivel. Mögötte a falon függött a kissé elnyűtt flamand szőnyeg, melyen kopott király és királyné sakkozik a kertben, míg egy csoport solymász lovagol mellette, páncélkesztyűs öklén csuklyás madarakat tartva. Milyen jól emlékezett mindenre! Amint körületekintett, magányos gyermekkorának minden pillanata felelevenült. Visszaemlékezett gyermeki életének szeplőtlen tisztaságára, s borzalmasnak érezte, hogy épp ide kell elrejtíni a végzetes képet. Ezekben az örökre elillant napokban milyen keveset tudott arról, hogy mi vár rá!

De a házban nem volt más hely, mely oly biztos lenne a fürkész szemek ellen. Őnála a kulcs, és senki se léphet be. Bíbor takarója mögött a vászonra írt arc elállatiasodhat, meghülyülhet és bemocskolódhat. Mit bántja. Senki se láthatja. Ő maga sem akarja látni. Miért is nézze végig lelkének förtelmes romlását? Övé volt a fiatalság, az elég. És aztán később nem finomodhat meg a természete? Semmi ok sincs arra, hogy jövője szégyennel legyen teljes. Jöhet az életébe egy szerelem, és megtisztíthatja őt és megvédheti őt azoktól a bűnöktől, melyek már fészkelődnek lelkében, testében - azoktól az érdekes, le nem festett bűnöktől, melyek éppen a titokzatos voltak folytán csábítók és varázsosak. Lehetséges, hogy egy napon majd a skarlát, érzéki szájáról eltűnik a kegyetlen kifejezés, és megmutathatja a világnak Basil Hallward remekművét.

Nem, ez lehetetlen volt. Óráról órára, hétről hétre öregszik a vászonra írt kép. A bűn förtelmétől megmenekülhet, de a vénség förtelme az vár rá. Arca majd besüpped és elpetyhüdik. Fakuló szeme alá sárga szarkalábak rakódnak és rettenetessé teszik. Haja elveszti fényét, szája nyitva marad vagy leleffeg, elhülyül vagy megvastagodik, mint a vénembereké. Nyaka meg-ráncosodik, keze hideg lesz és kék eres, teste megrokkban, nagyatyjáról emlékezett mindenre, ki gyermekkorában oly rideg volt hozzá. El kell rejtíni a képet. Nincs más segítség.

- Kérem, Hubbard úr, hozza be - szólt fáradtan és odafordult. - Sajnálom, hogy ily soká várattam. Elgondolkoztam valamin.

- A pihenés, Gray úr, sohase árt - felelte a keretes, ki még mindig levegő után kapkodott. - Hova tegyük, kérem?

- Akárhová. Például ide. Nem akarom fölakasztani. Támasszuk ide a falnak. Köszönöm.

- Kérem, megnézhetem a képet?

Dorian megriadt.

- Úgyse érdekelné önt, Hubbard úr - szólt és szemébe nézett.

Képes lett volna ráugrani, földre teperni őt, ha fölemeli a pompás takarót, mely elfödi élete titkát.

- Nem tartom föl tovább önöket. Nagyon köszönöm a szívességet, hogy eljöttek.

- Nincs mit, nincs mit, Gray úr. Mindig szolgálatára állok.

És Hubbard úr lecsúszkált a lépcsőn, utána segédje, ki vissza-visszatekingetett Dorianra, valami félénk csodálattal durva, közönséges arcán. Sohasem látott ilyen gyönyörű embert.

Mikor lépéseik zaja elhangzott, Dorian bezárta az ajtót s a kulcsot zsebébe dugta. Most biztosnak érezte magát. Senki se látja többé azt a szörnyűséget. Más szeme nem látja az ő gyalázatát, csak az övé.

Hogy visszatért a könyvtárba, látta, hogy fél öt már elmúlt és behozták teáját. Egy kicsike, erősen illatos fából való, gyöngyházzal sűrűn rakott asztalkán Radleynétől kapta, gyámja feleségétől, a csinos hivatásos betegőtől, ki a múlt telet Kairóban töltötte - levél hevert Lord Henrytől és mellette sárga papírba kötött könyv volt, melynek fedőlapja kissé elnyüvödött, szélei pedig bepíszkolódtak. A teástálcán találta a *St. James's Gazette* esti kiadását. Nyilvánvaló, hogy Victor visszaérkezett. Érdekelte, vajon találkozott-e ezekkel az emberekkel az előcsarnokban, mikor eltávoztak, és vajon puhatolózott-e, mi járatban voltak itten? Bizonyára észreveszi majd, hogy nincs itt a kép - kétségtelenül máris észrevette, mikor behozta a teát. A spanyolfal nem volt visszatolva, és a falon feltűnő az üres hely. Lehet, hogy éjszaka meglepi az inast, amint föllopakodik a lépcsőn és föl akarja feszíteni a diákszoba ajtaját. Szörnyűséges dolog, hogy kém van tulajdon házában. Hallott gazdag emberekről, kiket egész életükben zsarolt egy inas, mert elolvasott egy levelet, vagy kihallgatott egy beszélgetést, vagy egy megcímzett levelezőlapra bukkant, vagy a párna alatt egy hervadt virágot vagy gyűrött csipke-darabot lelt.

Fölsóhajtott és mikor teát öntött magának, fölbontotta Lord Henry levelét. Csak azt írta, hogy elküldi neki az esti lapot s a könyvet, mely nyilván érdeklí majd, és hogy negyed kilenckor a klubban lesz. Dorian unottan föllapozta a *St. James's*-t és belenézett. Piros ceruzajel ötlött szemébe az ötödik oldalon. Ezekre a sorokra hívta fel a figyelmét:

„Halottkém szemle. Ma reggel, a Bell Tavernben a Hoxton Roadon Mr. Danby, a kerületi halottkém halottszemlét tartott Sibyl Vane-nek, a fiatal színésznőnek holttestén, ki újabban Holbornba, a Royal Theatre-hez szerződött. Megállapították, hogy a halált szerencsétlenség okozta. Rendkívül részvételt vettek körül az elhunyt édesanyját, ki a kihallgatásakor és a holttest boncolását végző Birrel dr. tanúvallomása idején valósággal összetört a fájdalom súlya alatt.”

Dorian homlokát ráncolta, kettétépte az újságlapot, le-föl járkált a szobában, és eldobta a papírdarabokat. Milyen rút volt mindez! És milyen szörnyűvé teszi a dolgokat a valódiság rútsága! Kicsit haragudott Lord Henryre, hogy elküldte neki a tudósítást. És milyen ostobaság volt vörös írónnal bekeretezni. Victor is elolvashatta. Éppen eleget tud angolul ehhez.

Talán el is olvasta és gyanakodni kezdett. De mit törődik vele? Mi köze Dorian Graynek Sibyl Vane halálához? Semmitől se kell tartania. Nem Dorian Gray ölte meg őt.

Tekintete a sárga könyvre esett, melyet Lord Henry küldött neki. Kíváncsi volt, mi lehet. Oda ment a gyöngyházszínű, nyolcszögű állványhoz, melyről mindig azt képzelte, hogy különös egyiptomi méhek építették ezüstműből, s kezébe véve a könyvet egy karosszékbe vetette magát és lapozgatni kezdte. Pár pillanat múltán egészen elmerült benne. A legfurcsább könyv volt, melyet valaha olvasott. Úgy rémlett neki, hogy remek ruhákban, lány fuvalaszónál a világ bűnei játszanak előtte némajátékot. Azok a dolgok, melyekről csak tétován álmodott, testtévé váltak. Azok a dolgok pedig, melyekről sohasem álmodott, lassanként kitárultak.

Regény volt, mese nélkül, egyetlen hőssel, az egész tulajdonképpen lélektani tanulmány egy párizsi fiatalemberről, ki a tizenkilencedik században meg akarta valósítani mindazokat a szenvedélyeket és gondolatrendszereket, melyek - a saját századát kivéve - minden században feltalálhatók, és magába akarta fogadni a különböző szeszélyeket, melyeken a világszellem

átment, s csakis mesterkélt voltuk miatt szerette a lemondásokat, melyeket az emberek ostobán erénynek neveznek, valamint a természetes lázadásokat, melyeket a bölcs emberek még mindig bűnöknek neveznek. Ennek a könyvnek a stílje az a különös ékszeres írásmodor - egyszerre élénk is meg homályos is, tele argot-val és régiességgel, műszaki kifejezéssel és mesterkélt körülírásokkal -, mely a szimbolista iskolához tartozó néhány finom franciát jellemez. Akadnak benne olyan valószínűtlen metaforák, mint az orchideák, melyek színben éppoly valószínűtlenek. Az érzékek életét a misztikus bölcsélet kifejezéseivel írta le. Néha nem lehet tudni, vajon az ember egy középkori szent légies rajongását olvassa-e, vagy pedig egy modern bűnös beteges vallomásait. Csupa méreg volt ez a könyv. Mintha tömjén nehéz illata tapadna lapjaihoz és megzavarná az agyat. Mondatainak pusztá muzsikája, méregnek finom egyhangúsága, mely telis-tele volt bonyolult fordulatokkal és ravaszul ismételt szóképekkel a fiú lelkében, amint fejezetről fejezetre haladt, valami álmatagságot, valami beteg ábrándot gerjesztett, és észre se vette, hogy a nap leáldozott és előkúsztak az árnyak.

Az ablakon felhőtlen, rézzöld ég csillogott be, melyet csak egyetlen csillag döfött át. Addig olvasott ennél a halvány világnál, míg többé már nem tudott olvasni. Amikor inasa már több ízben figyelmeztette, milyen későre jár, felkelt, lement a szomszéd szobába, rátette a könyvet a firenzei asztalkára, mely mindig ágya mellett állt, és vacsorához kezdett öltözködni.

Majdnem kilenc óra volt, mikor a klubba ért, itt Lord Henry egyedül üldögélt, a hölgy-szalonban, s úgy tetszett, roppant unatkozott.

- Bocsáss meg, Harry - szólt -, de igazán csak a te hibád. Az a könyv, melyet küldtél, annyira lekötött, hogy elfeledkeztem az időről.

- Igen, tudtam, hogy tetszeni fog neked - válaszolt barátja fölkelve a székről.

- Nem azt mondtam, hogy tetszik, Harry. Azt mondtam, hogy lekötött. Ez nagy különbség.

- Hát rájöttél erre? - mormogta Lord Henry. És bementek az étterembe.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

Dorian Gray évekig nem tudott szabadulni e könyv varázsától. Helyesebben szólva nem is igyekezett szabadulni tőle. Párizsból nem kevesebb, mint kilenc nagyalakú példányt rendelt meg az első kiadásból, és bekötötte őket különböző színekbe, hogy simuljanak változó hangulataihoz és természetének ingadozó szeszélyeihez, melyen, úgy látszik, olykor már egyáltalán nem tudott uralkodni. A hős, a csodálatos párizsi fiatalember, kiben a regényes és tudományos hajlam oly csodásan elegyült, számára önmagának példaképe volt. És csakugyan úgy érezte, hogy az egész könyv tulajdon élettörténetét tartalmazta, melyet megírtak, mielőtt átélte volna.

Egy tekintetben szerencsésebb volt a regény hősénél. Sohasem ismerte - valóban semmi oka nem volt rá - azt a kissé furcsa félelmet tükörtől, csiszolt fémlapoktól és nyugodt vízfelülettől, mely a párizsi fiatalembert már fiatalkorában meglepte, bizonyára azért, mert valaha nagyon szép lehetett, s aztán egyszerre elcsúnyult. Majdnem kegyetlen örömet érzett - hiszen csaknem minden örömben, aminthogy minden gyönyörben van valami kegyetlenség -, amikor a könyv utolsó részét olvasgatta, ezt a valóban tragikus, bár kissé túlcsigázott leírását ama ember szenvedésének és kétségbeesésének, ki maga elvesztette azt, amit másokban és a világban legtöbbre tartott.

Mert az a csodálatos szépség, mely Basil Hallwardot és másokat annyira megbűvölt, Dorian Grayt, úgy tetszett, sohasem hagyja el. Azok, kik a legrosszabb dolgokat hallották róla, mert Londonban néha-néha furcsa hírek keringtek életmódjáról, és mindent összevissza fecsegték a körökben - semmi megbecstelenítőt nem tudtak elhinni róla, ha látták. Mindig olyan színben tűnt fel, mint aki szeplőtlenül áll a világban. Azok, kik durván, vaskosan beszéltek, elnémultak, mihelyt Dorian Gray a szobába lépett. Volt valami tiszta az arcában, ami visszadöbben-tette őket. Pusztá jelenléte mintha emlékezetükbe idézte volna azt az ártatlanságot, melyet beszennyeztek. Csodálkoztak, hogy az, aki ilyen bájos és kedves, miként szabadulhatott meg a kor mocskától, mely pizkos is, érzéki is.

Gyakran, mikor este hazatért azokról a titokzatos és hosszú multságokról, melyek a furcsa találkozásokat támasztották azok között, kik barátai voltak, vagy azoknak tartották magukat, Dorian Gray föllopózott a lépcsőn a zárt diákszobába, kinyitotta az ajtót kulccsal, melyet most mindig magánál tartott, s egy kezítükörrel a kezében megállapodott a kép előtt, melyet Basil Hallward festett róla, majd a vásznon lévő gonosz, vénülő arcot nézte, vagy pedig azt a kedves, fiatal arcot, mely visszanevetett rá a csiszolt üvegről. Az ellentét élessége csak növelte gyönyörűségét. Mindjobban beleszeretett tulajdon szépségébe, mindjobban érdekelté tulajdon lelkének romlása. Aprólékos gonddal és gyakran szörnyeteg és rettenetes kéjjel vizsgálgatta azokat a csúf vonásokat, melyek ráncos homlokát fölperzselték, nagy, vastag, érzéki szája köré lopóztak, és néha azon töprengett, vajon mi borzasztóbb, a bűn jegye-e, vagy a vénség jegye. Odatette fehér kezét a festmény durva, pöffedt keze mellé és mosolygott. Mulatott a torz testen és a rokkant tagokon.

Voltak azonban pillanatok, éjjel, mikor álmatlanul hevert beillatosított szobájában, vagy közel a kikötőhöz, a kis, hírhedt kocsmá szutykos vackában, hová álnév alatt, álruhában szokott eljárni, s ekkor arra a romlásra gondolt, melyet lelkére hozott, olyan szánsággal, mely annál inkább fájó, mert teljesen önző. De ilyen pillanatok csak ritkán jöttek. Az élet iránt való kíváncsiság, melyet először Lord Henry rázott föl benne, mikor együtt ültek barátjuk kertjében, a kielégüléssel mintha növekedett volna. Minél többet tudott, annál többet akart tudni. Farkasétvágya volt, mely annál mohóbbá vált, minél jobban etette.

De azért nem volt közönyös, legalább a társasággal szemben nem volt az. Télen havonta egyszer-kétszer, az idény alatt pedig minden szerdán kinyitotta a társaságnak remek, szép házát, és mindig az akkor leghíresebb zenészeket hívta meg, hogy szórakoztassák vendégeit csodálatos művészetükkel. Kis ebédjei, melyeket Lord Henry mindig vele együtt rendezett, éppoly híresek voltak a meghívottak gondos megválogatásáról és elhelyezéséről, mint az asztali díszítésben mutatkozó kitűnő ízlésről, a különös virágok, hímzett terítők, ódon arany- és ezüstneműek finom és egyöntetű elrendezéséről. Csakugyan többen akadtak, különösen az egészen ifjú emberek között, kik Dorian Grayben látták, hogy legalábbis látni vélték az embernek igazi megvalósulását, kiről etoni vagy oxfordi napjaikban gyakran álmodoztak, azt, ki a tudós igazi műveltségét valahogy egyesíti a világfi minden bájával, finomságával és tökéletes modorával. Szemükben Dorian Gray azok közé tartozott, kiket Dante úgy ír le, mint akik „a szépség imádata által igyekeznek magukat tökéletesíteni”. Akárcsak Gautier, kinek „a látható világ csakugyan létezett”.

És csakugyan, öneki az élet maga volt az első és legnagyobb művészet, s a többi művészetet csupán ennek előkészítőjének tartotta. Természetesen hatott rá a divat is, mely által az igazán különös egy pillanatra egyetemessé válik, s a világfiaság is, mely a maga módján a szépség föltétlen újszerűségét tartozik megvalósítani. Öltözködési módja és azok a sajátos stílek, melyeket hébe-hóba fölvetett, erősen hatottak a Mayfair-bálok és a Pall Mall klubablakok ifjú divatbábjaira, kik pontról pontra lemásolták, amit tett és kecses, de csak félig komolyan vett pipességét, festői ragyogását mindenáron utánozni akarták.

Mert nagyon szívesen beleélte magát ebbe a helyzetbe, melybe mindjárt nagykorúsága után belecsöppent, és örömét lelte a gondolatban, hogy csakugyan az lesz a korabeli Londonnak, ami a császári, nérói Rómának valaha a *Satyricon* szerzője volt, de szíve legmélyében azért több akart lenni, mint *arbiter elegantiarum*⁴, kitől azt kérdezik meg, hogy kell viselni egy ékszert, hogy kell megkötni egy nyakkendőt, hogy kell tartani egy sétatálcát. Új életmodort óhajtott kidolgozni, melynek bölcséleti alapjai és rendszeres alapelvei vannak, és legfőbb megvalósulása az érzékek átlelkésítésében rejlik.

Az érzékek imádatát gyakran és joggal elítélték, mert az emberek ösztönösen rettegetek a szenvedélyektől és gyönyöröktől, melyek erősebbek náluknál, mert az emberek azt is tudták, hogy ezek a szenvedélyek és gyönyörök egy húron pendülnek az élet kevésbé magas irányú megnyilatkozásaival. De Dorian Gray úgy látta, hogy az érzékek igazi mivoltát sohasem értették meg, és az érzékek csak azért maradtak állatiaknak, mert az emberek koplaltatással próbálták leigázni, vagy kínzással megölni, ahelyett, hogy egy új lelkeség elemeivé tették volna, melynek uralkodó jellemvonása a szépség finom ösztöne. Hogy visszapillantott azokra az emberekre, akik a történelemben mozogtak, a veszteség érzése döbönt elébe. Mi mindenről lemondtak, és milyen csip-csup okokért! Botor, csökönyös lemondások, az önkínzás és önmehtagadás szörnyeteg megnyilvánulásai ötlöttek szemébe, melyeknek eredete a félelem volt, és eredménye a sokkal borzasztóbb züllés, mint az a képzelt züllés, melytől tudatlanságukban szabadulni iparkodtak, mert a természet gúnyos kajánságában kiűzte a szentet, hogy a pusztaság fenevadjaival együtt legeljen, s a remetének társakul a mező vadállatait adta.

Igen: amint Lord Henry megjövendölte, új hedonizmusnak kell jönnie, mely újjá alkotja az életet, megszabadítja attól a durva, nem szép puritanizmustól, mely napjainkban különös módon megint feltámadt. Élnie kell majd az értelemmel, bizonyára; de sohasem szabad elfogadnia semmi elméletet, vagy rendszert, különben feláldozná vele a lelkes átélés tapasztalatát.

⁴ Az ízlés bírása. (latin)

Tulajdonképpen célja maga a tapasztalás lesz majd, nem pedig a tapasztalás édes vagy keserű gyümölcse. Az aszketizmusból, mely megöli az érzékeket, valamint a közönséges kicsapongásból, mely eltompítja, semmit sem kell ismernie. De meg kell tartania az embert, hogy központosítsa magát pillanataira annak az életnek, mely maga is csak egy pillanat.

Kevesen akadnak közülünk, kik néhanapján föl nem riadtunk virradat előtt, akár ama álmatlan éjszakák után, melyeken majdnem beleszerettünk a halálba, akár a borzalom és babonás gyönyörök éjszakái múltán, mikor agyvelőnk kamráin magánál a valóságnál is rettenetesebb kísértetek suhannak, tele azzal a friss élettél, mely minden különösen ott leskel, és örökkévalóságot biztosít a gót stílnak is, mivelhogy ez a művészet valóban jellegzetes művészete azoknak a lelkeknek, kiket megzavart az álmodozás nyavalyája. Fehér ujjak motoznak a függönyökön, mindig határozottabban, s reszketni látszanak. Fekete, lidérces formákban néma árnyak lopakodnak a szoba sarkaiba és ott leguggolnak. Künn madarak rebbennek a lombok közt, vagy munkájukra sietők zaja hallik, vagy sóhajt és zokog a lankákról lejövő szél, mely körüljárja a hallgató házat, mintha félne fölkelteni az alvókat, de azért az álmod mégis ki kell hívnia bíbor barlangjából. Egymás után lebben föl a fátyolok vékony, sötétes hálósövege, és a tárgyak fokként kapják vissza alakjukat, színüket, mi pedig figyeljük, hogy formálja vissza a világot a hajnal ősrégi módszere szerint. A vak tükörbe ismét beleköltözik az alakos élet. Az eloltott gyertyák ott állnak, ahol hagyták őket, és mellettük van a félig fölhevített könyv, melyet lapozgattunk, vagy az alélt virág, melyet a bálban hordtunk, vagy a levél, melyet féltünk elolvasni, vagy nagyon is sokat olvastunk. Úgy látszik, hogy semmi sem változott meg. Az éjszaka valóságosan árnyaiból visszatér a való élet, melyet ismertünk. Ott kell elkezdenünk, hol abbahagytuk, és akkor úrrá lesz rajtunk az a rettenetes megérzés, hogy egyforma szokások fáradságos körtáncában szükségszerűen tovább működik az energia, vagy vad vád ragad meg bennünket, vajha egy reggel szemünk más világra nyílna, mely örömeinkre újjáalakult a sötétben, olyan világra, melyben a tárgyaknak új alakjai és színei volnának, megváltoznának, vagy más titokkal találkozoznánk, egy új világra, melyben a múltnak kevés vagy semmi helye sem volna, vagy legalább nem élne tovább a kötelesség vagy megbánás öntudatos formájában, mert még az örömeire való gondolásnak is megvan a maga keserősége, még a gyönyörre való visszaemlékezésnek is megvan a maga fájdalma.

Dorian Gray az ilyen világok teremtését tartotta az élet igazi tartalmának, és keresve a meglepetéseket, melyek újak is, izgatóak is és a furcsaságnak azt az elemét rejtik magukban, mely mindig szükséges a regényességhez, gyakran magára öltött olyan gondolkozásmódot, mely - tudta - merőben idegen természetétől, átadta magát finom befolyásának, és aztán, hogy magába szívta színét és kielégítette vele értelmi kíváncsiságát, faképnél hagyta, azzal a különös közönnyel, mely nem összeférhetetlen a vérmérséklet igazi tüzeivel, sőt - egyes új lélekűbúvárok szerint - nemritkán föltétele ennek.

Egy ízben azt rebesgették róla, hogy át akar térni a római katolikus hitre; és a római szertartás kétségtelenül nagy hatást gyakorolt rá. A mindennapi miseáldozat, mely a valóságban sokkal borzalmasabb az ókori világ minden áldozatánál, izgatta őt, mind az érzéki tanúbizonyosságok fölényes semmibevevésével, mind pedig elemeinek kezdetleges egyszerűségével és örök pátozával annak az emberi tragédiának, melyet jelképezni akart. Szeretett letérdepelni a hűs márványkövezetre, figyelni a papot, amint merev virághímés dalmatikájában, fehér kezével lassan félrelebbenti a tabernákulum függönyét, vagy magasba emeli az ékköves, lámpás alakú monstranciát azzal a sápadt ostyával, melyről nagyon szerette volna hinni, hogy csakugyan a „*panis caelestis*”, az angyalok kenyeré, és szerette, amint a misemondó a kehely fölött megtörte az ostyát és mellét verdeste bűnei miatt. A füstölgő tömjéntartók, melyeket csipkébe, skarlátba öltöztetett komoly ifjak lógáztak, mint óriási, aranyozott virágokat, szintén igézetesen hatottak rá. Kimenet sokáig, csodálkozva nézegette a fekete gyóntatószékeket, és kedve

támadt, hogy beleüljön egyikbe, a homályos árnyékba, végighallgassa azokat a férfiakat és nőket, kik a rozoga rácson át elrebegik életük igaz történetét.

De sohasem esett abba a tévedésbe, hogy megállítsa szellemi fejlődését, valamely hit vagy rendszer tételes elfogadásával, vagy hogy lakóháznak tartsa azt a fogadót, melyben meghálhatunk egy éjjel, pár órára, mikor nincsenek csillagok s a hold vajúdik. A miszticizmus csodálatos hatalmával, mely a hétköznapi dolgokat különössé teszi, és az érdekes eretnekhítével, mely mindig kísérte őt, megindította egy idényre; egy másik idényben pedig hajlott a németországi mozgalom, a darwinizmus anyagi elveire, s izgató gyönyörűsége telt abban, hogy az emberek gondolatait és szenvedélyeit az agy valamely gyöngyszerű sejtjéig vagy a test valamely fehér idegig vezesse vissza, örült annak a gondolatnak, hogy a szellem föltétlenül függ a test bizonyos beteges vagy egészséges, rendes vagy kóros állapotától. De amint előbb említettük, az élet semmiféle elméletét nem tartotta fontosnak, összehasonlítva magát az étellel. Élénken érezte, milyen sivár minden értelmi okoskodás, hogyha elválík a tettől és a tapasztalattól. Tudta, hogy az érzékeknek, akárcsak a léleknek, megvannak a maga szellemi kinyilatkoztatásai.

Így aztán néha tanulmányozta az illatszereket, gyártásuk titkát, nehéz szagú olajakat párolt, s illatos keleti mézgákat égetett. Láta, hogy nincs a léleknek egyetlen hangulata sem, melynek ne volna megfelelője az érzéki életben s azon igyekezett, hogy fölfedezze valódi kapcsolatait, kutatva, mért kapat bennünket a tömjén titokzatosságra, mért rázza föl az ámbra a szenvedélyeket, mért ébreszti föl az ibolya a halott regényesség emlékeit, mért bódítja a pézma az agyvelőt, mért mérgezi a képzeletet a csampakfa, s gyakran ki akarta dolgozni az illatszerek igazi lélektanát is, megállapítva az édes szagú gyökerek, a hímporral vemhes virágok vagy az aromás balzsamok, a fekete és szagos fák befolyását a lélekre, a nárdusfű hatását, mely megbetegít, a japáni kutyafa hatásait, amely megőrjíti az embereket és az aloé hatását, melyről azt beszélnek, hogy kiűzi lelkünkéből a melakórt.

Máskor egészen a zenének szentelte magát, és egy nagy rácsos, bíbor-arany mennyezetű olajzöld lakkos falú teremben furcsa hangversenyeket rendezett, melyeken őrjöngő cigányok vad muzsikát csaltak elő kis citerákból, vagy komoly sárga kendős tunisziak tépték óriási lantok feszes húrjait, míg a rézdobokat ujjongó négerek veregették egyhangúan, s nyúlánk turbános indiaiak skarlát szőnyegeken kuporogva nádból vagy sárgarézből készült hosszú sípokat fújtak, és nagy szemüveges kígyókat, szörnyű szarvasvipérákat búvöltek, vagy legalábbis ezt mímelték. A barbár zene érdes hangközei, fülsiketítő rikkanásai megrázták őt akkor, mikor füle Schubert báját, Chopin bánatát, sőt Beethoven hatalmas harmóniáját is érzéketlenül fogadta. Összegyűjtötte a világ minden részéről a legkülönösebb hangszereket, melyeket csak talált, akár halott népek sírjain, akár pedig annál a kevés vad néptörzsnél, mely a nyugati műveltséggel való érintkezést túlélte, s szeretett rajtuk játszani, próbálgatni őket. Itt volt a Rio Negro-indiánok titokzatos *juruparis*-a, melyet nőknek sohasem volt szabad megtekinteni, csak fiatal emberek láthatják, miután böjtöltek és megkorbácsolták magukat, itt voltak a peruiak agyagkorsói, melyek élesen sikonganak, mint madarak, embercsontból való fuvolák, amilyeneket Alfonso de Ovalle hallott Chilében, és zengő zöld jáspisok, melyeket Cuzco közelében találtak s csodás-édes hangon szólnak. Itt voltak a kavicsokkal teli tökök, melyek zörömböltek, mikor rázták; itt volt a mexikóiak hosszú *clarin*-je, melybe a zenélő nem befúj, hanem ellenkezőleg, szívni kell belőle a levegőt; az amazontörzsek rekedt *turé*-je, melyet őrszemek zengetnek meg, kik naphosszat magas fákon ülnek, és hangja, azt mondják, három mérföldnyire elhallik; a *teponaztli*, melynek két remegő fanyelve van és ezt növények tejes nedvéből való, ruganyos gumival kent botokkal verik; itt voltak az aztékok *yotl* harangjai, melyeket fűrtösen aggatnak föl, mint a szőlőt; és itt volt egy roppant hengeres dob, melyet óriáskígyók bőre vont be, hasonló ahhoz, melyet Bernal Diaz látott, mikor Cortezszel a

mexicói templomban járt, az a hangszer, melynek fájdalmas hangjáról oly élénk leírást hagyott hátra nekünk. Ezeknek a zeneszerszámoknak babonás mivolta megbűvölte őt, és furcsa gyönyörűséget érzett, mikor elgondolta, hogy a Művészetnek is megvannak a maga szörnyetegei, vadállati alakú és förtelmes hangú tárgyai, akárcsak a Természetnek. De nemsokára rájuk unt, inkább operai páholyban üldögélt, egyedül vagy Lord Henryvel, s réveteg örömmel hallgatta a „Tannhäuser”-t, és a nagy művészi munka nyitányában tulajdon lelke tragédiáját érezte.

Egy alkalommal tanulmányozni kezdte az ékszereket, és egy jelmezes bálon mint Anne de Joyeuse, Franciaország tengernagya jelent meg, háromszázhatvan igazgyönggyel ékesített ruhájában. Évekig nyűgözte ez a hajlam, sőt úgyszólván sohasem hagyta el. Sokszor egész napokat töltött el azzal, hogy ki- és berakosgatta dobozaiba a maga gyűjtötte drágaköveit, az olajzöld chrysoberylt, mely lámpafénynél megpirosodik, a cymophane-t, drótszerű ezüstvonallával, a pisztáciaszínű peridotot, a rózsálló és borsárga topázokat, a tüzelő, skarlát karbunkulusokat, melyeken négysugarú csillagok remegnek, a lángvörös fahéjköveket, a narancsos és ibolyás rubinokat és ametiszteket, melyeknek rubinos és zafíros alapjuk változik. Szerette a napkő vörös aranyát, a holdkő gyöngyös fehérségét és a tejopál tört szivárványát. Amszterdamból szerzett három rendkívüli nagyságú és gazdag tűzű smaragdot, és volt egy *de la vieille roche*⁵ türkize, melyet minden gyűjtő irigyelt.

Csodálatos történeteket is fölfedezett a drágakövekről. Alphonso *Clericalis Discipliná*-jában egy kígyót említ, melynek igazi jácintkőből van a szeme, és Nagy Sándor regényes történetében az áll, hogy Emathia meghódítója a Jordán völgyében kígyókat talált „igazi smaragdövvel, mely hátukra van növe”. Philostratus meséli, a sárkány agyában van egy drágakő s „hogya aranybetűket és skarlát ruhákat teszünk eléje”, a szörnyet bűvös álomba lehet meríteni és meg lehet ölni. Pierre de Boniface, a nagy alkimista szerint a gyémánt az embert láthatatlanná teszi, az indiai agát pedig ékesszólóvá. A karneol csillapítja a haragot, a jácintkő álmot idéz elő, az ametiszt szétesztja a bor gőzét. A gránát démonokat űz, a hydropicus eltünteti a hold színét. A holdkő együtt nő és fogy a holddal, a meloceus hatását pedig, mely nyomára vezet a tolvajnak, csak gödölyevér érvényteleníti. Leonardus Camillus látott egy fehér követ, melyet egy frissen ölt varangy agyvelejéből vettek ki, s biztos ellenszere a méregnek. A bezoar, melyet az arabiai szarvas szívében lelnek, varázsszer, mely meggyógyítja a dögvészt. Az arabiai madarak fészkeiben van az aspilates, mely Democritus szerint megóvjá viselőjét mindennemű tűzveszedelemtől.

Ceylon királya kezében rubinnal lovagolt át a városon koronázása szertartásán. János pap, az ázsiai uralkodó portájának kapui sardiusból készültek, melyekbe belevésték a szarvaskígyó szarvát, hogy senki se hozhasson a palotába mérget. A ház ormán „két aranyalma állt, melyben két karbunkulus volt” úgy, hogy az arany nappal ragyogott, a karbunkulusok pedig éjjel. Lodge furcsa regényében, az *Egy amerikai gyöngy*-ben, az áll, hogy a királynő szobájában látni lehetett „ezüsből kiformálva a világ minden szűz nőjét, hogya az ember a chrysolit-karbunkulus-zafír és zöld smaragd varázstükörbe tekint”. Marco Polo látta Zipangu lakóit, kik rózsaszín gyöngyöket helyeztek a halottak szájába. Egy tengeri szörny szerelmes volt abba az igazgyöngybe, melyet a bűvár Perozes királynak vitt és megölte a tolvajt és hat hónapig gyászolta veszteségét. Mikor a hunok a királyt a nagy verembe csalták, eldobta az igazgyöngyöt - Procopius meséli ezt a történetet -, de nem találták meg többé, noha Anastasius császár ötezer aranypénzt ígért érte. Malabar királya egy bizonyos velencei embernek mutogatott egy három-

⁵ Öreg kőből való. (francia)

száznégyszázgyöngyből álló rózsafüzért, melynek minden egyes gyöngyét annak az istennek szentelte, akit imádott.

Mikor Valentinois herceg, VI. Sándor fia meglátogatta XII. Lajos francia királyt, lova - Brantôme szerint - aranylevelekkel volt terhelve, és fővegén két sor rubin árasztott tündökletes fényt. Károly angol király olyan kengyelben lovagolt, melynek vasát négyszázhuszonegy gyémánt rakta ki. II. Richárdnak volt egy rubinokkal ékes kabátja, melyet harmincezer márkára becsültek. Hall úgy írja le VIII. Henriket, amint koronázása előtt a Towerbe megy, mint aki „vont arany köntöst visel, melynek zekéje gyémántokkal és más ékkövekkel vagyon hímezve, nyakáról pedig nagy rubinokból való füzér csüng alá”. I. Jakab kegyencnői sár-aranyba foglalt smaragd fülönfüggőket hordtak. II. Edward Piers Gavestonnak egy egész vörösarany fegyverkészletet adott, mely jácintkövel volt kimunkálva, valamint türkizkövekkel rakott aranyrózsás nyakláncot és gyönggyel hímes házisapkát. II. Henrik könyökéig érő ékköves kesztyűt viselt és volt egy solymászkesztyűje, mely tizenkét rubinnal és ötvenkét drágakövel ékeskedett. Merész Károlynak, az utolsó burgundi hercegnek hercegi kalpagjáról körte alakú gyöngyök függtek és zafírok ragyogtak.

Mily nagyszerű volt egykor az élet! Mily buja volt a pompája és díszítése! A halottak fényűzéséről csak olvasni is csodálatos dolog.

Aztán figyelmét a hímzésekre fordította, azokra a szőnyegekre, melyek az észak-európai nemzetek fagyos termeiben a falfestmények szerepét töltik be. Mikor tanulmányozta ezt a tárgyat - és neki mindig rendkívüli tehetsége volt ahhoz, hogy ideig-óráig teljesen felolvadjon abban, amivel foglalkozott -, majdnem kétségbeesett a gondolatra, micsoda rombolást végzett az idő ezeken a szép és csodálatos tárgyakon. Ő ettől a rombolástól mindenestre mentes maradt. Nyár következett nyárra, a sárga nárciszok sokszor kinyíltak és elvirágoztak, a borzalom éjszakái ismételték szégyenük történetét, de ő nem változott. Semmiféle tél nem rontotta arcát, nem szeplőzte virágszerű ifjúságát. Mennyivel másképp történt ez a holt tárgyakkal! Hová tűntek ezek? Hová tűnt a nagy sáfrányszínű lepel, melyen istenek viaskodtak óriásokkal és barna leányok szótték, Athena gyönyörűségére? Hová az a roppant velarium, melyet Néró feszített ki a római Colosseum fölé, az a titáni bíborvitorla, melyre a csillagos ég volt hímezve és a szekérét hajtó Apolló, ki fehér ménjeit aranygyeplőivel kormányozza? Dorian Gray szerette volna látni azokat a furcsa asztalterítőket, melyeket a Nap Papjának hímeztek, és minden csemege, minden étel látható volt rajtuk, melyek a lakomához szükségesek; Chilperic király halotti ingét, háromszáz aranyméhecskéjével, a különös ruhákat, melyek megbotránkoztatták a pontusi püspököt, mivelhogy „oroszlánok, párducok, medvék, ebek, erdők, sziklák, vadászok szerepeltek rajtuk - minden úgy, ahogy a festő lemásolta a valóságból”; és azt a köntöst, melyet valaha Charles d’Orléans hordott, s az ujján ott állt kihímezve egy vers, mely így kezdődött: *Madame, je suis tout joyeux*⁶ a szöveg zenekíséretét pedig aranyszállal varrták bele, s mindegyik hangjegyet, mely akkoriban még négyszögletű volt, négy-négy gyöngyszem alkotta. Olvasott arról a teremről, melyet a reimsi kastélyban burgundiai Johanna számára rendeztek be „és ezerháromszázhuszonegy papagájjal ékeskedett, melyek a király címerét viselték, és ötszázhatvanegy pillangóval, melyeknek szárnyain szintén a királyné címerei látszottak, s az egész aranyból volt kimintázva”. Medici Katalinnak volt egy haldokló-ágya, melyet magának csináltatott, és fekete bársonyára félholdakat, napokat hímeztetett. Függönyei damasztból készültek, arany- és ezüstalapra munkált leveles koszorúkkal és füzérekkel, végükön gyöngyös rojttal, s ma az ágy egy teremben áll, melynek ezüstszövetén préselt, fekete bársonyra kivarrrva sorjában a királyné jelmondatai függtek. XIV. Lajosnak

⁶ Asszonyom, nagyon vidám vagyok. (francia)

tizenöt láb magas, aranyhímzésű kariatidjei voltak. Sobieski lengyel király díszágya smyrnai aranybrokátból készült, s a Korán verseit türkizek formálták ki rajta. Lábai remekbe munkált aranyozott ezüsből voltak, zománcos, ékköves érmécskék pazar díszével. A Bécs előtti török táborból zsákmányolta s mennyezetének remegő aranya alatt Mohamed zászlója lengett.

Így aztán egy éven át iparkodott fölhalmozni mindazokat a szemenszedett ritkaságokat, ami szőttest és hímzést csak megtalálhatott, s kecses delhi csalánszöveteket szerzett, melyekre finoman aranyszálú pálmák vannak szöve s bogarak vannak hímezve, szivárványló szárnnal; dácia fátyolszöveteket, melyeket átlátszó voltak miatt Keleten „szőtt levegő”-nek, „folyóvíz”-nek és „esti harmat”-nak neveznek; furcsa alakzatú jávai szöveteket, nemesen kimunkált, sárga kínai függönyöket; cserszínű atlaszba vagy világoskék bársonyba kötött könyveket, melyekbe liliomokat, madarakat, bálványokat préseltek; Magyarországon készült varrott csipkéket; szicíliai brokátokat és merev spanyol bársonyokat, aranypénzekkel díszített grúz munkákat és japáni fakuzákat, melyek zöldes aranyukkal és csodás tollazatú madaraikkal pompáznak.

Különös szenvedéllyel viseltetett a templomi ruhák iránt is, mint minden iránt, ami összefüggésben van az egyház szertartásával. A hosszú cédrusfa szekrényekben, melyek palotája nyugati részén sorakoztak, sok ritka és szép példányát gyűjtötte össze Krisztus Menyasszonya ruháiból, kinek bíort, drágaköveket, finom gyolcsot kell hordania, hogy elrejtse a sápadt, tépett testet, melyet az áhított szenvedés gyötört el és a maga vállalta kín sebzett meg. Karmazsinselyemből és aranyhímes damasztból volt egy karinge, mely hatlevelű mintáit ismételte, fölöttük pedig minden oldalon gyöngyökből kivarrva a jelképes fenyőtoboz állott. Az aranyhímzéseket kockákra osztották, ezeken a Szent Szűz életéből való jelenetek foglaltak helyet, s a csuklya színes selymén a Szent Szűz koronázását ábrázolták. Ez tizenötödik századbéli talján munka volt. Másik karinge zöld bársonyból készült, telis-tele hímezve szív alakú acanthuslevelekkel, melyekből ezüstsálakból és színes kristályokból kiformált, hosszú szárú fehér virágok nyíltak. A karing csatján aranyköves dombormű emelkedett, egy szeráffő. Az aranyhímzést beleszőtt piros és arany selyemvirágok hintették tele, s számos szent és vértanú, köztük Szent Sebestyén érme csillagozta. Voltak miseruhái is, ámbraszín selyemből és kék selyemből és aranybrokátból és sárga selyemdamasztból és aranyszövetből Krisztus kínszenvedésének jeleneteivel ékesítve, oroszánokkal, pávakkal és más jelképekkel hímezve; fehér atlaszból, rózsálló selyemdamasztból való dalmatikái, tulipánokkal, delfinekkal és liliomokkal díszítve; oltárterítői, karmazsinbársonyból és kék vászonból; sok-sok misekendője, kehelyborítója és törülközője. Azokban a titokzatos szertartásokban, melyekhez ezeket a tárgyakat használták, volt valami, ami fölpezsdítette képzeletét.

Mert ezek a kincsek és minden, amit összegyűjtött gyönyörű házában, számára a feledés eszközei voltak, fogások és általuk egy-egy idényre megszabadulhatott a félelemtől, mely időnként oly nagy volt, hogy nem bírta elviselni. Magányos zárt szobájában, hol annyit volt gyermekkorában, a falra tulajdon kezével akasztotta fel a szörnyű arcképet, melynek változó vonásai megmutatták neki élete igazi lezüllesztését, eléje pedig függönyül a bíbor-arany leplet tette. Hetekig nem ment ide, feledni akarta az undok festményt, visszakapni könnyű szívét, csodás vidámságát, az élet iránt való szenvedélyes érdeklődését. Aztán egy éjszaka egyszerre csak kiosont a szobából, lement a Blue Gate Fields körüli borzalmas terekre, és itt ténfergett nap nap után, míg el nem űzte innen valami. Visszajövet szembeült a képpel, gyakran undorodva a festménytől és önmagától, de néha az egyéni kérkedés büszkesége töltötte el, mely félig-meddig a bűn varázsa, és titkolt gyönyörrel mosolygott a torz árnyon, hogy hordania kell azt a terhet, melyet tulajdonképpen öneki kellene hordania.

Pár év múlva már nem bírta ki, hogy oly sokáig távol legyen Angolországtól, s nem ment többé abba a villába, melyet Trouville-ben Lord Henryvel együtt bérelt, valamint abba a kis fehér falú algíri házba sem, hol nemegyszer töltötték a telet. Tűrhetetlennek érezte, hogy távol legyen attól a képtől, mely oly nagy szerepet játszik életében, és attól is félt, hogy valaki távollétében behatol a szobába, noha az ajtajára finom zárú vasrudakat erősítettett.

Nagyon jól tudta, hogy a kép az idegennek semmit sem árulna el. Igaz, hogy a festmény az undok és förtelmes arc alatt is megtartotta a hozzá való jellegzetes hasonlatosságot, de mit sejtethnének mindebből? Kinevetné azt, aki gúnyolni próbálná ezért. Végre nem ő festette. Mi köze hozzá, hogy ilyen aljas és gyalázatos a képem? Ha elmondaná az embereknek, talán el sem hinnék.

De azért félt. Gyakran, hogy lenn volt nottinghamshire-i nagy palotájában, és vendégül látta az előkelő fiatalembereket, kedves cimboráit, s elkápráztatta a grófságot életmódja henye fényűzésével és buja pompájával, egyszerre faképnél hagyta vendégeit és rohant vissza a városba megnézni, nem törték-e föl az ajtaját s ott van-e még a kép. Ennek a pusztá gondolatára a hideg borzongatta. Akkor bizonyára megtudná a világ az ő titkát. Lehet, hogy máris gyanút fogtak.

Mert bár sokakat elbűvölt, mégis akadtak olyanok egyre többen, kik elhúzódtak tőle. Majdnem kigolyózták a West End Klubból, melynek tagságára, születése és társadalmi állása folytán, teljes jogot tarthatott, és arról is beszéltek, hogy egy alkalommal, mikor egyik barátja bevezette őt a Churchill Klub dohányzószobájába, Berwick herceg s néhány más úr tüntetően fölkeltek és eltávoztak. Hogy elmúlt huszonöt éves, különös történeteket beszéltek róla. Azt rebesgették, hogy látták verekedni idegen matrózokkal a Whitechapel távoli zugában, egy ronda csapszékben, hogy tolvajokkal, pénzhamisítókcal cimborált, hogy ismeri titkos üzelmeiket. Mindenkinek szemet szúrtak különös eltűnései, és mikor ismét megjelent a társaságban, a férfiak összesúgtak egy sarokban, vagy mosolyogva mentek el mellette, vagy hideg, fürkész tekintettel nézték végig, mintha már elhatározták volna, hogy leleplezik titkát.

Ezeket a kihívásokat, szántsándékos sértéseket természetesen nem vette észre, és nyílt, kedves természete, bájos fiús mosolya, csodálatos ifjúságának végtelen varázsa, mely úgy látszott, sohasem hagyja el őt, a legtöbb ember szemében elegendő felelet volt a rágalmakra, mert a róla keringő híreket rágalmaknak tartották. Mégis feltűnt, hogy azok, kik jó barátságban éltek vele, bizonyos idő múltán kerülni kezdték. Azok a nők, kik vadul imádták őt és érette dacoltak a társadalmi előítélettel, szakítottak a hagyománnyal - elsápadtak a szégyentől és borzalomtól, mikor Dorian Gray belépett a szobába.

De ezek a suttogott, botrányos pletykák sokak előtt csak növelték furcsa, veszedelmes varázsát. Nagy vagyona bizonyos védelmet biztosított számára. A társadalom, legalábbis a műveltebb társadalom, sohasem hajlandó rosszat hinni azokról, kik gazdagok is, meg kedvesek is. Ösztönösen érzi, hogy a modor fontosabb, mint az erkölcs, és véleménye szerint a legszeplőtlenebb becsület sokkal kevesebbet ér, mint az, ha valakinek jó szakácsa van. Végre is vajmi sovány vigasztalás, hogy az, aki rossz ebéddel és silány vinkóval vendégtelt meg bennünket, a magánéletben tulajdonképpen feddhetetlen jellemű férfiú. Még a fő-fő erények sem kárpótolnak a kihűlt előételekért, amint Lord Henry jegyezte meg egyszer, amikor erről vitáztak, s ennek az álláspontnak védelmére sok mindent föl lehet hozni. Mert a jó társaság szabályai ugyanazok, vagy legalábbis azoknak kellene lenniük, mint a művészet szabályai. Föltétlenül a forma a lényeg. Rendelkeznie kell a szertartás s a szertartás valóságosságának méltóságával, és egyesítenie kell magában a regényes színmű nem őszinte jellemét azzal az ötletességgel és bájosággal, mely ezeket a darabokat kedvessé teszi. Hát olyan rettenetes az, ha valaki nem őszinte? Korántsem hiszem. Ez pusztán csak módszer, mellyel megsokszorozzuk egyéniségünket.

Ez volt mindenesetre Dorian Gray véleménye. Ő csodálkozni szokott azoknak a sekélyes lélektanán, kik az Én-t egyszerű, állandó, megbízható és egységes mivoltú dolog gyanánt fogják föl. Számára az ember miriád életű és miriád érzésű lény volt, összetett, sokformájú teremtmény, ki magában hordozta a gondolat és szenvedély furcsa hagyatékát, s magát a testét is megfertőzték az elhunytak szörnyű nyavalyái. Szeretett ögyelegni vidéki háza rozoga s hideg képcsarnokában és nézegetni azoknak különböző képeit, akiknek vére ott csörgedezett ereiben. Itt volt Fülöp Herbert, kit Francis Osborne *Emlékiratok Erzsébet királyné és János király uralkodása idejéből* című művében úgy ír le, mint akit „az egész udvar bálványozott csinos arca miatt, mely azonban nem sokáig maradt hű hozzá”. Vajon ennek a fiatal Herbertnek életét élte-e néha? Vajon testről testre öröklődött-e néhány különös, mérges csíra, míg vére az övébe ért el? Vajon ez az összeroskadt szépség homályos érzése kapatta-e őt arra Basil Hallward műtermében, hogy hirtelen és majdnem minden ok nélkül elmondja azt az örült kívánságát, mely annyira megváltoztatta életét? Itt aranyhímes vörös zekében, ékköves köpenyben, aranyszélű nyakfodrokkal és kezelővel, lábát ezüsfekete páncélba szorítva Sir Anthony Sherard állott. Mi volt ennek az embernek a hagyatéka? Nápolyi Johanna szeretője bünt és gyalázatot hagyott neki örökbe? Tulajdon tettei pusztán csak álmok voltak, melyeket az elhunyt nem mert megvalósítani. Itt az avított vászonról Lady Elisabeth Devereux mosolyog le, fátyolos főkötőjében, gyöngyös pruszlikjában és nyitott rózsás ruhaujjjaival. Virág volt jobb kezében, baljában pedig fehér és damasztrozásából való zománcos nyakéket tartott. Mellette az asztalon mandolin van és egy alma. Kis, hegyes orrú cipellőjén nagy, zöld díszek láthatók. Dorian Gray ismerte az életét s hogy micsoda furcsa történeteket beszéltek szeretőiről. Van valami őbenne e nő természetéből? Ezek a tojásdad, nehéz pillájú szemek, úgy rémlik, kíváncsian néznek rá. És George Willoughby rizsporos hajával és furcsa szépségtapaszával! Milyen gonoszul néz rá! Arca mord és sötétbarna, s érzéki ajkai mintha a megvetéstől görbülne meg. Finom csipke kezelő hull a sovány, sárga kezekre, melyek gyűrűktől merevülnek. A tizenharmadik század piperkőce volt s ifjúságában Lord Ferrars barátja. És a második Lord Beckenham, a régensherceg pajtása legszilajabb napjaiban, a Mrs. Fitzherberttel való titkos házasság egyik tanúja. Milyen rátarti és csinos volt, gesztenyefürtjeivel és kihívó magatartásával. Micsoda szenvedélyeket hagyott neki örökbe? A világ becstelennek tartotta, ő járt elől a Carlton House tivornyáin. A térdszalagrend csillaga tündöklött mellén. Mellette függött feleségének arcképe, egy sápatag, vékony ajkú hölgy, feketében. Ennek a nőnek a vére is benne csörgedez. Mily furcsának tetszett az egész. És anyja, Lady Hamilton arcával, nedves, borban fürdött ajkaival - Dorian Gray tudta, mit kapott tőle. Tőle kapta szépségét és azt, hogy szeresse mások szépségét. Lenevet rá lenge bacchánsnői ruhájában. Hajában szőlőlevelek. Bíbor csorog abból a serlegből, melyet kezében tart. A festmény hússzíne megadta magát, de szeme még mindig csodásan mély és ragyogása színes. Mintha követné őt, bárhova is megy.

De az irodalomban is vannak őseink, éppúgy, mint saját fajtánkban, s ezek mivoltukban, véralkatukban talán még közelebb esnek és olyan hatást gyakorolnak, melynek teljesen tudatában vagyunk. Voltak idők, mikor Dorian Gray úgy látta, hogy az egész történet csak tulajdon életének leírása, nem amint megelégette a tetteket és körülményeket, hanem amint képzelete megalkotta számára, amint élettörténete az agyában és szenvedélyeiben lejátszódott. Érezte, hogy ismerte mindazokat a különös, szörnyű alakokat, kik átvonultak a világ színpadán s a bünt oly csodássá, a gonoszságot oly kéjes csiklandóvá varázsták. Úgy tetszett neki, hogy az ő életük valami titokzatos módon az ő élete volt.

Annak a csodálatos regénynek a hőse, mely annyira befolyásolta életét, maga is ismerte ezt a furcsa ábrándot. A hetedik fejezetben elmeséli, mint koszorúzta magát babérrel, nehogy a villám beléüssön, és mint ült Tiberiusként Capri-szigeti kertjében Elephas gyalázatos könyveit olvasgatva, míg körötte törpék és pávák begyeskedtek s a fuvalás a tömjéntartó ló-

gázóját gúnyolta; és Caligulaként mint tivornyázott zöld inges lovászokkal és mint vacsorázott elefántcsont vályúból a lóval, melynek homlokkötője ékkövekkel volt kirakva; és Domitianusként mint bolyongott a márványtükörrel ékes folyosón, rémült szemmel keresve a tükörben a tör visszfényét, mely majd véget vet életének, betegen attól az *ennui*-tól,⁷ attól a *taedium vitae*-től,⁸ mely azokat gyötri, kiktől az élet nem tagad meg semmit; és mint nézte átlátszó smaragdon a cirkusz vörös mészárszékét, s aztán gyöngyös és bíboros hintójában, melyet ezüstpatkós öszvérek húztak, mint haladt át a Pomagránatok Útjától az Aranyházig, és továbbhaladtában mint éltették Néro császárt; és Heliogabalusként mint kendőzte színekkel az arcát, mint pörgette a rokkát, asszonyok között, és mint hozta el a Holdat Karthágóból, hogy titokzatos esküvőn feleségül adja a Naphoz.

Dorian át- meg átolvasta ezt a babonás fejezetet és a nyomában következő két fejezetet, melyben mint különös falszőnyegeken vagy finom művű zománclapokon ábrázolva voltak mindazoknak a rettenetes és szép alakjai, kiket a Bűn, Vér és Csömör szörnyekké vagy örültekké tett: Filippo, Milánó hercege, ki meggyilkolta feleségét és aztán ajkait skarlát méreggel festette, hogy szeretője halált szívjon a hullából, ha majd szeretgeti; Pietro Barbi, a velencei, aki II. Pálként ismeretes, ki hiúságában a Formosus címet akarta fölvenni, és tiarája, melyet kétszázezer forintra becsültek, rettenetes bűn árán kelt el; Gian Maria Visconti, ki kutyákkal vadászott élő emberekre, mikor pedig meggyilkolták, a holttestét rózsákkal borította egy ringyó, aki szerette őt; Borgia, fehér lován, a mellette lovagoló Testvérgyilkossággal és Perotto vérével mocskolt köpenyével; Pietro Riario, a fiatal firenzei bíboros érsek, IV. Sixtus gyermeke és kedvence, a szép és tobzódó, ki aragóniai Leonórárt fehér és karmazsin selyemsátorban fogadta, melyben csupa nimfa és centaur volt, és egy fiút aranyoztatott meg, hogy a lakomán mint Ganymede vagy Hylas szolgáljon; Ezzelin, kinek mélabúját csak a halál gyógyítja és oly szenvedélyesen szerette a vörös vért, mint mások a vörös rózsát - a Sátán fia, amint nevezték, ki tulajdon apját megcsalta a kockán, mikor vele a lelkére játszott; Giambattista Cibo, ki gúnyból vette föl az Ártatlan nevet is, pedig ereibe három fiú vérért ömlesztette egy zsidó orvos; Sigismondo Malatesta, Isotta szeretője és Rimini ura, kinek képmását mint az Isten és ember ellenségét elégették Rómában, ki Polyssenát asztalkendővel fojtotta meg és smaragdserlegben mérget adott Ginevra d'Estének, s gyalázatos szenvedélye tiszteletére pogány templomot építtetett, hogy keresztények imádkozzanak benne; VI. Károly, ki oly vadul szerette öccse feleségét, hogy egy belpoklos figyelmeztette őt eljövendő örűtségére, s aztán, hogy megbetegedett és összezavarodott, csak a szaracén kártyák csillapították, melyekre a Szerelem, Halál és Téboly képei voltak pingálva; és az acanthusfürtű Grifonetto Baglioni, ki díszes zekéjében, drágaköves fővegében megölte Astorrét, menyasszonyával és apródjával, Simonettóval együtt, s olyan szépséges volt, hogy mikor haldokolva feküdt Perugia sárga piacán, azok, kik gyűlölték, sírásra fakadtak, és Atalanta, ki azelőtt átkozta, megáldotta őt.

Ezekben rettenetes varázs volt. Dorian látta őket éjszaka, nappal pedig összekuszálták gondolatait. A renaissance értett a mérgezés furcsa módjaihoz - megmérgezni valakit sisakkal és égő fáklyával, himzett kesztyűvel, ékköves legyezővel, aranyozott pomádésszelencével és ámbrálánccal. Dorian Grayt egy könyv mérgezte meg. Voltak pillanatok, mikor egyszerűen úgy tekintett a gonoszságra, mint eszközre, mellyel megvalósíthatja a szépségről való ábrándját.

⁷ Unalom. (francia)

⁸ Életundor. (latin)

TIZENKETTEDIK FEJEZET

November kilencedike volt, egy nappal harmincnyolcadik születésnapja előtt, amint később gyakran eszébe jutott.

Tizenegy óra tájt ment haza Lord Henrytől, akinél vacsorált, nehéz bundájába burkolózva, mert hideg volt. A Grosvenor Square és a South Audley Street sarkán egy ember haladt mellette a ködben, nagyon sietett, szürke köpönyege gallérját feltűrve. Útitáskát vitt kezében; Dorian fölismerte őt. Basil Hallward volt. Valami furcsa félelemérzés vett rajta erőt, melyről magának se tudott számot adni. Nem árulta el, hogy fölismerte, s gyorsan ment tovább, hazafelé.

De Hallward meglátta őt. Dorian hallotta, amint előbb megáll a járdán, aztán utánaiparkodik. Pár pillanat múlva keze megérintette karját.

- Dorian! Micsoda pokoli szerencsém van! Kilencig vártam rád a könyvtárban. Végre megszántam fáradt inasodat, s mikor kiengedett, aludni küldtem. Párizsba utazom az éjjeli vonattal, s előbb okvetlen látni akartalak. Amint elmentél mellettem, mindjárt észrevettelek téged, helyesebben a bundádat. De nem voltam egészen bizonyos. Te nem ismertél meg engem?

- Ebben a ködben, édes Basil? Hiszen még a Grosvenor Square-t sem ismerem meg. A házam, azt hiszem, errefelé van, de erre se mernék megesküdni. Sajnálom, hogy elutazol, hiszen már ezer éve nem láttalak. De remélem, nemsokára visszajössz.

- Nem: most hat hónapig nem jövök vissza Angliába. Műtermet bérelek Párizsban, és bezárkózom, míg be nem fejezem azt a nagy festményt, melyet tervezek. De nem magamról akartam beszélni. Itt vagyunk a kapudnál. Engedj be egy percre. Valamit mondani akarok neked.

- Roppant örülök. De nem késel le a vonatról? - mondta Dorian Gray unottan, és fölment a lépcsőn s kapukulcsával kinyitotta a kaput.

A lámpafény áttört a ködön s Hallward megnézte zsebóráját.

- Rengeteg időm van - válaszolt. - A vonat tizenkettő tizenötökor indul, most pedig csak tizenegy. Őszintén szólva a klubba mentem teértem, mikor találkoztunk. Amint látod, csomagokkal nem kell vesződnöm, a nehezebb poggyászt már elküldtettem. Csak ez a kézitáska van nálam, s tizenkét perc alatt könnyen kiérek a Victoria állomásra.

Dorian ránézett és elmosolyodott.

- Így utazik a híres festő! Egy kézitáska meg egy köpönyeg! Jöjj be, mert a köd beszűrődik a házba. És kérlek, ne beszélj komoly dolgokról. Manapság semmi sem komoly. Legalább semminek sem kellene annak lenni.

Hallward csóválta fejét, mikor bement és követte Dorian a könyvtárba. Itt hasábfák parazsa ragyogott a nagy, nyitott kandallóban. Lámpák égtek, s a kis asztalkán nyitott németalföldi pálinkásszekrényke állott, néhány szódásüveg, pár nagy metszett üvegphár.

- Láthatod, hogy inasod kedvesen fogadott, Dorian. Mindennel ellátott, amire szükségem volt, még a te pompás aranyvégű cigarettáiddal is. Nagyon vendégszerető ember. Sokkal jobban szeretem, mint az előbbit, a franciát. Igaz, mi lett a franciáddal?

Dorian vállat vont.

- Úgy hiszem, elvette Lady Radley szobalányát, Párizsba költözött vele és angol szabó lett. Az angolmánia, azt hallom, ott nagyon divatos. Milyen bolondok ezek a franciák. Azért, kérlek, nem volt rossz inas. Sohasem szerettem őt, de semmi rosszat nem mondhatok róla. Az ember gyakran egészen lehetetlen dolgokat kíván. Nagyon ragaszkodott hozzám, és elszomorodott, mikor megvált tőlem. Akarsz pálinkát és szódát? Vagy inkább rajnai bort szódával? Az bizonyára a másik szobában van.

- Köszönöm, semmit sem kérek már - mondta a festő levéve sapkáját, köpönyegét, s a kézitáskára dobta, melyet a sarokba tett. - Most pedig, édes öregem, komolyan kell beszélnem veled. Kérlek, ne ráncold a homlokod. Ezzel csak megnehezítetted a dolgom.

- Miről van szó? - kiáltott Dorian türelmetlenül, s a kerevetre dobta magát. - Remélem, nem rólam. Ma este unom önmagamat. Szeretnék másvalaki lenni.

- De rólad van szó - felelt Hallward, komoly mély hangján -, és ezt el kell mondanom neked. Csak félórára veszek igénybe.

Dorian sóhajtott s cigarettára gyújtott.

- Félórára - mormogta.

- Nem sokat kérek tőled, Dorian, és saját érdekedben beszélek. Fontosnak tartom, hogy megtudd: Londonban rólad szörnyű dolgokat beszélnek.

- Hallani sem akarok róluk. A mások botrányait szeretem, de a saját botrányaim nem érdekelnek. Nincs meg bennük az újdonság varázsa.

- De azért kell hogy érdekeljenek, Dorian. Minden úriembert érdekli a jó híre. Nem tűrheted, hogy az emberek úgy beszéljenek rólad, mint holmi hitvány, züllött fráterről. Tudom, hogy rangod van és vagyoned van és a többi. De rang és vagyon még nem minden. Természetesen egy árva szót sem hiszek ezekből a hírekből. Legalábbis nem bírok bennük hinni, ha látlak téged. A bűn az olyasmi, ami ráíródik az ember arcára. Néha beszélnek titkos bűnökről. Hát ilyesmi nincsen. Ha egy nyomorult embernek bűne van, az megmutatkozik szája vonalán, szemhéja hajlásán, még a keze formáján is. Valaki - nem akarom megnevezni, de te ismered őt - tavaly fölkeresett, hogy fesse le. Sohasem láttam azelőtt, és semmit sem hallottam róla addig, bár azóta sok mindent megtudtam. Nagyon nagy összeget kínált. Nem fogadtam le. Volt valami az ujjai alakjában, amit utáltam. Most már tudom, hogy egészen igazam volt abban, amit képzeltem felőle. Szörnyűséges életet él. De te, Dorian, a tiszta, ragyogó, ártatlan arcoddal és csodálatos, zavartalan ifjúságoddal - nem, semmi rosszat sem hiszek el felőled. Holott nagyon ritkán látlak, te sohase jössz hozzám a műterembe, s mikor távol vagy és fülemben suttozják ezeket a förtelmes dolgokat, zavarba jövök. Miért megy ki a klub szobájából oly férfi, mint Berwick herceg, mikor te belépsz, Dorian? Miért nem járnak hozzád londoni előkelő barátaid s miért nem hívnak magukhoz? Te jó barátja voltál Staveley lordnak. Múlt héten együtt vacsoráztam vele. Szóba került a neved, mert épp akkor adtad kölcsön a miniature-jeid a dudleyi kiállításra. Staveley elbiggyesztette száját, és azt mondta, hogy jó ízlésed van, de olyan ember vagy, kivel úrileánynak nem szabad érintkeznie és tisztességes asszonynak nem szabad leülnie egy szobában. Figyelmeztettem, hogy barátod vagyok, és megkérdeztem, hogy érti ezt. Erre aztán beszélt. Nyíltan beszélt mindenki előtt. Rettenetes volt! Miért oly végzetes a barátságod a fiatalemberekre? Az a szerencsétlen ifjú, az a testőr öngyilkos lett. Testi-lelki barátok voltak. Ott van Sir Henry Ashton, ki bemocskolta nevét, aztán el kellett hagynia Angolországot. Mindennapos cimborák voltak. És Adrian Singleton, ki oly iszonyú véget ért? És Lord Kent egyetlen fia, ki úgy tönkrejutott? Tegnap találkoztam az apjával a St. James's Streeten. Egészen összetört a szégyentől és bánattól. És az ifjú Perth herceg? Micsoda életet él mostan? Melyik úriember érintkezik vele?

- Ugyan, Basil, olyan dolgokról beszélsz, melyekhez semmit sem értesz - mondta Dorian Gray ajkát harapdálva, végtelen megvetéssel hangjában. - Azt kérdezed, miért megy ki Berwick a szobából, ha én belépek. Azért, mert én mindent tudok az életéről, s nem azért, mert ő valamit is tud az én életemről. Olyan vérrel, mint amilyen ereiben csörgedezik, hogy lehetne mocsoktalan a neve? Henry Asthonról kérdezősködsz és a fiatal Perthről? Hát én tanítottam bűnre az egyiket, a másikat pedig a tivornyázásra? Ha Kent buta fia az utcáról szedi föl feleségét, mit tehetek én róla? Ha Adrián Singleton a barátja nevét írja a váltóra, én vigyázok rá? Tudom, hogy pletykálnak az emberek Angliában. A középosztály hatalmas ebédlőasztalánál erkölcsi előítéleteit szellőzteti és arról suttog, milyen erkölcstelennek tartja azokat, kik különbek nálánál, csak azért, hogy azt a látszatot keltse, s elhencegje, hogy ő is az előkelő társasághoz tartozik és bizalmas viszonyban van azokkal, kiket lepocskondiáz. Ha valaki úr és nem ostoba, az ebben az országban már elegendő, hogy mindenki kígyót-békát kiáltson rá. És micsoda életet élnek azok az emberek, kik erkölcsöt hazudnak! Édes öregem, ne feledd, hogy a képmutatás ősi hazájában vagyunk.

- Dorian - kiáltott Hallward -, nem erről van szó! Tudom, hogy Anglia milyen rossz és az angol társaság milyen gonosz. Épp ezért szeretnélek jónak látni téged. Jogunk ítéletet mondani egy emberről, annak a hatásnak alapján, melyet barátaira tesz. Barátaid teljesen érzéketlenek becsület, jóság, tisztaság iránt. Te őrzöngő kéjhajhászokká tetted őket. Mind mélységes mélyre süllyedtek. Te juttattad őket oda. Igen: te juttattad őket oda, és meg te tudsz mosolyogni, mostan is mosolyogsz. És van ennél borzalmasabb is. Tudom, hogy te meg Henry jó barátok vagytok. Hát már csak ezért sem lett volna szabad megengedned, hogy a húga nevét mindenki bemocskolja.

- Bocsáss meg, Basil. Nagyon messzire még.

- Beszélnem kell, neked pedig meg kell hallgatnod. És meg is fogsz hallgatni. Mikor összekerültél Lady Gwendolennel, még csak pisszenni sem mertek ellene. Ma pedig van-e Londonban csak egyetlenegy tisztességes asszony, ki végigkorzózna vele a Parkban? Igen, még édesgyermekai sem lakhatnak vele egy földél alatt. Aztán más históriákat is rebesgetnek - azt, hogy látták, amint hajnalban kisurrantál rossz hírű házakból és álruhában London legrendőbb lebujaiba lopóztál. Igaz ez? Igaz lehet? Mikor először hallottam, elnevettem magam. De ha most hallom, összeborzongok. És mi van a vidéki házaddal, s az ottani botrányos hejehujával? Dorian, fogalmad sincs, mit beszélnek rólad. Nem mondom azt, hogy nem tartok neked erkölcsi prédikációt. Emlékszem, Harry egyszer azt mondta, hogy mindenki, aki műkedvelő prédikátorrá válik, mindig ezzel kezdi, ezt hajtogatja és aztán megszegi szavát. Hát igenis, prédikálni akarok neked. Azt akarom, olyan életet élj, hogy a világ tiszteljen, a neved tiszta, a becsületed szeplőtlen legyen. Azt akarom, rázd le nyakadról azt a szörnyű népséget, mellyel most együtt vagy. Ne vonogasd úgy a vállad. Ne játszd a közönyöst. Csodálatosan tudsz hatni. Hass tehát jó irányban, ne rossz irányban. Azt mondják, mindenkit elrontasz, kivel barátkozol, s mihelyt belépsz egy házba, ott azonnal gyalázatosság történik. Nem tudom, így van-e vagy sem. Hogy is tudnám? De azt beszélik rólad. Olyan dolgokat közöltek velem, melyekben lehetetlen kétkednem. Lord Gloucester egyik legjobb barátom volt Oxfordban. Levelet mutatott, melyet felesége írt neki, mikor mentone-i villájában halálos ágyán feküdt, egyedül. Neved lépten-nyomon felbukkant ebben a vallomásban, melynél rettenetesebbet nem olvastam. Azt mondtam neki, hogy lehetetlenség - hogy nagyon jól ismerlek, és képtelen vagy ilyesmire. De ismerlek-e? Hátha nem is ismerlek téged? Mielőtt erre felelnék, látnom kell a lelked.

- Látnod kell a lelkem? - hebegte Dorian Gray, s felkelt a kerevetről, és majdnem elfehéredett a félelemtől.

- Igen - felelte Hallward komolyan, hangjában valami mély zengésű szomorúsággal -, látnom kell a lelked. De ezt csak Isten láthatja.

A fiatalember ajkáról keserű, gúnyos nevetés fakadt föl.

- Majd te is látod, ma éjszaka! - kiáltott, fölkapva egy lámpát az asztalról. - Jöjj: ez a te műved. Miért ne néznéd meg? Aztán mindent elmondhatsz a világnak, ha kedved tartja. De senki sem hisz neked. Ha pedig elhinnék, annál jobban szeretnének engem. Én jobban ismerem ezt a kort, mint te, bármennyit is karattyolsz róla. Jöjj, majd elmondom az egészet. Te eleget beszéltél már romlottságról. Most lásd szemtől szembe.

Örült hetykeség volt minden szavában, melyet kimondott. Lábával gyerekesen, féktelenül toporzékolt a padlón, amint szokott. Borzalmas örömet érzett a gondolatra, hogy valaki más is megtudja titkát, s arra az emberre, ki arcképét festette, s oka volt szégyenének, egész életében ránehezedik majd förtelmes emlékezete annak, amit művelt.

- Igen - folytatta, közeledve hozzá, keményen belenézve meredt szemébe -, majd megmutatom neked a lelkem. Majd meglátod azt, amiről azt hiszed, hogy csak Isten láthatja.

Hallward visszatorpant.

- Ez istenkáromlás, Dorian - kiáltotta. - Ne mondj ilyent. Ez iszonytató, és nincs semmi értelme.

- Azt hiszed? - és újra nevetett.

- Tudom. Amit ma este mondtam neked, azt a te érdekedben mondtam. Hiszen tudod, mindig jó barátod voltam.

- Ne éj hozzám. Fejezd be, amit mondani akarsz.

A festő arcán a fájdalom torz vonaglása cikázott át. Pillanatig várt, és heves szánalomérzés ragadta meg. Végre is mi joga van beletekinteni Dorian életébe? Ha csak tizedrészét is elkövette annak, amiről suttognak, mennyire szenvedhetett! Basil most kiegyenesedett, a kandallóhoz ment, és megállapodott itt, nézte a lángoló hasábfákat, dérszerű hamujukat, a lihegő tűzmagjukat.

- Várlak, Basil - szólt a fiatalember, kemény, tiszta hangon.

Basil megfordult.

- Ezt akarom mondani neked - kiáltott. - Felelned kell azokra a rettenetes vádakra, melyeket felhoznak ellened. Ha azt mondd, hogy elejétől végig szemenszedett hazugságok, hiszek neked. Cáfold meg, Dorian, cáfold meg! Hát nem látod, mit szenvedek? Jaj, istenem, ne mondd, hogy rossz vagy, hogy romlott vagy, hogy gyalázatos vagy!

Dorian Gray mosolygott. Ajkát megvetőleg biggyesztette el.

- Jöjj fel, Basil - szólt nyugodtan. - Naplót írok az életemről minden áldott nap, és sohasem hozom ki a szobából, melyben írtam. Ha feljössz velem, megmutatom.

- Veled megyek, Dorian, ha akarod. A vonatamat úgyis lekéstem. Sebaj. Majd holnap utazom. De ne kívánd, hogy ma éjjel valamit is elolvassak. Csak nyílt feleletet akarok a kérdésekre.

- Ezt is megkapod ott fönn. Itt nem adhatom meg. Nem kell sokat olvasnod.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Kiment a szobából, és fölfelé indult a lépcsőn, Basil Hallward pedig a sarkában. Csöndesen lépkedtek, amint éjjel ösztönösen nem verünk zajt. A lámpa babonás árnyakat vetett a falra és lépcsőre. Rebbenő szél zörgette az ablaktáblákat.

Mikor a lépcső legfelső pihenőjére értek, Dorian a lámpát a földre tette, kivette kulcsát és megforgatta a zárban.

- Hát meg akarod tudni, Basil? - kérdezte halk hangon.

- Meg.

- Örülök - felelte mosolyogva. Aztán kissé nyersen tette hozzá. - Te vagy a világon az egyetlen ember, kinek mindent joga van tudni rólam. Sokkal több közöd van az életemhez, mint magad is sejtet - fölemelte a lámpát, ajtót nyitott s bement. Hideg léghuzam fűjt, s a lámpa pillanatra piszkos-narancsos lánggal lobogott fel. Összeborzongott.

- Csukd be magad mögött az ajtót - suttogta, és a lámpát az asztalra tette.

Hallward döbrent arccal nézett körül. A szobán látszott, hogy évek óta nem laktak benne. Egy avított flamand faliszőnyeg, egy elfüggönyözött kép, egy ódon olasz *cassone* - mindössze ez volt benne s egy szék, és egy asztal. Mikor Dorian Gray meggyújtott egy félig elégett gyertyát, mely a kandalló párkányán állott, Basil látta, hogy az egész szoba tele van porral és a faliszőnyeg lyukas. Egér surrant a faburkolat mögé. A penész nyirkos illata terjengett.

- Hát azt gondolod, Basil, hogy csak Isten látja a lelkünket? Húzd el azt a függönyt, és nyomban látod majd az én lelkemet.

A hang, mely beszélt, hideg volt, kegyetlen.

- Megörültél, Dorian, vagy ugratsz? - szólt Hallward, homlokát ráncolva.

- Nem akarod? Akkor magam teszem meg - mondta a fiatalember; s a függönyt letépte rúdjáról és földre dobta.

A borzalom kiáltása harsant a festő ajkáról, amint a lámpa világításában megpillantotta a vásznon a förtelmes arcot, mely reávigyorgott. Volt valami a kifejezésében, ami undorral és iszonyattal töltötte el. Szent isten! Dorian Gray tulajdon arcát látta! A borzalom, az ismeretlen borzalom még nem tarolta le teljesen csodálatos szépségét. Még mindig maradt valami arany a gyérülő hajon s valami skarlát az érzéki szájon. A vizes szem megtartott valamit kedves kékségéből, a nemes ívek még nem tűntek el teljesen a metszett orrcimpákról és a rajzos nyakról. Igen, maga Dorian Gray volt. De ki festette ezt? Basilnek úgy tetszett, hogy felismerte saját ecsetvonását, s a keretet is maga tervezte. A gondolat szörnyűséges volt, és félni kezdett. Megragadta az égő gyertyát, a festmény felé emelte. Bal oldali sarkában volt tulajdon neve, világos bíborral, nagy betűkkel pingálta oda.

Ocsmány paródia volt, hitvány, nyomorult karikatúra. Nem, ezt ő nem festette soha. De azért mégis saját festménye volt. Ezt tudta, és úgy érezte, mintha tüzes vére egyszerre merev jéggé dermedne. Az ő saját festménye? Mit jelent ez? Miért változott meg? Megfordult és egy beteg ember szemével tekintett Dorian Grayre. Szája rángott, és kiszáradt nyelve egyetlen tagolt szót sem tudott kihozni. Tenyerével végigsimította homlokát. Nedves volt a ragadós izzadságtól.

A fiatalember a kandalló széléhez támaszkodva figyelte őt, azzal a furcsa kifejezéssel, mely azoknak arcán tetszik fel, kik a színpadon ágáló nagy színészt figyelik mély érdeklődéssel.

Nem volt ebben semmi igaz bánat, sem igazi öröm. Pusztán a néző szenvedélye volt benne s szemében talán a diadal egy villanása. Gomblyukából kivette a virágot és szagolgatta, vagy legalábbis úgy tett.

- Mit jelent ez? - kiáltotta végül Hallward. Tulajdon hangja élesen, különösen sikoltott fülébe.

- Évekkel ezelőtt, mikor gyermek voltam - szólt Dorian Gray szétmorzsolva a virágot kezében -, találkoztál velem, hízelegtél nekem, és megtanítottál arra, hogy hiú legyek a szépségemre. Egy napon bemutatnál egy barátodnak, ki megmagyarázta nekem, milyen csodás a fiatalság, és te festettél rólam egy képet, mely megértette velem, milyen csodás a szépség. Egy örült pillanatban - ma sem tudom, hogy bánjam-e, vagy sem - egy kívánságomat mondtam ki, te talán másnak neveznéd...

- Emlékszem rá! Jaj, milyen jól emlékszem! Nem! Ez lehetetlenség. A szoba nedves. Megpenészedett a vászon. Azokban a festékekben, melyeket használtam, van valami átkozott ásványi mérge. Mondom, hogy ez lehetetlenség.

- Ugyan, mi lehetetlenség? - mormogta a fiatalember, s az ablakhoz ment, homlokát pedig a hideg, ködtől izzadt ablaküveghez nyomta.

- Azt mondtad, hogy megsemmisítetted a képet.

- Nem mondtam igazat. A kép semmisített meg engem.

- Nem hiszem el, hogy ez az én festményem.

- Hát nem ismered meg benne az ideálokat? - kérdezte Dorian keserűen.

- Az én ideálokat, hiszen így nevezted...

- Így nevezted te.

- Nem volt ebben semmi rossz, semmi gyalázatos. Olyan ideál voltál nekem, amilyent sohasem találok többé. Ez pedig egy szatír arca.

- Ez a lelkem arca.

- Jézusom-Krisztusom, micsodát imádtam én. A szeme mint egy ördögé.

- Mindnyájan magunkban hordozzuk az Eget és a Poklot, Basil - mondta Dorian vad, kétségbeesett mozdulattal.

Hallward ismét a képhez fordult és rámeredt.

- Istenem - kiáltott -, ha ez igaz, és te ezt csináltad az életedből, igen, akkor gonoszabb vagy, mint ahogy elképzelnek azok, kik ellened beszélnek!

Újra a képhez emelte a gyertyát és vizsgálta. A felületéhez, úgy tetszett, nem is nyúltak, úgy maradt, amint hagyta. Nyilván a belsejéből jön az undokság és borzalom. Belső élete valahogy furcsán megelevenült, s a bűn leprája lassanként megette az egész festményt. Rothadó hullá a vizes sírban nem olyan félelmetes.

Basil keze reszketett, s a gyertya kiesett tartójából a padlóra és ott sercegett. Rátaposott, eloltotta. Aztán belevetette magát a rozoga székbe, mely az asztalnál állott, s arcát tenyerébe temette.

- Jaj istenem, Dorian, micsoda lecke! Micsoda borzalmas lecke!

Nem kapott választ, csak azt hallotta, hogy a fiatalember zokog az ablaknál.

- Imádkozz, Dorian, imádkozz - suttogta Basil. - Mire is tanítottak bennünket gyermekkorunkban? „Ne vigy minket a kísértésbe. Bocsásd meg a mi bűneinket. És szabadíts meg a gonosztól.” Mondjuk együtt. A hiúságod imáját meghallgatták. A bűnbánatod imáját is meghallgatják

majd. Nagyon imádlak téged. Ezért bűnhődöm. Nagyon imádtad te is önmagadat. Mindketten megbűnhődtünk.

Dorian Gray lassan megfordult, és könnytől ázó szemmel nézett rá.

- Már késő, Basil - hebegte.

- Soha sincs késő, Dorian. Térdepeljünk le, próbáljuk meg, hátha eszünkbe jut egy imádság. Van valahol ilyesforma vers: „Bár bűnöd mint a skarlát, én fehérre mosom, mint a hó.”

- Ezek a szavak nekem semmit sem jelentenek.

- Jaj, ne beszélj így. Elég rosszat tettél életedben. Istenem, nem látod, hogy bandzsít ránk az az átkozott kép?

Dorian Gray rápillantott a festményre, és hirtelen érthetetlen gyűlöletet érzett Basil Hallward iránt, minthogyha a vásznon lévő kép sugalmazná s egyenesen fülébe súgna vigyorgó szájával. Az üzött vadállat örült kétségbeesése támadt benne, és undorodott attól az embertől, ki az asztalnál ült, jobban, mint bárkitől vagy bármitől életében. Vadul körülnézett. Szemben vele, a festett láda tetején, valami csillogott. Tekintete ráesett. Tudta, micsoda az. Kés volt, melyet pár nappal ezelőtt felhozott, hogy elvágjon vele egy kötelet, és elfelejtette visszavinni. Lassan közeledett hozzá, s közben el kellett haladnia Hallward mellett. Mihelyt elhagyta őt és mögötte volt, kezébe kapta a kést és megfordult. Hallward megrezzent székében, mintha föl akarna kelni. Dorian rávetette magát, és beledöfte a kést a nagy ütőerébe, mely a fül mögött van, Basil fejét az asztalra szorította s többször beleszúrta.

Fojtott sóhajt hallott, annak az embernek iszonytató hangját, ki tulajdon vérében fulladt meg. Kiterjesztett karjai három ízben fölrémlettek, és kezei, a merev ujjakkal, furcsán hadonásztak a levegőben. Dorian még kétszer belédöfött, de Basil nem mozdult többé. Valami csöpögni kezdett a padlóra. Dorian várt kicsit, még mindig lefelé nyomva a fejét. Aztán a kést az asztalra dobta és hallgatózott.

Semmi egyebet nem hallott, csak azt, hogy csöpögött-csöpögött valami a foszladozó szőnyegre. Kinyitotta az ajtót, s a lépcső pihenőjére lépett ki. A ház teljesen nyugodt volt. Senki se volt ébren. Pár pillanatig itt álldogált a karfára hajolva, bámulva lefelé a sötétség mozgó kútjába. Aztán kivette a kulcsot, visszament a szobába és bezárkózott. Az a valami még mindig ott ült a széken, s lehajtott fejjel, púpos háttal, babonás karokkal nyújtózott az asztalon. Ha nincs tarkóján a vörös, tépett seb és az asztalon a lassan lecsüngő fekete, alvadt tócsa, azt hihette volna, hogy csak alszik az illető.

Milyen gyorsan történt az egész! Dorian csodálatosan nyugodtnak érezte magát, az ajtóhoz közeledett, kinyitotta, és az erkélyre lépett. A szél szétfújta a ködöt, s az ég hasonlított egy óriási pávafarokhoz, melyen millió és millió aranyszem ragyog. Letekintett és látta a rendőrt, ki föl s alá járkál csöndes házak kapujában, fölvillant lámpájának hosszú sugara. Egy kóbor bérkocsi vörös foltja fölragyogott egy sarkon, majd eltűnt. Egy lobogó kendős nő lassan botorkált a rácsok mellett, s amint ment, tántorgott, olykor-olykor megállapodott, visszapillantott. Egyszerre dalolni kezdett, rekedt hangon. A rendőr odament hozzá, és mondott neki valamit. Erre a nő nevetett s elkotródott. Éles szélroham fújt a téren. Gázlángok libegtek, elkékeltek, s leveletlen fák ide-oda rázták fekete vaságaikat. Dorian összeborzongott, visszament a szobába, bezárta az ablakot.

Majd az ajtóhoz ért, megfordította benne a kulcsot és kinyitotta. Még csak rá sem nézett a meggyilkolt emberre. Érezte, hogy az egész eset nyitja az, hogy a helyzetet nem szabad elképzelnie. Barátja, ki azt a végzetes képet festette, mely okozója élete minden csapásának, nincs többé az élők sorában. Elég ennyi.

Azután eszébe ötlött a lámpa. Különös mór munka volt, fénytelen ezüstből, rajta pedig égetett acél arabeszkok, csiszolatlan türkizekkel kirakva. Lehet, hogy inasának majd hiányzik és kérdezősködik. Pillanatig tétovázott, majd megfordult, és levette az asztalról. Most okvetlenül látnia kellett a halottat. Milyen csöndes volt! Milyen borzalmas fehéreknek látszottak hosszú kezei! Akár egy szörnyű viaszbab.

Bezárta maga után az ajtót, s lassan lefelé indult. A falépcső recsegett, mintha fájdalmában nyöszörögne. Sokszor megállapodott, várakozott. Nem: minden csöndes volt. Csak tulajdon lépteinek zaja.

Mikor könyvtárába ért, megpillantotta a kistáskát és egy sarokban a köpönyeget. Ezeket valahova el kell rejteni. Kinyitott egy faburkolatba beépített titkos ruhásszekrényt, melyben saját fura álruháit tartotta, és beletette ezeket a holmikat. Aztán könnyen elégeti őket. Majd kivette zsebóráját. Húsz perc múlva kettő.

Leült, gondolkozni kezdett. Minden évben - majdnem minden hónapban - akasztófára kerülnek emberek, azért, amit ő most elkövetett. A gyilkosság örülete lengett a levegőben. Valami vörös csillag nagyon közel jött a földhöz... De micsoda bizonyíték van ellene? Basil Hallward tizenegy órakor ment el ebből a házból. Senki sem látta visszajönni. A legtöbb inas Selby Royalban van. Az ő inasa alszik... Párizs! Igen. Basil Párizsba utazott, mégpedig az éjféli vonattal, amint akarta. Olyan külön, visszavonult életet élt, hogy hónapok telnek belé, míg gyanú ébred. Hónapok! Addig mindent meg lehet semmisíteni.

Most egy gondolat nyilallt át agyán. Fölvette bundáját, kalapját és kiment az előcsarnokba. Itt várakozott, hallgatta a tér kövezetén a rendőr nehéz, lassú lépéseit, s nézte, amint kézilámpájának fénye visszatükröződik az ablakon. Várt, visszatartotta lélegzetét.

Pár pillanat múlva félretolta a reteszt és kiosont, halkán bezárta maga mögött a kaput. Aztán csöngetett. Öt perc múlva megjelent inasa, félig felöltözve, igen álmosan.

- Bocsásson meg, Francis, hogy fölkeltem - mondta, mikor belépett a kapun. - De itthon felejtettem a kapukulcsom. Hány óra?

- Kettő múlt tíz perccel - felelte az inas órájára nézve és hunyorgott.

- Kettő múlt tíz perccel? Jaj de késő van! Holnap reggel kilenckor keltsen fel. Dolgom van.

- Igenis.

- Keresett valaki ma este?

- Hallward úr, kérem. Itt volt tizenegyig, aztán elment a vasútra.

- Sajnálom, hogy nem találkoztam vele. Üzent valamit?

- Semmit, csak azt, hogy majd ír Párizsból, ha nem találkoznak a klubban.

- Jó, Francis. Ne felejtse fölkelteni reggel kilenckor.

- Kérem.

Az inas papucsában lefelé csoszogott, a lakásába.

Dorian Gray kalapját, bundáját az asztalra dobta, s bement könyvtárába. Negyedóraig föl s alá járkált a szobában, ajkát harapdálva, s töprengve. Aztán az egyik polcról leemelte a lak- és címjegyzéket s lapozni kezdett benne. „Alan Campbell, 152 Hertford Street, Mayfair.” Igen, erre az emberre van szükségem.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Másnap reggel kilenc órakor bement hozzá az inas, egy findzsa csokoládét vitt a tálcán, kinyitotta az ablaktáblákat. Dorian nagyon nyugodtan aludt, a jobb oldalán, egyik kezét az arca elé téve, olyan volt, mint egy diák, ki elfáradt a játékban vagy tanulásban.

Az inasnak kétszer kellett vállon érintenie, míg felébredt, és mikor kinyitotta szemét, halvány mosoly suhant át ajkán, mintha gyönyörűséges álomból ocsúdna. De semmit sem álmodott. Éjszakáját nem bolygatták sem az öröm, sem a szenvedés képei. Az ifjúság azonban ok nélkül is mosolyog, és ez benne a szép.

Megfordult, felkönyökölt, szürcsölgetni kezdte csokoládéját. Puha novemberi verőfény áradt a szobába. Az ég derült volt, a levegőben kedves lanyhaság terjengett. Mintha májusi reggel lett volna.

Az előző éjszaka eseményei vérfoltos lábukkal lassanként visszakúsztak agyába, s iszonyú pontossággal eléje álltak. Összerezzen, mikor visszaemlékezett arra, mit szenvedett, visszatért az a különös utálat is, mely a széken ülő Basil Hallwarddal szemben elfogta s gyilkossá tette őt, s megdermedt a gyűlölettől. A halott ember még mindig ott ül, most is, a verőfényben. Milyen borzalmas volt ez. Az ilyen undok dolgok a sötétbe valók, nem a napfénybe.

Érezte, hogyha tovább rágódik azon, amit átélt, belebetegszik, vagy beleőrül. Vannak bűnök, melyek varázsa inkább a rájuk való emlékezésben rejlik, mint elkövetésükben, különös diadalok, melyek inkább a büszkeséget elégítik ki, mint a szenvedélyt, az értelemnek fölpezsdítő gyönyörérzést adnak, nagyobb, mint bármely öröm szerez vagy szerezhetsz az érzékeknek. De ez a bűn nem azok közül van. Ezt ki kell vetni az agyból, ezt el kell kábítani mákonnyal, ezt meg kell fojtani, különben a bűn fojtja meg őt.

Mikor az óra felet ütött, végigsimította homlokát, majd gyorsan fölkel, a szokásosnál is nagyobb gonddal öltözködött, igen ügyelve a nyakkendő s mellű választására, s többször gyűrűt cserélt. Sokáig reggelizett, ízlelgette a különböző ételeket, beszélt inasának arról az új libériáról, melyet a selbyi cselédségnek akart csináltatni, majd leveleit olvasta át. Némely levelén mosolygott. Három levél untatta. Egy levelet többször átolvasott, és arcán egy kis bosszankodással darabokra tépte. „Micsoda szörnyű dolog egy nő emléke!” Amint Lord Henry mondta egykor.

Megitta a csésze feketéjét, hosszan törölgette száját az asztalkendővel, majd intett inasának, hogy várjon, leült egy asztalhoz, és két levelet írt. Egyiket zsebébe tette, a másikat átadta inasának.

- Vigye ezt el, Francis, a Hertford Street 152-be, és ha Campbell úr nincs otthon, tudakolja meg, hol van.

Mikor egyedül maradt, cigarettára gyújtott, rajzolgatni kezdett egy darab papírra, először virágokat, aztán épületeket, majd emberi arcokat. Egyszerre észrevette, hogy minden arc, melyet rajzolt, csodálatosan hasonlít Basil Hallwardra. Homlokát ráncolta, fölkel, átment a könyvvállványhoz, és találomra kivett egy kötetet. Elhatározta, hogy mindaddig nem gondol arra, ami történt, amíg föltétlenül nem szükséges, hogy rágondoljon.

Hogy lefeküdt a kerevetre, a könyv címlapjára pillantott, Gautier *Émauxet Camées*⁹ című verseskönyve volt, Charpentier japáni kiadása, Jacquemart metszeteivel. Citromzöld bőrbe

⁹ Zománcok és kámeák. (francia)

volt kötve, rajzolt aranyozott lombokkal és kipontozott gránátalmákkal ékesítve. Adrian Singleton ajándékozta neki. Ahogy lapozgatott benne, szeme megakadt a Lacenaire kezéről szóló versen, mely a hideg, sárga, „gyilkosságtól még meg sem mosott” kézről beszél, pihés, vörnyeges szőreiről és „faunujjai”-ról. Rátekintett saját fehér, hosszúkás, vékony ujjaira, önkéntelenül is összerezzen és folytatta, majd a Velencéről szóló kedves stanzákhoz ért:

*„Sur une gamme chromatique
Le sein de perles ruisselant,
La Vénus de l’Adriatique
Sort de l’eau son corps rose et blanc.*

*Les dômes, sur l’azur des ondes
Suivant la phrase au pur contour,
S’enflent comme des gorges rondes,
Que soulève un soupir d’amour.*

*L’esquif aborde et me dépose,
Jetant son amarre au pilier,
Devant une façade rose,
Sur le marbre d’un escalier.”¹⁰*

Micsoda pompás versek! Mikor olvassa az ember, úgy rémlik, hogy a rózsaszínű és gyöngyfényű város zöld vízi útján lefelé ring, s ezüstorrú, dagadó függönyű fekete gondolában üldögél. Magukat a verssorokat Dorian úgy látta, mint azokat a türkizkék egyenes vonalakat, melyek az embert követik, amint a Lídó felé halad. A színek hirtelen villanása emlékeztette őt azokra az opálos, szivárványos begyű madarakra, melyek a lépesméz-szerűen ragyás Campanile körül röpdösnek, vagy komolykodó keccsel begyeskednek sötét, porlepte boltívek alatt. Félig hunyt szemmel hátradőlve, Dorian újra és újra ezt mondogatta magában:

*„Devant une façade rose,
Sur le marbre d’un escalier.”*

Velence egész mivolta benne volt ebben a két sorban. Emlékezett arra az ősre, melyet itt töltött, s arra a csodálatos szerelemre, mely örült, gyönyörű bolondságokra kapatta. Regényesség mindenütt van. De Velencének, akár csak Oxfordnak, a háttere regényes, s az igazi regényes léleknek a háttér minden vagy majdnem minden. Basil akkor vele volt egy darabig, s Tintorettoért rajongott. Szegény Basil, milyen szörnyű módon pusztult el.

¹⁰ *Egy kromatikus skála: mint
Gyöngyökkel, patakzik a keble,
Ahogy rózsás-fehéren int
Vénusz a tengerből kikelve.*

*S a hab azúrján kupola
Nő ki a tiszta-ívű mondat
Nyomán: mint dús mellei, ha
Szerelmi bútól duzzadoznak.*

*A csónak partot ér, kiköt,
Kötélét a cölöpre vetve,
S rózsaszín homlokzat előtt
Egy lépcső márványára tesz le.*

Ferencz Győző fordítása

Dorian sóhajtott, újra kezébe vette a könyvet, és felejtetni próbált. Fecskékről olvasott, melyek ki-be surrannak a kis smyrnai kávéházban, hol hadzsik ülnek, számlálva ámbragyöngyeiket, s turbános kalmárok füstölnek hosszú, bojtos pipájukból, és komolyan beszélgetnek egymással; a Place de la Concorde obeliszkjéről olvasott, mely gránitkönyveket sír magányos, naptalan száműzetésében, s visszavágyódik a lótosz borította Nílus mellé, hol a szfinxek vannak és a rózsapiros lábú íbiszek vannak és az aranyos karmú, fehér saskeselyűk vannak és a kis beril-szemű krokodilusok vannak, melyek a zöld, párázó iszapban tocsognak, majd merengeni kezdett a versekről, melyek muzsikát csalva a csókoktól szennyes márványból arról a különös szoborról beszélnek, melyet Gautier a contralto hanghoz hasonlított, a „*monstre charmant*”-ról, mely a Louvre porfirtermében fekszik. De kis idő múlva a könyv kihullott kezéből. Ideges lett, és a félelem szörnyű rohama támadt rá. Mi történik, ha Alan Campbell nincs Angliában? Napok múlhatnak, míg hazatér. Talán nem is akar eljönni hozzá. Mit tehet akkor? Minden pillanat életbevágóan fontos.

Nagyon jó barátok voltak hajdan, öt évvel ezelőtt, el se tudtak válni egymástól. Aztán egyszerre csak elhidegültek. Ha most találkoznak a társaságban, csak Dorian Gray mosolyog, Alan Campbell sohasem mosolyog.

Campbell nagyon okos fiatalember volt, noha semmit sem értett a képzőművészethez, s ami keveset tudott a költészethez, azt mind Doriántól kapta. Főképp a tudományért rajongott. Cambridge-ben ideje java részét a laboratóriumban töltötte, s annak idején kitűnően vizsgázott a természettudományból. Még most is a vegyészettel foglalkozott, saját laboratóriuma volt, melybe naphosszat bezárkózott, nem kis bosszúságára édesanyjának, ki mindenáron képviselőt akart csinálni fiából, s azt képzelte, hogy a vegyész voltaképpen afféle patikus. Aztán pompásan zenélt, hegedült is, zongorázott is, sokkal jobban, mint a műkedvelők. Tulajdonképp a zene hozta őt össze Doriannal, a muzsika meg az a meghatározhatatlan varázs, melyet Dorian valósággal árasztott magából, ha akart, gyakran tudta nélkül is. Lady Berkshire-nél találkoztak egy este, mikor ott Rubinstein játszott, s aztán mindig együtt mentek az Operába, s oda, hol jó zenét hallhattak. Tizenhét hónapig tartott benső barátságuk. Campbell mindig vagy Selby Royalban volt, vagy a Grosvenor Square-en. Neki, mint sok más barátjának, Dorian Gray jelképe volt annak, ami csodálatos és ígérő az életben, összezsormentek-e vagy sem, senki sem tudta. De egyszerre észrevették, hogy alig beszélgetnek, mikor találkoznak, és Campbell tüntetően hamar megy el abból a társaságból, melyben Dorian Gray is jelen van. Campbell meg is változott - néha különösen elkomorodott, úgy tetszett, a zenét sem szereti hallgatni, maga sem játszott, ha pedig fölkerítették, azzal a kifogással élt, hogy a tudomány leköti, és nincs ideje gyakorolni. S ez valóban igaz volt. Napról napra jobban érdeklődött az élettan iránt, s neve egyszer-kétszer megjelent egy tudományos folyóiratban néhány érdekes kísérlettel kapcsolatban.

Erre az emberre várt Dorian Gray. Minden másodpercben az órára pillantott. Múltak a percek, s ő egyre izgatottabb lett. Végre fölkel, le s föl járt a szobában, mint valami szép, ketrecbe zárt vadállat. Nagyokat lépett halkan. Keze furcsán hideg volt.

A feszültség kezdett kibírhatatlanná válni. Úgy érezte, hogy az idő ólomlábbal mászik, míg ő szörnyű orkán söpri tovább egy fekete szakadék vagy örvény meredek peremére. Tudta, mi vár itt rá, látta is ezt, és nyirkos kezével borzongva nyomogatta égő szemhéját, mintha agyát meg akarta volna fosztani a látástól, mintha szemgolyóját vissza akarta volna tolni a szemgödrébe. De hiába. Agyvelejének megvolt a maga konca, azon dőzsölt, s rémülettől babonás képzelete vonaglott, rángott, mint egy eleven lény, aki szenved, táncolt, mint valami örült baba a homokon, s rávigyorgott mozgó álarcai alól. Majd hirtelen megállt számára az Idő. Igen: ez a vak, lassan lélegző Valami nem mászott többé, s minthogy az Idő meghalt, szörnyű gondolatai

fürgén vágta eléje, kiráncigálták sírjából a jövőt s megmutatták neki. Dorian rámeredt. Oly iszonyúak voltak ezek a gondolatok, hogy láttukra kővé dermedt.

Végül kinyílt az ajtó, belépett az inasa. Dorian üveges szemmel bámult rá.

- Campbell úr van itt - mondta az inas.

A megkönnyebbülés sóhaja lebbent el ajkáról, s arcszínét visszakarta.

- Azonnal vezesse be, Francis.

Dorian érezte, hogy magához tért. Gyáva rohama elmúlt.

Az inas meghajolt, kiment. Pár pillanat múlva belépett Alan Campbell, nagyon zord és sápadt arccal, halványságát pedig fokozta szénfekete haja, sötét szemöldöke.

- Alan, nagyon kedves vagy. Köszönöm, hogy eljöttél.

- Pedig föltettem, hogy nem lépem át a házad küszöbét, Gray, de azt írtad, hogy életről és halálról van szó. - Hangja kemény volt, hideg. Lassan és megfontoltan beszélt. Könnyörtelen, fürkésző tekintetében, mely Doriant vizsgálta, mintha valami megvetés lenne. Asztrahán-prémes télikabátja zsebébe dugta kezét, s úgy látszott, nem veszi észre azt a mozdulatot, mellyel Dorian üdvözölte.

- Igen, életről és halálról van szó, Alan, s nem is egy ember életéről és haláláról. Ül le.

Campbell az asztal mellé ült, egy székre, Dorian vele szemben. A két férfi szeme találkozott. Dorian szemében szánalmas szomorúság tükröződött. Tudta, hogy amit most tesz, az szörnyű.

Egy pillanatnyi feszült csönd után előrehajolt s ezt mondta, nagyon nyugodtan, de figyelve minden szavának hatását annak az arcán, kit magához hívatott:

- Alan, itt a házban, a bezárt padlásszobában, hova senki sem mehet be, csak én, egy halott ember ül az asztalnál. Tíz órája, hogy meghalt. Ne mozdulj és ne nézz rám így. Hogy ki ez az ember, miért halt meg, miként halt meg, az nem tartozik rád. Mindössze azt kell tenned...

- Hallgass, Gray. Többet nem akarok tudni. Akár igaz, amit mondtál, akár nem, semmi közöm hozzá. Egyáltalán nem akarok belekeveredni az életedbe. A szörnyű titkaidat csak tartsd meg magadnak. Már nem érdekelnek.

- De kell, hogy érdekeljenek, Alan. Ez az egy titok kell, hogy érdekeljen. Roppant sajnálak, Alan. De nem tudok másképp segíteni magamon. Te vagy az egyetlen ember, ki megmenthet. Más választásom nincs. Alan, te tudós vagy. Te értesz a vegyészethez és más ilyesmihez. Te kísérleteztél, mindössze azt kell tenned, hogy megsemmisíted azt, aki ott fenn van - úgy kell megsemmisítened, hogy nyoma se maradjon. Ezt az embert senki se látta bejönni a házba. Sőt most azt hiszik, hogy Párizsban van. Hónapokig nem keresik. Ha pedig keresik, ne találjanak nálam semmit. Változtasd át, Alan, őt és mindenét, ami itt van, egy marék hamuvá, én majd szétszórom a levegőbe.

- Te megőrültél, Dorian.

- Csakhogy végre így hívsz: Dorian.

- Megőrültél, mondom - mert örülség elképzelned, hogy a kisujjamat is megmozdítom érted, s örülség volt megtenned ezt a szörnyű vallomást is. Akármilyen ez az ügy, semmi közöm hozzá. Vagy azt hiszed, hogy feláldozom kedvedért a becsületedet? Bánom is én, akármilyen ördögi munkát is akarsz most csinálni.

- Öngyilkos lett, Alan.

- Ennek örülök. De ki hajszolta oda? Bizonyára te.

- Hát még mindig nem akarod megtenni nekem?

- Persze hogy nem. Egyáltalán semmi közöm hozzá. És nem bánom, bármi bajod is lesz belőle. Megérdemled. Azzal sem törődöm, ha nyilvánosan meghurcolnak. Hogy mersz épp engem kérni, hogy ebbe a szörnyűségbe keveredjek? Azt hittem, jobb emberismerő vagy. Barátod, Lord Henry Wotton sok mindenre taníthatott, de lélektanra nem. Semmi se bírhat rá, hogy egy lépést is tegyek érted. Rosszhoz fordultál. Kérd meg valamelyik barátodat. De ne engem.

- Alan, meggyilkolták. Én gyilkoltam meg őt. Nem tudod, mit szenvedtem miatta. Akármilyen lett az életemből, ő tette azzá, ami, ő rontotta meg, sokkal inkább, mint szegény Harry. Nem akarta, de mégis ő tette.

- Gyilkosság! Jaj, istenem, hát ide jutottál, Dorian? Nem jelentelek fel. Ez nem az én dolgom. De ha nem is ártom magam az ügybe, okvetlen letartóztatnak. Senki se követ el bűntényt anélkül, hogy valami ostobaságot ne tenne. De semmi közöm hozzá.

- Mégis van közöd hozzá. Várj, csak egy pillanatig, várj, hallgass rám. Csak hallgass meg, Alan. Mindössze azt kérem tőled, végezz el egy tudományos kísérletet. Te kórházakba, halottasházakba is jársz, s föl se veszed a szörnyűségeket, melyeket ott csinálsz. Ha valami ronda boncteremben vagy bűdös laboratóriumban kerül eléd ez az ember, egy bádogasztalon, melybe vörös csatornák vannak vájva a vér levezetésére, egyszerűen úgy nézel raja, mint valami érdekes tárgyra. A szempillád sem rebben meg. Eszedbe se ötlene, hogy valami rosszat cselekszel. Sőt nyilván azt éreznéd, hogy jót teszel az emberiségnek, növeled a világ tudását, kielégíted tudományos kíváncsiságát vagy mijét. Pusztán arra kérlek, amit már azelőtt is gyakran csináltál. Hiszen megsemmisíteni egy testet sokkal kevésbé iszonyú, mint az, amit te szoktál vele tenni. És ne feledd, ez az egyetlen bizonyíték ellenem. Ha rájönnek, végem, és bizonyára rájönnek, ha nem segítesz rajtam.

- Nem akarok segíteni. Ezt számba kell vened. Egyszerűen nem érdekel az egész. Semmi közöm hozzá.

- Alan, könyörgök neked. Gondold meg, milyen helyzetben vagyok. Mielőtt jöttél, majd elájultam a rémülettől. Egyszer talán te is megtudod majd, mi az a rémület. Nem, ne gondoldj arra. Nézd a dolgot tisztán, tudományos szempontból. Te sohasem firtatod, honnan valók a hullák, melyekkel kísérletezel. Hát most se firtasd. Nagyon sokat mondatsz el velem máris. De kérlek, tedd meg ezt. Egykor barátok voltunk, Alan.

- Ne beszélj, Dorian, ezekről a napokról: ezek a napok halottak.

- De a halottak gyakran csökönyösek. Az az ember, ott fenn, nem akar elmenni. Csak ül az asztalnál, lehajtott fejjel, kitárt karokkal. Alan, Alan, ha nem segítesz, végem. Igen, fölakasztnak, Alan. Nem érted? Akasztófára kerülök azért, amit tettem.

- Semmi értelme, hogy tovább nyújtsuk ezt a jelenetet. Egyáltalán semmit sem vagyok hajlandó tenni ebben az ügyben. Őrületség volt kérned is tőlem.

- Nem teszed meg?

- Nem.

- Könyörgök, Alan.

- Hiába.

Dorian Gray szemébe ismét az előbbi szánalmas szomorúság tért vissza. Majd kinyújtotta kezét, egy darab papírt vett, ráírt valamit. Kétszer is átolvasta, gondosan összehajtogatta, és az asztal tulsó felére tolta. Aztán fölkel, az ablakhoz ment.

Campbell meglepődve nézett rá, majd fölkapta a papírdarabot, kinyitotta. Hogy elolvasta, arca halottfehér lett, visszarogyott székébe. Ájulatos gyengeség környékezte. Úgy érezte, mintha szíve valami üres térben halálra verné magát.

Két-három másodpercenyi borzalmas csönd után Dorian megfordult, Campbell mellé jött, megállott, s kezét vállára tette.

- Sajnálak, Alan - mormogta -, de nincs más választásom. Már megírtam egy levelet. Itt van. Látod, kinek szól. Ha nem segítesz, el kell küldenem. Ha nem segítesz, elküldöm. Tudod, mi lesz ennek a következménye. De te segítesz nekem. Most már segítened kell. Igyekeztelek megkímélni ettől. Ezt el kell ismerned. Rideg voltál, durva, sértő. Úgy bántál velem, ahogyan senki sem mert velem bánni, egyetlen ember sem. Elviseltem. Most rajtam a sor, én szabom meg a föltételeket.

Campbell a tenyerébe temette arcát és összeborzongott.

- Igen, most én szabom meg a föltételeket, Alan. Tudod, mik ezek a föltételek. A dolog nagyon egyszerű. Jöjj, ne idegesítsd magad. Ezt meg kell tenned. Egykettő, csináld meg.

Campbell felsóhajtott, és egész teste összerázkódott. Úgy rémlett, mintha a kandallón ketyegő óra az Időt a haláltusa megannyi parányára osztotta volna, s a legapróbb is oly rettenetes, hogy nem lehet elviselni. Azt érezte, hogy lassanként vasgyűrű szorul homloka körül, s a gyalázat, mely fenyegette, máris rátör. Dorian keze ólomként nehezedett vállára. Mindjárt összemorzsolja, azt hitte.

- Jöjj, Alan, egykettő, határozz.

- Nem tehetem meg - mondta gépiesen, mintha a szavak megváltoztathatnák a dolgokat.

- Meg kell tenned. Nincs más választásod. Siess.

Egy pillanatig habozott.

- Van ott fönn kályha?

- Van, gázkályha, azbeszttel.

- Előbb haza kell mennem, elhozok egyet-mást a laboratóriumból.

- Nem, Alan, nem hagyhatod el a házat, írd fel egy darab papírra, mire van szükséged, az inasom majd kocsiba ül s elhozza neked.

Campbell pár sort firkantott, leitatta s megcímezte asszisztensének. Dorian átvette a levelet s figyelmesen elolvasta. Aztán csengetett, odaadta az inasának, azzal, hogy amily gyorsan csak tud, jöjjön vissza, s hozza magával a holmikat.

Hogy az ajtó becsukódott, Campbell idegesen megremegett, és fölkelve székéről a kandallóhoz ment. Forróláz borzongatta. Közel húsz percig egyikük sem beszélt. A szobában légy zümmögött lármásan, s az óra ketyegése úgy zengett, mint a pörölycsapás.

Mikor egyet ütött, Campbell megfordult, Dorian Grayre pillantott, s látta, hogy szeme tele van könnyel. E szomorú arc tisztaságában, finomságában volt valami, ami feldühítette.

- Te gyalázatos - mormogta -, te közönséges, te gyalázatos.

- Hallgass, Alan - szólt Dorian -, te megmentetted az életemet.

- Az életed? Édes istenem, micsoda élet ez. Romlásból romlásba rohantál, most pedig megkoronáztad mindezt egy gyilkossággal. Nem a te életedért teszem azt, amire kényszerítesz.

- Jaj, Alan - suttogta Dorian és fölsóhajtott -, csak ezredrésznnyire sajnálnál engem, mint ahogy én téged sajnállak.

Elfordult, amint beszélt, és a kertbe nézett. Campbell nem felelt.

Körülbelül tíz perc múlva kopogtak az ajtón, belépett az inas, egy nagy mahagóni vegyiszekrényt hozva, hosszú köteg acél- és platinadróttal s két furcsa alakú vaskapoccsal.

- Itt hagyjam ezeket a holmikat? - kérdezte Campbellt.

- Csak hagyja itt - mondta Dorian. - De sajnálom, Francis, új feladatot kell magának adnom. Hogy is hívják azt a richmondi embert, ki Selbybe orchideákat szállít?

- Hardennek.

- Igen, Hardennek. Nyomban menjen Richmondba, és személyesen beszéljen Hardennel, mondja meg neki, hogy kétszer annyi orchideát küldjön, mint amennyit rendeltem, s lehetőleg nagyon kevés fehérret. Igen, fehér nem is kell. Szép idő van, Francis, Richmond nagyon kedves hely, különben nem fárasztanám.

- Sebaj, kérem. És mikorra jöjjen vissza?

Dorian Campbellre nézett.

- Meddig is tart ez a kísérlet, Alan? - kérdezte nyugodt, közönyös hangon.

Egy harmadik személy jelenléte a szobában úgy tetszett, nagy bátorságot adott neki.

Campbell elkomorodott, ajkát harapdálta.

- Úgy öt óra hosszat - válaszolta.

- Akkor elég, ha fél nyolckor itthon van, Francis. Vagy várjon, mindjárt készítse ki a ruhám! Legyen szabad estéje. Nem vacsorázom itthon, nincs szükségem magára.

- Köszönöm szépen - szólt az inas, és kiment a szobából.

- Most pedig, Alan, egy pillanatnyi időt se veszítsünk. Milyen nehéz ez a szekrény! Majd én fölviszem neked. Te hozd a többi.

Gyorsan beszélt, parancsoló hangon. Campbell érezte, hogy legyőzték. Együtt mentek ki a szobából.

Mikor a legfelső lépcsőfordulóra értek, Dorian kivette a kulcsot és megfordította a zárban. Erre megállt, s szemében zavar tetszett föl. Összerázkódott.

- Úgy érzem, hogy nem bírok bemenni - suttogta.

- Nekem mindegy. Nincs szükségem rád - mondta Campbell hidegen.

Dorian Gray félig kinyitotta az ajtót. Most látta, hogy vigyorog reá arcképe a verőfényben. A padlón előtte hevert a letépett függöny. Emlékezett, hogy előző éjszakán elfelejtette, először életében, betakarni a végzetes képet, s már oda akart szaladni, mikor visszadöbrent.

Mi volt az az undok, vörös harmat, mely a kép egyik kezén nyirkosan és csillogva sugárzott, mintha a vászon vért izzadna? Mily borzalmas volt! - Egy pillanatra úgy rémlett neki, hogy annál az asztalra boruló néma alaknál is borzalmasabb, mely tudta; és amelynek a foltos szőnyegre hulló furcsa torz árnyéka mutatta, hogy meg se moccant, még mindig úgy ült itt, ahogy hagyta.

Dorian mélyet lélegzett, kicsit jobban kinyitotta az ajtót, s félig csukott szemmel, elfordított fejjel besurrant, elhatározta, rá sem tekint a hullára. Aztán lehajolt, fölvette az arany-bíbor takarót, s egyenesen a képre vetette.

Itt megállt, félt hátrafordulni, s szemét az előtte lévő takaró kacskaringós mintáira meresztette. Hallotta, amint Campbell behozza a nehéz szekrényt, a vasakat, a többi holmikat, melyekre szüksége van a borzalmas munkánál. Azon tépelődött: vajon Campbell és Basil Hallward ismerték-e egymást, s vajon mit tartottak egymásról.

- Most hagyj magamra - szólt egy zord hang mögötte. Dorian megfordult, kisietett, s még látta, amint Campbell a hullát visszahúzta a székbe, és barátja belenézett fényes, sárga arcába. A lépcsőn lefelé menet hallotta a kulcs csattanását a zárban.

Már régen elmúlt hét óra, mikor Campbell lejött hozzá a könyvtárba. Sápadt volt, de egészen nyugodt.

- Megtettem, amire kértél - suttogta. - Most pedig isten veled. Sohase lássuk többé egymást.

- Megmentetted a pusztulástól, Alan. Ezt nem tudom elfelejteni - mondta Dorian egyszerűen.

Mihelyt Campbell magára hagyta, fölment a lépcsőn. A szobában szörnyű salétromszag terjengett. De az, ki az asztalnál ült az előbb, már nem volt ott.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Ezen az estén fél kilenckor Dorian Grayt, ki pompásan kiöltözködött s egy nagy csokor pompás ibolyát viselt gomblyukában, hajlongó inasok vezették be Lady Narborough szalonjába. Homlokán örülten sajogtak az idegek, nagyon izgatottnak érezte magát, de modora, amint a háziasszony keze fölé hajolt, éppoly könnyed és kecses volt, mint egyébkor. Talán sohasem vagyunk annyira természetesek, mint mikor szerepet játszunk. Annyi bizonyos, hogy aki ezen az estén ránéz Dorianra, semmiképp sem hiszi el, hogy korunk egyik legborzalmasabb tragédiáján ment át. Ezek a finom művű ujjak sohasem ragadhatnak kést, hogy öljenek, ezek a mosolygó ajkak pedig nem káromolhatják az Istent és a jóságot. Ő maga önkéntelenül csodálkozott, milyen nyugodtan viselkedik, s egy pillanatra élesen érezte a kettős élet cudar gyönyörét.

Kis társaság volt, gyorsan szedte össze Lady Narborough, aki nagyon okos asszony volt, s még látszott rajta az, amit Lord Henry a régi, híres csúnyaság romjainak nevezett. Kitűnő feleségnek mutatkozott egyik legunalmasabb nagykövetünk számára, s miután eltemette urát egy márványmauzóleumba, melyet ő maga tervezett neki, s férjhez adta leányait gazdag, többé-kevésbé koros urakhoz, ha csak tehette, egészen a francia regény, francia konyha és francia *esprit*¹¹ örömének szentelte magát.

Doriant különösen kedvelte, s gyakran emlegette előtte, mennyire örül, hogy nem találkozott vele fiatalkorában.

- Tudom, drágám, hogy fülig szerelmes lettem volna magába - szokta mondogatni -, s magáért bizonyosan iszonyú bolondságokat követek el. Szerencse, hogy akkor még nem jöhetett szóba. Az emberek abban az időben okosak, jók voltak, s így még viszonyom se akadt senkivel. Különb ez csak Narborough hibája. Szörnyen rövidlátó volt a férjem, s azt a férjet, ki semmit sem lát, nem is érdemes megcsalni.

Vendégei ezen az estén meglehetősen unalmasak voltak. Az történt, amint a lady egy kopott legyező mögött megmagyarázta Doriannak, hogy egyik férjes leánya hirtelen betoppant hozzá, s ami rosszabb, magával hozta férjét is.

- Elégge nem szép tőle, édesem - sutogta. - Én természetesen minden nyáron meglátogatom őket, mikor Hamburgból jövök, de egy magamfajta öregasszonynak néha friss levegőre van szüksége, s aztán én legalább egy kis pezsgést viszek az életükbe. El se képzeled, milyen életet élnek ott lenn. Tiszta, romlatlan vidéki élet. Korán kelnek, mert sok a dolguk, és korán fekszenek, mert nem kell gondolkozniuk. A környéken Erzsébet királynő ideje óta semmi botrány sem történt, ezért mindjárt vacsora után elalusznak. Nem ültetem melléjük. Mellém ül majd, és mulattat engem.

Dorian kedves bókot mondott, s körülnézett a szobában. Igen: unalmas egy társaság volt. Két meghívottat sohasem látott azelőtt, a többiek pedig olyanok, mint Ernest Harrowden, a londoni körökben ismert középkorú közepszerűség, kinek nincsenek ellenségei, csak barátai, de azok utálják őt; Lady Roxton, egy negyvenhét éves, agyoncicomázott, horgas orrú asszony, ki mindenáron hírbe akarta hozni magát, de olyan rettenetesen tisztességes volt, hogy nagy bosszúságára senki sem hitt el neki semmit; Erlynne asszony, egy tolazkodó senki, kedves suttogásával és velencei vörös hajával; Lady Alice Chapman, a háziasszony leánya, lompos,

¹¹ Szellem. (francia)

buta néember, azzal a jellegzetes angol arccal, melyet csak egyszer kell látnunk, és azonnal elfelejtjük; a férje ura, egy piros arcú, fehér szakállú úr, ki, mint több társa, azt hitte, hogy a féktelen jókedv sikeresen kárpótol bennünket a teljes eszmeszegénységért.

Dorian már bánta, hogy eljött, amikor Lady Narborough rápillantva a nagy, aranyozott órára, mely cifrán-furcsán terpeszkedett egy mályvaszínű terítón a kandallópárkányon, így kiáltott:

- Micsoda rémes ember ez a Henry Wotton, hogy ennyire késik! Ma reggel elküldtem hozzá, s ő megígérte, hogy okvetlenül eljön.

Kis vigasztalás volt neki, hogy Henry is itt lesz, s mikor az ajtó kinyílt, és meghallotta halk, muzsikás hangját, mely kedvessé tette hazug kifogását, már nem unatkozott többé.

De a vacsoránál semmit sem tudott enni. Egyik fogáshoz sem nyúlt. Lady Narborough váltig szapult a őt, hogy ennyire megsérti szegény Adolfot, ki ezt a *menu*-t egyenesen neki állította össze, s Lord Henry olykor-olykor rápillantott, csodálkozva hallgatagságán és szórakozott voltán. Az inas időnként pezsgőt öntött poharába. Mohón ivott, s szomjúsága egyre növekedett.

- Dorian - szólt végül Lord Henry, mikor a hidegkonyhai fogásokat körbehordták -, mi bajod van ma este? Nagyon ideges vagy.

- Azt hiszem, szerelmes - kiáltott Lady Narborough -, de nem meri nekem bevallani, attól tart, hogy féltékeny leszek. Igaza van. Roppant féltékeny lennék.

- Drága Lady Narborough - szólt Dorian mosolyogva -, már egy hete nem voltam szerelmes, mióta Madame de Ferrol elutazott.

- Hogy bolondulhatnak bele maguk, férfiak, ilyen asszonyba! - kiáltott az öreg hölgy. - Ezt igazán nem értem.

- Azért nem érti, mert eszébe juttatta a kislány korát - mondta Lord Henry. - Ez a nő az egyetlen összekötő kapocs köztünk és az ön kurta szoknyái közt.

- Nekem nem a kurta szoknyáimat hozza eszembe, Lord Henry. De arra határozottan emlékszem, hogy harminc évvel ezelőtt Bécsben milyen *décolletée*¹² volt.

- Még most is *décolletée* - felelte Henry, és egy olajbogyót vett hosszú ujjai közé -, s mikor nagyon kiöltözködik, hasonlít egy rossz francia regény díszkiadásához. Igazán csodálatos nő, csupa meglepetés. Roppant családias lélek. Hogy meghalt a harmadik ura, haja a bánattól egyszerre aranyszőkévé lett.

- Hogy beszélhetsz így, Henry! - szólt közbe Dorian.

- Nagyon regényes magyarázat - kacagott a háziasszony. - És hogyhogy a harmadik férje? Csak nem azt akarja mondani ezzel, hogy Ferrol a negyedik?

- De igen, Lady Narborough.

- Egy szót se hiszek belőle.

- Hát kérdezze meg Grayt. Ő egyik legbizalmasabb barátja.

- Igaz, Gray?

- A nő azt mondja, Lady Narborough - szólt Dorian. - Megkérdeztem tőle, nem viseli-e az övén a férjei bebalzsamozott szívét? Azt mondta, hogy nem, mert az ő férjeinek egyáltalán nem is volt szívük.

¹² Mélyen kivágott. (francia)

- Négy férj! Nohát ez *trop de zèle*.¹³

- *Trop d'audace*¹⁴ mondtam neki én - tette hozzá Dorian.

- Ó, ő semmitől sem fél. És milyen az a Ferrol? Nem ismerem.

- A nagyon szép asszonyok férjei a gonosztevők osztályába tartoznak - szólt Lord Henry, s szürcsölgette borát.

Lady Narborough rácsapott a legyezőjével.

- Lord Henry, most már értem, miért tartja magát a világ olyan gonosz embernek.

- De melyik világ? - kérdezte Lord Henry, felhúзва szemöldökét. - Csak a jövő világ lehet. Ez a világ meg én a legjobb barátok vagyunk.

- Minden ismerősöm azt mondja, hogy maga gonosz ember - kiáltott az agg hölgy, fejét csóválva.

Lord Henry pár pillanatra elkomolyodott.

- Igazán szörnyű - mondta végül -, hogy manapság az emberek olyan dolgokat mondanak a hátunk mögött, melyek szóról szóra igazak.

- Hát nem javíthatatlan? - szólt Dorian, előrehajolva székében.

- Remélem, az - mondta a háziasszony kacagva. - De ha maguk ilyen nevetségesen bomlanak Madame de Ferrolért, akkor újra férjhez kell majd mennem, hogy divatba jöjjenek.

- Maga sohase megy többé férjhez, Lady Narborough - vágott szavába Lord Henry. - Nagyon is boldog volt. Ha egy asszony újra férjhez megy, azért teszi, mert gyűlölte első urát. Ha egy férfi újra megnősül, azért teszi, mert imádta első feleségét. Asszonyok szerencsét próbálnak, férfiak szerencsét kockáztatnak.

- Narborough nem volt jó férj.

- Ha az lett volna, nem is szeretne volna, kedves asszonyom - volt a válasz. - Az asszonyok hibáinkért szeretnek bennünket. Ha sok hibánk van, mindent megbocsátanak nekünk, még azt is, hogy nem vagyunk buták. Félek, hogy ezután nem hív többet vacsorára, Lady Narborough, de ez az igazság.

- Természetes, hogy ez az igazság, Lord Henry. Ha mi, asszonyok, nem a hibáinkért szeretnénk magukat, mi lenne mindnyájukból? Egyetlenegy férfi sem házasodnék meg. Szerencsétlen agglegények maradnának valamennyien. Ez azonban édeskeveset változtatna magukon. Manapság a házassemberek úgy élnek, mint az agglegények, az agglegények pedig úgy élnek, mint a házassemberek.

- *Fin de siècle*¹⁵ - mormogta Lord Henry.

- *Fin du globe*¹⁶ - mondta a háziasszony.

- Jaj, csak a *fin du globe* volna - sóhajtott Dorian. - Az élet egy nagy-nagy csalódás.

¹³ Túl buzgalom. (francia)

¹⁴ Túlzott merészség. (francia)

¹⁵ Századvég. (francia)

¹⁶ Világ vége. (francia)

- Ó, drágám - kiáltott Lady Narborough fölhúzza kesztyűjét -, sohase mondja, hogy maga már kimerítette az Életet. Ha egy férfi ezt mondja, akkor mindjárt tudják, hogy az Élet merítette ki őt. Lord Henry gonosz ember, s néha azt szeretném, bárcsak én is az lettem volna, de maga arra született, hogy jó legyen - hiszen olyan jóságos arca van. Valami nagyon csinos feleséget kell találnia magának. Lord Henry, nem gondolja, hogy Graynek már meg kellene nősülnie?

- Én is mindig ezt mondom neki, Lady Narborough - szólt Lord Henry, s meghajtotta magát.

- Hát majd keresünk neki egy jó partit. Ma éjszaka átlapozom a Debrettet, s kijegyzem belőle azoknak a hölgyeknek a névsorát, kik tekintetbe jöhetnek.

- Az évszámaikat is, Lady Narborough? - kérdezte Dorian.

- Természetesen, az évszámaikat is, melyeket egy kis költői szabadsággal közöl az almanach. De semmit sem szabad elhamarkodni. Azt akarom, hogy az legyen belőlük, amit a *Morning Post* „bájos pár”-nak nevez, azt akarom, hogy mindkettőjük boldog legyen.

- Mennyi ostobaságot fecsegnek össze az emberek a boldog házasságról! - kiáltotta Lord Henry. - A férfi csak addig lehet boldog egy nővel, amíg nem szereti.

- Jaj, de cinikus maga! - kiáltotta az öreg hölgy, s hátratólta székét és intett Lady Ruxtonnak. - Legközelebb megint jöjjön el hozzánk ebédre. Maga igazán nagyszerű étvágygerjesztő nekem, sokkal jobb, mint az, amit Sir Andrew ír. De mondja, kikkel akar együtt lenni? Valami kedves társaságot hoznék össze.

- Én az olyan férfiakat szeretem, kiknek jövőjük, s az olyan nőket, kiknek múltjuk van - felelte Henry. - Vagy azt hiszi, hogy ezek szerint csak nők lennének jelen?

- Attól tartok - szólt a lady, és nevetett, mikor fölkelt. - Ezer bocsánat, édes Lady Ruxton - tette hozzá -, nem vettem észre, hogy még nem szívtá el cigarettáját.

- Sebaj, Lady Narborough. Úgyis sokat cigarettázom. A jövőben kevesebbet akarok szívni.

- Jaj, ne tegye, Lady Ruxton - mondta Lord Henry. - A mérséklet csúnya dolog. Az „elég” olyan siralmas valami, mint egy polgári vacsora. A „több, mint elég” pedig nagyszerű valami, mint egy fényes lakoma.

Lady Ruxton kíváncsian nézett rá.

- Jöjjön el valamelyik délután, és magyarázza meg ezt nekem, Lord Henry. Nagyon érdekes elméletnek látszik - mondta, és kirohant a szobából.

- Most pedig ne sokat beszéljenek a politikáról meg a botrányokról - kiáltott Lady Narborough az ajtóból. - Különböznék ha feljönnek hozzánk, hajba kapunk magukkal.

A férfiak nevettek, Chapman ünnepélyesen fölemelkedett az asztal végéről, s az asztalfőre ült. Dorian Gray is fölkelt székéből, odament Lord Henryhez, és leült melléje. Chapman úr nagy hangon beszélt az alsóház politikájáról. Ellenfeleit egyszerűen kiröhögte. Ez a szó: *doctrine*, melytől annyira borzad az angol szellem, időnként föl-fölhangzott hahotái között. Mindig ugyanazzal a frázissal kezdte, s ez volt ékesszólásának a díszjele. Az angol lobogót fölronta a Gondolat legmagasabb ormára. Szerinte a Társadalom legbiztosabb védőbástyája a fajta örökletes butasága, melyet ő kedélyesen egészséges angol józan észnek nevezett.

Lord Henry ajka mosolyra biggyedt, megfordult és Dorianra nézett.

- No, jobban vagy, kedves barátom? - kérdezte tőle. - A vacsoránál nagyon idegesnek látszotál.

- Semmi bajom, Harry. Csak nagyon fáradt vagyok.

- Múlt este nagyon bájos voltál. A kis hercegnő el van ragadtatva tőled. Azt mondja, lemegy hozzád Selbybe.

- Megígérte, hogy huszadikán lejön.

- Monmouth is ott lesz?

- Hát hogyne.

- Roppant unom őt, majdnem annyira, mint a felesége. Nagyon okos asszony, asszonynak túlságosan okos. Hiányzik belőle a gyengeség tétova bája. Az agyaglába teszi értékké az aranszobrot. A lába nagyon szép, de nem agyaglába. Fehér porcelánláb, mondják. Átment vele a tűzön, s amit a tűz nem emészt el, azt megkeményíti. Sokat élt.

- Mióta van férjnél? - kérdezte Dorian.

- Egy örökkévalóság óta, amint az asszony állítja. A főnemesi almanach szerint tíz éve, de tíz év Monmouthsal annyi, mint egy örökkévalóság, s a tetejébe még sok-sok év. Ki jön még el?

- Hát Willoughbyék, Lord Rugby meg a felesége, háziasszonyunk, Geoffrey Clouston, a rendes társaság. Lord Grotriant is meghívtam.

- Őt kedvelem - szolt Lord Henry. - Sokan nem szeretik, de én nagyon kedvesnek tartom. Néha túlfelcicomás, de kárpótol azzal, hogy mindig túlfel jól nevelt. Igazi modern típus.

- Nem tudom, hogy eljőhet-e, Harry. Valószínűleg Monte-Carlóba kell mennie az apjával.

- Jaj, milyen szörnyű dolog a család! Próbáld meg, hívd el. Különböznél tegnap este nagyon hamar elszaladtál. Már tizenegy előtt megszöktél. Mit csináltál azután? Egyenesen hazamentél?

Dorian gyorsan ránézett s elkomorodott.

- Nem, Henry - mondta végül -, csak háromkor vetődtem haza.

- A klubban voltál?

- Ott - felelte Dorian. Aztán az ajkába harapott. - Vagyis nem azt akartam mondani. Nem voltam a klubban. Sétáltam. Már nem tudom, mit tettem... Milyen keresztkérdéseket adsz, Henry! Mindig tudni akarod, mit csináltam? Én pedig mindig el akarom felejtetni, mit csináltam. Hát fél háromkor értem haza, ha kíváncsi tudni a pontos időt. Otthon hagytam a kapukulcsomat, s az inasomnak kellett beengednie. Ha koronatanóra van szükséged ebben az ügyben, kérdezd meg őt.

Lord Henry vállat vont.

- Nem fontos, drágám! Menjünk föl a szalonba. Köszönöm, Chapman úr, nem kérek cseresznyepálinkát. Velel valami történt, Dorian. No mondd, mi történt. Rád se lehet ismerni ma este.

- Bocsáss meg, Harry. Izgatott vagyok és ideges. Holnap vagy holnapután majd elmegyek hozzád. Ments ki, kérlek, Lady Narboroughnál. Nem megyek föl a szalonba. Hazamegyek. Haza kell mennem.

- Jó, Dorian. Szóval holnap nála teázol. A hercegnő is ott lesz.

- Igyekszem elmenni - mondta Dorian, és kiment a szobából.

Mikor hazafelé hajtatott, látta, hogy a borzalom érzése, melyről azt hitte, hogy már lebírta, visszatért. Lord Henry véletlen kérdezősködése feldúlta idegeit, pedig neki még szüksége van rájuk. A veszedelmes holmikat meg kell semmisítenie. Összerezzen. Szörnyűnek tartotta a gondolatot is, hogy hozzájuk ér.

De hát meg kell tenni. Tisztán látta ezt, s miután bezárta könyvtárszobája ajtaját, kinyitotta a szekrényt, melybe beledobta Basil Hallward felöltőjét és kezításkáját. A kandallóban lobogott a tűz. Még egy hasábfát tett rá. A pörkölődő ruhák, az égett bőr szaga orrfacsaró volt. Háromnegyed óráig tartott, míg mindent elhamvasztott. Végül az ájulát környékezte, belebetegedett, meggyújtott néhány algíri szagos pasztillát egy lyukacsos rézserpenyőn, majd kezét, homlokát megmosta hús, pézsmaszagú ecettel.

Egyszerre visszadöbbsent. Babonás fény cikázott szemében, idegesen rágtá alsó ajkát. A két ablak közt egy nagy, firenzei szekrény állott, elefántcsonttal, azúrkővel kirakva. Úgy nézte, mintha olyasvalami lenne benne, ami megigézhetné és megrettenthetné, mintha olyan tárgyat rejtegetne, melyet kíván és mégis utál. Gyorsan lélegzett. Örült vágy ragadta torkon. Cigaretta gyújtott, majd eldobta. Szemhéja leereszkedett, úgy, hogy rojtos pillája majdnem érintette arcát. De azért még mindig a szekrényre meredt. Végül felkelt a kerevetről, melyen hevert, odament, kinyitotta, megérintett egy rejtett rugót. Háromszögletű fiók csúszott ki lassan. Ujjai ösztönösen odakaptak, belemélyedtek, babráltak valamin. Nagy, remekbe készült kínai doboz volt, fekete és aranyfüstös lakkal, oldalát görbe hullámvonalak mintázták, selyemzsinórjain gömbölyű kristályok lógtak és fémfonatos bojtok. Kinyitotta. Valami viaszkosan csillámló, zöld kenőcsöt tartalmazott, mely furcsa, nehéz, átható szagot lehelt magából.

Pár pillanatig tétovázott, különös, mozdulatlan mosollyal az arcán. Aztán összeborzadt, noha a szobában iszonyú hőség volt, kiegyenesedett, és az órára pillantott. Húsz perc múlva tizenkettő. Visszatolta a dobozt, bezárta a szekrényt, s hálósobájába ment.

Mikor az éjfél bronzütésekkel végigkongott a sötét levegőn, Dorian Gray utcai ruhát öltött, nyaka köré kendőt csavart, lassan kisurrant a házból. A Bond Streeten talált egy jó lovú bérkocsit. Odaintette, s a kocsisnak halk hangon bementa a címet.

A kocsis a fejét rázta.

- Nagyon messze van, kérem - mormogta.

- No, itt van egy arany - szólt Dorian. - Ha gyorsan hajts, kap még egyet.

- Jó - dörmögte a kocsis -, egy óra múlva ott leszünk. - Zsebre dugta a pénzt, megfordította lovát, és gyorsan hajtott a folyó felé.

TIZENHATODIK FEJEZET

Hideg eső kezdett szemerkélni, s a piszkos fényű utcalámpák kísértetiesen világítottak a szitáló ködben. Épp most csukták a vendéglőket, és sötét férfiak-nők lézengtek zagyva csoportokban ajtóik körül. Egyik csapszékből szörnyű nevetés hallatszott ki. Másutt részegek civakodtak, üvöltöztek.

Dorian Gray hátradőlve kocsijában, kalapját homlokára húzva, nyugtalan szemmel nézte a nagyváros mocskos szégyenét, s időnként ismételtette magában azokat a szavakat, melyeket Lord Henry mondott neki találkozásuk első napján. „Meggyógyítani az érzéseket a lélekkel és a lelket az érzésekkel.” Igen, ez volt a titkok titka, ő gyakran megpróbálta, és most is majd megpróbálja. Vannak itt ópiumszívó-barlangok, hol feledést lehet vásárolni, förtelmes odúk, hol a régi bűnök emlékét eltünteti az új bűnök örülete.

A hold alacsonyán csüngött az ég alján, mint valami sárga koponya. Olykor-olykor egy óriás, torz felhő nyújtotta feléje hosszú karját és eltakarta. Gyérültek a gázlámpák, az utcák pedig keskenyebbek, sötétebbek lettek. Egy ízben a kocsis el is tévesztette az utat, és vissza kellett hajtania, fél mérföldnyire. Lova párázott, amint a pocsolyákba loccsant. A kocsi ablakait szürke flanelköd függönyözte.

„Meggyógyítani az érzéseket a lélekkel és a lelket az érzésekkel!” Hogy csengtek Dorian fülében ezek a szavak! Lelke kétségtelenül beteg volt, halálos beteg. Hát igaz, hogy a test meg tudja ezt gyógyítani? Ártatlan vért ontott. Mivel tegye ezt jóvá? Ó, ezt nem lehet jóvátenni, de bár megbocsátani nem is lehet, feledni azt még lehet, és elhatározta, hogy feled, hogy széttagozta azt a valamit, hogy eltiporja, mint egy viperát, mely belénk mart. Igen, micsoda jogon beszélt hozzá így Basil? Ki tette őt mások bírójává. Szörnyű, rettenetes, elviselhetetlen dolgokat mondott.

A bérkocsi döcögött, úgy tetszett, minden lépésnél lassabban. Dorian kinyitotta a kisablakot, és odaszólt a kocsisnak, hajtson gyorsabban. Az ópium undok éhsége kezdte gyötörni. Torka égett, finom ujjai idegesen csikarták egymást. Örjögve végigvágott botjával a lovon. A kocsis nevetett, meglegyintette ostorával a lovat. Most Dorian nevetett és a kocsis hallgatott.

Végeérhetetlen útnak látszott, az utcák úgy feketélltek, mint valami mozgó pók hálója. Az egyhangúság tűrhetetlen lett, és minthogy a köd sűrűsödni kezdett, Dorian félt.

Aztán elhagyott téglagyarak mellett haladtak. Itt a köd ritkult, és Dorian láthatta a furcsa, palack alakú kemencéket, narancsszín legyezős lángjukat. Kutya ugatott, mikor odaértek, s messze, valahol a sötétben vándorsirály vijjogott. A ló megbotlott a kátyúban, oldalt csapott, vágatni kezdett.

Kisvártatva ismét elhagyták az agyagos utat, s hepehupás kövezeten zötyögtek. Legtöbb ablak sötét volt, de hébe-hóba babonás árnyak rajzolódtak a lámpafényes függönyökre. Dorian kíváncsian nézte ezeket. Szörnyű bábok gyanánt mozogtak, és úgy integettek, mintha élnének. Dorian gyűlölte őket. Fojtott düh forrt szívében. Amint befordultak az utcasarkon, egy asszony rájuk ordított a nyitott kapuból, és két férfi rohant a kocsi után vagy száz lépést. A kocsis rájuk vágott az ostorával.

Azt mondják, hogy a szenvedélytől körben kerengenek a gondolataink. Tagadhatatlan, hogy Dorian Gray ajkát harapdálva, pipogyán ismételtette mindaddig formálgatta-alakítgatta a lélekről és érzésekről való finom szavait, míg végre meglelte bennük kedélyállapotának hiánytalan kifejezését, és értelmével igazoltatta a szenvedélyeket, melyek e helybenhagyás

nélkül is uralkodtak volna rajta. Egyik agysejtjéből a másikba lopakodott ez a gondolat; s a vad életvágy, az emberi vágyak legszörnyűbbike, felkorbácsolta minden reszkető idegszálát. A rúttság, melyet egykor gyűlölt, mert a dolgokat valóvá teszi, most kedves lett előtte éppen ezért. A rúttság volt szemében az egyetlen valóság. A rekedt kiáltás, a ronda bünbarlang, a ki-csapongó élet durva erőszakossága, meg a tolvaj és gonosztevő hitványsága is sokkal előbbnek tetszett most neki, élményének erős kézzelfoghatósága folytán, mint a Művészet minden kecses formája, mint a Dal minden álmatag ködképe. Ezekre van szüksége, hogy feledni tudjon. Három nap múlva szabad lesz.

A kocsis hirtelen zökkenéssel egyszerre csak megállott egy sötét zsákutca végén. Alacsony háztetők, düledék kémények fölött fekete hajóárbocok meredeztek. Fehér ködgöngyölegek lógtak a hajóműhelyek fölött, mint kísérteties vitorlák.

- Valahol erre kell lennie - szólt be a kocsis rekedten a kisablakon.

Dorian felrezzent és körülnézett.

- Jó - felelte, sietve leugrott, s átadva a kocsisnak az ígért borraivalót, gyorsan a rakodópart irányába ment. Itt-ott lámpa égett egy nagy teherhajó farán. A fény remegve zilálódott szét a pocsolyákon. Egy kifelé készülő gőzös, mely szemet rakodott, vadvörös fényt lövellt. A locspocsos kövezet nedves esőköpenyhez hasonlított.

Dorian bal felé iparkodott, vissza-visszatekintve, nem követi-e valaki. Hét-nyolc perc múlva elérkezett egy kis nyomorult házhoz, mely két rengeteg gyár közé ékelődött. Egyik emeleti ablakában lámpa égett. Dorian megállt, s a titkos megállapodás szerint kopogott.

Nemsokára lépéseket hallott a tornácon, leakasztották a láncot. Lassan nyílt a kapu. Dorian belépett, egyetlen szót se szólva ahhoz a kucorgó, torz alakhoz, ki az árnyékban lapult, míg bement. A folyosó végén szakadozott zöld függöny lógott, libegett-lobogott a viharos szélben, mely Doriant ide is követte az utcáról. Félrehúzta a függönyt, bement egy hosszú, alacsony szobába, mely mintha egykor valami harmadrangú táncterem lett volna. A falak mentén éles, vakító gázlángok sorakoztak, melyek a szemben lévő, légyöpöttös tükörben megtörten és torzul verődtek vissza. Mögöttük olcsó bádogból piszkos fényszórók álltak, s reszkető fénypázmákat vetettek. A padlót okkersárga fűrészpor fődte, melyet itt-ott tócsává tapostak s a kiöntött pálinka sötét gyűrűivel mocskoltak. Néhány maláji kuporgott a kis faszénkályháknál, csontkockákkal játszadoztak, s amint beszéltek, mutogatták fehér fogaikat. Egy sarokban fejét karjai közé temetve egy matróz tehénkedett az asztalra, s a cifrára festett söntés mellett, mely a terem egyik oldalát egészen elfoglalta, két sovány némből állott, ingerkedve egy öregemberrel, ki undorodva kefélt kabátja ujját.

- Ni, ez azt hiszi, hogy megtetvesedett - nevetett az egyik nőszemély, mikor Dorian elhaladt mellettük. Az öregember rémulten nézett a nőre, és nyivákolni kezdett.

A terem végén kis lépcső volt, mely egy elsötétített szobába vezetett. Mikor Dorian fölsietett a rozoga lépcsőfokokon, megcsapta az ópium nehéz illata. Mély lélegzetet vett, s orrcimpái remegtek a gyönyörtől. Ahogy belépett, rátekintett egy simára fésült, sárga hajú fiatalember, ki a lámpa fölött hosszú, vékony pipáját gyújtotta meg, s tétován, félénken köszöntötte.

- Te itt vagy, Adrian? - suttogta Dorian.

- Hát hol legyenek másutt? - felelte a fiatalember fanyarul. - Egyik fiú sem akar velem szóba állni.

- Azt hittem, nem vagy Angliában.

- Darlington nem jelent föl. A bátyám végül is kifizette a váltót. De George se beszél velem... Bánom is én - tette hozzá és sóhajtott. - Amíg ez van, addig nem kellene barátok. Különben is azt hiszem, túlságosan sok barátom volt.

Dorian megborzongott, és a furcsa alakokra nézett, kik különös helyzetben feküdtek a rongyos matracokon. A vonagló lábak, a tátott szájak, a meredt, fénytelen szemek megbabonázták. Tudta, micsoda baljós egekben szenvedtek és micsoda sötét poklok tanítják őket az új gyönyör titkára, ők jobban jártak, mint ő. Ő a gondolat börtönében élt. Az emlékezés, mint valami szörnyű nyavalya, rágta-rágta a lelkét. Olykor úgy tetszett, látta Basil Hallward szemét, mely rátekintett. De azért érezte, nem maradhat itt. Adrian Singleton jelenléte zavarta. Olyan helyre kíváncszott, hol senki se tudja róla, hogy kicsoda. Menekülni akart önmagától.

- A másik helyre megyek - mondta szünet után.

- A partra?

- Oda.

- Az a veszett macska biztosan ott lesz. Most már be sem engedik ide.

Dorian vállat vont.

- Unom azokat a nőket, kik szeretnek bennünket. Azok a nők, kik gyűlölnék bennünket, érdekesebbek. Különben is ott jobb az ópium.

- Pont ilyen.

- Azt jobban szeretem. Gyere, igyunk valamit. Inni akarok.

- Én nem akarok semmit - mormogta a fiatalember.

- Mindegy.

Adrian Singleton fáradtan föltápáskodott, és ment Dorian után a sötétbe. Egy félvér férfi, aki rongyos turbánt és fakó köpönyeget viselt, köszöntésképp undokul rájuk vigyorgott, s eléjük tolt egy üveg pálinkát meg két poharat. A nők odaszállingóztak, és fecsegni kezdtek. Dorian hátat fordított nekik, s valamit odasúgott Adrian Singletonnak.

Az egyik nő arcát görbe mosoly redőzte.

- Tyű, de büszke valaki ma este - vigyorgott a nő.

- Az isten szerelméért, ne szólj hozzám! - kiáltott Dorian toporzékolva. - Mit akarsz? Pénzt? Itt van. De most aztán hallgass.

Két vörös szikra villant egy pillanatra a nő vizenyős szemében, majd kihamvadt a szeme, és ismét buta, üveges lett. Hátraszegte fejét, s mohó ujjakkal söpörte fel a számlaasztalról a pénzdarabokat. A másik nő irigyen nézte.

- Hiába - sóhajtott Adrian Singleton. - Nem akarok visszamenni. Minek? Egészen boldog vagyok itt.

- De, ugye, írsz nekem, ha valamire szükséged lesz? - kérdezte Dorian, szünet után.

- Talán.

- Hát akkor jó éjszakát.

- Jó éjszakát - mondta a fiatalember, aki felment a lépcsőn s zsebkendővel törölgette kiszáradt száját.

Dorian fájdalmas arccal indult az ajtó felé. Mikor félrehúzta a függönyt, csúnya kacaj harsant annak a nőnek festett ajkáról, ki pénzt kapott tőle.

- Itt megy az ördög cimborája - öklendezett csukló, rekedt hangon.

- Piszok - mondta Dorian -, hogy mersz így nevezni?

A nő csettintett ujjaival.

- Hát talán Mesebeli Hercegnek híjjalak? - ordította utána a nőszemély.

Az álmos matróz ezek hallatára talpra szökkent, és vadul körülnézett. Hallotta, amint a külső kapu becsapódott. Kirohant, mintha utána akarná magát vetni.

Dorian Gray a szemerkélő esőben sietett a partra. Adrian Singletonnal való találkozása különösen izgatta s azon tépelődött, vajon e fiatal élet romlása csakugyan az ő bűne-e, amint Basil Hallward oly sértő kegyetlenséggel szemére lobbantotta. Harapdálta száját, s szíve pár pillanatra elszomorodott. De végre is mi köze hozzá? Az életünk sokkal rövidebb, semhogy vállunkra vegyük mások bűneinek terhét. Mindenki a maga életét éli, és maga fizet érte. Csak az a szomorú, hogy gyakran fizetünk egyetlen hibáért. Igen, mindig újra és újra kell fizetnünk érte. A Sors az emberek adósságait sohase törli ki végképp üzleti könyveiből.

Vannak pillanatok - lélekbúvárok mesélik -, mikor a bűnös szenvedély, vagy az, amit a világ annak nevez, annyira uralkodik természetükön, hogy testük minden rostját, agyuk minden sejtjét szörnyű vágyak ösztökélik. Férfiak, nők ilyen pillanatokban egészen elveszítik akaratuk szabadságát. Úgy haladnak rettenetes végük felé, akár a gépek. Nem tudnak választani, s lelkiismeretük vagy halott, vagy ha él, csak azért él, hogy a lázadást igézetessé, az engedetlenséget varázsszá tegye. Mert amint a teológusok állandóan hangsúlyozzák, minden bűn az engedetlenség bűne. Mikor az a nagy szellem, a gonosz hajnalcsillaga, lehullott az égről, akkor is lázadozott.

Fásan, gonoszra ajzottan, szennyes szellemmel, lázadásra éhes lélekkel iparkodott Dorian, gyorsítva lépteit, de amint egy sötét boltív alá fordult, melyen gyakran átvágott, hogy rövidítse útját ahhoz a hírhedt helyhez, ahova most igyekezett, egyszerre azt érezte, hogy hátulról megragadják, s mielőtt ideje lenne védekezni, torkon ragadja az erős kéz és falhoz szorítja.

Dorian tébolyultan küzdött az életéért, s rettenetes erőfeszítéssel lefejtette nyakáról a rászoruló ujjakat. Egy másodperc múlva hallotta a revolver csattanását, s látta, hogy egy csillogó, sima cső fejének szegeződik s egy alacsony, zömök férfi sötét alakja áll előtte.

- Mit akar? - lihegett Dorian.

- Csönd - mondta a férfi. - Ha moccan, agyonlövöm.

- Megőrült? Mit vétettem magának?

- Tönkretette Sibyl Vane életét - felelte -, és Sibyl Vane a nővérem volt. Öngyilkos lett. Tudom. Maga okozta a halálát. Megesküdtem, hogy ezért megölöm. Évekig kerestem magát. Sehol semmi jel vagy nyom. Az a két ember, aki ismerte, meghalt. Csak azt tudtam, hogy becézte magát a nővérem. Ma este véletlenül meghallottam. Béküljön ki az Istennel, mert ma este meghal.

Dorian Grayt rosszullet fogta el a félelemtől.

- Nem is ismertem - dadogta. - Nem is hallottam felőle. Megőrült.

- Inkább vallja be a bűnét, mert ahogy James Vane-nek hívnak, olyan bizonyos, hogy mindjárt meghal.

Szörnyűséges pillanat volt. Dorian nem tudta, mit mondjon, mit tegyen.

- Térdre! - ordította az idegen. - Egy percet adok, hogy számot vessen a lelkiismeretével - nem többet. Ma este Indiába megyek a hajóval, sok dolgom van. Egy percet adok. Siessünk.

Dorian karja lehullott. Megbénult a félelemtől, nem tudta, mit tegyen. Egyszerre vad remény cikázott agyvelején.

- Várjon - kiáltotta. - Mikor halt meg a nővére? Gyorsan, mondja már.

- Tizennyolc éve - szólt az idegen. - Mért kérdezi? Mit tartozik ez ide?

- Tizennyolc éve - nevetett Dorian Gray diadalmas hangon. - Tizennyolc éve! Hát vezessen a lámpa alá, és nézze meg az arcom.

James Vane pillanatig habozott, nem értette, mit akarhat. Aztán megragadta Dorian Grayt, s kiráncigálta a boltív alól.

Noha a szélfújta gázfény sötéten lobogott, mégis meglátta alatta, micsoda szörnyűséges tévedés áldozatává lett, mert annak az arca, kit meg akart ölni, fiús volt, virágzó, az ifjúság szeplőtlen tisztaságával. Alig látszott idősebbnek, mint egy húszéves fiatalember, egyáltalán nem lehet több, mint a nővére akkor, mikor elváltak egymástól, sok-sok évvel ezelőtt. Nyilvánvaló, hogy nem ő tette tönkre Sibyl Vane életét.

Elengedte Doriant és visszadöbbszent.

- Jaj, istenem - kiáltotta -, jaj, istenem, most majdnem megöltem önt.

Dorian Gray fellélegzett.

- Barátom, kicsibe múlt, és maga szörnyűséges bűnt követ el - mondta, és komoran rátekintett. - Tanulja meg a jövőben, hogy mi magunk sohase állhatunk bosszút.

- Bocsásson meg, kérem - dadogta James Vane. - Tévedtem. Véletlenül hallottam egy szót abban az átkozott csapszékben, és hamis nyomra vezetett.

- No csak menjen szépen haza, és tegye el a pisztolyát, különben még bajba kerül - szólt Dorian, sarkon fordult, és lassan lefelé ballagott az utcán.

James Vane rémülten állt a kövezeten. Minden ízében remegett. Majd egy fekete árnyék, mely eddig a nyirkos falhoz lapult, kilépett a fénybe, s lábujjhegyen hozzálopakodott. James egy kezét érzett a karján, és ijedten körütekintett. Az egyik nő volt, ki a sötétben ivott.

- Miért nem ölted meg? - sziszegte, sovány arcát egészen közel fordítva az övéhez. - Láttam, hogy utánavetted magad, mikor kirohantál a Dalyből. Te bolond! Annyi a pénze, mint a pelyva, és gonosz, hitvány alak.

- Nem őt keresem - válaszolt James -, és nekem nem kell senki pénze. Nekem valakinek az élete kell. Az, akit meg akarok ölni, a negyven körül járhat. Ez pedig félig-meddig gyerek. Hála istennek, hogy nem szárad lelkemen a vére.

A nő keserűen kacagott.

- Félig-meddig gyerek! - vihogott. - Eredj, kérlek, hiszen legalább tizennyolc éve annak, hogy a Mesebeli Herceg azzá tett, ami vagyok.

- Hazudsz! - kiáltott James Vane.

A nő az ég felé emelte kezét.

- Isten úgy segítjen, hogy igazat mondok.

- Isten úgy segéljen?

- Itt némuljak meg, ha nem igaz. Ő a legelvetemültebb, aki idejár. Azt mondják, eladta magát az ördögnek, hogy szép maradjon. Tizenennyolc éve, hogy találkoztam vele. Azóta alig változott. Én bezzeg megváltoztam - tette hozzá torz vigyorgással.

- Esküszöl erre?

- Esküszöm - válaszolt egy rekedt visszhang a nő rozzant ajkáról. - De meg ne mondd neki - nyafogta. - Félek tőle. Te, adj egy kis pénzt az éjjeli szállásra.

James káromkodva hagyta ott a nőt, s az utca sarkára rohant, de Dorian Gray már eltűnt. Hogy hátratekintett, már a nő is eltűnt.

TIZENHETEDIK FEJEZET

Egy héttel később Dorian Gray Selby Royalban, a pálmaházban ült, s a szép Monmouth hercegnővel csevegett, ki férjével, a bágyadt, hatvanéves öregúrral együtt szintén a meghívottak közt szerepelt. Teaidő volt, és az óriási, csipkével borított lámpa lágy fénye ráhullott a kínai porcelánokra, az asztal nehéz ezüst evőszereire, melynek főhelyén a hercegnő trónolt. Fehér kezei kecsesen mozogtak a findzsák közt, és telt, piros szája mosolygott valamin, amit Dorian súgott neki. Lord Henry egy selyemmel bevont nádszékben hevert, s rájuk nézett. Egy őszibarackszín kereveten Lady Narborough ült, s úgy tett, mintha figyelne a hercegnőre, ki egy brazíliai bogárról beszélt, melyet most szerzett bogárgyűjteményéhez. Három fiatalember, pompás szmokingban, teasüteménnyel kínálgatta a hölgyeket. A társaság tizenkét emberből állott, de másnapra másokat is vártak.

- Miről beszélgettek ti ketten? - kérdezte Lord Henry, ki lassan odament, letéve az asztalra findzsáját. - Dorian, remélem, elmondtad Gladysnek azt a tervemet, hogy mindennek más nevet kellene adni. Remek ötlet.

- Én azonban nem szeretném, Harry, ha más nevet adnál nekem - válaszolt a hercegnő, reápillantva igézetes szemével. - Egészen meg vagyok elégedve a nevemmel és bizonyára Gray is a maga nevével.

- Drága Gladys, a világ minden kincséért sem változtatnám meg a neveteket. Mind a kettő nagyszerű. Én főként a virágokra gondoltam. Tegnap egy orchideát vágtam le a gomblyukamba. Csodálatos pettyes virág volt, isteni, mint a hét főbűn. Unalmamban megkérdeztem egyik kertészemet, hogy hívják a virágot. Azt mondta, hogy *Robinsoniana* a neve ennek a kerti csodának, vagy valami ehhez hasonló szörnyűség. Szomorú valóság, de mi már nem tudunk szép neveket adni a dolgoknak. A név pedig minden. Sohase törődöm a tettekkel. Csak a szavakkal törődöm. Ezért gyűlölöm az irodalomban a földhözragadt realizmust. Az, aki beéri azzal, hogy a kapát kapának hívja, menjen kapálni. Csak arra való.

- Akkor hogy hívnak téged, Harry? - kérdezte a hercegnő.

- Az ő neve Paradoxon Herceg - mondta Dorian.

- Máris alattvalód vagyok - kiáltott a hercegnő.

- Hallani se akarok róla - kacagott Lord Henry egy székbe süppedve. - Egy skatulyából nehéz kimászni! Nem kell a cím.

- Uralkodó hercegek nem köszönhetnek le - figyelmeztették a szép ajkak.

- Hát azt akarod, hogy védjem a trónom?

- Azt.

- Én a Holnap igazságait hirdetem.

- Én jobb szeretem a Ma tévedéseit - válaszolta a hercegnő.

- Elveszed tőlem a fegyvereim - mondta Henry, belemenve a szeszélyes játékba.

- Csak a pajszod, a lándzsád nem.

- Lándzsát sohasem szoktam törni a Szépség ellen - szólt Henry bókoló kézmozdulattal.

- Hidd el, Harry, ez a te hibád. Nagyon is sokra becsülöd a szépséget.

- Hogy mondhatasz ilyet? Bevallom, azt hiszem, jobb szépnek lenni, mint jónak. Másrészt azonban készségesen elismerem, még mindig jobb jónak lenni, mint rútinak.
 - Szóval a rútság a hét főbűn egyike? - kiáltott a hercegnő. - No és mit csinálsz az orchideáról mondott hasonlatoddal?
 - A rútság a hét főerény egyike, Gladys. Neked, mint jó kormánypártinak, nem szabad ezeket lebecsülnöd. A sör, a Biblia és a hét főerény tette Angliát azzá, ami.
 - Hát nem szereted a hazádat? - kérdezte a hercegnő.
 - Hiszen itt élek.
 - Hogy annál jobban szidhasd.
 - Azt akarod, hogy elfogadjam Európa véleményét?
 - Mit mondanak rólunk?
 - Hogy Tartuffe Angliába költözött, és szatócsboltot nyitott.
 - Ez a te ötleted, Harry?
 - Neked adom.
 - Nem használhatom. Nagyon is igaz.
 - Ne félj, kérlek. Honfitársaink sohase ismernek magukra saját arcképükről.
 - Praktikus emberek.
 - Inkább körmönfontak, mint praktikusak. Ha lezárják a főkönyvet, a butaságot gazdagsággal, a bűnt képmutatással egyenlítik ki.
 - Mégis nagy dolgokat csináltunk.
 - Nagy dolgokat tettek a vállunkra, Gladys.
 - Mi pedig viseltük a terhét.
 - Csak annyira, amennyire a londoni tőzsde viseli.
- A hercegnő fejét rázta.
- Én hiszek az emberi fajtában - kiáltotta.
 - Ami csak azt jelképezi, hogy a törtetőké a világ.
 - Övé a fejlődés.
 - Engem a visszafejlődés jobban érdekel.
 - És mi a művészet?
 - Betegség.
 - A szerelem?
 - Káprázat.
 - A vallás?
 - Divatos pótszer, a hit helyett.
 - Te hitetlen.
 - Dehogy. A Hitetlenség a Hit kezdete.

- Mi vagy te tulajdonképpen?
 - Meghatározni annyi, mint korlátozni.
 - Adj egy kivezető fonalat.
 - Inkább elvágom a kivezető fonalat. Különben eltévedsz az útvesztőben.
 - Valósággal megijesztesz. Beszéljünk másról.
 - Házigazdánk kitűnő téma. Évekkel ezelőtt Mesebeli Hercegnek hívták.
 - Jaj, ne emlékeztess erre - kiáltott Dorian Gray.
 - Házigazdánk ma nincs rózsás hangulatban - szólt a hercegnő és elpirult. - Azt hiszi, hogy Monmouth tisztán tudományos szempontból vett el, mint a modern pillangók egyik remek példányát.
 - De remélem, hercegnő, önbe csak nem szúr gombostűt? - kacagott Dorian.
 - Csak a szobalányom, Gray úr, mikor haragszik rám.
 - És miért haragszik, hercegnő?
 - Igazán semmiségekért. Rendesen azért, mert tíz perccel kilenc előtt jövök haza, és azt közlöm vele, hogy fél kilencre már készen kell lennie az öltöztetéssel.
 - Ostoba egy lány lehet. Mért nem mondja meg neki?
 - Nem merem. Hiszen kalapokat csinál nekem. Emlékszik arra, amit Lady Hilstone kerti ünnepélyén viseltem? Nem emlékszik rá, de szép magától, hogy úgy tesz, mintha emlékeznék. Szóval azt is ő csinálta semmiből. Minden jó kalap semmiből készül.
 - Akár a hírnév, Gladys - szakította félbe Lord Henry. - Minden siker, melyet elérünk, új ellenséget szerez. Aki népszerű akar lenni, az legyen középsejű.
 - De nem a nők között - mondta a hercegnő, fejét rázva -, a nők kormányozzák a világot. Biztosítalak titeket, hogy nem bírjuk el a középsejű férfiakat. Mi, asszonyok, mint valaki mondja, a fülünkkel szeretünk, ahogy önök, férfiak, a szemükkel szeretnek, ha egyáltalán szeretnek.
 - Azt hiszem, egyebet se csinálunk - szólt Dorian.
 - Ó, kedves Gray, akkor maga sohase szeret igazán - felelt a hercegnő csúfondáros szomorusággal.
 - Drága Gladys - kiáltott Lord Henry -, hogy mondhatsz ilyent? A romantika az ismétlésből él, s az ismétlés az ingert művészetté varázsolja. Különben valahányszor szeretünk, mindig először szeretünk. A tárgy különböző volta semmit se változtat a szenvedély egyedülvalóságán. Csak erősíti. Az életben egy nagy élményünk lehet, s az élet titka az, hogy lehetőleg sokszor éljük át ezt az élményt.
 - Még akkor is, ha sebet kapunk, Harry? - kérdezte a hercegnő szünet után.
 - Főképp akkor, ha sebet kapunk - felelt Lord Henry.
- A hercegnő megfordult és Dorian Grayre tekintett kíváncsi szemmel.
- Mit szól ehhez ön, Gray? - firtatta.
- Dorian pillanatra tétovázott. Aztán hátraszegte fejét és kacagott.
- Én mindig egy véleményen vagyok Harryvel, hercegnő.

- Akkor is, ha nincs igaza?
- Harrynek mindig igaza van, hercegnő.
- És boldoggá teszi önt az ő filozófiája?
- Sohase kerestem a boldogságot. Minek az? Én a gyönyört kerestem.
- És megtalálta?
- Gyakran. Nagyon gyakran.

A hercegnő sóhajtott.

- Én a békét keresem - mondta -, s ha most nem megyek el és nem öltözök át, nem lesz nyugtom ma este.
- Majd hozok magának pár orchideát, hercegnő - szólt Dorian, felugrott, s a pálmaház belsejébe indult.
- Szörnyen flörtölsz vele - mondta Lord Henry az unokahúgának. - Vigyázz, kérlek. Dorian nagyon veszedelmes.
- Ha nem lenne az, nem is lenne csata.
- Szóval, görög a görög ellen?
- Én a trójaiak partján vagyok, ők egy nőért harcoltak.
- De megverték őket.
- Nem is lehet oly rossz fogságba esni.
- Megeresztett gyeplővel vágatsz előre.
- Fő az iram - vágott vissza a hercegnő.
- Ezt ma este beírom a naplómba.
- Mit?
- Azt, hogy égett ember nem fél a tüztől.
- Még csak meg se pörkölődtem. Szárnyam érintetlen.
- Te mindenre használod a szárnyad, csak arra nem, hogy elrepülj.
- A férfiaktól ránk, nőkre szállt át a bátorság. Új élmény nekünk.
- Van vetélytársad.
- Kicsoda?

Harry nevetett.

- Lady Narborough - suttogta. - Bolondul utána.
- Egészen megrémisztessz. Ha múzeumi régiségeket emlegetnek nekünk, mi, romantikusok, félünk.
- Ti, romantikusok! Hiszen tudományos módszerrel dolgoztok.
- Férfiak neveltek bennünket.
- De nem fejtettek meg.
- Hát mondd, mi a női nem? - kérdezte kihívóan.

- Szfinx, titok nélkül.

A hercegnő ránézett és elmosolyodott.

- De sokáig marad el az a Gray - szólt. - Menjünk és segítsünk neki. Még nem is mondtam meg, milyen színű a ruhám.

- Bocsáss meg, Gladys, a te ruhádnak kell alkalmazkodnia az ő virágjához.

- Ilyen gyorsan mégse adom meg magam.

- A romantikus művészet mindjárt a legmagasabb hanggal kezdődik.

- Módot kell találnod a visszavonulásra is.

- Mint a parthusok?

- Ők menedéket leltek a sivatagban. Nekem nincs sivatagom.

- A nők nem mindig választhatnak - felelt Harry, de alig fejezte be mondatát, a pálmaház mélyéből fojtott nyögés hallatszott, melyet egy test tompa, nehéz zuhanása követett. Mindenki föltrezzent. A hercegnő megdermedt a rémülettől. Lord Henry riadt szemmel rontott át a lebegő pálmalevelek közt, s ott találta Dorian Grayt, ki arccal a padlóra bukott halálos ájulatban.

Nyomban a kék szalonba vitték, és a kerevetre fektették. Rövid idő múlva magához tért, ködös szemmel nézett maga köré.

- Mi történt? - kérdezte. - Ó, már emlékszem. Ugye nem bántanak itt, Harry?

Reszketni kezdett.

- Édes Dorian - válaszolt Lord Henry -, csak elájultál. Semmi az egész. Bizonyosan megerőltetted magad. Ne is jöjj le vacsorára. Majd én helyettesítelek.

- Nem, lemegyek - mondta, és ügyel-bajjal lábra állott. - Inkább lemegyek. Nem szabad egyedül lennem.

Szobájába vonult átöltözködni. Hogy az asztalhoz ült, féktelen, rakoncátlan jókedve támadt, de olykor-olykor a rémület nyilallt át rajta, mert eszébe jutott, hogy a pálmaház ablakában mint valami fehér kendőt, egyszerre csak meglátta James Vane arcát, ki nézte-nézte őt.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Másnap ki se tette a lábát a házból, szobájában töltötte ideje legnagyobb részét, betegen a vad halálfélelemtől, de azért magával az élettel nem törődve. Az a tudat, hogy hajszoják, törbe csalják, sarkában vannak, elhatalmasodott rajta. Ha a szél csak meglibbentette a függönyt, megrettent. A száraz levelekre, melyek az ólomkeretes ablaktáblákra csapódtak, úgy tekintett, mint füstbe ment szándékaira, heves önvádjaira. Mikor lehunyta szemét, újra látta a matróz arcát, ki rámered a ködtől izzadt ablakon, s úgy érezte, szívére újra rátette kezét a borzalom.

De talán csak képzelődés volt, mely kihívta az éjszakából a bosszúállást, s eleje vetítette a bűnhődés csúf árnyait. Az az élet, melyet élünk, zűrzavaros, de képzeletünkben van valami rettenetesen logikus. A képzelet uszítja a bűn nyomába a lelkiismeret-furdalást. A képzelet műveli, hogy minden gonosztettnek hordania kell megfogant, torz vemhét. A tények közönséges világában a rosszat nem büntetik, a jót nem jutalmazák. Erőseké a siker, gyengéké a kudarc. Más nem történt. Különben, ha valamilyen idegen ott ólálkodik a ház körül, az inasok és portások okvetlenül észreveszik. Ha lábnyomokat látnak a gyeptájakon, okvetlenül jelentik a kertészek. Igen: pusztá képzelődés az egész. Sibyl Vane testvére nem tért vissza, hogy megölje őt. Elment hajóval, talán bele is fulladt a téli tengerbe. Tőle semmi esetre sem kell tartania. Hiszen ez a tengerész nem is tudta, nem is tudhatta, kicsoda ő. Az ifjúság álarca megmentette.

És bár merő káprázat az egész, mégis mily iszonyú elgondolni, hogy a lelkiismeret ily félelmes rémeket támaszthat, látható alakokat adhat nekünk, és elénk ráncigálhatja őket. Micsoda élete lenne, ha éjjel-nappal gonosztettének árnyai merednének rá hallgatag szobasarokból, gúnyolnák titkos helyekről, fülébe sugdosnának, mikor lakomán ül, fölébresztenék jeges ujjakkal, mikor alszik! Amint ez a gondolat átvillant agyán, elsápadt a rémülettől, érezte, hogy a levegő egyszerre meghidegült körötte. Jaj, az örület mily vad óráján gyilkolta meg barátját! Mily szörnyűséges csak gondolni is erre a jelenetre! Újra látta az egészet. Minden apró-cseprő részlet visszarémlt, még nagyobb borzalommal. Az Idő fekete barlangjából rettenetesen, skarlátba pólyálva fölemelkedett büntettének rémképe. Mikor Lord Henry hat órákor bejött hozzá, úgy sirt Dorian, mint akinek megszakad a szíve.

Csak három nap múlva mert elmenni hazulról. A világos, fenyőillatos téli reggelben volt valami, ami mintha visszahozta volna vidámságát, életkedvét. De nemcsak környezete, nemcsak ezek a tapintható tárgyak okozták a változást. Tulajdon természete lázadt fel a gyötrelmes túlsága ellen, mely meg akarta nyomorítani, tönkre akarta tenni lelki nyugalma. A gyengéd, finom húrozatú emberek mindig ilyenek. Erős szenvedélyeik vagy szétzúznak mindent, vagy ők maguk roskadnak össze. Vagy megölnék valakit, vagy ők maguk pusztulnak el. Csip-csup bánatok, csip-csup szerelmek tovább élnek. De a nagy szerelmek és nagy bánatok saját teljességük által vesznek el. Egyébként Dorian meggyőzte magát, hogy rémült képzelődésének áldozata volt, s riadozásaira most egy kis szánalommal és nem csekély megvetéssel tekintett vissza.

Reggeli után egy órahosszat sétált a hercegnővel a kertben, majd a parkon át a vadásztársasághoz hajtatott és hozzájuk csatlakozott. Az érdes zúzmara úgy tapadt a fűre, mint a só. Az égbolt egy megfordított kék ércserleghez hasonlított. Vékonyka jégkéreg szegte be a lapos, náddal benőtt tavat.

A fenyőerdő peremén megpillantotta Sir Geoffrey Cloustont, a hercegnő fivérét, ki épp két kilótt töltényt ürített ki puskájából. Dorian leugrott a kocsiból, megparancsolta inasának, hogy vigye haza a kancát, s vendége felé iparkodott, a száraz cserjéken át, a csörgő avaron.

- No van-e sok vad, Geoffrey? - kérdezte.

- Nem valami sok, Dorian. Úgy látszik, a legtöbb madár a mezőre repült. Remélem, ebéd után, ha a másik területre megyünk, több szerencsénk lesz.

Dorian mellette ballagott. A metsző, szagos levegő, a barna és piros lángok, melyek az erdőben villogtak, a hajtók rekedt kiáltása, mely ki-kihangzott onnan, s az éles puskaropogás, mely ezt a lármát követte, felvillanyozta őt és az édes szabadság gyönyörével töltötte el. Gondtalan boldogság fogta el, az öröm nagy-nagy közönye.

Egyszerre a száraz fücsomó mögül, vagy húslépcsnyire tőlük, fekete pöttyös fülét hegyezve, hosszú hátsó lábait előrevonszolva felugrott egy nyúl. Egy égerfaerdőcske felé iramodott. Sir Geoffrey vállához kapta puskáját, de a nyúl kecses mozdulattal oly különösen meghatotta Doriant, hogy hirtelen felkiáltott:

- Ne lödd le, Geoffrey. Hagyd élni.

- Ne bolondozz, Dorian - nevetett barátja, és mikor a nyúl az erdőcskébe ugrott, rálőtt. Két kiáltás hallatszott, egy sebesült nyúl rívása, mely szörnyű és egy haldokló ember nyögése, mely még szörnyűbb.

- Boldog isten! Egy hajtót találtam! - kiáltott Sir Geoffrey. - Micsoda számár, hogy a puskák elé áll. Tüzet szüntess! - ordított, ahogy kifért a torkán. - Valaki megsebesült.

A vadászmester, kezében bottal, odarohant.

- Hol, kérem? Hol van? - kiáltott. Erre már tüzet szüntettek az egész vonalon.

- Ott - felelte Sir Geoffrey dühösen, az erdőcske felé sietve. - Mi a csudának nem tartja vissza az embereit? Mára elrontották a vadászatot.

Dorian nézte őket, amint bementek az égerfák közé, eltolva a hajlékony, lengő ágakat. Pár pillanat múlva kijöttek, egy testet vonszolva magukkal a napfénybe. Dorian borzadva fordult el. Úgy érezte, bárhová megy, követi a szerencsétlenség. Hallotta, hogy Sir Geoffrey azt kérdezi, csakugyan meghalt-e az ember, s hallotta, hogy a vadászmester azt felelte, igen. Láta, amint az erdő arcoktól elevenül meg. Sok-sok láb dobogott, halk hangok susogtak. Nagy rézbegyű fácán rebbent el a gallyak közt, feje fölött.

Néhány pillanat múlva, mely zavart lelkének oly hosszúnak tetszett, mint a gyötrelem végtelen órái, egy kezét érzett a vállán. Fölriadt, körülnézett.

- Dorian - mondta Lord Henry -, kiadom a rendeletet, hogy mára vessenek véget a vadászatnak. Ilyenek után mégse való.

- Bár mindörökre véget vetnének neki - felelt keserűen. - Ronda, kegyetlen dolog az egész. És az az ember meg...?

Nem fejezhette be mondatát.

- Félek, hogy igen - válaszolt Lord Henry. - A mellébe kapta a lövést. Bizonyára szörnyethalt. No jöjj, menjünk haza.

Vagy ötven lépést mentek, egymás mellett a fasor felé, szótlanul. Aztán Dorian Lord Henryre nézett, és nehéz sóhajjal mondta:

- Ez rossz jel, Harry, nagyon rossz jel.

- Micsoda? - kérdezte Lord Henry. - Á, ezt a balesetet gondolod? Ezen, édes öregem, már nem segíthetünk, ő a hibás. Miért áll a puskák elé? Különben is nekünk semmi közünk hozzá. Geoffreynek természetesen nem valami kellemes. Mégse lehet hajtókat csak úgy lepuffantani. Azt mondják majd róla, hogy kocavadász. Geoffrey pedig nem is az, remekül lő. De kár beszélni erről.

Dorian fejét rázta.

- Ez rossz jel, Harry. Úgy érzem, valami borzasztó történik majd valamelyikünkkel. Talán énvelem - tette hozzá, és gyötrődő mozdulattal megsimogatta szemét.

Az idősebb férfi kacagott.

- A világon csak egy borzasztó van, Dorian, és ez az unalom. Ez az egyetlen bűn, melyre nincs bocsánat. De mi aligha szenvedünk tőle, csak ne sokat fecsegyenek erről az esetről. Értésükre is adom, hogy tilos szóba hozni. Ami pedig a jeleket illeti, hát nincs is jel a világon. A végzet nem küld nekünk hírnököket. Sokkal bölcsebb ehhez, vagy sokkal kegyetlenebb. Különben is mi a csoda történhetne veled, Dorian? Mindened a világon megvan, amit szemed-szájad megkíván. Nincs senki, aki ne cserélne teveled szívesen.

- Nincs senki, Harry, akivel én ne cserélnék szívesen. Ne neved így. Az igazat mondom. Az a nyomorult paraszt, aki az imént meghalt, jobban járt, mint én. Nem félek a Haláltól. A Halál jött rémít meg. Úgy tetszik, hogy szörnyű szárnya itt leng köröttem, az ólmos levegőben. Jaj, istenem, nem látod, hogy a fák mögött egy ember mozog és rám néz és rám vár?

Lord Henry abba az irányba tekintett, amerre a reszkető kesztyűs kéz mutatott.

- Igen - szólt mosolyogva -, látom, hogy a kertész van ott, az vár rád. Bizonyára azt akarja megkérdezni tőled, milyen virágokat tegyen ma este az asztalra. De roppant ideges vagy ma, édes öregem! Ha visszamegyünk Londonba, elviszlek az orvosomhoz.

Dorian könnyűlten sóhajtott fel, mikor látta, hogy a kertész közeledik. A kertész kalapjához ért, pillanatig tétozva nézett Lord Henryre, majd elővett egy levelet, átadta gazdájának.

- A hercegnő azt mondta, hogy választ viszek - szólt halkan.

Dorian zsebre dugta a levelet.

- Mondja meg a hercegnőnek, hogy mindjárt jövök - szólt Dorian hidegen.

A kertész visszafordult, a ház felé sietett.

- Mennyire szeretnek a nők veszedelmes dolgokat csinálni! - kacagott Lord Henry. - Az egyik kiválóságuk, melyet leginkább bámulok. Egy nő bárkivel flörtöl, csak nézzék a többiek.

- Mennyire szeretsz te veszedelmes dolgokat mondani, Harry! De ezúttal alaposan tévedsz. Én nagyon kedvelem a hercegnőt, de nem szeretem.

- A hercegnő pedig nagyon szeret téged, de nem kedvel, tehát remek pár lesz belőletek.

- Te itt pletykát csinálsz, Harry, holott ennek a pletykának semmi alapja sincs.

- Minden pletykának az az alapja, hogy valaki erkölcstelenül tisztességes - szólt Lord Henry, és cigarettára gyújtott.

- Te, Harry, mindenkit feláldoznál egy ötletért.

- Hiszen az emberek is szívesen feláldozzák magukat - volt a válasz.

- Szeretném, ha szeretni tudnék - kiáltott Dorian, a szenvedély mély zengésével hangjában. - De úgy tetszik, szeretni nem tudok, vágyakozni pedig elfelejtettem. Nagyon is sokat foglalkozom önmagammal. A saját egyéniségem teher lett számomra. Menekülni akarok, elmenni, felejtetni. Egyáltalán ostobaság volt tőlem, hogy idejöttem. Majd táviratozok Harveynek, készítse el a vitorlásom. A vitorlásan az embert nem bántják.

- Kicsodák nem bántják, Dorian? Neked valami bajod van. Miért nem mondod meg, mi bánt? Tudod, hogy én segíthetnék neked.

- Nem mondhatom meg, Harry - válaszolt Dorian szomorúan. - Őszintén szólva csak képzelődés az egész. Ez a szerencsétlen baleset egészen feldúlt. Rettenetes előérzetem van, hogy ilyesmi történik majd velem is.

- Ostobaság.

- Remélem, hogy az, de mégis azt érzem. Á, itt a hercegnő, akár Artemis egy legújabb divatú ruhában. Látja, visszajöttünk, hercegnő.

- Mindent tudok, Gray - válaszolt a hercegnő. - Szegény Geoffrey roppant izgatott. És úgy hallom, maga kérte is, hogy ne lője le a nyulat. Furcsa.

- Igen, nagyon furcsa volt. Fogalmam sincs, miért mondtam ezt. Bizonyára szeszélyből. Édes kis állatka volt. De sajnálom, hogy arról az emberről is beszéltek magának. Irtózatos dolog.

- Unalmas dolog - szólt közbe Henry. - Egyáltalán nincs semmi lélektani jelentősége. Ha Geoffrey szántszándékkal teszi, akkor érdekes! Szeretnék olyan valakit látni, ki igazi gyilkosságot követett el.

- Rettenetes vagy, Harry! - kiáltott a hercegnő. - Ugye Gray? Nézd, Harry, Gray megint rosszul lett. Mindjárt elájul.

Dorian erőlködve állott a lábán és mosolygott.

- Nincs semmi bajom, hercegnő - mormogta -, az idegeimet nagyon túlfeszítettem. Csak ez a bajom. Valószínűleg sokat járkáltam ma reggel. Nem is hallottam, mit mondott Harry. Nagyon képtelent mondott? Majd máskor elmeséli. Most bemegyek és lefekszem. Ugye megbocsát?

A lépcső pihenőjéhez értek, amely a pálmaházból a tornácra vezet. Mikor az üvegajtó becsukódott Dorian Gray mögött, Lord Henry megfordult s unott-álmos szemével a hercegnőre nézett:

- Nagyon szerelmes vagy belé? - kérdezte tőle.

A hercegnő egy darabig nem válaszolt, csak a vidéket nézegette.

- Ezt én is szeretném tudni - mondta végül.

Henry rázta a fejét.

- Tudni végzetes volna. Oly édes a bizonytalanság. A köd csodássá varázsolja a tárgyakat.

- De ködben nem látjuk az utat.

- Édes Gladys, minden út egyfelé vezet.

- Hova?

- A kiábrándulásba.

- Ezzel kezdődött az életem - sóhajtott a hercegnő.

- Az élet hercegnői koronával közeledett hozzád.

- Unom az eperleveleket.
- De azért jól állnak neked.
- Csak ha reprezentálok.
- Mégis hiányoznának - mondta Lord Henry.
- Nem szándékozom megválni egyetlen levelemtől sem.
- Te, meghallja Monmouth.
- Az öregkor nagyothall.
- Sohasem féltékenykedett rád?
- Sajnos soha.

Henry körülnézett, mintha keresne valamit.

- Mit keresel? - kérdezte.
- A vívótőrödet - felelte Henry. - Elvesztetted a vívótőrödet.

A hercegnő kacagott.

- A sisak azonban még rajtam van.
- Ez még érdekesebbé teszi a szemedet - válaszolt Henry.

A hercegnő megint kacagott. Fogai olyanok voltak, mint fehér magok vérvörös gyümölcsben.

Fönn Dorian Gray a szobájában feküdt, a kereveten, s a rémület zsibongott teste minden ízében. Az élet egyszerre oly roppant teher lett számára, hogy nem tudta elviselni. A szerencsétlen hajtó borzalmas halála, kit az erdőcske sűrűjében lőttek le, tulajdon halála előképének rémlett. Majdnem elájult attól, amit Lord Henry mondott szeszélyes kedvében, kaján tréfából.

Öt órakor csöngetett inasának, kiadta a rendeletet, csomagolja össze holmiját a londoni éjszakai expresszvonatra, s fél kilenckor legyen a kapunál a kocsí. Elhatározta, hogy ezen az éjszakán már nem alszik Selby Royalban. Baljós hely ez. A Halál jár itt, a verőfényben is. Az erdő fűvét vér mocskolja.

Majd pár sort írt Lord Henrynek, tudatta vele, hogy Londonba utazik, megvizsgáltatja magát orvosával, s arra kérte barátját, hogy távollétében mulattassa vendégeit. Mikor a levelet borítékba tette, kopogtak az ajtón, inasa jelentette, hogy a vadászmester szeretne vele beszélni. Dorian elkomorodott, ajkába harapott.

- Küldje be - mondta pár pillanatnyi habozás után.

Mikor a vadászmester belépett, Dorian kivette cheque-füzetét egy fiókból és maga elé tette.

- Bizonyára a ma reggeli rettenetes szerencsétlenségről akar beszélni, Thornton - szólt, és kezébe vett egy tollat.
- Arról, kérem - válaszolt a vadászmester.
- Házas volt az a szegény ember? Volt családja? - kérdezte Dorian unottan. - Ha családos, akkor nem akarom, hogy hozzátartozói szükségét lássanak, s annyi pénzt küldök neki, amennyit maga szükségesnek tart.
- Azt se tudjuk, kérem, kicsoda. Épp ezért bátorkodtam idejönni.

- Nem tudják, kicsoda? - mondta Dorian szórakozottan. - Hogy érti ezt? Hát nem a maga embere volt?

- Nem, kérem. Sohase láttam azelőtt. Valami matrózfélenek látszik.

A toll kihullott Dorian Gray kezéből, úgy érezte, hogy szíve verése egyszerre eláll.

- Matróz? - kiáltott. - Azt mondta, hogy matróz?

- Az, kérem. Olyan, mint valami matróz, mindkét karja tele van tetoválva.

- Találtak nála valamit? - szólt Dorian, s előre hajolt riadt szemmel meredve a vadászmesterre.

- Valamit, amiből megtudhatjuk a nevét?

- Egy kevés pénz volt nála - más nem, meg egy hatlövetű pisztoly. A nevét nem tudjuk. Rendes embernek látszik, de durva külsejű. Bizonyára valami matróz.

Dorian felugrott. Rettenetes remény cikázott előtte. Utánkapott, tébolyultan.

- Hol a holttest? - kiáltott. - Siessünk! - Azonnal látnom kell!

- Egy üres istállóban van, kérem, a Home Farmon. A nép nem tűr ilyesmit a házában. Azt mondja, a holttest szerencsétlenséget hoz.

- A Home Farmon? Tüstént menjen oda, és várjon rám. Szóljon egy lovászfőúrnak, azonnal vezesse elő a lovamat. Vagy nem. Nem kell. Magam lovagolok az istállóhoz. Így hamarabb ott leszek.

Alig negyedóra múlva Dorian Gray lóhalálban vágatott a hosszú fasorban. A fák, úgy érezte, kísérteties csoportban rohantak utána, vad árnyak hasaltak útjára. Kancája egyszer megbokrosodott egy fehér kapufélfától, s majdnem földre vetette őt. Dorian rávágott a lovaglőostorával. Erre a ló úgy nyilallt a sötét levegőn át, mint a nyílvevő. Patkója alatt röpködtek a kövek.

Végre elérte a Home Farmot. Két ember lézengett a tanya udvarán. Dorian leugrott a nyeregből, s a kantárt az egyik embernek adta. A legközelebbi istállóból világosság derengett. Valami azt sugallta, hogy ott a holttest, az ajtóhoz rohant, kilincsére tette a kezét.

Egy pillanatig tétozott, érezve, hogy olyasmit tud meg nemsokára, ami vagy rendbe hozza, vagy tönkreteszi életét. Aztán föltárta az ajtót és belépett.

Pár pokrócon a hátsó sarokban feküdt egy durva inges, kék nadrágos holttest. Piszkos zsebkendőt borítottak arcára. Mellette, palackba dugva, olcsó kocsisgyertya sercegett.

Dorian Gray összeborzadt. Érezte, hogy az ő keze nem veheti le a zsebkendőt, s kikiáltott az egyik béreshez jöjjön be hozzá.

- Vegye le ezt az arcáról. Látni akarom - mondta, és megragadta az ajtófélfát, belekapaszkodott.

Mikor a béres levette a zsebkendőt, Dorian előrelépett. Az öröm sikolya hangzott fel ajkán. Az az ember, kit lelőttek az erdőcskében, James Vane volt.

Dorian Gray pár pillanatig nézte a hullát. Mikor hazafelé lovagolt, szeme megtelt könnyel, mert tudta, hogy most már senki sem bánthatja.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

- Ugyan minek meséled, hogy jó útra térsz majd - kiáltott Lord Henry, belemártva fehér ujjait a vörösréz öblítőcsészébe, mely rózsavízzel volt tele. - Te nagyon jó vagy. Csak arra kérlek, ne változz meg.

Dorian Gray a fejét rázta.

- Nem, Harry, nagyon sok borzalmas dolgot tettem az életemben. Többet azonban nem teszek. Tegnap már megkezdtem a jótetteimet.

- Hol jártál tegnap?

- Vidéken, Harry. Egy kis kocsmában voltam egyedül.

- Édes fiam - szólt Lord Henry, mosolyogva -, vidéken könnyű erényesnek lenni. Ott nincs kísértés. Ez az oka annak, hogy azok, akik nem laknak a fővárosban, annyira civilizálatlanok. A civilizációt egyáltalán nem oly könnyű megszerezni. Csak két módon juthatunk birtokába. Az egyik mód az, hogy műveltek vagyunk, a másik, hogy romlottak vagyunk. A vidékiek nem lehetnek sem műveltek, se romlottak, tehát begyöpösödnek.

- Műveltség és romlottság - visszhangozta Dorian. - Mind a kettőt eléggé ismerem. Most borzasztónak érzem, hogy a kettő karöltve járhat. Mert új ideálom van, Harry. Meg akarok változni. Máris megváltoztam, azt hiszem.

- De még el se mondtad, mi volt az a jótetted. Vagy azt mondtad, hogy több jótetted van? - kérdezte a barátja, s tányérjába kis piros gúlát púpozott az érett eperszemekből, s egy lyukacsos, kagylóforma kanálból fehér porcukorral havazta be.

- Elmondhatom, Harry. Ezt a történetet másnak úgyse mondhatnám el. Megmentettem valakit. Hiúságnak tetszik, de te tudod, mit értek rajta. Nagyon szép lány volt, roppant hasonlított Sibyl Vane-hez. Azt hiszem, ez vonzott hozzá először. Ugye emlékszel Sibylre? Úgy tetszik, hogy régen, nagyon régen volt az egész! Hát Hetty természetesen nem a mi osztályunkból származik. Afféle falusi lány. De én igazán szerettem. Bizonyos vagyok, hogy szerettem. Ezen a csodálatos májuson le-lerándultam hozzá, meglátogattam, kétszer-háromszor hetenként. Tegnap egy kis gyümölcsösben találkoztunk. Almafavirágok hullottak hajára és kacagott. Ma hajnalban el akartunk utazni együtt. Egyszerre csak elhatároztam, hogy meghagyom olyan virágszerűnek, amint találtam.

- Ennek az élménynek az újdonsága - vágott közbe Lord Henry - bizonyára kéjesen csiklandozott, Dorian. De elmondhatom, hogy végződött az idilled. Jó tanácsokkal láttad el a lányt, s megrepesztetted a szívét. Így kezdődik a javulásod.

- Harry, rettenetes vagy. Ne mondj ilyen borzasztó dolgokat. Hetty szíve nem repedt meg. Természetesen sírt és mi egyéb, de nincs semmi szégyen rajta. Élhet, akárcsak Perdita, mentás és pereméres kertjében.

- És sirathatja a hűtlen Florizelt - szólt Lord Henry, s kacagva hátradőlt a székében. - Kedves Dorianom, neked igazán furcsa, gyerekes szeszélyeid vannak. Azt hiszed, hogy ez a lány aztán beéri majd egy parasztlegénnyel. Úgy értem, hogy majd férjhez megy egy szép napon valami durva kocsishoz vagy vigyorgó földműveshez. Dehogyan, az, hogy teveled találkozott, az, hogy téged szeretett, megtanítja majd arra, hogy megvesse az urát, és boldogtalan lesz. Erkölcsi szempontból sem mondhatom, hogy sokra becsülöm a te nagy lemondásod. Még kezdetnek is

gyatra. Különben honnan tudod, hogy Hetty ebben a pillanatban nem lebeg-e kedves vízililiomok között, egy csillagvilágos malomtóban, mint Ophelia?

- Ezt nem bírom, Harry! Te mindenre tréfálsz, azután a legborzasztóbb tragédiákról beszélsz. Sajnálom, hogy elmondtam neked. Bánom is én, mit szólsz hozzá. Tudom, hogy helyesen cselekedtem. Szegény Hetty! Mikor ma reggel ellovagoltam a tanya mellett, láttam fehér arcocskáját az ablakban, mint egy jázminágot. Ne beszéljünk többet erről, és ne próbálj meggyőzni, hogy az első jótett, melyet évek óta műveltem, az első kis önfeláldozás, melyet megtettem, tulajdonképpen szintén bűn. Beszélj valamit magadról. Meg kell javulnunk. Meg is javulok. Mi újság a városban? Napok óta nem voltam a klubban.

- Még mindig a szegény Basil eltűnéséről beszélnek.

- Azt hittem, hogy azóta már meg is írták - mondta Dorian, bort öntve magának, és kissé elkomorult.

- Édes fiam, még csak hat hete beszélnek róla, az angol közönség pedig nem bírja el azt a szellemi tornát, hogy három hónapon belül két dologról is beszéljen. Különben mostanában határozottan szerencsések voltak. Beszélhettek az én válópörömről, és Alan Campbell öngyilkosságáról. Most pedig egy művész titokzatos eltűnéséről. A rendőrség még mindig erősködik, hogy a sűrke köpenyes úr, ki november kilencedikén elutazott az éjféli vonattal, szegény Basil volt. A francia rendőrség ellenben kijelenti, hogy Basil egyáltalán nem is érkezett meg Párizsba. Meglátod, két hét múlva azt újságolják majd, hogy San Franciscóban látták. Furcsa, de mindenkit, aki eltűnik, San Franciscóban látnak. Bizonyára remek város lehet, a túlvilág minden varázásával.

- Mit gondolsz, mi történt Basillel? - kérdezte Dorian, a fény felé tartva vörösboros poharát, csodálkozva, hogyan beszélhet erről ilyen nyugodtan.

- Fogalmam sincs róla. Ha Basil el akar rejtőzködni, semmi közöm hozzá. Ha meghal, minek gondoljak rá. A Halál az egyetlen dolog, amitől félek. Gyűlölöm.

- Miért? - kérdezte fiatal barátja fáradtan.

- Azért, kérlek - szólt Lord Henry orra alá tartva a szagosüvegcsé aranyozott száját -, mert manapság mindent túlélhetünk, csak a Halált nem. A Halál meg a közönségeség, csak ez a két dolog van a tizenkilencedik században, amit nem lehet szavakkal elhessegetni. Dorian, feketézzünk a zongoraszobában. Zongorázz nekem Chopint. Az a fiú, akivel megszökött a feleségem, remekül játszott Chopint. Szegény Viktória! Nagyon szerettem őt. A ház egészen kihalt nélküle. Tudom, hogy a házasság pusztító szokás és rossz szokás. De az ember még azt is sajnálja, ha elhagyja rossz szokását. Ezt talán leginkább. Hiszen rossz szokásaink egészen összeolvadtak egyéniségünkkel.

Dorian semmit se szólt, csak fölkelt az asztaltól, a másik szobába ment, leült a zongorához, és végigfuttatta ujjait a fehér és fekete elefántcsont billentyűkön. Miután behozták a kávé, abbahagyta, Lord Henryre nézett, és ezt mondta:

- Mondd, kérlek, sohase jutott eszedbe, hogy Basilt meggyilkolták?

Lord Henry ásitott.

- Basilt nagyon szerette mindenki, és mindig olcsó, amerikai zsebórát viselt. Miért gyilkolták volna meg? Nem volt olyan okos, hogy ellenségei legyenek. Természetesen nagyon tehetséges festő volt. De valaki festhet úgy, mint Velasquez, és mégis szörnyen unalmas lehet. Basil pedig igazán unalmas volt. Csak egyetlenegyszer érdekelt, akkor, mikor évekkor ezelőtt elmesélte nekem, hogy végtelenül csodál téged, és te vagy a művészetének vezérmotívuma.

- Nagyon szerettem Basilt - mondta Dorian kissé szomorkás hangon. - De nem rebesgetik, hogy meggyilkolták?

- Csak pár újság írja. Egyáltalán nem tartom valószínűnek. Tudom, vannak borzasztó helyek Párizsban, de Basil nem az az ember, ki elmegy oda. Nem volt kíváncsi semmire. Ez volt a fő hibája.

- Mit szólnál, Harry, ha azt mondanám, hogy én gyilkoltam meg Basilt? - szólt fiatal barátja. És miután beszélt, mohón figyelt Harryre.

- Azt, édes öregem, hogy olyan pózt választasz, ami nem illik az egyéniségedhez. Minden büntett közönséges, aminthogy a közönségesség maga is büntett. Te, Dorian, el se tudnál követni egy büntettet. Sajnálom, ha megsértem ezzel a hiúságod, de biztosítalak, hogy ez az igazság. A büntett csak az alsóbbrendű embereké. Nem ítélem el őket cseppet sem. Sőt azt hiszem, hogy a büntett az nekik, ami minekünk a művészet, szóval valami, amivel különös izgalmakat szerezhetnek.

- Különös izgalmakat szerezhetnek? Hát azt mondod, hogy aki egyszer gyilkolt, az másodszor is tudna gyilkolni? Ugyan, kérlek, ne mondj ilyeneket.

- Ó, minden gyönyörűség, ha az ember nagyon gyakran csinálja - kiáltott Lord Henry és kacagott. - Ez az élet egyik legfontosabb titka. De azért azt hiszem, hogy a gyilkosság mindig tévedés. Nem szabad olyasmit tennünk, amiről nem beszélhetünk vacsora után. De hagyjuk szegény Basilt. Szeretném elhinni, hogy csakugyan oly regényes véget ért, mint ahogy te sejtet, de nem tudom elhinni. Az megtörténhetett, hogy az omnibuszból a Szajnába pottyant, a kocsis elhallgatta a botrányt. Igen: el tudom képzelni, hogy így végezte. Látom őt, amint hátán fekszik, fölötte tompazöld hullámok, nehéz vontatóhajók mennek, s hosszú hínárszálak akaszkodnak hajába. Eztán, kérlek, kötve hiszem, hogy ő eztán valami jót is alkotott volna. Az utóbbi tíz év alatt a képei egyre gyengébbek lettek.

Dorian felsóhajtott. Lord Henry átballagott a szobán, és egy furcsa, javai papagájnak a fejét kezdte vakargatni, egy nagy szürke tollú, rózsás bóbitájú és farkú madárnak, mely bambuszrúdon himbálózott. Amint ujja hegyével hozzáért, a madár ráncos szemhéjának fehér hólyagját leeresztette fekete, üvegszerű szemére, s előre-hátra ringatózott.

- Igen - folytatta Henry, és megfordult, kivéve zsebéből a zsebkendőjét -, a képei egyre gyengébbek lettek. Úgy tetszett nekem, hogy elvesztett valamit. Elvesztett egy ideált. Mikor te meg ő nem voltatok többé jó barátok, ő nem volt többé nagy művész. Mi választott el benneteket? Úgy képelem, hogy Basil untatott téged. Ha így van, akkor sohasem bocsátott meg neked. Az unalmas emberek ilyesmit sohasem szoktak megbocsátani. Mondd, kérlek, mi lett abból a remek arcképből, melyet rólad festett, azt hiszem, azóta se láttam, mióta befejezte. Már emlékszem, évekkal ezelőtt mondtad nekem, hogy leküldted Selbybe, és ott elrakták valahová, vagy talán ellopták. Nem került meg azóta? Micsoda kár! Igazán remekmű volt. Emlékszem, meg is akartam venni. Bárcsak megvettem volna. Basil legjobb korszakából való. Azóta a munkája a rossz piktúra és a jó szándék ama sajátos vegyülete, mely az ittenieket mindig feljogosítja arra, hogy elsőrangú angol festőknek nevezzék magukat. Miért nem kerestetted ezt a képet az újságokban? Ezt kellett volna tenned.

- Már nem tudom - mondta Dorian. - Azt hiszem, kerestettem. De ezt a képet sohasem szerettem igazán. Sajnálom, hogy ültem hozzá. Rágondolni sem szeretek. Miért is beszéltél róla? Mindig egy színdarabnak, gondolom, a „Hamlet”-nek, ezekre a furcsa soraira emlékeztet, hogy is van csak?

*„Akár a festett bú, olyan
Arc szív nélkül”*

Igen: ehhez hasonlít ez a kép.

Lord Henry nevetett.

- Ha valaki művészien dolgozza fel az életet, akkor az agya a szíve - válaszolt, s egy karosszékbe ült.

Dorian Gray a fejét rázta, s pár lány akkordot fogott a zongorán.

- Akár a festett bú, olyan - ismételte - arc szív nélkül.

Henry hátradőlt székében s félig hunyt szemmel nézett Dorianra.

- Mondd, Dorian - szólt szünet után -, „mit ér az, ha valaki megnyeri az egész világot” és - hogy is szól ez az idézet - „elveszti a saját lelkét?”

A zene megbicsaklott, s Dorian Gray felugrott és barátjára meredt.

- Miért kérdezed ezt tőlem, Harry?

- Édes öregem - mondta Lord Henry magasba vonva szemöldökét a meglepetéstől -, azért kérdezem ezt tőled, mert azt hittem, hogy feleletet tudsz adni kérdéseimre. Csakis azért. Múlt vasárnap átmentem a Parkon, és a Marble Arch közvetlen közelében egy kis csoport kopott ember hallgatott valami silány utcai prédikátort. Amint elhaladtam mellettük, hallottam, hogy a prédikátor épp ezt a kérdést ordítja a hallgatóságnak. Engem is megragadott, mert nagyon drámai a kérdés, Londonban sok ilyen különös jelenet játszódik le. Egy nyirkos vasárnap, egy sete-suta, esőköpenyes keresztény, betegesen fehér arcok gyűrűjében, csepegő esernyők rozoga födele alatt - s ez a csodálatos mondat, melyet a levegőbe röpítenek a rikoltó ideges ajkak: mindez valóban nagyszerű volt a maga nemében, valóságos kinyilatkoztatás. Meg akartam mondani a prófétának, hogy a művészetnek van lelke, de az embernek nincs lelke. Különböztetéstől tartok, hogy meg sem értett volna.

- Nem, Harry. A lélek rettenetes valóság. Lehet venni, eladni, csereberélni. Lehet megmérgezni és megjavítani. Mindnyájunkban lakozik lélek. Én tudom.

- Egészen bizonyos vagy ebben, Dorian?

- Egészen bizonyos.

- Akkor bizonyára káprázat az egész. Azok a dolgok, melyeket föltétlenül biztosaknak tartunk, sohasem igazak. Ez a Hit végzete és a Romantika leckéje. Milyen komoly vagy! Ne légy annyira komoly. Mi közöd van neked és énnekem korunk babonájához? Nem: mi nem hiszünk többé a lélekben. Zongorázz nekem valamit. Zongorázz egy nocturne-t, és amint zongorázol, meséld el, hogy őrizted meg az ifjúságod. Neked van valami titkod. Én csak tíz évvel vagyok öregebb nálad, és én ráncos vagyok, fonnyadt vagyok, sárga vagyok. Sohasem voltál ilyen bájos, mint ma este. Arra a napra emlékeztetsz, mikor először láttalak. Majdnem szemtelen voltál és nagyon félénk és egészen rendkívüli. Azóta természetesen megváltoztál, de a külsőben nem. Szeretném hallani a titkod. Mindenre a világon képes lennék, hogy visszakapjam az ifjúságom, csak arra nem, hogy tornásszak, hogy korán keljek és hogy becsületes, hasznos polgár legyek. Ifjúság! Nincs ehhez semmi fogható. Butaság azt mondani, hogy az ifjúság tudatlan. Csakis azoknak a véleményét hallgatom meg félig-meddig, akik nálam sokkal fiatalabbak. Úgy érzem, hogy ők különbek, mint én. Az élet megmutatta nekik legfrissebb csodáját. Ami az öregeket illeti, én mindig ellentmondok az öregnek. Elvből teszem. Ha kérdezed tőlük, mi a véleményük valamiről, ami tegnap történt, fontoskodva elmondják, amit 1820-ban gondoltak, mikor az emberek magas sarkú cipőt viseltek, mindenben hittek és semmit sem tudtak. Milyen édes az, amit most zongorázol! Szeretném tudni, vajon

Mallorcában írta-e ezt Chopin, mikor a tenger a villája körül sírt és sós tajték csapódott ablakaihoz? Búvösen romantikus. Micsoda áldás, hogy van a földön olyan művészet is, mely nem utánoz semmit! Ne állj meg. Ma este zenére van szükségem. Úgy látom, hogy te vagy az ifjú Apollo s én Marsyas, ki őt hallgatja. Nekem is vannak bánataim, Dorian, melyekről még te sem tudsz semmit. Az öregkor tragédiája nem az, hogy az ember öreg, hanem az, hogy az ember fiatal. Néha magam is elbámulok, mennyire őszinte vagyok. Jaj, Dorian, milyen boldog vagy! Micsoda nagyszerű életed volt! Körömcseppig ittál mindenből. A szőlőfürtöket a szájad padlásán morzsolta össze. Semmi sem maradt rejtve előled. És mindez nem volt több neked, mint a zene hangja. Nem rontott meg. Még mindig a régi vagy.

- Nem vagyok a régi, Harry.

- De: a régi vagy. Szeretném tudni, milyen lesz eztán az életed. Ne tedd tönkre lemondásokkal. Most tökéletes vagy. Ne légy tökéletlen. Most egészen szeplőtelen vagy. Csak ne rázd a fejed: magad is tudod, hogy az vagy. Különb, Dorian, ne csald magad. Az életet nem az akarat, nem a szándék kormányozza. Az élet az idegszálak, idegrostok, lassan épült agysejtek kérdése, melyekben gondolatok rejtőzködnek, szenvedélyek álmodnak. Azt képzeled, hogy biztos vagy, azt gondolod, hogy erős vagy. De egy véletlen színárnyalat a szobában vagy a reggeli égen, egy sajátos illat, mely hajdanta kedves volt neked, az édes emlékeket sodor magával, egy sor az elfeledett költeményből, mely átvillan agyadon, egy dallam a zeneműből, melyet már régen nem játszol - igen, Dorian, ilyen dolgokon múlik az életünk. Browning ír erről valahol; de tulajdon érzékeink is tanúságot tesznek erről. Vannak pillanatok, amikor a fehér orgona illata egyszerre átvillan rajtam, és én újra átélem életem legfurcsább hónapját. Szeretnék veled cserélni, Dorian. A világ mindkettőnket megrágalmazott, de téged mindig imádott. Mindig is imád majd. Te vagy példája annak, amit korunk keres, amitől fél, ha meglegelt. Mennyire boldog vagyok, hogy sohasem csináltál semmit, nem faragtál szobrot, nem festettél képet, semmit se alkottál önmagadból! Az életed volt a művészeted. Önmagad zenésített meg. A napjaid voltak a szonettjeid.

Dorian felkelt a zongorától, és végigsimította haját.

- Igen, az életem nagyszerű volt - mormogta -, de nem folytatom többé, Harry, ezt az életet. És kérlek, ne mondj ilyen fellengzős dolgokat. Nem tudsz mindent rólam. Azt hiszem, ha ismernél, te is elfordulnál tőlem. Nevetsz? Ne neved, kérlek.

- Mért nem zongorázol, Dorian? Menj vissza, és zongorázd el nekem újra a nocturne-t. Nézz az óriás, mézszínű holdra, mely a sötét levegőben függ. Rád vár, hogy megigézd, és ha zongorázol, közelebb jön a földhöz. Nem akarsz? Hát akkor menjünk a klubba. Pompás este volt, és pompásan kell befejeznünk. Van valaki a White-ban, aki roppant szeretne megismerni - a fiatal Lord Pool, Bournemouth legidősebb fia. Már leutánozta nyakkendőid, és arra kér, mutassalak be. Nagyon bájos fiú, kissé emlékeztet is rád.

- Remélem, nem - mondta Dorian, szomorúsággal a szemében. - De ma este fáradt vagyok, Harry. Nem megyek a klubba. Mindjárt tizenegy, és korán akarok lefeküdni.

- Maradj még. Sohasem zongoráztál olyan jól, mint ma este. A billentésedben volt valami csodálatos. Annyi kifejezés van benne, mint még sohasem.

- Azért, mert jobb lettem - válaszolt mosolyogva. - Máris megváltoztam kissé.

- Nekem te nem változhatsz meg soha, Dorian - mondta Lord Henry. - Te meg én mindig jó barátok leszünk.

- De azért egyszer mégis megmérgeztél egy könyvvel. Ezt sohasem felejttem el, Harry, ígérd meg, hogy azt a könyvet soha nem adod oda senkinek. Az a könyv ártalmas.

- Édes fiam, te igazán erkölcsösnek csapsz fel. Nemsokára úgy viselkedsz majd, mint a hitbuzgalmi szónokok vagy a hittérítők, s azoktól a bűnöktől óvod az embereket, melyekbe te már belecsömörlöttél. Sokkal elragadóbb fiú vagy, semhogy így csinálj. Különben is nincs semmi értelme. Te meg én azok vagyunk, akik vagyunk, és azok is leszünk. Ami pedig azt illeti, hogy megmérgeztelek egy könyvvel, mérgezett könyv nincs is a világon. A művészet nem bujt fel tettekre. A művészet megbénítja tettvágyunkat. A művészet istenien meddő. Azok a könyvek, melyeket a világ erkölctelennek nevez, olyan könyvek, melyek megmutatják a világnak tulajdon hitványságát. Úgy bizony. De ne vitatkozzunk irodalomról. Kérlek, jöjj el hozzám holnap. Tizenegykor kilovagolok. Lovagoljunk együtt, aztán majd magammal viszlek ebédre Lady Branksome-hoz, kedves asszony, tanácsot szeretne kérni tőled néhány szőnyegről, melyet meg akar venni. Föltétlenül jöjj el. Vagy a kis hercegnőnél ebédeljünk? Azt mondja, hogy mostanában sohasem lát téged. Unod Gladyst? Tudtam, hogy megunod. Éles nyelve idegessé teszi az embert. No, légy itt tizenegyre.

- Igazán el kell jönnöm, Harry?

- Föltétlenül. A Park most gyönyörű. Mióta megismerkedtünk, sose nyíltak úgy orgonák, mint most.

- Hát jó, itt leszek tizenegyre - mondta Dorian. - Jó éjszakát, Harry.

Ahogy az ajtóhoz ért, pillanatig tétozott, mintha még valamit mondani akarna. Aztán sóhajtott és elment.

HUSZADIK FEJEZET

Gyönyörű éjszaka volt, olyan meleg, hogy Dorian karjára vette felöltőjét, és még selyemkendőjét sem csavarta nyakára. Amint cigarettázva hazafelé ballagott, két fiatalember haladt el mellette estélyi öltözetben. Hallotta, hogy az egyik ezt súgta a másiknak:

- Ez Dorian Gray.

Dorian emlékezett, milyen boldog volt egykor, mikor rámutattak, vagy megbámulták, vagy beszéltek róla. Most unta saját nevét hallani. A kis falu, hol utóbb gyakran megfordult, leginkább azért tetszett neki, mert senki sem tudta, hogy kicsoda. Gyakran mondta a lánynak, kit magába akart szédíteni, hogy ő szegény, és a lány elhitte neki. Egyszer azt mesélte magáról, hogy gonosz ember, de a lány nevetett, azt felelte, hogy a gonosz emberek mindig nagyon vének, nagyon rútak. És nevetett - akárcsak a kacagó rigó. És milyen édes volt kartonruhácskájában, nagy kalapjában! Semmit sem tudott, de az övé volt minden, amit Dorian már rég elvesztett.

Mikor hazaért, inasa még várt reá. Aludni küldte őt, leheveredett könyvtárszobájában a kerevetre, gondolkozni kezdett pár dologról, melyet Lord Henry mondott neki.

Csakugyan igaz-e az, hogy az ember sohasem változhat meg? Vadul vágyakozott gyermek-kora szeplőtelen tisztaságára, rózsaféhér gyermekkorára, amint Lord Henry mondta egyszer. Tudta, hogy beszennyezte magát, lelkét megrontotta, képzeletét a rémekkel népesítette be; hogy rossz hatással volt másokra, és ebben pogány öröme telt, és hogy az életek közül, melyek útjába estek, épp a legtisztábbakat, a legértékesebbeket döntötte gyalázatba. De hát nem lehet-e mindent jóvátenni? Vagy már nincs számára remény?

Jaj, a gög és szenvedély mily szörnyű pillanatában kérhette, hogy az arcképe viselje tettei terhét, s ő megtarthassa az örök ifjúság mocsoktalan tündöklését! Minden kudarca innen származik. Bárcsak inkább minden bűne, melyet elkövetett életében, magával hozta volna biztos, gyors büntetését! A büntetés tisztít. Nem úgy kellene imádkoznunk az igazságos Istenhez: „Bocsásd meg a mi bűneinket”, hanem így: „Büntess meg minket a mi vétkeinkért!”

Ott állt az asztalon az a furcsán metszett tükör, melyet évekkel ezelőtt Lord Henry adott néki, s fehér testű Cupidók nevetgéltek körülötte, akárcsak valaha. Dorian kezébe vette, mint azon a borzalmas éjszakán, mikor először látta meg a végzetes festmény változását, és vad, könnyfátyolos szemmel nézett sima lapjára. Egyszer valaki, aki roppant szerette, őrvongó levelet írt hozzá, mely ezekkel a szavakkal végződött: „A világ ma már más, mert te elefántcsontból és aranyból való vagy. Ajkaid íve újra formálja a történelmet.” Ezek a mondatok visszarévedtek emlékezetébe, és Dorian többször ismételte meg magában. Most utálta a szépségét, földhöz vágta a tükröt, és sarkával ezüstszilánkokká taposta. A szépsége tette tönkre őt és az ifjúság, melyért rimánkodott. E két dolog híján életén nem esik szennyfolt. Szépsége csak álarc volt, ifjúsága csak szemfényvesztés. Mi is hát az ifjúság? Zöld, éretlen kor, számár szeszélyek, beteg gondolatok ideje. Miért hordta álruháját? Az ifjúság, az tette tönkre őt.

Jobb nem gondolni a múltra. Ezt semmi sem változtathatja meg. Önmagára kell gondolnia, saját jövőjére. James Vane névtelen sírban pihen a selbyi temetőben. Alan Campbell egy éjjel agyonlőtte magát laboratóriumában, de nem árulta el a titkot, melyet Dorian rákényszerített. Az izgalom, melyet Basil Hallward eltűnése okozott, hovatovább elcsitult. Már is lohadóban van. Efelől teljes biztonságban lehet. Tulajdonképpen nem is Basil Hallward halála nyomta lelkét. A saját élőhalott lelke zavarta őt. Basil festette az arcképet, mely életét megrontotta.

Ezt nem tudta megbocsátani neki. Ez az arckép az oka mindennek. Basil tűrhetetlen dolgokat mondott neki, melyeket ő mégis türelmesen tűrt. A gyilkosság pusztán egy pillanat örülete volt. Ami Alan Campbellt illeti, ő maga követte el az öngyilkosságát. Ő akarta. Semmi köze hozzá.

Új élet! Új élet kellene. Új életre vágyakozik. Bizonyára már el is kezdte. Kétségkívül megmentett egy ártatlan lányt. Többé nem kísérti meg az ártatlanságot. Ezután jó lesz.

Amint Hetty Mertonra gondolt, fölébredt benne a kíváncsiság, vajon a zárt szobában megváltozott-e az arckép. Bizonyos, hogy nem olyan borzalmas, mint annak előtte. Talán, ha élete megtisztul, el tudja majd tüntetni arcáról a rossz szenvedély minden nyomát. Talán már el is tűntek róla azok a baljós jelek. Fölmege és megnézi.

Fölvette a lámpát az asztalról, s megindult a lépcsőn fölfelé. Amint kireteszelte az ajtót, az öröm mosolya suhant végig babonásan fiatal arcán, és egy darabig ajka körül tétovázott. Igen, ezután jó lesz, és az undok valami, amit el kell rejtienie, többé nem rémiszti. Úgy érezte, mintha ezt a terhet máris leemelték volna róla.

Nyugodtan ment be, szokása szerint beretteszelte mögötte az ajtót és lerántotta az arcképről a bíbortakarót. A fájdalom és fölháborodás sikolya szaladt ki torkából. Semmi változást nem látott, csak azt, hogy a szemén valami sunyiság volt, és a szájon a képmutatás görbe ránca. Az a valami még mindig förtelmes volt, talán még förtelmesebb, mint azelőtt - a skarlát harmat, mely a kezét bemocskolta, még szélesebbnek látszott, még inkább hasonlított a frissen ontott vérhez. Most összeborzongott. Hát valóban merő hiúságból vitte véghez egyetlen jótettét? Vagy azért, mert új élményre vágyakozott, amint Lord Henry mondta kaján nevetéssel? Vagy színészi szenvedélyből, hogy új szerepet játsszék, ami nehéz önmagunknál is nemesebb dolgokat műveltet velünk? Vagy talán mindezekből az okokból együttvéve? S a vörös folt mért lett nagyobb, mint volt? Úgy rémlett, hogy tovább harapózott a ráncos ujjakra, mint valami iszonyatos nyavalya. A festett lábon is vér volt, mintha lecsöpögött volna onnan, és a kezén, mely nem fogta a kést, szintén vér volt. Bevallja a bűnét? Azt jelenti ez, hogy be kell vallania a bűnét? Följelentse magát, hogy halálra ítéljék? Elnevette magát, érezte, hogy ez a gondolat szörnyűséges. Különben, ha be is vallja, ki hisz majd neki? Se híre, se hamva annak, akit meggyilkolt, mindenét megsemmisítették. Ami itt maradt, azt ő maga égette el az alsó szobában. Az emberek egyszerűen azt mondanák, hogy megőrült. Ha kitartana vallomása mellett, bezárnák az örültházba... De azért kötelessége bevallani, viselni a nyilvános gyaláztatot, elszenvedni a nyilvános büntetést. Van Isten, ki megparancsolta az embereknek, hogy meggyónják bűneiket, miképpen itt a földön, azonképpen ott a mennyekben is. Bármit is tesz, semmi sem tisztíthatja meg mindaddig, míg be nem vallja bűnét. A bűnét? Vállat vont. Basil Hallward halála semmis dolognak tetszett most előtte. Hetty Mertonra gondolt. Mert torz tükör volt lelkének a tükre, melybe belenézett. Hiúság volt? Kíváncsiság volt? Képmutatás volt? Semmi egyéb nem volt lemondásában, csak ez! De volt valami más is! Legalább ő így gondolta. De ki tudná megmondani...? Nem. Semmi egyéb nem volt. Hiúságból mentette meg azt a lányt. Képmutatásból öltötte fel a jóság álarcát. Kíváncsiságból fanyalodott rá az önmegetadásra. Most látta, hogy így van.

És ez a gyilkosság egész életén át sarkában lohol? Örökké a múlt tette nyomja? Csakugyan be kell vallani a bűnét? Soha. Egyetlen bizonyíték van ellene. Maga a kép az a bizonyíték. Hát majd megsemmisítjük. Minek is őrizte oly sokáig? Egykor öröme telt volna abban, hogy nézze, mint változik, mint öregszik. Utóbb már nem is érezte ezt az örömet. Álmatlan éjszakákat töltött miatta. Ha nem volt otthon, megrémült a gondolatra, hogy más is meglátja. Mélabút vegyített szenvedélyeibe. Ha rágondolt, elzápult sok gyönyörű pillanata. Ez a kép az ő lelkiismerete volt. Igen, a lelkiismerete. Hát most majd megsemmisíti.

Körülnézett, és megpillantotta a kést, mellyel agyonszúrta Basil Hallwardot. Sokszor tisztogatta, úgyhogy nem maradt rajta semmi folt. Ragyogott, csillogott. Megölte a festőt, hát most megöli a festő munkáját is és mindazt, amit a kép jelent. Megöli majd a múltat, és ha a múlt meghal, akkor végre szabad lesz. Megöli ezt a torz lelki életet, ha nem hallja undok intelmeit, békében élhet. Megragadta a kést, és beleszúrta a képbe.

Egy sikoly hallatszott, majd egy csattanás. A sikoly oly iszonytató, oly halálos volt, hogy a cselédek felriadtak álmukból, és kijöttek szobájukból. Két úr, ki lenn a téren haladt át, megállt, fölnézett a nagy házra. Tovább ballagtak, míg rendőrt találtak, aztán visszajöttek vele. A rendőr többször csöngetett, de senki se jelentkezett. A ház koromsötét volt, egyik emeleti ablakon égett a világosság. Kis idő múlva a rendőr továbbment, egy közeli oszlopcsarnokba állt és várakozott.

- Kinek a háza ez, biztos úr? - kérdezte az idősebb úr.

- Dorian Gray úré - felelte a rendőr.

A két úr egymásra nézett, és amint továbbment, megvetően nevetett. Az egyik Sir Henry Ashton nagybátyja volt.

Benn a cselédlakásokban félig öltözött cselédek suttoptak egymással. Az öreg Leafné sírt, kezét tördelte. Francis sápadt volt, mint a halál.

Vagy negyedóra múlva Francis magához kérte a kocsist és az egyik inast, és fölment velük a lépcsőn. Kopogtak, de senki sem válaszolt. Kiáltottak. Minden csöndes volt. Végül, miután hiába fessegették az ajtót, a háztetőre másztak, onnan ereszkedtek le az erkélyre. Az ablakok könnyűszerrel kinyíltak: záruk régi volt.

Amint beléptek, látták, hogy a falon ott függ gazdájuk gyönyörű arcképe, úgy, ahogy legutóbb látták, ragyogó fiatalságának és szépségének minden pompájában. A padlón egy halott feküdt, estélyi ruhában, késsel szívében. Fonnyadt volt, ráncos, az arca förtelmes. Csak amikor gyűrűit is megnézték, akkor ismertek rá, ki az.

-&-